

FLY BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_148445

UNIVERSAL
LIBRARY

Shekel Hakodesh.

Vesod Hayirah.

SHEKEL HAKODESH

(THE HOLY SHEKEL)

The metrical work of
JOSEPH KIMCHI,

Now edited for the first time from MSS. at the Bodleian,
with an English Translation, Introduction, Notes, etc.

to which is added

YESOD HAYIRAH
(THE FOUNDATION OF RELIGIOUS FEAR)

from MSS. in the British Museum,
with an English Translation and Notes,

BY

HERMANN GOLLANCZ, M.A., D.LIT.

Goldsmid Professor of Hebrew, University College,
University of London.

HUMPHREY MILFORD
OXFORD UNIVERSITY PRESS
LONDON EDINBURGH GLASGOW NEW YORK
TORONTO MELBOURNE CAPE TOWN BOMBAY

1919.

I. NABODICZKY,
Printers, London, E.

To a world
in which the true moral and religious sense
which should have uplifted humanity
to the ends of progress and happiness
has been suppressed for a while
and suffered to be held in subjection
by a monstrous war,

This Collection of Maxims and Sayings
evidencing the Wisdom of the Ancients
is dedicated
by the author,
looking forward to an era
of
universal love and brotherhood.

P R E F A C E .

My pleasure in sending forth this volume is mingled with disappointment, inasmuch as, owing to various difficulties resulting from the war, there has been great delay in its appearance. Furthermore, owing to the war's demands on labour, by which my printer was suddenly deprived of one worker after another, a few typographical errors (as shown in the Errata) could not be avoided; nor was it possible to obtain new castings to express certain transliterations, such as the 'ch' in *Kimchi* and *Mibchar*.

I have to express my thanks to my friend, Dr. A. Büchler, Principal of Jews' College, for his kindness in revising the proofs of the text of the *Shekel Hakodesh*.

H. G.

CONTENTS.

SHEKEL HAKODESH (*The Holy Shekel*)

PAGE

DEDICATION

PREFACE

INTRODUCTION iii.-xx.

TRANSLATION

I-60

CHAPTER

I.	ON WISDOM	2
II.	HUMILITY	11
III.	ABSTINENCE	13
IV.	MODESTY AND SHAME	18
V.	SELF-DENIAL	20
VI.	MAN'S CONFIDENCE AND DESPAIR	23
VII.	DELIBERATION AND ENDURANCE	24
VIII.	SUFFICIENCY	26
IX.	KINDNESS AND CHARITY	28
X.	POVERTY AND ASKING HELP	30
XI.	SILENCE AND SPEAKING OPPORTUNELY	32
XII.	TRUTH	36
XIII.	COMPANIONSHIP AND ASSOCIATION	37
XIV.	THE TESTING OF FRIENDS, &c.	44
XV.	DISCERNMENT AND MANNERS	46
XVI.	KEEPING A SECRET	48
XVII.	KINGSHIP	49
XVIII.	STUPIDITY, PRIDE, AND FOLLY	51
XIX.	JEALOUSY	53
XX.	HYPOCRISY, SLANDER, &c.	54
XXI.	VISITING FRIENDS AND THE SICK, &c.	56
XXII.	COLLECTION OF MAXIMS	58

NOTES TO THE HEBREW TEXT

OF "SHEKEL HAKODESH" (*The Holy Shekel*) 63-78

YESOD HAYIRAH (*The Foundation of Religious Fear*)

	TRANSLATION	PAGE 81—115
CHAPTER		
I.	ON FEAR	82
II.	PRAYER AND SERVICE	83
III.	THE LAW AND WISDOM	85
IV.	APPRECIATION	90
V.	SHAME AND SHAMELESSNESS	92
VI.	PRIDE AND MEEKNESS	93
VII.	ENDURANCE	94
VIII.	HUMILITY	96
IX.	CHASTITY	97
X.	DESIRE	99
XI.	CONTENTMENT	101
XII.	INDUSTRY	104
XIII.	SILENCE AND SPEECH	107
XIV.	COUNSEL AND SECRETS	108
XV.	DIGNITY AND DOMINION	110
XVI.	DELIBERATION AND HASTE	112
XVII.	VISITING AND ITS ABUSE	113
XVIII.	LOVE AND COMPANIONSHIP	114

NOTES TO THE HEBREW TEXT OF "YESOD HAYIRAH"

(*The Foundation of Religious Fear*) 119-125

TABLES I. and II.

ERRATA.

HEBREW

TEXT OF שְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ	א—נר
TEXT OF יְסוֹד הַיִּרְאָה	נח—ענ

APPENDIX : Verses of the "SHEKEL HAKODESH" by

Kimchi, as found in the Editor's MS. copy of

Maimonides' *More Nebuchim*, written in 1476. פד—פו

INTRODUCTION.

INTRODUCTION.

In pleasing contrast with the sorrowful persecutions which at various times under diverse reigns affected the social condition of the Jews of Spain in the Middle Ages, the literary activity of a number of great scholars shines forth in all the brilliance of power to comfort and cheer the student of history and the general reader amid the perusal of cruel and doleful experiences. Even in the social and political history of those times, Jewish names stand out prominently to prove the exception to the rule, these Jews taking as they did a leading part in the affairs of the State; but what seems to be of more permanent value than even the solitary expressions of royal favour bestowed upon individual Jews in one province or another, are the literary careers and the splendid monuments of learning and scholarship identified with the names of some of the best sons of Israel, who, working under adverse conditions, have bequeathed to us possessions which command our admiration and call forth our tribute of praise.

Early	It is not too much to assert that the high in-
Spanish	tellectuality of the early Spanish Jews exerted
Jews	an influence of the most pronounced and far-
	reaching character, and has left a mark upon
	later day Jewry which cannot be gainsaid. We

are thinking of such names in the world of letters as Solomon Ibn Gabirol, Yehuda Halevi, Moses Ibn Ezra, Abraham Ibn Ezra, Abraham Ibn Daud, Alcharisi, and the giant minds Moses Maimonides and Moses ben Nachman (Nachmanides); while among those who flourished in the Provence, there figure

such celebrities as Meshullam and his five learned sons, Yehuda and Samuel Ibn Tibbon, and the renowned family of the Kimchis, who had migrated from Spain. The list is indeed so large that in an Introduction we cannot mention even by name all the members that belong to this galaxy of literary effort; the more so as we are chiefly concerned in the present volume with such names as are directly connected with the work, which, having for so many centuries remained in manuscript, now for the first time emerges to the full light of day.

The problems revolving round the fascinating
Kimchi metrical work of Joseph Kimchi, which, for
Gabirol reasons that he has himself given in his brief intro-
Honein duction, he has called *Shekel Hakodesh* (the Holy Shekel) concern chiefly the *Mibchar Hapeninim* ('Choice of Pearls'), a work originally written in Arabic, and translated into Hebrew; and they concern more or less also the Collection of Maxims and Sayings originally put together in Arabic by the Nestorian Christian Honein, and translated into Hebrew by Yehuda Alcharisi under the title of *Musre Haphilosophim* (Maxims of the Philosophers).

How far is the *Shekel Hakodesh* an original work, and to what extent is it indebted to the 'Mibchar Hapeninim'? Is the Arabic version of the 'Mibchar Hapeninim' the undoubted work of Solomon Ibn Gabirol? And is the Hebrew translation with which we are familiar the unquestionable rendering of Yehuda Ibn Tibbon?

These are some of the questions that stare us in the face at the outset of our inquiry.

"Scholars are not wanting," says DE ROSSI (*sub*
De Rossi Gabirol) "who attribute to Solomon Ibn Gabirol the 'Mibchar Hapeninim' an excellent book of Morals; but according to others and with more reason too, it is said to have been composed by Jedaja Badirasi."

In the words of STEINSCHNEIDER (H. U. d. M. Steinschneider 1893, p. 387 §222): "We have become accustomed on "Mibchar" to ascribe to Gabirol the lost Arabic original in H. U. of the "Choice," without laying stress upon the consideration that we have no further evidence for it than the passage in Kimchi, which remained unnoticed among all Jewish scholars, who made use of the "Choice" expressly or tacitly, and the number of such is large and of significant authority. At the head of such stands *Jehuda Tibbon*, who mentions the book by name, and quotes some of its sayings without alluding to author or translator.

PALQUERA mentions the "Choice" as an example of the works compiled by the *Wise One of the Nations*, a designation by which it was intended on "Mibchar" to explain the origin of the Sayings; at all events it proved that Palquera did not regard Gabirol as the compiler. We must admit that all this is strange, and requires explanation, if credence is to be placed in the observation contained in Kimchi's not unsuspicious introduction according to the single MS. R. And this is not all. In Gabirol's *Ethics* there occur a number of Sayings from the "Choice" without mentioning the source, and not always in the same language, which has a bearing upon the authorship." And later on, Steinschneider remarks: "If, as is thought, Gabirol compiled the "Choice" in his youth for his own use, we see no reason why his name should have been omitted. The very arrangement of the sentences, furthermore, does not evidence the systematic method which was Gabirol's characteristic." And in a previous passage (§221) Steinschneider avows: "I confess that I do not regard the said work as Gabirol's without reservation. No edition till the 19th century makes mention of an author or translator. Gaulmyn's conjecture that Jedaja ha-Penini (13th cent.) was the author was taken up later; it is not worthy of criticism. L. Rosenthal (Cat. p. 178 n. 927),

in passing a strong censure upon this error, and adding his own view, makes the following remark: All this is false. Solomon b. Gabirol collected the sayings of the Arabs and translated them into Hebrew, as is clear to every sensible person. This assertion is however only a false conjecture of Filipowski's (1851) and already controverted in C. B. p. 2321."

Nevertheless Steinschneider, as though not wishing to be too dogmatic upon the subject, feels himself constrained to say elsewhere: "We enter upon a vexatious literary problem with the feelings of a wanderer, who approaches a road with the conviction that obstacles of an insurmountable character will present themselves to him, and yet he cannot and dare not hold back... If Jehuda Ibn Tibbon has preserved for us in his translation of the 'Duties of the Heart' the memory of his rival, so has the latter preserved for us the name of the author or translator of the 'Choice of Pearls' — if the introduction is authentic and correct."

Steinschneider has something further to say on the subject in his 'Arabische Literatur der Juden' in (1902). In §82, pp. 125—128, he deals with R. "Arabische Salomo ibn Gabirol (for Gabriel) b. Jehuda, and Lit. d. Juden" enumerates his writings; and on p. 127 he begins his reference to the "Perlenauswahl" or "Choice of Pearls" with the expression *zweifelhaft*, remarking that *מכתאר אלגוארה* was the Arabic title of a collection of anonymous maxims that had become popular, having been attributed, according to a very old source, to Gabirol, but which was still a subject of wide investigation, resulting in no decision as to authorship. He continues: "We possess two Hebrew forms of this work, a) a translation in 64 chapters, according to contents, perhaps by Jehuda ibn Tibbon, at all events from the 12th cent., entitled *מבחר הפנינים*, etc; b) a metrical version, with additions, by Joseph Kimchi, named *שקל הקדש* in 22 chapters, each concluding with a homonym-distich, giving the

subject and number of maxims. This latter old work has as yet not found an editor, though large portions have appeared in five different places, *vide* the comparative list in H. U. Anh. 29. p. 999. The 'Holy Shekel' does not seem to be exclusively a versification of a)".

Gross in his "Gallia Judaica" (Paris, 1897, pp. **Henri** 417—418) refers to Joseph ben Isaac Kimchi as **Gross** the author of the published works ס' הגלוי on grammar, of a commentary on Proverbs with the inexact title ס' חוקה, and one on Job; and he continues: "He has also translated and put into verse, under the title שקל הקרש, the 'Choice of Pearls' מנחת הפנינים of Ibn Gabirol, etc. Cf. the preface of this version as given by M. Steinschneider in the *Jeshurun*, edited by Dr. Joseph Kobak (1891) VIII, 68 etc."

In a foot-note to this passage in the *Jeshurun*, S. writes: "Gabirol's authorship of the *Choice* rests solely on the evidence of the metrical writer Joseph Kimchi in the later copy of MS. Opp. 1404, communicated by Dukes (Cat. Bodl. p. 2321)" etc. In this passage it is important to note *inter alia* (for reasons to which reference will be found in another part of this Introduction), a statement with regard to the youth of the authors — Gabirol and Joseph Kimchi — with whom we are specially concerned.

As far as I can trace, GRAETZ has no special **H. Graetz** reference to the 'Shekel Hakodesh.' With regard to its author and the family generally, he remarks in his 'History of the Jews' (Eng. edit. III p. 404, which is an exact translation of the original): "In Narbonne there lived about this time the Kimchi family, whose achievements cannot be said to correspond with their fame, but who directly for Narbonne, and indirectly for posterity, effected more than the greatest masters. The founder of the family, Joseph ben Isaac Kimchi (flourished 1150—1170), had immigrated from South Spain to Narbonne, probably on account

of the religious persecution of the Almohades. Having a knowledge of Arabic, he translated Bachya's moral-philosophical work and many others into pure, fluent Hebrew, composed a Hebrew grammar, wrote a Commentary on the Holy Writ, the nature of the extant fragments of which precludes regret for the loss of the whole, and finally he penned many liturgical poems, which outwardly fulfil all the conditions of the artistic form of new Hebrew poetry, then brought to a perfection in Spain, but which have but little poetic value. Joseph Kimchi's merit consists solely in the fact that he introduced the Jewish culture of Spain into South France, and completed lastingly the results of Ibn Ezra's fugitive activity."

"A Collection of Maxims, depending solely upon **Loewenthal** contents, almost always omitting author's names, on **Gabirol** is the "Choice," rendered into Hebrew from and Arabic. To ascribe the original of this Collection **Ibn Tibbon** to Gabirol and the translation to Jehuda Ibn Tibbon, is open to well grounded doubts (**A. LOEWENTHAL**; Introd. to German translation of his 'Sepher Musre Haphilosophim,' 1896).

The writer in the **JEWISH ENCYCLOPÆDIA** (Vol. VII 1904, p. 496 *sub* Kimchi), adheres to the view **Jewish** that the 'Mibchar Hapeninim' was the work of **Encyclopædia** Ibn Gabirol, although on p. 532 Vol. VI (*sub* Ibn Gabirol) occurs the remark: The "Choice of Pearls" is not be ascribed to Gabirol unconditionally. No old manuscripts and no editions published prior to the 19th century refer to Gabirol as the author or compiler. Joseph Kimchi versified the work under the title *Shekel Hakodesh*, and only two of the five MSS. of this versification give Gabirol as the name of the author of the original.

Amid all this darkness and doubt, the important question after all seems to me to be this: Is anything more claimed for Gabirol in relation to the 'Mibchar' than that he

collected and compiled the work from maxims and sentences which he found elsewhere? The words in the introduction to Kimchi's 'Shekel' (the authenticity of which, however, is questioned by some), would seem to lend countenance to this view, אספם ולקטם וחברם "*He gathered, gleaned, and put together, etc.*"

In this way we should dispose of the difficulty, as, in a certain restricted sense, Gabirol would be the author of the the "Choice."

And the next question which seems to address itself to us quite naturally is this: Was there such a collection extant from which Gabirol might, in the main, have drawn his material? Certainly there was; and it scarcely detracts from the services which Gabirol has rendered to Hebrew Literature to say that Gabirol went to older sources for either the plan or the main contents of his work. If he did not cite the author's name of this or that maxim, the reason may be found in the fact that the original collection from which he drew did the same, and incorporated sayings with which the author became familiar, the original sources of which were unknown to him.

The latest statement perhaps in this connection may be found in the following remarks: "The **The** *Ethics* (sc. of Gabirol) is interesting as a collection of terse and pregnant ethical maxims, many of which seem to have been borrowed from the Arabic original of the מוסרי הפילוסופים of Hunein Ibn Ishak." (*Jew. Ency. Vol. VI p. 530*). This was a work rendered from Greek sources into Arabic by the Nestorian Christian just named (+873).

Let us carry this statement a little further, and what is there to prevent us from believing that not only the 'Ethics' but the 'Mibchar' also borrowed from the Arabic original of the "Dieta of the Philosophers"?

For the better understanding of this part of the

Alcharisi problem, and to enable Hebrew scholars, un-
 and acquainted with the Arabic original, to institute
 "the Musre" a comparison between Gabirol's 'Mibchar' and
 Honein's "Musre Ha-philosophim," we are indebted
 to the pleasing edition by Dr. A. Loewenthal of Tarnowitz,
 who in 1896 published his "Sepher Musre Ha-philosophim,"
 (Sinnsprüche der Philosophen), the Hebrew text, translation, and
 introduction. But speaking of the Hebrew text, our minds
 go back in gratitude further still, to the earliest Hebrew
 translation of this work, which was accomplished by one of
 the celebrated translators of Maimonides' *More Nebuchim*,
 namely, Yehuda b. Solomon Alcharisi. The learned ones of
 Lunel had requested him to render into Hebrew this splen-
 did work consisting of proverbs, sayings &c., about 1216
 to 1218. Dr. Loewenthal's text is based upon the incorrect
 and incomplete version which appears in the volume styled
 נורן נבון (Riva di Trento 1562). But in this Introduction we
 cannot enter into a study of Honein's Arabic original, or of
 Alcharisi's Hebrew translation. The "Musre Ha-philosophim,"
 is simply introduced here to assert its importance for com-
 parative purposes, in dealing either with the "Mibchar" at-
 tributed to Gabirol, or with the "Shekel Hakodesh" the work
 of Joseph Kimchi. And I am afraid that even with all our
 advanced knowledge on the subject we must agree with Loe-
 wenthal's opinion, that "it is difficult to say in what relation
 this book (the Mibchar) stands to Honein's apothegms. A
 glance at the two works show most frequent parallels, which
 however vary in important points. At the present stage of
 inquiry, the question as to the mutual relationship will
 scarcely be settled."

And this does not exclude the possibility that, as the
 once reputed author of the 'Mibchar', R. Yedaya Hapenini
 was disowned, so R. Solomon Ibn Gabirol (or *Avicabron*),
 who since then has enjoyed the reputation of being the

author, may yet be dislodged from this pedestal, and the honour (at all events in part) transferred to another

Be this as it may, this Collection of maxims and The "Shekel" proverbs, known as the 'Mibchar,' attributed in its relation recent times to Gabirol, translated into Hebrew (as some with good reason opine) by Yehuda "Mibchar" Ibn Tibbon, is closely related to the work contained in this volume, hitherto in MS. in the Bodleian and other libraries. The 'Shekel Hakodesh' is the work of Joseph Kimchi of Narbonne, (perhaps also of Lunel), 1105—1170, himself no mean author, father of the celebrated grammarians R. David (ק'ר'ר) and Moses Kimchi.

The 'Shekel Hakodesh' is written in Hebrew, and is in part a versified form of the 'Mibchar Hapeninim.' But it is something more. It collects its material from whatever source possible; and so it comes about that while we find in by no means the same order or language the maxims similar in sentiment as found in the 'Choice of the Pearls,' and while by far the larger portion is undoubtedly the 'Mibchar,' we have an admixture of sayings that may be even more directly traceable to Honein's Arabic collection, and some few the source of which we cannot as yet identify. Steinschneider remarks (U. d. M. § 200) that "Honein's book was probably known to the Spanish Jews of the 11th century;" and I would add this:—that as Alcharisi's Hebrew translation was drawn upon by succeeding Jewish writers, there is every possibility that the original Arabic version influenced Hebrew writers anterior to Harisi, who were acquainted with the Arabic language and literature.

What is there, therefore, to prevent the theory Relation of that, as we know Joseph Kimchi was well acquainted with Arabic, he was able to go to the the "Shekel" original source,—Honein's Collection, though this to Honein does not exclude the possibility of his having

been in part indebted to the 'Mibchar' in its original Arabic form or in the Hebrew version then extant? In my Notes, I have here and there indicated the passages in Honein to which some of the maxims in the 'Shekel' might be traced. I do not intend these to represent an exhaustive study, but to serve as samples, as finger-posts on the road of enquiry. I have further included parallels to be found in the delightful and terse poem *שירי מוסר השכל* by Hai Gaon, anterior to both Gabirol and Kimchi, striking both on account of the similarity of ideas and language.

CARMOLY certainly fell into a great error in asserting that Kimchi's book had nothing to do with the 'Choice of Pearls', and that all those who identified the two works as one only speak by hearsay.

One question more. Does perhaps the heading of the last chapter of the 'Shekel' *חבור המוסרים* betray his original source—the *Musre Ha-philosophim*, and thus help us in our enquiry?

There is little doubt that Steinschneider, though he had not a complete MS. of the 'Shekel' before him, is quite justified in asserting that Kimchi did make use of the "Choice", as he adopts at least a portion of the headings in his metrical version, his arrangement differing not only in the sequence of chapters but in that of particular maxims.

Kimchi states towards the end of his brief introduction that he put together those sentences which seemed to him closely related. He was not a slavish translator or borrower; he was not wedded to any one collection of ethical and moral maxims. Though he was not quite an independent and original author, he yet followed a method and arrangement of his own, and he has his own way of applying scriptural expressions and phrases. And the same applies to Ibn Tibbon's (if it be his) Hebrew translation of the 'Mibchar.' If Kimchi was acquainted with it and even used it, he may

have drawn equally upon the Arabic original, when it listed him.

I think I ought in this place to refer to the criticism as to the omission of the name of Solomon Ibn Gabirol in the original Arabic and in most of the Codices giving the Hebrew translation. Personally I would not attach too much importance to this omission. Cannot we conceive, that even if Gabirol were author or compiler of the 'Mibchar Hapeninim', there might have been hesitation on his part, owing to his modesty, to identify himself openly and publicly with a work which was the first-fruits of his literary effort, and composed in his youth? It could scarcely have arisen from the fact, that as his work was largely borrowed from non-Jewish sources, he was afraid, considering especially Gabirol's troublous experiences, to run the gauntlet of a narrow prejudice at the hands of his own brethren; such compositions were, in reality, the order of the day.

To set at rest once and for all the question of Kimchi's apparent indebtedness to the 'Mibchar,' and the extent to which he seems to have drawn both in language and thought from this splendid monument of antiquity, I refer the reader to the Table of Comparison (I) which I have prepared at a great deal of labour, in which I have, as far as possible, traced sentence by sentence the counterpart of Kimchi's rhymed version in the 'Mibchar.' By closely examining both versions it will become clear as in no other way, not only how far Kimchi carried out his intention as set forth in his brief introductory remarks "of weighing these Maxims in the balance of metre," but also what a delightful original turn Kimchi gave to the somewhat rough, too laconic, and, often on that account, obscure expressions as contained in the Hebrew version of the 'Mibchar'.

The numbering as regards the 'Mibchar' is that adopted in that most welcome edition of the 'Mibchar' published in 1859

by my old friend, the late Rev. B. H. Ascher, with an English translation and notes, under the title of "A Choice of Pearls."

Although this Introduction is not concerned with a study of the 'Mibchar,' yet I cannot resist *en passant* the temptation of making a further suggestion upon the subject. It occurred of the "Mibchar" to me in the course of my investigating the relationship between each individual sentence in the 'Shekel' and the 'Mibchar,' that as far as concerns a certain chapter of the 'Mibchar,' namely, that on the **מדות החמורות** (which by the way Ascher strangely renders "Urbanity," but which should be "Desirable qualities," as Steinschneider already points out), this chapter XXXVIII might have been the basis or ground-work of the "Choice of Pearls" itself; and that radiating from this Chapter the work itself expanded and grew to its present proportions. This chapter may contain the skeleton of the whole work; §379 refers to ten qualities; §380 to others; §381 to thirteen further qualities, §382 to seven more, §384 to seven again, and so on in §387, 8, 9, 90, 91, to the end of the Chapter. And we might go further, and add to this Chapter XXXVIII the two Chapters XLII & XLIII, — the former being **ש' הורות דרך ישרה** "Pointing out the straight way," and **ש' מצות החכם לבנו** "The directions of a Sage to his son."

It is unnecessary, for the sake of merely extending this Introduction, to labour this contention in detail; the very expressions seem to me to tell the tale:—"Speaking truth, Love of man, Giving to him who asks, Constancy, Hospitality, Shamefacedness, Forgiveness of wrong, Doing good, Shunning fools, Fear, Honour, Sufficiency, Endurance, Liberality, Jealousy, Modesty, Cheerfulness, Humility, Treatment of relatives, Abstaining from injury, Slander, Keeping a Secret, Niggardliness, Domestic economy, Wisdom, Avoiding the flatterer, Helping the poor, and Companionship." Compare these heads

with those of the 'Mibchar,' or with those of the 'Shekel' of Kimchi — the subject of this work, and I venture to think there will be found some substratum for my contention, and material enough for further investigation and study.

I have included in this volume the Hebrew text of the **Yesod Hayirah** יסוד היראה. It has only been printed once before, by the *Mekize Nirdamim*, in 1896. Having had the advantage of three sources at my disposal, I have printed one text, viz.:— the MS. British Museum (Or. 2396), and given the variants occurring in the other sources,— the MS. Harleian (5686), and the text by S. Baer. The latter MS. is especially valuable; it is written round the margins of a magnificent convolut, in the main a liturgical work, and being fuller than the one from which our text is printed, I have been able to supplement the defective portions as regards Or. 2396.

As regards the authorship of this work, I cannot agree with that assigned to it by Dr. S. Baer. To my mind he has afforded no evidence whatsoever, which is the opinion also of Haim Brody, Berlin, as expressed in the same periodical *Mekize Nirdamim*, 5656. And although I am unable at present to offer any solution upon the subject, I have introduced the *Yesod Hayirah* into this volume for quite another reason, and that is, that it may help to throw some light upon our present enquiry with regard to the ultimate sources of the 'Mibchar' and the 'Shekel.' It struck me in the course of my reading that several unusual expressions occurred in the 'Yesod,' identical with such as occurred in both the 'Mibchar' and the 'Shekel': this seemed to me far from accidental; and the question thereupon presented itself to my mind, Who borrowed from Whom? Or, can all three works be referred to one original source? Only in determining accurately this important point may we be able to arrive at

the authorship of the 'Yesod.'

For the better understanding of this inter-connection, it may be useful to consult Table II.

The first English translation of the work 'Yesod Hayirah' was published by me in 1915 under the title, "The Foundation of Religious Fear," issued from the Gresham Press, Pilgrim Street, Ludgate, E.C. London.

I have to express my regret that, in consequence of the continuation of the War, yet not wishing to delay this publication any longer, I was unable to avail myself, for critical purposes, of one or two more or less complete texts of the 'Shekel Hakodesh' in foreign libraries, and I have therefore had to depend upon the two MSS. in the Bodleian library, totally different in age and style, and therefore of a character which has materially helped me in determining readings in a number of cases.

Considering the variation in these two MSS., the difference in the order of the Chapters, in the number of Chapters, and the strange interpolations of whole passages in Chapters to which they clearly do not belong, it would have been almost desirable for comparative purposes to have had the two MSS. printed together in this volume; but, as it is, I have indicated, in the Notes attached, as best I could, the variations and divergencies in the two MSS.

For purposes of verification, I also had before me the former labours of Hirsch Edelman in the "Path of Goodness," (London, 1852); the periodicals *Der Orient*, *Jeschurun*, and *Zion*, (in which I detected many a surprising error, clearly not due to the printer), containing contributions to the subject by Dukes, Steinschneider, & Kobak, and last but not least, a MS. collection of some of the said maxims which I found on the fly-leaf of the MS. copy of the *More Nebuchim* in my possession, written four years before the *editio princeps*. Judging from Steinschneider's description of the sentences interspersed by Kimchi in his commentary on Proverbs ס' חוקה

(printed at Breslau 1868 by Baer Dubrowo), I have a strong suspicion that they are identical with the maxims contained in my MS. I have no means of testing this during the War, having tried in various quarters to obtain a copy of the printed work, but without success. No copy is to be found in the British Museum or the Bodleian. I have, therefore, thought fit to reproduce in this publication the highly interesting form in which these maxims appear in my manuscript.

I might conclude our subject of inquiry, and quote by way of summing up, the following pithy remarks occurring in the Introduction to Edelman's pleasing contribution. He is speaking of "the collection of sayings by princes of learning, and the sentences and parables of illustrious scholars, even if the authors of some are not specially known; the reliques of the days of yore, and the meditations and aspirations of those mighty philosophers, the sages of Greece, Arabia, and other countries, upon whom shone the light of wisdom to recognise and acknowledge the *One* only God, the Lord of the Universe, and to know how to walk in His ways to espouse moral virtue, humility, and many other good parts, and who by the perfection of their minds and souls attained to the highest degree of excellency!" (I would add, by way of parenthesis: would that Jewish authors and their works were always spoken of with such fine feeling and honest appreciation by non-Jewish writers!) And he continues: "The chief and distinguished philosophers and sages of our people introduced them into the innermost sanctuary of Jewish literature; who exerted themselves in translating them, collecting them, and compiling them; as, for instance, "The Book of Morals of the Philosophers (Sepher Muissare Hapilusuphim), or the "Choicest Pearls" (Mibchar Hapeninim) and some also the book "Tikkun Middoth Hanephesh," (Improvement of the Attributes of the Soul), which the great Rabbi Solomon Ben Gabirol originally composed in the Arabic

language, but were translated into Hebrew by other great scholars in Israel. Rabbi Joseph Kimchi, the father of the eminent Rabbi David Kimchi, joined these "golden tresses" unto the "pearls" in the book called the "Choicest Pearls," and he weighed them by the "Holy Shekel" (Shekel Hakodesh), balancing them on the scale of *metre*, to enhance its beauty, and augment its attraction!"

It will repay the reader to peruse the various items contained in this "Collection of parental instructions to children," and to note more particularly in 'The Last Will of Rabbi Yehudah ibn Tibbon' a number of sayings from the mouth of *Ben Mishle*, identical with the maxims found in Kimchi's 'Shekel Hakodesh.'

Finally, in "A Few Notes," by Mr. Leopold Dukes (p. 59), the latter remarks: "Respecting the work "Holy Shekel,"... I would like also to draw attention to the great value of its contents. Whoever looks at it with a critical eye, will find that the author had another and more correct version of the *Mibchar Hapeninim* before him than ours."

I have called the text printed in this volume which is (Bodl. 1976 (1) Poc. 50) A, and referred to the second MS. (Bodl. N. 1975, MS. Opp. 639, *olim* 1404) as B. The former consists of 31½ leaves (63 written pages and one fly blank), and the latter of 18 leaves (36 pp.) small 4°.

The former MS. (A) is bound together with a work by Hariri. The writing is rather bold, and Bodleian MSS. fairly good. It has been more or less tampered of the with throughout by some later hand, evidently "Shekel" correcting here and there according to the other MS., as the first of three marginal notes, though differing slightly, show. Alterations have been made by drawing a line through the words, not in all cases judiciously, and at times quite unnecessarily. So that it happens, that such proposed emendations confuse, instead of helping to render

the text somewhat clearer.

MS. (B) is a small quarto by itself, the writing thin and neat, but most trying. On the front fly-leaf in faint ink apparently old, there occurs the following:— 'ספר שקל הקדש מר' יוסף בר' יצחק המכונה בן קמחי אביו של ר"דק והוא ספר מבחר הפנינים מר' יהודא נ' תבון מסודר ע"פ חרוזים ושירים ע"פ משקל לה"ק והוסיף עליהם משלים מספרים אחרים הנמשלים זה לזה כ"י ספרד.

I have to add that, owing undoubtedly to an error in binding, what should have been Chap. XXII, is placed in A between Chapters XV and XVI. I have restored Chap. XXII to its proper place, viz:—at the end of A., instead of leaving it as I found it.

I am also responsible for the numbering both of the chapters and stanzas throughout the 'Shekel'; this remark applies equally to the 'Yesod'; they are entirely wanting in the original MSS.

We can almost mark the stages of Kimchi's work on the 'Shekel,' provided that the MS. (A) represents the exact work of Kimchi himself, without any interpolation on the part of the copyist. Not only do we have such notices inserted between each stanza as 'הם 'Finished,' אחר 'Another,' אחר מרובע 'Another quatrain' 'א' דכותרה 'Another similar to it,' or 'הם בע"ה' 'Finished by Heaven's help,' 'הם ונחתם בע"ה' 'Finished and completed by Heaven's help'; but we find at the end of a chapter such and similar expressions, with interesting variations, as 'הם ונחתם בע"ה' (or סליק) 'The chapter is, by Heaven's help, ended;' or again — סליק זה השער הנכבד בע"ה — 'השער המורה יושר לתם — תם ונשלם ת"ל עולם, זה השער הנעלם — תם ונחתם ש"ל זה השער כולו כליל ליי':

סליק שער זה בע"ה והוא שער הרש והשאלה ויבא אחריו זה אשר שער השתיקה:

In the body of the work we also find such interpolations as אחר והוא or משקל אחר הבא אחרי זו הדף והוא מרובע אחר. אחר בשורה לבדה or משולש

I have omitted in this edition all these expressions as unnecessary and perhaps confusing. These interpolations are entirely absent in Cod. B.

As regards my English translation of the 'Shekel,' I have attempted to reproduce the spirit of the original, endeavouring to be as literal as it was possible in this attempt. I trust it will convey to the general reader the true sense of the versifier Joseph Kimchi, who in many instances has invested the maxims and sayings which he had before him with a warmth and vigour wholly absent in the original. In spite of his occasional obscurity, our gratitude is therefore due to him for having given us in his metrical version not a work at second hand, but one that may well rank as an original contribution to the vast store-house of Hebrew Literature.

My own devout and humble thankfulness to Him 'who graciously bestoweth upon man knowledge, and teacheth unto mortal understanding,' for having granted me the merit of making this delightful work accessible to Hebrew and English readers!

H. G.

January 5677-1917.

TRANSLATION
OF
SHEKEL HAKODESH.
(The Holy Shekel.)

I BEGIN

"THE HOLY SHEKEL."

O wise one, lay it to heart at all times, yea, every day, whether week-day or feast-day, sabbath or new moon, and you will find in 'The Holy Shekel' every good quality, more precious than gold, yea, than fine gold.

The object of this work is to make clear the proverb and parable, knowledge and counsel, the words of the wise and their dark sayings, the maxims of the sages and men of understanding, and their conceits.

I, Joseph the son of Isaac, surnamed Kimchi, have weighed such in the balance of the Holy Tongue, measuring them in verses; I found them originally scattered here and there, some in Arabic, and some in Hebrew, and I have weighed them so that they may be easily understood, both as regards matter and language.

I have, therefore, called the book 'The Holy Shekel,' collecting the proverbs and maxims resembling one another, into their appropriate chapters; there are in all 22 chapters, according to the number of the letters of the Torah (*i.e.*, Hebrew alphabet). I have summed up the verses of each and every chapter at the end thereof, the number being contained in the similarly-sounding final words of the concluding couplet—one line of which sets forth the subject matter, and the other the number of rhymes, for the benefit of those who would be wise and understand.

The wise will hear, and gather doctrine and speech, and the man of understanding will gain prudence.

Now, I say, the vital soul (of Wisdom) is beyond the heavens in duration. Take millstones from the mountains of Intelligence and grind therewith the flour of Thought, and having made all due preparation for the sweet fare and rich repast, dress thy (spiritual) food and mix thy (ethereal) wine, so that their fragrance may be wafted as myrrh in every man's countenance.

Regard these rhymes well. There cannot be compared to them ornaments of the choicest gold, even of the gold of Parvaim ;—they are as rows of precious stones set in beauteous pattern of finest linen, a delight both to the eyes and the heart; I have arranged them in verse, weighing them not in the material balance, but balancing them in my mind, and this for the daughter of the son of Kimchi.

The sparks of burning instruction glow as a torch : wherefore grasp them not with tongs but with the heart. Such verses are written upon the tablet of the heart of man ; wherefore place thou them upon these tablets.

[Open the gates (*i.e.*, ' Begin the Chapters '), and you will find for every man instruction, making for wisdom of the widest range.]

CHAPTER I.

On Wisdom.

I.

Wisdom giveth life to its possessor, paying the reward of God for His service. By wisdom doth man acquire the days of this life, a goodly name, and honour after death.

2.

The rain of Heaven reviveth the seed in the hour in which it falleth ; but if it fall too heavily, it will surely kill the seed. Wisdom, too, the wise man's heart reviveth ; but the more it groweth, the surer 'twill lead to eternal life.

3.

Grieve not when thy wealth doth perish, if thy sense and honour remain ; for why shouldst thou pine for the scabbard, when thy hand the sword doth retain ?

4.

Who is meet to be king o'er the world, the ship as mariner or captain to guide ? He who in all things is wise, is alert in deciding, enduring much in the search after wisdom.

5.

Why should 'he who wisdom gathereth, he whose hand layeth hold of truth, fear the bear, the lion, or adder, the poison of dragon, or aught that doeth harm ? Despond thou,

if thy good sense doth fail, such loss will never be regained ; wherefore keep thy sense for aye ; once gone it will not come again.

6.

The man whom God with much knowledge hath graced, need have no care for wealth or possessions ; 'tis peace that marketh the wise man's end ; the end of wealth is bitter, and sad remorse.

Search thou for understanding, seek wisdom, and regard not the issue ; investigate her hidden worth, her treasure-store, and beauty.

7.

Verily, as a man without a wife is fear without wisdom ; but wisdom without fear is as a woman without a spouse. Understanding without wisdom is as a bow without a string ; but the man in whom these two are found will ever " rise from high to higher."

8.

No man is accounted great by reason of his body's strength, but according to the brilliance of his mind, his wisdom, and his prudence. Not he who wanteth bread doth want ; who wisdom wanteth, wanteth much, he lacketh that which sustaineth life.

9.

Lo, wisdom may indeed be found in the poor and forlorn state, as well as in the abundance of this world's wealth and power ; just as this field will produce all wheat, whilst the one adjoining will bring forth thorn and brier.

10.

If 'tis wisdom which thou dost love, choose upright action, and hate rebellion. Know, wisdom is like a tree, action is its fruit. Wisdom (theory) to practice joined will lead a man to the day of his death ; but knowledge, whence no actions flow (die with him), he leaveth no aftermath.

11.

Choose the seat of the wise, and men will honour thee for thy good sense, and praise thee in full measure. When thou wouldst err, they will teach thee ; and whensoever thou wouldst

falter, they will make thee understand, and direct thee in the right way.

12.

Knowledge and action are twins by birth, one giving glory to the other. Action without understanding, how can it be pure? And where there is no action, what reward hath understanding?

13.

I would rather leave wisdom through folly and lack of knowledge than, knowing what is right, forsake it in scorn.

14.

A man, wise in his time, was once asked, "How is it that thou excellest all others in wisdom?" And he replied: "I did not spend that which I had upon the juice of grape or wine,—upon the midnight oil it was spent."

Truly man's body without wisdom is as a house without a base, as a field in which the thorn springeth forth in the furrow.

15.

Canst thou find a quality in man higher than that which recogniseth the measure of his position, so that when he speaketh, he will but speak to all men according to his rule and regulation?

16.

A man of wisdom will continue in the search for wisdom, seeking knowledge wherever it may dwell or be kept. There is no fool equal to him who may think that he hath finished and completed his studies.

17.

Obtain wisdom, and say not that thou hast enough to sustain fully therewith the position thou dost hold; for know, that wealth without wisdom will be lost, so that it ceaseth to exist, and thou mayest remain bereft of all things; whilst he who laboureth in the search for wisdom, and stoopeth to search out and find one to enlighten him, may on the morrow be in the track of rising higher; and, having been the tail before, may rise to become the head.

18.

Kings may rule the world, but the wise rule kings. Men of understanding find delight in their wisdom, but fools delight in their folly.

19.

Blindness of heart is blindness indeed ; therefore incline thou the ear to hearken ; for what availeth the open eye, if the heart itself be closed ?

20.

How many men there are in the world who, as they make their appearance, strike terror ; but when they once begin to speak, they are thought to be no better than dumb ?

21.

There are men of stature and height, men of muscle, able to brandish the spear and the lance ; but of what avail are they without knowledge, being altogether lacking in understanding and wisdom ?

22.

If a thing be clearly good, let the man of wisdom take hold of it ; if it clearly doth harm, let him move away from it ; if it be doubtful whether it be good or ill, let him cast his burden upon the Lord.

23.

A man who with wisdom humility doth join, will find that among all qualities it standeth pre-eminent. So also will he be respected and honoured, who at all times joineth forgiveness with power.

24.

The hard-working student whose constant aim it is to strengthen himself in his studies, even to tread in the path of wisdom, is not likely to be possessed of two things—a greasy face or portly body.

25.

My son, if thou wouldst be wise, choose four things, and beware lest thou neglect the fifth : be learned ; if this cannot be, be a learner, a listener, be law-loving, and be not too much given to bitterness.

26.

In searching for wisdom at the hands of the wise, be not slow to ask questions. Be not ashamed to confess, "I know not," if thou grasp not the depths of a matter. If thou dost overcome this sense of bashfulness, thou wilt in time be recognised and esteemed by those among whom thou dost move.

27.

Exult not when men honour thee for thy wealth and power; for when thy honours flee from thee, then also will their flattery flee. Let it be most sweet to thee, if thou dost honour gain from that pre-eminence which moveth with thee, even when thou dost roam abroad.

28.

To him who enquireth, Who are the great ones of the world, the wise or the rich? Answer, He who carrieth about with him all that he hath, that which may sustain him, whether he cross the desert, or travel by sea.

29.

Then say, Why dost thou find it is the way of the world for the wise to be knocking at the door of the rich? Because the wise of heart, knowing the folly of the rich, make allowance for their poverty in sense when compared with their own.

30.

Cease from speaking vanity, and using smooth speech; and excite not thyself at the forward and crooked. Yet how good is it for man to have his tongue smooth, when he cometh to seek understanding and wisdom!

31.

Men of intelligence and understanding give five as the number of points from which knowledge and wisdom start, namely, Silence, Attention, Memory, Exercise, and Study; these form, as it were, the tower and wall of the edifice.

32.

There are three things which distinguish a man, and without the full possession of which no one can be called "wise of heart." They are as follows:—Never to despise the man below thee in knowledge while he be earnest in acquiring learning; never to be jealous of the man who can command

a richer home and a wealth of golden treasure ; and never to ask payment of one whose heart is fully turned to the search after wisdom and knowledge.

33.

In enquiring for knowledge, ask questions, even though they give evidence of folly ; but in keeping knowledge, guard it as thou wouldst guard the diamond, agate, or amethyst.

34.

He who is clothed in the garb of bashfulness while seeking wisdom, will on the morrow wrap himself in the cloak of folly ; therefore rend this garment, and take thy stand at the door of the wise, as the pauper at the door (of the rich).

35.

If a believer hath lost some form of knowledge, let him seek it at the hand of whomsoever it be ; yea, even at the hand of the sceptic it is right that its loss be restored.

36.

To seek knowledge and search out wisdom, travel every city and spot ; for what may be regarded as of little account by some may be considered of value by others.

37.

Impart thy knowledge to him that knoweth not, and learn that of which thou art ignorant, and which thou dost not know ; by doing so, thou wilt keep up afresh the knowledge which thou hast, and wilt continue to acquire information and learning anew.

38.

Knowledge impressed upon the heart of the young is like engraving on stone ; but if man take to learning in old age, it is like making an impression on sand.

39.

Do not that violence to knowledge to place it in the hands of men who are the fools of society, lest thou commit a sin thereby ; but put it in the hands of those who love its ways, and then life and grace thou shalt find.

40.

As for the wise of heart, poverty will never debase him, nor will lust lead him astray ; his knowledge is like unto a

crown placed upon his head, and it draweth him along the path of right. Take heed thou observe that which thou hast been commanded, even though it be weariness to the flesh ; furthermore, deal not with the wicked according to his deeds, lest thy reward from God be lost.

41.

Beware lest thou condemn the boor who disputeth thy contention, when thou knowest his folly and senselessness ; rather lay up thy wisdom for the man of understanding ; for had the former been of the wise and understanding, he would have found delight in thy words.

42.

Verily, knowledge which is not published is as a treasure buried in the dust of the earth.

43.

Wisdom without action (theory without practice) hath its seat in the mouth ; but by means of action, it becometh fixed in the heart.

44.

The man who, in spite of the knowledge he hath and the hidden things made clear, transgresseth the commands and precepts of that knowledge, is as a physician that taketh to his bed through sickness, and yet partaketh of food that is unfit for him.

45.

A man of knowledge, who by his wisdom is of use to others, yet neglecteth himself, is as a spring that refresheth the thirsty, itself seething in mud, mire, and dirt.

46.

Men may be grouped under four heads ; consider them, and take a lesson from them. There is the one who knoweth, and is aware that he knoweth ; he is wise of heart, learn thou from him. There is the one who knoweth, but he is not aware that he knoweth ; speak to his heart comfortingly, and remind him thereof. There is the one who knoweth not, and hath fear, because he knoweth not ; have pity upon him, and give him information. But as regards him who knoweth not, yet thinketh that he knoweth—the simpleton, shun him, and keep him far off.

47.

' Say not, I know and understand with regard to some branch of learning of which thou hast no knowledge whatsoever ; guard thyself from thus falling into a snare and trap, lest thou be suspected of ignorance even in that which thou dost know.

48.

When a fool sinneth, he throweth the guilt upon him whom his sin hath put to shame ; the man of knowledge and understanding is satisfied to bear the burden of his guilt on his own head.

49.

He who speaketh as though he were wise, while utterly devoid of all wisdom, may be compared in his folly to the ass of the mill ; day by day it goeth round and round, yet moveth not from its circuit, as though it were stricken in the feet.

50.

Should not thy heart feel faint when thou seest the learned falling into the snare of the simple, men of honour falling into disgrace, and wealthy ones becoming impoverished, having come down to the lowest depths ?

51.

As for him who reproveth others, however clever he may be, if his own actions are not straight, will not his reproof fall upon the hearts of his hearers like rain coming down upon a stone ?

52.

Attend to four things in person, and consider not thine own self too high, although thou mayest have one hundred servants at thy command. Attend thyself to thy guests ; do the honours to scholars ; show due respect to thy well-beloved parents ; and look after matters connected with thy stables, even though thou mayest drive pairs and teams.

53.

He who walketh in the company of the wise will himself be honoured, and called great and noble ; and thus he who joineth with the simple will be despised, and he who feedeth with the fool will be broken.

See Wisdom enthroned as a king, and Beauty as his lieutenant! Joseph's beauty it was which bound him in the prison-house; his wisdom it was that brought him into the presence of the king.

54.

Beware of the simpleton who is religious, and the fool who is ceremonial, also of the scholar who is without scruple; their hope will indeed be lost for ever.

55.

A wise man was once asked by the men of his time, Who is the Lord of the Universe, our Creator? He replied: It is forbidden to investigate such a matter; we are too weak in our natures, and would come to sin in the attempt to fathom it.

56.

Knowledge is as a tree producing goodly fruit; if good fruit be in it, all is in it; if this be not in it, what is in it?

57.

The best of possessions is knowledge; purchase it for thyself from those who sell it (*i.e.* teachers). He who hath this as a possession, what doth he lack? If he lack this, what doth he possess?

58.

The subject of study inscribe on thy heart, and repeat it twice and thrice until thou dost know. Exceeding much study may weaken thy sense, and the intellect becloud. The lamp, when trimmed, will burn on anew; fed with too much oil, it will burn itself out.

59.

Choose Wisdom as thy portion, so that it may be *for a standard* o'er thy head.

[“*For a standard*” = 140, the number of lines in this section.]

[EXPLANATION. As each letter in Hebrew has a numerical value, the letters forming the Hebrew word ‘*for a standard*’ amount to 140; and so *mutatis mutandis* with the italicised expression at the end of each chapter. But they do not stand the test throughout as giving the number of rhyming lines. See p. 1., para. 4.]

CHAPTER II.

On Humility.

60.

Meekness of spirit is the halo of the wise ; impudence is the sign of the fool.

61.

If thou hear one speak insultingly concerning thee, pay no heed to him, nor regard him, lest thou hear more cruel things said about thee, and thou wouldst stumble and fall.

62.

Do not reply to the insult of a fool, for whatsoever the insult, it is less vile than the one who uttereth it. Silence is the best reply, for by silence thou canst best forget it.

63.

Choose three things for thyself, and through them thou shalt find favour with the Creator of all : Humility, wherewith to subdue all folly ; Reverence, by which to lessen sin ; and Knowledge, teaching how to use moral suasion with men by the art of well-chosen language.

64.

In mixing with men, it is often useful to be dumb, though able to speak ; to be deaf, though able to hear ; and blind, though able to see. In this way thou shalt be much courted, and become their chief and ruler.

65.

He is not of highest quality who only abstaineth from harming his fellow-men, but he who taketh upon himself a share of the burden of their injuries ; and, whatsoever may happen, he goeth forth to meet them with a cheerful countenance.

66.

The disciple of a Sage, once seeing his Master insulted by a fool, was incensed, and in his anger sought permission to handle roughly and to inflict bodily harm upon the offender ; whereupon the Sage replied, ' Tis not the part of the wise to permit loss or bodily ill to be done to one's fellow-man.

67.

The man who hath both much knowledge and humility, is called blessed by all who look upon him ; for by the two he lesseneth the number of his foes, and his band of supporters increáseth.

68.

The Wise Man spake : “ I will lift up my soul ” (*i.e.*, can swear) “ that no fault will be found in me when my humility shall be weighed in the balance.”

69.

The end of all strife and contention is regret ; but the end of humility is strength and possession.

70.

If a man cannot control himself, how can he sway another man's soul ?

71.

When in enmity a man scoffeth at words spoken in praise of thee, leave friendship undisturbed till the morrow ; forget the reproachful word for the day, and perchance thou wilt have changed a foe into a friend.

72.

Be ready betimes to bend the knee, and to incline thy frame ; take heed that thou be not slothful therein. When, with their hand, men throw a stone at thee, stoop, then shalt thou cause them to miss their aim, and thus thou shalt escape.

73.

To endure pain is to halve the pain ; to try to thrust it off, is to increase it.

74.

Having had thy full say in reproach of another, bear him no further grudge ; leave room for reconciliation.

75.

Seek no ruling position in thy city, and never look down upon thy inferiors.

76.

O man, if one would honour thee by flattering words and false, strive thou until they may be applied to thee in all

truthfulness. Trust no man who doth ascribe to thee deeds of merit which thou hast not performed. And if thy fellow-men praise thee for some pre-eminence which is not in thee, turn thou from their company.

77.

Be lowly and humble in spirit amid the greatness of thy glory ; and have no care for the fortune which hath never come to thy hands.

78-79.

When a man discerneth in others some advantage which he hath not, then is the time to regulate the sense of humility within him. If, for example, he see one richer than he is, let him think that the other is a great man, and superior to himself in righteousness. If he observe a poor man, let him reflect that he is poor and lowly, and that his opportunities for sin are, therefore, poorer and less. If he behold an aged man, one full of years, let him say, Truly his length of days are due to his devotion unto Heaven. When he looketh at a youth, let him realise that his transgressions have been few, and that his guilt is slight. If he see one who is better informed, let him consider that he is pure and innocent in his intelligence. And if he regard the simple-minded, let him think, peradventure he will be judged for his sins in the balance which will weigh them but as errors of judgment.

To the way of humility I incline, and thus *my heart* will understanding gain.

[“ *My heart* ”=42, the number of lines in this section.]

CHAPTER III.

On Abstinence.

80.

To be too fond of this world and of that which is therein, provoketh the wrath of Heaven. If thou sacrifice this fondness, thou shalt be sure of the glory and grace of thy God.

81.

All man's striving in this world is but for honour, riches, and ease ; and yet he who loveth this life too much is often

far removed from them, and more closely bound to sorrow and sighing.

82.

Fret not for the store laid up, for the riches heaped of yore, fearing lest men rob thee of them, when they steal thy substance and wealth.

Leave that which thou requirest not, seize but that which thou dost need ; then shall the glory of God be thy rereward, and good fortune shall be thy meed.

83.

In the day of happiness, think of sorrow, and in the day of evil, hope in God, that He may deliver thee from the oppression of anguish and sickness.

84.

See the advantage of poverty over riches ! Be wise, and feel thyself abashed and ashamed ; for no man rebels against God's Word in attempting to get poor, but he doth so in the endeavour to grow rich.

85

Say unto the man who hath much provision : " Have sufficient years been granted thee wherein to spend thy hoard ? "

86.

Enquire of the man who hath gotten himself wealth, if he hath also assured himself of the years of his life.

87.

There are four causes of sorrow which affect men in this world : When poverty cannot extricate itself, so as to become strong by reason of wealth ; when occupation leaveth no time for leisure, and is ever engaging a man ; when there is no end to a man's longing for a thing which he can never obtain ; and when there is unceasing care, which goeth on to the very end and finish.

88.

A man of understanding who esteemeth himself will think little of this world's splendour.

89.

Man in this world may be likened to the fruit of a tree ;

whilst ripening, it is gathered by those who find it ; when matured, it is longed for, and enjoyed by those who see it ; while if it be not gathered, it falleth, and the beasts trample it underfoot.

90.

In the days of youth fear the day of death, and depart from sin ; for upon old camels the skins of young sheep are borne. When the lambs and the rams are in grazing, many of the young ones perish, and so on the shoulders of the old are the caskets of many young lives carried to the grave.

91.

When a mortal passeth from this world, men of worth will ask, What life did he lead ? But they who only think of earth enquire, How much did he bequeath to his children ?

92.

Is not man in this world, by accident and birth, as a creature e'er surrounded by serpents at every turn ? Where'er he goeth, whene'er he cometh, they endanger his every path ; in constant fear, he dreadeth lest now, by this one or by that, he be suddenly attacked.

93.

He who mortifieth himself, ever thinking with delight of his latter end, will preserve his life unto eternity ; while if he keepeth it alive for the pleasure of this world alone, let him know and understand that in this way he killeth the life that is within him.

94.

Have a care and weep for man's mortality, and rejoice not at life's pleasantries !

95.

Proclaim unto people day after day the message ; there they sit in silence, they answer not, nor give ear. . . . But when the Day of Judgment cometh, they will perforce rise up and stand in the presence of their Maker, called upon to give account of their wrong-doings.

96.

The man whose sole delight is in this world, may be likened to a dog sucking bones ; thinking that it is sucking blood from the bone, it sucketh the blood of its own lips.

97.

The man who doteth on this life, and serveth not his God, will ever be the loser, though he think that he doth gain. Indeed, he will be stripped of all that he hath done in the day when he doth change his garb, and putteth other raiment on.

98.

When thou dwellest upon this thy world, think that thou wilt live for aye ; when thou thinkest of this life's end, think that to-morrow it may slip from thee.

99.

Righteousness is, in truth, the health of the soul ; wickedness is its death.

100.

Whosoever pineth at his fortune in life sheweth he is angry with his Maker who formed him.

101.

The man who can laugh away a single care may be said to have had life's desire accomplished by Heaven.

102.

The man who, though the world esteem him highly, thinketh very little of himself, is sure to be delivered and released from the grasp of that which harmeth and hindereth.

103.

Pride thyself upon the gain which thou hast already obtained ; have remorse for those things which thou hast wilfully neglected.

104.

Leave all gain that diminisheth and ceaseth, and take thou hold of the kind that goeth on and increaseth.

105.

Let man in life, while in health and at ease, recognise and know that the breach may come great as the sea ; for how can man remain whole and strong, seeing that Death is ever hanging at his neck ?

106.

A Sage, on observing a man full of care, enquired of him thus : " Why in such deep thought ? If thou art concerned

with earthly things, thou hast little to hope, for at death thou shalt be parted from them. But if thou art anxious concerning thy latter end, then I say, may God increase thy care ! ”

107.

If, in true wisdom, thou dost test the world in which thou livest, reflecting on it, proving it, and searching it, thou wilt indeed find it like unto an enemy, wearing the mask and cloak of a friend.

108.

Shouldst thou not fear, O man forewarned, when, without due provision, thou settest forth for the distant country, and lacking all things, thou descendest into the pit of destruction—the place of trouble and affliction, doomed to stand before thy Creator on the Judgment Day, to answer for the transgression of precept and command ?

109.

Covet not the wealth of men and their possessions, filled as their vessels are through oppression and violence. How many men gather riches that goeth to their foes, even to the lovers of their wives !

110.

He who his freewill offerings doth reduce, and giveth ever less in charity, is but gathering and collecting wealth to swell the treasures of another.

111.

Fear lest thou heap up for thyself the sins, and bequeath unto thy heirs the monies.

112.

As for the worries and calamities which Time bringeth with it, and all the occurrences of life, regard thou them as dreams, and think of them as though they had never been ; but fail thou not to prepare food for the soul and some provision for the spirit.

113.

No man is sure of his livelihood, and he is therefore never free from concern.

114.

If in all his days here pursuing vain toil, man doth not obtain his will and desire, how can he attain his will in that world for which he had no feeling, and after which he never did run ?

115.

The man who revealeth his blemish to all forgetteth the honour of his own soul ; but he who turneth from the love of this world, may truly be said to glorify the spirit within him.

116.

Let man but establish his secret things, and his Creator will regulate the things revealed. If he attend to his latter end, He on high will lengthen the years of his life.

117.

He who would preserve his life should call to mind the hour of death ; and while he be yet in his day, let him fear the coming of *his night*.

[“ *His night* ” = 76, the number of lines in this section.]

CHAPTER IV.

On Modesty and Shame.

118.

The innocent and shamefaced ones are known by their demeanour ; they are such as have a sense of shame even when none other is near.

119.

Have consideration for the worth of thy judgment and thy learning, lest thy conscience rise and reproach thee. Carefully arrange thy stores and the abundance of thy treasure, so that thou mayest cheerfully dispense thy dues, even thy gifts.

120.

Man's modesty may be seen in the union of meekness and knowledge, in his observance of the Law and the moral precept, in his methods of living, and in the patient endurance of the events and accidents that befall him in life.

121.

It is the part of the modest man, who shapeth his actions well, to conduct himself through life as is meet, never to do aught in secret that he would blush to do openly.

122.

Man's modesty may be said to consist of his keeping aloof from sinfulness, so that at all times his garments be white, he labouring to provide of that which cometh into his hand for his own wants, and to bequeath thereof unto his children.

123.

Modesty may take four forms :—That of greeting a friend in sincerity, that of attaching him in affection, that of fulfilling his wish at all times according to one's power, and that of being ever delighted to deal charitably by him.

124.

Modesty is a quality much to be desired ; it may always be discerned on the face of him with liberal heart ; whereas its opposite is such as to cause pain and sorrow to the heart of its possessor.

125.

As for the man who putteth on the garment of modesty, his blemishes will, in truth, be covered up and concealed ; but he who doth divest himself thereof will render those defects clear to the eye of man, so that they be called to mind ; nay, more, such a one will gather around him as his associates none but the worthless scoffer and the low fellow.

126.

Faithfulness and Modesty are two sisters, one bearing witness to the other ; at all times joined, as the onion's peel, one ever embracing the other.

127.

Conduct thyself always with Modesty and Shame in passing through the years of thy pilgrimage here, and *see thou* the upright way.

[“ *See thou* ” = 20, the number of lines in this section.]

CHAPTER V.

On Self-Denial.

I28.

God's Word to Mother-earth did come : " Hearken to my voice ! " And He did promise to support her task, if men, as true and faithful servants of the God on high, would work the ground with diligence.

I29.

Who is the man of wisdom, that may rightly boast of wisdom ? 'Tis he who, recognising the sinful thing, keepeth himself aloof from it.

I30.

The man of sense who enquireth, and seeketh to remain firm, will not rest until he doth dismiss his desire, and drive it wholly away from him.

I31.

O man of understanding ! Be not confident until thy sense hath conquered thy desire. If o'er thy own desire thou canst not rule, how canst thou over others rule ?

I32.

No man can be accounted upright until his sinful soul's desires be looked upon by him as so many abominations, equally abhorred as the mouse and other unclean things.

I33.

Things prohibited may be classed under three different heads ; give them thy attention, and thou wilt easily discern them. There are things which thy soul longeth after, which thou shouldst keep at arm's length ; some things may be prohibited for which thou hast no desire, leave these alone ; some things, too, are prohibited, which, even if allowed, would find man's soul recoil from them.

I34.

Happy the man who divorceth his desire for the glory of that which cometh not nor appeareth ; for no man will regret having stifled, to the glory of God, the desire that assailed him !

135.

As for the man who ruleth not over his desire, his end will be all evil and bitter ; and, as though stung in the heel by the adder, will be what the day bringeth him forth, his pain growing greater and keener.

136.

Shouldst thou seek counsel, and not find the adviser in whom thou canst confide, then turn from that which thy desire doth prompt, lest for thyself thou spread destruction's net. Lo, thy desire for thy good sense doth lie in wait, when sense doth stop its ear and close its eye !

137.

Were it not for three considerations, things would go all well with man, and his right-doing would be assured, namely (the powerlessness of) old age (to impress its experiences) ; the stubbornness with which pride is decked ; and the desire of man which cometh upon him, and is not vanquished.

138.

He who taketh the counsel of his heart's desire will in a brief moment destroy the joy of his heart ; but he who rebelleth against the promptings of desire will receive due honour, and, rising above, will prove himself the victor, and be helped.

139.

Strive not with a miser, who delighteth in keeping and holding back from thee his wealth ; strive rather with thine own desire, fight against it, and scatter thy fierce passion.

140.

'Tis ever so ; while counsel sleepeth, passion waketh, watching at all times and hours. If wise counsel be overcome, rising passion showeth its brazen front.

141.

If in goodness the child his life begin, he will continue so until old age ; he who in his youth doth sin, will remain a sinner unto death.

142.

How long, O man, will thy heart yet slumber ? When wilt thou wake from thy sleep ? The world's battles leaving, strengthen thyself, and fight with thy desire the goodly fight.

I43.

But shouldst thou, too fond of the beauteous world, to its pleasures give way, understand, to the great sorrow of thy heart, thy remorse will grow apace.

I44.

Passion and blindness to each other as a pair do cling, they are caught in each other's embrace ; joined together to destroy the beauteous strength of manhood, they associate always, and never part.

I45.

Who Heaven's trials in cheerful spirit doth receive, will ever gain the joyousness that bringeth with it true restfulness ; while he who frets at what the hour may bring, will ne'er from sighs and sorrowing be free.

I46.

Faith in all things doth stand high ; 'tis unique and foremost in quality. Where there is faith, there is enough of grace and wealth, of substance strong, and of service full.

I47.

Not in proportion to one's haste will one's food, nor daily ration, come ; should it elude thy grasp and leave thee, seek it until thou find it again.

I48.

What a fool is he who God's judgment and ruling contemneth ! There is no cure for such folly as his. When his time comes, it will avail him naught to show a sad countenance, or to betray anger and annoyance.

I49.

I will place God before me, that my hope be not lost. I will resolve *in my heart* to make my way firm.

[" *In my heart* " = 46, the number of lines in this section.]

CHAPTER VI.

On Man's Confidence and Despair.

150.

Trust in God in all thy actions, and into His Hand commit thy work ; be thou pleased at what cometh or goeth, so that restful may be thy home-tent.

151.

If Destiny will that fortune smile upon thee, it will come to thee, though thou art far away ; or if it be ills thou'rt destined to bear, thou canst not elude them, though thou be borne to the skies.

152.

Let no man fret over things not come to his hand, nor brought within his reach ; but let him rejoice in the portion which God hath graciously given unto him, and he will be at ease, quiet and restful.

153.

Trust in God whilst thou livest in the world, and thou shalt give rest to thy soul, and keep it alive ; for know, not always hath the raven its food, not always hath the lion its store.

154.

If thou but hast the help of God, the dry wood of the forest will bear thee fruit, until thou shalt say, " Enough " ; but if He Above be not with thee, then even the garden-trees will not bring forth, their fruit they will deny, until thou shalt ask, " Where are they ? "

155.

A wise man once, in quest of his suit, came regularly at dawn to the palace of his lord, and day by day at the entrance-door would watch early, so that the master could never avoid him. The master then wrote him to name his desire, whereupon he replied in the following strain :—

" O hearken, dear Sire !

From a twofold cause do I knock at thy gates,
Expectant I am, for I am in dire straits ;

Sore is the heart, it burneth as coal,
 When help doth not come to the craving soul.
 I've waited till now my foes to disarm
 Of revengeful spite and envy inane ;
 If they see me turn back, they will do me more harm,
 For they'll jeer and revile, if my quest be in vain.
 Say, therefore, ' Yes,' and something do, or utter the one
 word ' No,'
 And so my soul at rest shall be, and the worst I then shall
 know."

156.

To him who doth beg, say : " Do not beg ; are not all
 things in the hands of God ? "

157.

To beg of thee something I have come ; from God I have
 asked it first. If thou art willing my request to grant, my
 thanks both to God and to thee I will speak ; but even then my
 God I will thank, shouldst thou not fulfil my wish ; and as for
 thee, while praise be denied, I will not judge thee ill.

158.

When thou wouldst act, above thee look, and thine own
 failings learning, raise thou thyself in perfection's way ; but
 in concerns of money, below thee look, and rejoicing, Him
 thou wilt praise, who giveth thee thy daily bread.

159.

He who in the Rock, his Maker, trusteth, will be lifted on
 high ; he will not look on *his calamity* ; from ills safe delivered
 he will be.

["*On his calamity* " = 23, the number of lines in this section.]

CHAPTER VII.

On Deliberation and Endurance.

160.

Deliberation, when occasion calls, is worth four hundred zuz.

161.

Wait, and thou shalt thyself deliver, as the hart and the
 fowl from the snare ; hasten, and unto thy soul thou wilt
 bring care and worry.

162.

To deliberate with good effect will expedite affairs ; while undue haste, with bad result, like shafts in the heart of man doth act.

163.

Choose for thyself the longer way, for its portion is set in a pleasant place ; eschew the path that shorter seems, it leadeth oft to sorrow and pain.

164.

The man who is in haste to do a thing will fail in strength and power ; wisely hesitate, then act, and thou'lt more quickly gain thine end.

165.

Endure the truth though it be bitter, and thou shalt be called a patient man ; growl not at that which thou dost suffer, and throw not the blame upon the world.

166.

Is not endurance of two kinds, the endurance which will bear the stress and storm of evil times, and the endurance which suffereth hurt in souls inured to sinfulness from days of long ago ?

167.

Think of God whene'er thy baser nature would prevail, then shalt thou from all danger be redeemed ; but should the world against thee set its face, remember, hail the power of patience at every turn.

168.

At good prepare to offer thanks and praise, nor less at every ill ; a sickness sore, a grievous malady, is the sorrowing of heart for that which hath not come.

169.

Better than sorrow is of poison the draught, for care is locked in man's heart ; according to his height, his fall doth come ; the course that his descent will take doth mark his former strength and might.

170.

Conquer thy mourning by the power of endurance, lest thy sorrow be prolonged for ever ; choose unto thyself the

counsel of sense, and securely thou shalt pass thy days and thy years.

171.

Misfortune that's conquered will oft-times prove a blessing in disguise ; endure then, and bear what thou canst not escape, and quiet thou shalt be, from sin delivered, and free from all guilt.

172.

To attain his desire by bearing ills, the power to mortal is given,—for no man is free like unto them that endure ; therefore, O man, but endure, and trust in the mercy of Heaven.

173.

Understand, there is no nobler thing, and nothing more discreet, than to acknowledge a kindness with thanks, and to meet misfortune with a heart all brave.

174.

Let every man of sense confess that all things come from God.
[“*Let confess*”=25, the number of lines in this section.]

CHAPTER VIII.

On Sufficiency.

175.

He who with little is well content is rich indeed as a king ; and a king, in his greatness, is poor as the pedlar, when his kingdom sufficeth him not.

176.

He whom God's gifts do suffice is rich enough in store ; while he who is rich and hath a store, yet nothing that he gets him sates, is poor, indeed, for he's distressed.

177.

Be content with that which God to thee hath given, and look not at another's lot ; find thy delight in Him, and when thou dost ask, He will grant thee thy request.

178.

How little food sufficeth man ! A man will eat and leave thereof. Happy the man who hath no greed, craving but his

daily bread ! As for the jealous man of lust, the world his wants cannot supply.

179.

If small as is thy wont, thy ration cometh not to thee, seize upon the little, by thine own efforts gained, rather than be put to shame and humbled before men ; let thy trust be ever in thy God.

180.

Take of that which is prepared enough to keep thee from want and harm, and scorn the royal crust ; for all thy glory vanisheth, fading as the grass ; as suddenly and quickly as it cometh, so quickly doth it go.

181.

A little will keep thee from disgrace and contempt ; this little will therefore be better and sweeter than the glamour and mammon, the wealth and great store, that are likely to lead thee to shame and derision.

182.

Prize not too dearly thy neighbour's great substance and wealth ; nor let the little lot, found in thine own dwelling, be despised of thee.

183.

Order well thy supplies, for by methodical outlay they go twice as far ; but without regulation, as a vineyard without fence, half thy food will go to others, and but one half will remain to thee.

184.

Be wise, and think not less of the pence ; so show not thy full power to the poor in strength. Glory is like the high mountain dust ; the beauteous sceptre is lost in an hour.

185.

If two foes there be that ne'er join and unite, they are known as contentment and greed ; if rest thou wouldst have in the blending of work, choose the former, and thy work will prevaile.

186.

Ye versed in the sciences, ancient and new, having searched and enquired, tell me now : —“ Is there a joy that resembles the joy of the heart ? Can any wealth equal the wealth of the soul ?”

187.

Should fortune upon thee not smile, let thy heart be trusty and stayed ; remember the hardships and trials, the hard things now past, and thou shalt find rest and repose.

188.

If thou seekest not more for thyself than is good, thou wilt learn to be content with thy ration of food.

189.

Renounce the thought of another man's wealth, then honour and glory are thine. In renouncing alone there is freedom, better than all things ; 'tis better than all merchandise, for by it thou gainest the truth.

190.

There is no sin greater than greed without measure ; be girded, and bridle thy soul from desiring. If the loss of a friend thou bewail without measure, e'en thy faith will in time be found to be waning.

191.

Ever rejoice in thy portion, be content with a morsel of food, and with trembling cling to *God* and His fear.

[“ *God* ” = 31, the number of lines in this section.]

CHAPTER IX.

On Kindness and Charity.

192.

He who doth choose charity for a fortress will find men of their own accord humble themselves before him ; against all daily accidents and dire calamity, there's naught to shield a man like deeds of kindness.

193.

A two-fold debt thy neighbour doth claim, observe it, inscribe it on thy heart ; all kindness deal, all ill withhold, lest soon he strive with thee.

194.

A two-fold debt thy kinsman doth claim ; let this be thy constant rule ; though he refuse to give to thee, give thou to

him ; though he keep far away from thee, be thou ever at his side.

195.

If thou wilt but reflect that all thy sustenance is given by the grace of God and His mercy, thou wilt come to see that Heaven hath placed in thy hands the poor man's dues, even the food of him who lacketh all things.

196.

He who pitieth not his kith and kin, yet giveth of his wealth to strangers, is like unto her who giveth suck unto her neighbour's child, while her own doth pine from starvation and want.

197.

He who much wealth and riches doth gather by means not just and right, is like unto him who thinketh that without pegs and cords his tent will stand erect and firm.

198.

The man who giveth not according to his wealth, but is close-fisted and mean, will, by Heaven's decree, lose power over his wealth, for it will go to the rulers on earth.

199.

'Tis hard to rise and win the heights, but easy is the fall ; just like this stone, though large, it will easily roll down, but hard it is to raise it.

200.

As the spirited horse, though famished and worn, keepeth straight to his course, and falleth not by the way, even so is the generous of heart with his gifts ; another to stay, he'll go foodless himself.

201.

'Tis not for wealth, but for name and fame, that the liberal of heart do care ; but the miser will tarnish his honour and name in trying to save his glittering treasure.

202.

Though fortune smile upon thee now, thou canst not tell if she will turn to thee another time.

203.

The generous will promise, and promptly pay, before men

for payment apply ; but the miser delayeth his vow to pay, perchance some pretext may come forth by the morrow.

204.

Shouldst thou be asked to promise a thing, and thou art afraid and feareth regret, rather say " No " than yield with a " Yea," for by giving it not, thou wouldst stumble and sin.

205.

When thou has said " Yes," to a thing bear it, and fulfil thy word ; for having said " Yes," it is to thy shame to say " No," and thus abstaining, to break thy word.

206.

Deal kindly while the breath of life is within thee, ere *hither* and thither thou flittest, and thy righteousness goeth before thee.

[" *Hither* " = 25, the number of lines in this section.]

CHAPTER X.

On Poverty and Asking Help.

207.

Woe to the man who loseth his riches and pleasures together, while all that remaineth to him are the same habits and methods !

208.

If thou dost give to a man, thou wilt become his lord and master ; be not dependent on a man, and then thou shalt be on the same level with him.

209,

The respect which thou payest to a man will come back to thee again in return ; be beholden to a man when thou art in need, and by him thou wilt be lightly esteemed.

210.

This is poverty indeed, and as a snare that is spread for thee, when thy heart is ne'er free from the dread of poverty.

211.

If even thy request thou dost obtain, think not in thy heart

that relief thou hast found ; for if, by asking, thou hast lightly thy honour esteemed, thy loss will be greater than thy gain.

212.

Of all the bitter things thou hast tasted, is there one more bitter than to beg a favour from thy friends and companions ?

213.

Rather endure want than beg a favour from one unaccustomed to give ; for the worst part of asking is felt at the time when thou takest the gift with a blush.

214.

Better by far to encounter a bear than to encounter a fool ; but in meeting the man with a liberal heart, tranquillity of soul shall be thine. For while he doth give to another his dole, the liberal man himself doth feel the shame of the other, his language and tone are delicious ; the kindnesses done thee he ne'er will recall, to oblivion they all are consigned.

215.

He who asketh for more than he doth require or more than is his wont, will find his just reward in this:— he'll be denied and suffer want.

216.

The man who putteth off the date of his giving, on whose word thou canst never rely, may be likened to a figure painted and copied,—the mere image and form of the real.

217.

If thou goest to a miser to ask a favour, he will surely refuse thee, and be also thy foe ; if he meet thee abroad, or meet thee at home, not a word will he give thee, not even a glance.

218,

To be the guest of a miser is to suffer want that cannot be described ; his horse will go fasting, left without fodder ; and so will the guest, not receiving that which he doth require.

219.

How ill a thing is poverty ! Niggardliness is worse. The man who turneth to the miser bringeth upon himself contempt and shame.

220.

'Tis better for a man to be carried to the grave than to beg a gift from the miser ; for he'll be like the fisherman who goeth forth, thinking to catch fish in a desert of sand.

221.

A kind-hearted man once said to his friends, let this secret arrangement be binding upon us ; Never beg a favour of me but through a trusty friend, or by letter ; for if thou dost ask it with thy lips, two-fold will be the loss ; your dignity will suffer, and all my merit will be gone.

222.

Shouldst thou need a gift, ask rather of one who once was rich and hath become poor, than ask of one who was once poor and hath now become rich, and is a man of means.

223.

Only then from the miser shouldst thou take a gift, when from the generous thou gettest no help. Surely the lion will not turn from feeding on curs, if he find no sheep his hunger to still.

224.

Thy townsmen all will shrink from thee, if thy hearth be enclosed and narrow ; but if no bars keep thee back, and so prevent thy going forth, then on thy way thou shalt not find the thorns (to vex thy path).

225.

And like to myrrh are waters pure which run along the ground ; the freshness, aye, the scent thereof, is wafted in man's face ; but standing water stagnant turns, its odour doth affect the nostril most unpleasantly.

226.

'Tis in the hour when thy worldly goods are few, that thou must beware that thou be not *poor* in spirit and soul.

[“ *Poor* ”=34, the number of lines in this section.]

CHAPTER XI.

On Silence, and Speaking Opportunely.

227.

Silence is never the loser ; in speaking there's always regret ; 'tis far better to be silent and still, than to babble and be nearer to sin.

228.

Thy words and acts are in thy power before the word is spoken ; once said, the word hath power over thee, all control from thee hath passed.

229.

Why speak of something which, when known, will do thee harm, and bring about thy fall ? If not spoken and made known, thou still hast hope that it may accrue to thy profit.

230.

The penalty of silence is less than that of speech. Who can tell how bitter and sore may be the pain of speech ?

231.

Bind the tongue fast, and let it not loose, lest thou bring on thy head much guilt ; if silence doth bring one remorse and regret, how endless the train that speaking will bear !

232.

Thy tongue bind fast, as thou wouldst a treasure bind ; for if thou heed not, it will fare ill with thy soul.

233.

If thou wouldst choose the right and proper counsel, then choose the muzzle for thy mouth, and silence for thy lips.

234.

Within the mouth of man his stumbling block doth lie ; as a thief it lieth in wait under his very tongue ; at its bidding man falleth low, bearing punishment at every turn ; and thus, indeed, he doth increase his sorrow manifold.

235.

O creature, see how He who in the heaven dwelleth created thee ! Two ears and eyes thou hast, two cheeks and feet ;

two knees and hands thou hast, two loins and thighs, yet a single tongue in an enclosure hid, but two tongues never. Two walls, moreover, He hath designed, they are the lips and teeth. Doubly cautious be then with thy words, closely thy tongue to heed, and an asset it will be to thee to safeguard thee for life.

236.

In man's mouth lieth length of days ; life and death are between his cheeks.

237.

How goodly if man's sense doth rule the words that from his lips do flow ! But when his words his sense do rule, they become his chiefest foe, his bitterest enemy.

238.

If thou cease from speaking, respect for thee will grow ; and likewise thy reverence will fail by the multitude of words.

239.

'Tis good if speech can remove some harm, or be of use to thee ; where iths is not, 'twere better far to hold thy peace ; speech hath no hope for thee.

240.

If idle words one's sense outrun, their mastery over man is gained ; but if in man his sense prevail, his words do all to him belong.

241.

Let thy words be few, and thy faults will be few ; increase thy words, and thy woes will increase.

242.

If in the night thou wouldst wish within thine own dwelling to speak, take heed and lower thy voice, and softly utter thy words ; or even in daytime listen well, and hear ; nay, whilst thou art thinking, look round and see, if the matter which thou hast in mind may safely be spoken aloud.

243.

A slip of the tongue may cost a man his head ; he may by

his own words be destroyed ; whilst a slip of the foot, though sudden the hurt, may quickly be cured and restored.

244.

O ye who would be wise, the root of things consider ; set thy heart to understand them, and thou shalt find that under four heads they may all be classed ; learn thou their secret and investigate them. Some things, at first, of service are, yet caution bid as they proceed ; some things do neither harm nor good, these shun and best avoid ; there are things, too, where danger lurks both at the start and finish ; and there are things which are all good both at the end and the beginning. Then leave the three that go before, and the fourth head seize, hold fast !

245.

At all times keep this rule in mind : there's something still better than silence, 'tis this—to speak the truth.

246.

The word of the wise will turn away anger and wrath, and many a word will restrain the revengeful spirit.

247.

The wise-hearted one, in speaking, will often relieve, by refraining from speaking, he will doubly redeem. His words to the lowly bringeth relief ; they are addressed to the haughty, when they spread out their nets.

248.

If a man be not an expert in his work, let him not speak with too great confidence on that matter.

249.

Nothing is of greater honour to a man than the word fitly and rightly spoken ; it setteth a golden crown upon his head, and placeth the chain of gold around his neck.

250.

To speak what is folly, yet know how to get clear by thy speech, is better by far than not to speak at all. Much better to appear as a sluggard, when called on to do something deceitful and false, than to hasten and join in the attempt, and suffer thyself to be broken.

251.

Before all things guard thy mouth, and then as the hart
from the hand of the huntsman thou shalt be delivered.
 [" *From the hand* " = 54, the number of lines in this section.]

CHAPTER XII.

On Truth.

252.

The wise find relief in truth and equity, fools in laying
 hold of lying and conspiracy.

253.

When one young in years once rose up, and an old man
 opposing, endeavoured to speak, they addressed him and said :
 " Shame on you ! Hold your tongue ! How dare you stand
 up to oppose such a man, whose years are such as to claim our
 submission ? " Whereupon he replied : " Knowest thou
 not that Truth is much greater and older than he ? "

254.

Answer the wise in a fair, honest way when they discuss a
 matter with knowledge and wisdom ; give ear to such, and
 they will become thy benefactors, for truth is a thing to be
 loved, desired, and received with favour ; and even though
 our friend be a Plato, great and exalted, and renowned for his
 learning, the right of our judgment we claim in the matter of
 truth, for Truth is to us a friend dearer by far than aught.

255.

Speak the truth without favour, and respect not old age ;
 Truth is older, strong in years as the world.

256.

Knowledge is slighted, unsupported by wealth ; whilst
 wealth without knowledge hideth many a stain. The rich
 man, though he lieth, is justified by wealth ; the poor, though
 speaking the truth, seek justice in vain.

257.

To me it seems strange that men should expend such

marvellous wealth and fabulous sums on the purchase of knaves to serve them as slaves, since they might easily gain, without price or pain, the hearts of the free by mere courtesy, by one pleasant act, and speech full of tact.

258

The wealth that's gained from vain pursuits decreaseth ; whilst he who setteth his *hand* to save, gradually increaseth. To speak the truth be thy resolution bold.

["*Hand*" = 14, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIII.

On Companionship and Association.

259.

Above all, thy true and faithful companion thou shouldst know, his faults to pardon and to forgive his sins ; the man who is ever ready to seek offence, keep at arm's length, let him meet his own kind.

260.

Experience will teach thee that good more or less lurketh in everything, save in the attachment of fools ; be it, therefore, thy rule to avoid them altogether.

261.

Adopt the advice honestly given to thee which agreeth with thine own common sense ; but reject the counsel that is approved by thine own base desire.

262.

Choose an associate who will always be thine, and ready to serve thee as thine own hand, bending before thee in all things, as though a true slave all in thy power.

263.

Take heed to pay to thy companions true regard, so that they be bound as friends, closely attached to thee ; bestow on them all thought and heart, when they make their call, provide for them a proper place, a cosy seat, and comfort during their stay ; and while they speak, open thou thy ears to catch their every word.

264.

Two couples are closely attached, like threads in the weaver's loom ; they are Silence, the sister of Goodwill, and the Darer, who to the Doer is kin (*lit.*, " and the Tempter, who is brother to the Murderer ").

265.

Change not a friend that is old and dear for a new, while the old one is heart and heart with thee still. Contemn not a man because he doth err. Let not one man be despised of thee ; in like manner, a thousand friends will never suffice ; let thy substance and silver win them for thee.

266.

The substance and the wealth of man, though wingless, fly away ; but correction is a treasure true ; there is no fortress like a friend.

267.

Choose a comrade in whom thy heart believeth ; for a man who hath not such a friend, is as the left hand without the right.

268.

Choose among men the comrade in whom thy heart can safely trust ; throw off the brother who, with deceitful heart, doth build the traitor's home, though he wash it white and clean.

269.

If only by the flesh we go, among kinsmen near we claim a brother ; but if we think of soul and spirit, we call our friend our kith and kin.

When with men thou wouldst mix, choose him who will not lead thee astray, so as to cause thee to stumble and fall, And all through life with this one aim, a man will suffer to serve his friend ; and when he finds him sorely tried, he'll labour hard to set him free.

270.

Be thou ready and first thy companion to greet, and to give him warm welcome and an honourable place ; and when thou dost call him, and wish to address him, be sure that thou call him by his dear pet name.

271.

There is no greater boor on earth than he who, looking out for all men's errors, attacheth blame to them, while he doeth just the very same ; and while he his own defects doth hide, and will not see his faults, he looketh round and findeth fault with all that others do.

272.

Companions may, in truth, be classed in threefold groups : attend to these, and thou soon wilt learn the mystery. Some comrades act as food to men, thy endless joys depend on them ; the boast and worth of others seem like drugs, for certain times prescribed ; there are those, too, who, like recurring sickness lurk, and bring naught but endless harm to health.

273.

To join with fine natures is a source of great pride ; to join with the senseless bringeth pain and remorse.

274.

Choose him for thy friend who will always be thy pride, who, when aught thou dost want, will be ready to help thee ; or, when thou dost utter what is in thy mind, in him thou shalt find a champion bold ; or, should it e'en fare thy temper thou lose, he'll bear with thy words at all times and all seasons.

275.

He may be called a fast friend and true who, with all his strength and might, will raise thee on high.

276.

The friendship of a stupid man is bound to end in sorrow ; a wise man will find relief and refreshing if he hold aloof from him

277.

The best of beasts require the whip ; the best of wives their lord and sire ; the wisest man advice doth need, without it will his wisdom lack.

278.

Between thy two selves thy friend to task do call ; and if thy reasoning he will not heed, then tax him further in the presence of a third. If he take the caution, regard him as a

gain ; but if he yield not, think him wanting in sense ; he will scarcely be missed when his number is called.

279.

Reprove not, and waste not your words on a man ; for if his own sense upbraid not, how can another reprove ?

280.

How good it is to mix with men who know their worth and station ! Turn far from him who's not of these ; in his friendship there is no blessing.

281.

The friendship that is perfect is always free from feud and strife ; the truest sign of friendship is two hearts made one for ever.

282.

Always join and never part from the man of fine spirit and unruffled mind ; in his attachment and friendship thou thyself shalt be courted, and in the face of all men thou shalt be acknowledged.

283.

Esteem the friend who chideth thee at any time, but not in the presence of another ; and let him think he hath gained thereby some part at least of thy power and possession.

284.

Plant the love of thy friend in thy very life's soil, as thou wouldst labour to fasten the pegs to thy tent ; and if thou wilt plant it with liberal root, it will be borne on the tongue, as fruit on the branches are borne.

285.

The eye of a needle is not too narrow to hold two friends that agree ; the breadth of the world is not sufficiently wide to contain in its fold two foes.

286.

Dost thou wish to prove thy friend, to know if he be false or true, ask thine own heart to act as diviner, and the truth it will surely divine.

287.

Trust not the man who boreth thee with his troubles, but

keepeth from thee his joys ; his tongue may be all smooth for thee ; his friendship's but alloy.

288.

Love thou the man who first hath done thee good, and return him help and kindness ; so love the man thou hast gained as friend, for in his heart thy friendly acts all friendliness do blend.

289.

Love thy friend more than thou wouldst thy brother ; for until he becometh my truest friend, how can I love even a brother ?

290.

Hid deep in the heart true friendship is found, its impression is sealed on the tongue ; men's hearts are as mirrors that see eye to eye, their secrets are never revealed.

291.

Play not the hypocrite with thy friend, nor by questioning people pry into his secrets, lest thou meet with a man who will blacken his name, and so estrange from thee his friendship.

292.

Deal freely with thy friend with all thy wealth and very life ; do likewise unto thy kinsmen with thy substance, mind, and speech ; be courteous unto all men, and greet them on thy way ; and as for thine enemy, be thou liberal and kind unto him, when he is sorely in need of thy charity and service.

293.

Beware of the man who loveth thee when it suiteth the occasion, and serveth his purpose ; for he will quickly turn his back when thou findest out his true aim and way.

294.

Impart, as in winnowing, thy love to a friend, and never reveal the secret of another ; when thine enemy cometh to make peace with thee, implore thou God on his behalf.

295.

Put not thine hand to a thing if thou wilt not complete it, so that the reward be not lost. If thou once say " Yes," with regard to a matter, never change it to " No."

296.

If thou find a companion whose thoughts thou art able to gauge, cleave unto him ; for men's faults are beyond mortal ken ; this one thou knowest thoroughly, then stand by him.

297.

Like an earthenware vessel is the love of a fool ; once it is broken, to its former condition it will never return ; the friendship that is formed between men of discretion is like a vessel of gold, hard to break, and easily mended.

298.

With the froward and haughty indeed it will go like an earthenware vessel, when knocked, it is broken beyond repair ; but the man of good sense and discretion will be like glittering gold ; he will brighten when beaten, and be roused to do better.

299.

Not at once, but by steps and degrees, disclose thy deep love for thy friend ; as, not at once, but month by month, the tree bringeth forth its new fruit, so confess thy love by degrees, and fulfill thy friend's desire.

300.

Beware of evil companionship, where nothing is wise or right ; for by associating with the evil-disposed, thou wilt learn every bad habit and trait.

301.

The man who can live with a woman of ill-heart showeth, indeed, what is patience, and more, what is skill ; he resembleth the wolf of the forest, forsooth, which never changeth its nature, though it changeth its hair.

302.

What wound or eruption is like unto her who leaveth her husband to lead her own life ? In his heart she doth rangle as a bad, putrid sore ; though sick of her, rid of her ne'er he can be. What disease can equal such suffering of soul, such affliction of heart, and grief without end ?

303.

In making thy choice, take thy seat with the best, and thou shalt be honoured by God and by man ; but if with the

senseless thou chooseth to sit, thy comrades will lead thee to naught but disgrace.

304.

'Tis not good that man, though wise, should gain his end always. 'Tis not wealth that hath the power to hide one's guilt from view ; where wisdom ruleth, man's faults and crimes may soon be blotted out of sight. Let silence as a muzzle to thy mouth be e'er applied ; and see, too, that thy words are few, and cautiously restrained. If knowing this, thou dost not heed this sage advice, 'tis better far thy bones should perish in the grave.

305.

The man who rusheth in where his honour and fame are at stake, dare not quarrel with the world, if they suspect him of evil intent.

306.

There are four things which lead men on to strife and ruin dire : haughtiness, and stubbornness, indolence, and rashness of desire.

307.

The companionship of a foolish man is as a tooth that giveth pain ; for both there is but one and the same cure : pluck it out. Thou canst not long endure his wicked senseless talk ; for soon, indeed, without delay, thy love will turn to hate.

308.

Change not the charms which grace thy wife for another woman's charms ; for, leading thy good sense astray, lust means to play thee false. A wiser man than thou once fell, King Solomon was his name ; then see that thou art truly wise, and fall not in sin's way.

309.

Of all choice things a friend do choose ; seek his wishes to fulfil, however great *the task*, and thus his friendship set upon thy heart.

[“ *The task* ” = 108, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIV.

On the Testing of Friends, their Indulgence, and Forgiveness.

310.

A faithful friend him thou shouldst call; who cheerfully renders thee help ; whether money or life is what is required, he is ready to meet thy need.

311.

If thou wouldst select a friend worthy the name, try him, and see, if he'll stand this one test :—If, when thou dost cross him and thwart him, he will keep true as before, he is the man thou shouldst hold, for he loveth thee no less.

312.

Trust not him who praiseth thee when he be in want, and awaiteth thy help ; but trust him who speaketh of thee with pride, even when thou refusest his request.

313.

Three things prove if men are wise ; learn them well, and never shalt thou turn to folly : Be humble amid all provocation ; be a hero in the fight ; be pleased to grant a man's request.

314.

If lovingly thou do a thing, thy former faults will be concealed ; if sullenly thou show thyself, thy secret sins will be disclosed.

315.

Think not ill of any man, if once thy pardon he hath craved ; forgive and pardon all his guilt, if once his sin he hath confessed.

316.

As for him who will not trust the apology sincerely made, nor readily forgive the man who hath frankly said, " I've erred,"—deem his friendship as though it had never been, and give him now a good wide berth.

317.

When, for their guilt or shortcomings, thy friends beg indulgence, forgive ; for know, forgiveness is in the heart of generous men ; it's in the path of intelligence.

318.

Judge all men's errors kindly, even before thy indulgence is craved ; nor think ill of the man whose guilt is not proved, for in this case the guilt will be thine.

319.

From the day of a man's apology, harbour not in thy mind his wrongdoings, though his wrong may be clear, and he may offer a doubtful excuse ; understand thou this, and be not unkind.

320.

No man can be found more neglectful than he who doth not choose the most genial of friends ; yet far more neglectful is he, the prodigal, who, once having made them, loseth the friends he hath won.

321.

Receive the man who, be he true or false, cometh to thee with regret for past offence ; for, in this very act of his humiliation, he raiseth thee in men's esteem.

322.

When a man refuseth in public to obey thee, he showeth that thou hast some honour to lose ; and whenever in private he offereth thee slight, doth he not show that he feareth thy superior power ?

323.

Pardon transgression and sin in fools, as thou wouldst pardon them in nobler men.

324.

Refuse not to give to a man, though he may have refused thee thy request ; and refuse not to pardon, though he may have done thee harm.

325.

To confess thy sin is thy very first task, when forgiveness for trespass thou seekest ; for should thy denial confession preclude, thou hast nothing further to hope, as thy sin will be graver, aye, double.

326.

Be quick to pardon thy friend's transgression ; and should he become thy foe, reveal it not in the course of thy contention.

327.

Have control over men and thou wilt find thy delight ;
be revengeful, and thou wilt find care and woe.

328.

· Before some deed thou wouldst perform, consider well, hast thou the power to do it ? If, say, thou givest order that a man be killed, hast thou the power to dispose of him thus ; or is thy command empty as the wind, which goeth forth only to return whence it came ?

329.

Why should a man who sinneth all his days, when his fellow committeth one sin against him, fly into a rage, and forget that his own trespass and sin are not by the world forgotten ?

330.

If, in the multitude of words, thou speakest against thy friends, let it not seem hard to thee, if they speak against thee also.

331.

Pardon the man who hath sinned and confessed, pardon him in full, and *forgive* him completely.

[Part of the word "*Forgive*"=38, the number of lines in this section.]

CHAPTER XV.

On Discernment and Manners.

332.

Not in the warning by experience bought, doth highest wisdom lie ; but to be forewarned, and not to fall, this is true wisdom.

333.

The man of understanding who hath his heart directed well, discerneth that which is far from right, and keepeth himself therefrom ; and knowing, though regretfully, in what his strength is weak, he resteth content, and moveth not beyond the limits of his power.

334.

No man's faith can be secure, whose perception is not sure ;
he will not open his mouth to speak, if he doth not understand
the trend.

335.

Abide thy opportunity, and keep thy tongue on guard ;
give attention to thy subject, and consider well thy task.

336.

In a clever man's writing and talk thou wilt see a proof
of his faculties, of his spirit and mind ; so also a gift, and the
way the gift comes, will show a man's nature, his motive, and
thought.

337.

Take care of the good things found in creation ; beware
of the evil and bad.

338.

In truth, man's body and soul have taints in them both ;
why expect, then, that either be perfect or whole ?

339.

Wouldst thou o'er people rule with delight, deal with them
kindly, and not with brute force ; if respect and all honour thou
wouldst from them win, then see that thou fail not their love
to obtain. If thou but draw their hearts with a thin silken
cord, their bodies and chattels thou'lt gain without fail.

340.

As long as thou rulest with decency and ease, thou wilt
sway the good folk, the best among men ; at thy word of
command they'll encamp, or move on ; but if thou wouldst
know how with the baser and rougher to act, I say, thou wilt
only subdue them by keeping them under the heel.

341.

Before I can gauge another man's worth, it behoves me
to know *my* own *back*-bone and strength, and to conduct myself
towards men with a kindness that alone is able to win.

[" *My back* " = 19, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVI.

On Keeping a Secret.

342.

Divulge not to thy friend a secret, the secret which thou wouldst conceal from thy foe. When thy friend revealeth a secret unto thee, forget it, and dismiss it from thy mind.

343.

When men reveal unto thee a secret, keep thou dark the relation and also the author.

344.

If thy friend doth transmit a secret by letter, and deemeth thee worthy of his confidence, then destroy the epistle, as though it had never been seen by thee ; forget it, and let it depart from thy heart.

345.

When a man tells thee his secret, hide both the secret and him that tells it ; hide it as a treasure-trove, and let thy heart for ever be its grave.

346.

When a man reveal a matter, and lay bare a secret, how can he be trusted with silver and gold ?

347.

If thou entrust thy secret to another, and he feel in his judgment that he cannot but disclose it, then do not attach to thy friend all the blame, thy own heart was not wide enough to contain it.

348.

If a man's heart be too narrow to keep a secret, but it burneth like a fire in the range, it boots not to guard his mouth with a muzzle, for his tongue and his lips cannot be barred.

349.

A secret not told is thine as a prisoner for ever ; once told to thy friend, thou art its prisoner, and thou mayest fall. When thou tellest a hidden secret to another, see that thou make the right choice ; for it should never be told unto two ; it is for thee to judge who is the one.

350.

A secret between two is locked in the heart ; the secret of three is one cried in the street.

351.

Why blame a man for unfolding thy secret, if thine own heart was distressed in keeping it hid ? If thou thyself thy secret cannot conceal, why expect another to keep it, seeing that the thing is not his ?

352.

Of him who from a friend a secret doth bear to a third, it may be said that from the right path *he hath turned* ; keep, therefore, thy mouth as with a bridle.

[“ *He hath turned* ” = 19, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVII.

On Kingship.

353.

'Tis sad for a man when the king is his plaintiff and foe ; for soon his own land will renounce him. God thou shouldst fear, as it behoveth His greatness ; and cling to the king, his voice to obey.

354.

Know that as one are the king and the law, as brothers on guard at every watch ; one without the other can never stand firm ; one without the other will never endure.

355.

Live in a town where there is a king that is feared, where there's a judge that is all-just, and where the waters of the stream never fail ; where a market is open, and there dwells one wise in all lore, one to heal all thy ills, an expert in his craft.

356.

On one equal plane are the king and the fire ; remove from them, and their help thou wilt need ; approach them too closely, how soon with their heat they'll consume thee, if thou be not on thy guard !

357.

If, in striving with thee, the king views thee askance, beware lest thou face him and turn to him straight ; see, too, that thy words are remarkably few, or they will fail to gain for thee thy suit.

358.

A king, through strict justice, doth establish the land, for his subjects by truth he doth lead ; better is he than a season of plenty, and better than food and rich produce is the light of his countenance.

359.

The worst kings are they who frighten the upright and good ; they rule the worst who make offerings grow few ; the worst of companions is he who misleadeth his friend ; and so the land full of plenty, which is not safe, is hateful to live in ; it giveth no rest.

360.

If a man oppress his neighbour, to the King or Prince he'll appeal ; but if the king act with rigour, and rob a man of his justice, to whom shall the man lift up his plaint and his cry, and whither shall he then turn for justice ?

361.

While the king is in anger stand not before him, for as a lion he will tear and seize on the prey ; turn from the storm, and escape to the mountain ; stand not by the stream while the waters overflow.

362.

Strength and honour are a crown to the head of the wise man, who can boast of the king as his friend. If he be likened to the high hill and steep, where the cypress and nard their rich fragrance distill, let him remember there also do serpents dwell, they in their lurking place crouch ; from thence, too, wild lions and leopards may leap. The ascent has been hard, indeed ; but even now, thinking thou hast a firm footing, thou standest as though on the grave.

363.

If the Regent doth hate thee, and sorely oppress thee, then

trust not the love of the King ; but the Regent as friend may turn the King's wrath, and spare thee to walk securely.

364.

Keep God's command, obey the King's word, and then *in safety* shalt thou go on thy way.

[“ *In safety* ” = 26, the number of lines in this section.]

CHAPTER XVIII.

On Stupidity, Pride, and Folly.

365.

Five faults may be found in a fool, and these cannot be found in any other : he showeth anger without any cause ; most of his labour is useless and vain ; when he maketh a resolve to give aught away, not to the fit doth he give ; nor his love nor his hate knoweth its bounds ; and in time he betrayeth the secret that his friend hath not told.

366.

How little distinction doth the world draw between the fool and the upright and pure ! 'Tis as the pearl of high price found in the desert, the value of which is not known.

367.

Three things there are at which the heart groweth faint : When redoubled pains the wise attack ; when madmen lead the man of sense ; when the wicked hold sway over the righteous and good.

368.

Six are ever victims of anxious care—the rich, who from his height hath fallen ; the rich who, sooner or later, feareth a fall ; the man that's revengeful and full of spite ; the slave of ambition, whom nothing will sate ; and he who seeketh for high honours, unsuited to his station.

369.

If we weigh the hate of the wise and the love of the fool in the balance, “ I prefer to endure the hate of the wise,” the prudent will say.

370.

He who with a fool consorteth will himself become a fool ; but he who with the wise of heart doth walk, will have a name like myrrh diffused, when crushed by human hand ; just as the wind, driving across the fragrant spice, will bear to every face the sweet perfume, the beauteous scent. But should the wind o'er carrion pass, far different is the case ; for smells, and stench, and odours ill, will sicken all the air.

371.

Equal all and on one plane are friend and foe to the fool ; what matters it, to whom all's the same ? For his folly there is no cure.

372.

What man is he who has to thank himself for bringing his shame to view ? 'Tis he who entereth the place where folly hath no right ; who will perforce his own seat choose, when once his seat's assigned ; who talketh too much, and, what is worse, talketh out of time.

373.

When a fool has had his say, of his swearing take no note.

374.

The man all meek, who cannot boast, will betimes receive a brother's help ; but the high and haughty will be abased, and trampled in the dust.

375.

He doth err who on his wit and counsel doth rely ; he will surely fall, who trusteth to his sense alone.

376.

I wonder why, O man of reason, thou settest not thy heart to think : " Why be vain ? " " Why proudly boast ? Dost thou forget thy origin—Nature's part in the begetting ? "

377.

The man, in senseless pride bedecked, deems his own soul too dear ; boasting his powers beyond all due, he congratulates himself ; but from the time he thinks he is rising, he will be sure to find that he is being brought down low.

378.

Be not led by a fool to tread into the *heap* (and so bespatter thyself).

["*Heap*" = 33, the number of lines in this section.]

CHAPTER XIX.

On Jealousy.

379.

How great an ill is jealousy ! How sickening a sore ! It breaketh the very bones of man, and destroyeth his body soon. Hatred may be kept from view for ever and for aye ; but jealousy is discerned at once ; to all men it is clear.

380.

Thou mayest succeed in pleasing all save him who envieth thee thy riches ; for his heart will never be content, till thou hast lost thy happiness and wealth.

381.

Thou canst not find a sinner greater than the man who hateth one to whom honours have come ; for continually upon his Creator he poureth forth his wrath, chafed at what He hath willed as the other man's lot.

382.

On the day thou callest a fool to thy help, thou dost invite him to destroy thee root and branch ; for were it not that there are trees in the forest, the axe which is seized by the hand of man would indeed have nothing to hew.

383.

A cure there is for every form of hate, save for the hate that springeth from envy.

384.

The envious one will not have length of days, since he hath neither hope nor expectation ; he will grieve, and his grief will be unending, if he find that he can do no further harm unto others,

385.

Envy not one blessed all the days of his life with the enjoyment of pleasure, when thou seest him happy and full of delight, whilst thou art ever full of care and sorrow.

386.

How foolish the spite, the ill-will how petty ! Three classes there are whom men envy the most : the men of their craft, their relatives, and their friends, who outstrip them in honour and greatness.

387.

Be thou not envious, and thou shalt rise, and *honour* gain ; thou shalt rejoice and prosper.

[" *Honour* " = 15, the number of lines in this section.]

CHAPTER XX.

On Hypocrisy, Slander, and Evil Neighbours.

388.

He who adorneth himself with ornaments which are not proper or right, will live to see the test applied, and the truth will be revealed. If a man deck himself with something far from natural, when least expected he will expose the fleck. 'Tis just as when a man dyeth his hair, the weak parts which he intends to hide will be sure to tell against him.

389.

Like a fever that spreadeth through the frame of a man the health of his body to spoil, is the companion whose heart is full of ill-will ; for while he seeketh to speak of his friend's failures and faults, his good points and merits he taketh care to obscure.

390.

When thou hearest a person reviling thy friend, some failing exposing, or speaking some slander, while thy friend never speaketh a word against him ; then draw thy friend closer to thee, and look on the slanderer with horror and scorn, for his way is to speak against men ; the wickedness of hatred and baseness of falsehood are the weapons he calleth to aid.

391.

The man once thought trustworthy by thee, who hath been found guilty of slander, trust nevermore his word or oath ; for had he been the man worthy of thy trust, he would have been loath ever to utter to another the slanderous and false report.

392.

Have no faith in all that men do say, for untruthful speech is oft the outcome of man's lips ; he who trusteth the slanderer who evil tales doth bear, will find ere long he hath neither kin nor a single friend left.

393.

Disclose not that which is bound by friendship's secrecy, lest God the secret things concerning thee reveal.

394.

In spirit be meek, humble, and low, ever shunning all anger and slander ; besmirch no man through ill report ; know, that the tale-bearer is oft the tale-maker.

395.

As for him who would thy comrade be, whose heart is ill-disposed, remove from him, keep far away, be never close to him ; for while he keepeth hid and concealed the good that thou doest, he taketh care that all thy failings shall well be brought to light.

396.

The bully at all times will hate what is good, and choose evil, rebellion, and strife ; like the fly which seeketh out the wound that is sore, avoiding the spot that is healthy and sound.

397.

The man who endureth the injury done to him by his neighbour, will in time possess that neighbour's house and all of his belongings. The best revenge that man can will to avenge him of his foe, is to strengthen within him all that's good, and his reward shall dwell with him.

398.

In hating thy fellow, what sins do thy mouth and heart upon thee bring ! Tilling, and ploughing, and sowing hate, naught but regret thou shalt reap.

399.

Beware, and treat no man with scorn, nor let him feel thy slight ; a tiny fly may choke a man, having seized him by the throat.

400.

Who from an evil companion his distance shall keep, his Rock of Salvation is sure to *behold* and so the tongue of the slanderer he need never fear.

[" *Behold* " = 15, the number of lines in this section.]

CHAPTER XXI.

On Visiting Friends and the Sick, and on Nuisances in Visiting.

401.

He who faileth to visit his intimate friend doeth violence to his soul ; but he whose dull visit is one heavy wail, will meet with confusion, insult, and shame.

402.

Visit but rarely, attachment will grow ; from visits too frequent estrangement will spring.

403.

Let not a mile be the proverbial stile, when thou shouldst visit the sorrowing and sick ; let two miles be as nothing, when as peacemaker thou'rt sought, to cause strife and dissension to cease among men.

404.

Visit not thy friends at all times and all hours, but keep back thy foot from their dwelling ; see, how men long for the showers of rain, when for a time they are kept back from the earth !

405.

When a bore once came to visit a friend, prolonging his stay to an inordinate length, the patient remarked—" If thou hast business to do, then say so, be quick ! Let's be done with the thing ! Or if it's a debt thou hast come to claim, then speak

of the debt. How much do I owe? I'll give it: Take it and go!"

406.

O dullard, if thou'lt be advised for thy good, pray visit the sick no longer; for worse, worse by far than the sickness itself, are the visits that prove thee a bore.

407.

A patient was once asked, "What aileth thee?" And he answered forthwith, "My will, that is stubborn and sinful." They said unto him then, "What is the wish that thou wouldst now ask?" And he answered and said, "My sole wish is that Heaven may forgive me my sins." Again they did ask, "Shall we go and fetch the physician?" And he answered and said, "'Twas he who made me ill." They continued and spake, "Shall we give you some relish?" And his answer was then, "I am sick of all food."

408.

To keep off the bore from thy circle of friends, have little to do with him, give him no ear.

409.

Like tasting of honeycomb's droppings, is the pleasure of dining with friends; to dine with men that are hateful to thee, is as bad as the fever and scab.

410.

When thou seest two in close converse, quickly withdraw and hold back; obtrude not thyself on their presence.

411.

The world grows sick of the society of those who never cease to prate.

412.

A King, to get rid of the bore he did hate, bethought him of this fine device: He bade them inscribe on the signet he wore these words which bluntly told him his mind—"Canst thou not see thou art a great bore? O dull one, rise and begone!" And this ring he would turn again and again, till the bore rose up and went off.

413.

Is it not writ in the 8th and 9th chapters of Medical Lore,

that, as the quaternary fever is the visit of the heavy and dull ?

414.

When a dull man visiteth thee at one time or another, and, stupidly chatting on a host of things, repeateth himself in his talk, then make thyself deaf, and pretend to be blind, act as though thou hast lost the use of thy feet, and as though thy mouth, in rebellion, had resolved not to speak.

415.

Visit a friend, visit the sick ; but, pray, cease thou from visiting at all, if thou must needs be *heavy* and dull.

[“ *Heavy* ” = 31, the number of lines in this section.]

CHAPTER XXII.

Last Chapter of the Book.

Collection of Maxims.

416.

Before the tyrant or ruler shed not thy tears, for not alone will he mock thee, but he will also despise thee ; so to the man without troubles reveal not thy sorrow, askance he'll look at thee, or he may not even regard thee.

417.

Be ready to seek advice from all, whether they be young or old ; at times thou mightest think it well to act on advice that cometh from a boor.

418.

Reside in the place where thy fathers have dwelt, and set up thy dwelling in their old habitation ; there's a place in the world for all who would dwell in it ; e'en the bird nestles best in its own favourite nest.

419.

To a woman a secret thou shouldst never disclose, lest for thy pains it bring thee derision ; if thou dost prize dearly the life that is thine, quaff not the poison,—it's too great a trial.

420.

He who entrusteth his possessions to his child or to his wife, will sure come to beggary, having first come to shame.

421.

He that chideth him who refuseth to take sound advice, who speaketh to hearts that are closed, is like one who singeth a song to the dead, or crieth in prayer to the shades.

422.

The man of sense needs but few words whereby he may profit, and be corrected ; understanding well, he will see the purpose of things ; he will fix them deep within his heart, and grasp them from end to end.

423.

The man always laughing is a fool, and for his folly there is no cure and relief ; at the time when he showeth his teeth, he loseth his dignity and honour.

424.

Take a long time to make up thy mind, and then shall thy actions be perfectly sound ; for the garden-fruit that is late in appearing will always be sweeter and far more mature.

425.

Spend not thy strength, O wise one, in the attempt to overcome the wicked ; but being strong and all-daring, oppose a bold front ; for oft in his net the victor will fall, and the conquered will truly the conqueror be named.

426.

In speaking, a stupid man will send his tongue in advance of his good sense ; but a man of sense will check his tongue, and let prudence keep it back.

427.

The fool in mischief findeth his sport ; hence his reason cometh after his tongue ; but the man of sense delayeth his words, and beginneth no matter until he hath grasped it.

428.

He who promiseth a gift from day to day, sickeneth the heart with hope deferred ; as the lowering clouds, that rainless pass, cover the face of the earth with gloom.

429.

If thy soul shall fulness have, and poverty thou dost fear,
 then turn about, and take advice, and show thyself truly wise :
 of food take less, and duly shun the vice of gluttony ; how little
 meat for proper folk will readily suffice ! Too many wives,
 in the next place, see that thou dost avoid, and be on thy
 guard, lest thou dost sin, and thy strength unto strangers give.
 Whene'er thy soul desireth some object to attain, think, is not
 the price thou pay'st for it much too high and dear ? Surely
 it is better by far to leave of thy riches to thy foes, than,
 recklessly spending all that thou hast, to beg cold charity of
 the wealthy.

430.

When kindly fortune waiteth on man, the very stones on
 the road shall yield him bdellium and gold ; and if it be
 destined that he shall succeed, the branch that is dry shall
 blossom in his hand ; be assured and believe that on the day
 he doth sow, beautiful branches will bud and spring forth.

431.

If thou listen to counsel, thou'lt shine forth bright, and
 thy soul shall be at ease *with herself*, finding favour with all.
 [" *With herself* " = 35, the number of lines in this section.]

Finished with the help of God.
Blessed be He who giveth power to the weary, and to him who
hath no strength He increaseth strength.

NOTES

TO THE

SHEKEL HAKODESH.

NOTES TO THE *SHEKĒL HAKODESH*.

INTRODUCTORY.

[A. stands for MS. Bodl. 1976 (1), Poc. 50,— the text as printed in this volume ; B. stands for MS. Bodl. 1975 (Opp. 693, olim 1404), with which it is collated.]

1) B. has תנה לכך. 2) B. has ספר שקל הקדש הוא ספר מבחר הפנינים.

3) In margin:— אספם ואגדם ולקטם וחברם המליץ הגבר יודע פשר דבר, אב בחכמה רך בשנים ר' שלמה י' גבירול ז"ל, השם בתוך המתחות הפלוסופים הראשונים ובחר ממבחר דבריהם ומשליהם ומוסריהם וחבר מהם ספר קטן וקראו מכתאר אלגואהר והחכם ר' יהודה בר שאול י' תבון ממדינת אשביליא העתיקו מלשון הגרית לעברית וקרא לו מבחר הפנינים והוא שמו בערבי ואני יוסף בר יצחק וגו'.

4) Text has אחר, margin in the same handwriting.

5) The foregoing passage occurs in B. as follows:— זה הספר להבין משל — ומליצה ורעה ומועצה דברי חכמים וחידותם ומשלי נבונים וסודותם, אספם ואגדם ולקטם וחברם המליץ הגבר היודע פשר דבר אב בחכמה רך בשנים ראש המדברים ר' שלמה י' יהודה המכונה ג'יבורל, השם בתוך ספר הפלוסופי' הראשונים, ובחר ממבחר דבריהם ומשליהם ומוסריהם וחבר מהם ספר קטן וקראו ספר מתנבל אלגואהר, והחכם ר' יהודה בר שאול י' תבון ממדינת אצביליא העתיקו מלשון הגרית לעברית, וקרא לו מבחר הפנינים והוא שמו בערבי, ואני יוסף בר יצחק המכונה בן קמחי שקלתיהו במשקל לשון הקדש, (בעבור שיהיו בתחלה) כדי שיהיה נקל לתלמידים בהבנתו וגרסתו, על כן קראתי את שמו שקל הקדש, בעבור שיהיה בתחלה מפורד פשוט ושקלתיה במשקל בלשון הקדש, והוספתי עוד עליהם משלים מכפרים אחרים, וחברתי המשלים הנמשלים זה לזה בשער הדומה להם, ומנתי חרוזי כל שער ושער באחרונה בשני חרוזים במלים דומים באחרית החרוז, א' תופס ענין ורעו תופס חשבון, להודיע לכל חכם ונבון, ישמע חכם ויוסף לקח ונכון תחבולות יקנה בכל דבר ומענה :

6) In place of this B. has שקל הקדש. 7) B. מזומה. 8) B. טבחר. cf. Prov. IX. 2. B. ויניך. *ibid.* 9) B. במר. 10) B. אפים.

The ו in this and the following instances is written thus וי...שירים ; B. omits ו in these lines.

B. adds:— ערכי נעים שלחן לכל התאה' בלחמי ושתי יין כנוסת צוף למלקחים. שחתי קרוא רחם ורחמתים, קראי לנו לחמו (as marginal note in A.)

11) B. משפצים. 12) B. במלקחים. 13) B. הרי (?). 14) B. has אלה פתחו שערים תמצאו אל כל אנוש מוסר נחכמת רחבת. 15) B. adds:— מנוחתם בלחותם ירים. It is interesting to note the similarity between this brief introduction and that in Alcherisi's *Sefer Musre Haphilosophim* (Loewenthal, 1896). This work will be referred to in these pages either as *Musre* or *Honein*. [See Introduction.]

[I. A]

1) B. omits these two words. 2) MS. ו.ה.חכמה. 3) Cf. Eccles. VII, 12. 4) B. לשלום רצון. 5) B. כבוד ושם טוב. Cf. יסוד היראה ('The Foundation of Religious Fear') I [1]. [See Introduction.] In the following notes this book will be cited either as *Yesod* or *Foundation*. Compare also the whole 7th Chapter of *Honein* (p. 7 Hebr.) as expressing the same spirit.

6) B. ירב; Cf. *Yesod* XI [111]. 7) B. תראג, 8) B. יום. 9) B. אני. 10) B. ענין. 11) B. לדרוש. 12) Cf. *Yesod* III [43]. 13) B. לירו. 14) B. לבן. 15) MS. אם לא תהי מוצא. I have adopted the reading of B. 16) B. קנין. 17) B. כי. 18) B. ענין. 19) B. והתיאש. 20) B. איש מבלי. 21) B. בלא. 22) MS. ו.א.י. B. אינו. 23) B. חכם. 24) B. עני. 24a) As B. MS. seems to have קמוץ. 24b) B. ושנה. 25) B. התכונה. 26) B. עמה מעשה. 27) B. inserts יד. 28) B. ויודוך. 29) B. תשכל. 30) MS. וכל אחר חבירו; I have adopted B's reading. 31) MS. ...טוב. 32) As B. MS. seems to have לעקוב. 33) MS. אמר. 34) חכמה לך ולכל. 35) B. להוציא or להוציאו. 36) B. למור. 37) B. מבלי; Cf. *Honein*, p. 32 (4) כמה טוב זה הבית אילו היתה לו יסוד.

38) B. ושרה. 39) B. התמצאו; Cf. *Honein*, p. 12, מיטב האדם שיכיר מעלתו, ותכלית מדעו בשכלו.

40) Cf. *Yesod* III [48]. 41) B. במ. 42) MS. מכל כל altered into בכל כל.

43) The words from יבלע till חכמה (next line) omitted in B.

44) B. inserts את. 45) B. ולדרוש. 45a) MS. הם; have adopted B.

46) B. זה. 47) B. לקשוב. 47a) B. inserts יהי. 48) B. עינים; Compare *Yesod* IV, [50].

49) B. כמה. 50) מהלל. 51) B. יסגור. 52) B. רק. 52a) Curiously, 'Choice' (Ascher, 1859) has ענין.

53) B. על. 54) Added from B. 55) B. המדבר. 56) B. יעשוק. 57) B. ויתאמן.

58) B. has a different reading, quite unintelligible.

59) B. תמרה (?). 60) B. צואר. 61) B. המישי. 62) B. דתו. 63) B.

64) B. יום. 65) B. omits the words from the following till תהי (next line.) For [26] Cf. *Hai Gaon*, (ש' מוסר השכל), ואל תבוש לך ללמוד ולדרוש:—(ש' מוסר השכל), היה זנב לחכם או תהי ראש.

66) As B.; MS. בידוך. 67) B. כבודך. 68) As B.; MS. כבודך.

69) B. יוליד. 70) B. יסור. 71) As B.; MS. תענה. 72) B. יוליד. For [27] Cf. *Hai Gaon*, (*ibid.*):—בדלותך לאויבים:—ויהפכו כאוהבים, וייראו בעת עשוקך כאוהבים, וידבר כל החפץ בך לדבר and ידירות הצריך כפי צרכו —: *Honein*, p. 5:—ויסורו מן בסורו.

73) בעת לכתו. 74) We should perhaps read לאומר or ולאומר similar to קרנו. 75) B. מצאתיה. 76) As B.; MS. seems to have לשואל.

77) B. בחכם. 78) B. ומוטר. 79) B. בשכלו.

The idea in this line is not clearly expressed; but we may gather the meaning from the *Musre*, p. 52 (Hebr.):— כִּי יִדְעוּ הַחֲכָמִים מַעֲלַת הָעוֹשֶׁר : והעשירים לא ידעו מעלת החכמה :

80) B. התחר. 81) B. פתלתל. 82) B. אנוש. 83) B. כבאו. 84) B. סופרים. 85) B. סופרים. 86) As B; MS. הכי הם for שניהם. 87) I adopt this form as in B., though A. has אקרא altered in text into קרא. 88) B. inserts אלי. 89) B. תם. 90) B. וכל. 91) B. ורעת. 92) As in B.; MS. ושומריה. 93) B. כשכור. 94) B. קטן. 95) B. בושט. 96) As B.; MS. גבונים. 96a) Cf. *Yesod* III [33]. 97) B. ומוטר. For the idea contained in this couplet, compare *Yesod* III [46]

98) B. השכל. 99) B. על. 100) B. omits. 101) B. לכדו. 102) B. אם, evidently an error. Cf. *Yesod* III [45]. 103) As B.; MS. ריש. 104) As B.; MS. יגונה. 105) B. חגנה. 106) As B.; MS. העבירנהו. 107) B. עלי. 108) B. הוא. 109) B. צוות. 110) B. וינע. 111) B. וינע. 112) B. האשם. 113) B's reading is doubtful, בעם or בינים. Might not the correct reading be בעת, and refer to the רשע of the preceding line?

113a) Either תשיב, or understand אשר before השיב. 114) B. תרעה. 115) B. ידבר. 116) B. יקבר. 116a) B. לך אם. 117) B. בחכמות. 118) B. הועיל. 119) B. נשאר. A. has in margin יחמר ג"א. 120) B. והשכילהו. 121) B. זה הוא. 122) As B.; MS. ישו. 123) B. למד. 124) B. ידע. 125) B. עלי. 126) As B.; MS. ידע. 127) B. כאלו. 128) B. באולתו. 129) B. רחיים. 130) B. added in margin. 131) B. תוכחתי. 132) B. בם, evidently wrong. 133) B. ידע. 134) B. תוכחתי. 135) B. יולדך. 136) B. ולא. 137) As B.; MS. בכך. 138) B. אורחים. 139) B. יולדך. 140) B. עיניני. 141) B. את in both A. and B.; quite unintelligible, unless it stand for אָתָּה or אַתָּה 'thou'. 142) B. ולא. 143) As B.; MS. פתי. 144) As B.; MS. ורועי. 145) In margin רב נ"א. For מקורא here and in [32], compare Isaiah 48, 12. 146) The last two lines do not occur in B. 147) B. מן פתי. 148) In margin שער ב, היחוד. 149) B. לדון. [55] belongs, according to the *Mibchar*, to היחוד, שער ב, היחוד. 150) Cf. *Musre*. (Hebr. p. 11):—

ראוי לנו להתחיל בוריעת נפשותינו קודם :— For [56] Cf. *Musre*. (Hebr. p. 40):— שכל בלי מוסר : כאילן בלי פרי, ושכל עם מוסר כאילן עם פרי :

151) In place of these and the remaining lines of this chapter, B. has the following concluding couplet:— ברוע חכמה קנה בינה ועל מוסר תהי קבל, ותחין בחרוזיהם ומספרם ספור קבל :

152) For [56] and [57] compare *Yesod* [48]. 153) B. ספרך. 154) B. ירבה. 155) B. ויחזו. 156) B. ברב. 157) B. תכבנו. For this last line, compare *Honein*, p. 48 (46):— כאשר תיקן הנר יוסף לאורו וגו' :

[II. ב.]

1) As B; MS. משכיל. In B the following line, occurring in A as [273], precedes [60]: — 2) כסיל עת תם תשובותיו, יהי מחל גרופותיו — Cf. *Yesod* VII [76]. 3) B. תשמע. 4) B. תשיב. 5) B. חירוף Cf. *Yesod*, *ibid*; also *Honein* p. 32 (3): — 6) B. הגומל גירופה פחות ממנו ומקבל הגירופה בסבל טוב סמנו —: שמשחנו, evidently wrong. 7) B. לעצמך. 8) B. להרף. 9) B. seems to have ועור יש לך for ועור ולך. 10) B. במטב. 11) B. אדם. 12) B. for ועור ולך. For [65] Cf. *Honein*, p. 32 (6): — 13) B. להזיק. 14) B. ענין. 15) B. has before this מהמדות טובות. 16) B. ויבערה אפו בתלמידו. 17) As B.; MS. והאבירו. 18) B. סבלו or סבלו. 19) B. לרשיו. 20) B. קהל. 21) B. ענותיו, evidently wrong. 22) MS. has after this חרזה with faint line through it. 23) As B.; MS. עשה. 24) B. עז וקנין. 25) B. יהי. 26) Cf. *Yesod* X [103]. 27) B. נחרף. 28) B. ביום. 29) B. ליום. 30) B. שפיל. 31) As B.; MS. השארה. 32) B. תחטיאך. perhaps better. Cf. *Yesod* VI [70] for the whole of [72]. 33) As B.; MS. מי שיעלים חליו וציריו נעדר מוורו וציריו (5) For [73] Cf. *Honein*, p. 35. 34) B. בצמד. 35) B. חרופים. 36) B. על. 37) B. יהודוך. 38) B. omits. 39) B. ועל, evidently wrong. 40) B. concludes this chapter with the following couplet: —
אם תרבה מסלול ענוה, או בוראך את ארחך ייטיב,
אם תתנה את לבך משכיל, למנות הרויח ייטיב:

41) The next seven lines occur in B. under the heading שער הבקור. 42) B. יראה. 43) The alternative reading; MS. has as B. ענותו in text. 44) B. יחשוב. 45) *idem*. 46) B. ולעיניו. 47) B. גאותו. 48) B. בארך חיותו. 49) B. חשב. 50) B. וקלו. 51) B. might be וחכו. 52) B. יחשוב. 53) MS. doubtful; looks like אנו or אט. Read [79] before this line, and not as printed.

[III. ג.]

1) MS. לכבוד with ל deleted. 2) MS. has ול above the word in different ink. 3) MS. has ולמנוחה. 3a) The MS. might read either יפחדה or האדם. 4) MS. has after this, above the line, in different ink אשר. 5) In margin אמר. 6) B. והנו. From these words onwards, the couplets with several variations are misplaced in B. under שער הבקור. 7) B. may be read ואכלנהו. 8) As in margin; text תהי. 9) B. may be ירמסנהו. 10) B. כמה. 11) In MS. the first letter may read ב or כ. 12) B. רבים. 13) B. שכם. 14) After this B. has the following: —
בלב אמיץ עלי פנעי וזמני יהי מאריך אנוש ימיו ושניו

15) B. תמוריו. 16) B. הולך, perhaps to be preferred. 17) B. ותולדותיו. 18) B. omits this line. 19) B. ופחדו. 20) B. אהיתו. 21) B. יחינה. For [93] Cf. *Honein*, p. 35 (7): — 22) B. המהומות. 23) B. כמנשי. 24) The next three lines are omitted in B. 25) Might be read

יומב. 26) MS. looks like משמן. 27) Almost hopeless; the word seems to be לימניו, but it is doubtful.

28) B. varies in the order of the succeeding couplets. Here it adds:—
ארם באהבת עולם רצונו דומה לשתיה מים מלוחים,

הוסיף ששתותם הוסיף צמא, עד כי קרבי כבאם נפוחים: Cf. *Yesod* XII [126].

29) B. has after כלב either לועם נהמות or לועם נדמות, both unsatisfactory.
30) B. has מוצק. 31) *idem*. 32) B. חשוק, evidently wrong. 33) B. (?) עד.
34) B. doubtful; seems to be לשיקנו or אשר יקנו. 35) B. זה. 36) B. נכנע.
37) B. משתחשוב; our MS. has been tampered with, and looks like חשוב.
38) B. וגם. 39) B. לאחריתך. 40) B. מחרת. 41) B. תמער. 42) B. רפואות. 43) B. ישים. 44) B. הם. 45) B. המעשקות. 46) B. ראה ולמוד. 47) B. ישים. 48) B. מזה. 49) B. מה. 50) B. נצל. 51) B. has this couplet after the next two couplets. 52) B. הקדמת. 53) B. כל הון. 54) B. בעורו. 55) B. תוחל. 56) As B.; MS. במונך. 57) B. דאנתך. 58) B. ותחשק. 59) B. חקרו. 60) B. דרשו. 61) As B.; MS. אים. 62) B. כסית. 63) B. למלבושו. 64) As B. 65) B. אומ or צאת, 66) B. חרד. 67) Might be חוך. 68) B. has for these five words מאפליה וקנינם. 69) B. וצרה וצוקה. 70) B. אומ. 71) B. לעברו. 72) B. וחקה. 73) B. עשר. 74) B. כמה במ. 75) As B.; MS. looks like שורו. 76) B. עשר; B. has במ. 77) B. נדבתו. 78) B. ממעט. 79) B. ומקדוניהם. 80) B. והבין. 81) B. adds יהי. 82) B. לעולם. 83) As B.; MS. ינע. 84) As B.; MS. נפש. 85) B. חמת. 86) As B.; MS. יתקן. 87) B. גלויו. 88) As B.; MS. בתקן.

89) B. has, in place of this ending, the following couplet to conclude עמדה על דרך דברים (דרכים). וחשוק לך מפעלי הורים, — שער הבקור וראה לך מאחריתך, חרוזיו מספר הורים:

[IV. ד]

1) B. זה הוא. 2) As B.; MS. זכרך. 3) As B.; MS. סמוך. 4) B. זה. 5) B. והחמתו. 6) B. לשמור. 7) B. במחירתו. 8) B. יסבול. 9) B. להנהיג. 10) B. omits,

ושאלו לחכם אחד מה המוסר, אמר לכל — For [121] Cf. *Honein*, p. 45: — העשה דבר בסתר אשר תתבייש ממנו בגלוי:

11) B. omits this couplet entirely. 11a) B. אוהבך. 12) B. חפצו. 13) B. שער. 14) B. בהך. 15) B. ובצרתו. 16) In B. this is placed under שער תורה, a chapter by itself, see Table II, 17) B. תורה. 18) B. בכל. 19) B. omits. 20) Delete; evidently an error. 21) B. לאדיב. 22) B. seems to be בעל הבשת. 23) B. omits. 24) B. אל. 25) B. ויתגברו. 26) B. ויבשת. 27) B. שער הבושת, the following: —

כוש מאלהים גם מאנשים, עונה ובושת את חלקך הב,
וראה חרוזים כמשפט אחוים, אם את ספרם תמנה הב:

29) 1. חלדך ; MS. חלדך. 30) As the concluding couplet of שער הצניעות
B. has :— אם בצניעות אלך ימי, או מי (הלו נר ל?) עלי ראשי אזה, :
מדה טובה היא לאדם, וחרוויה מנין אזה :

[V. ה.]

1) The heading in B. is עויבת התאווה. 2) Perhaps לעכבור. 3) B. זה הוא.
4) B. יספור ל'. 5) B. בראותך. 6) B. תהיה. 7) B. תמים. 8) B. יספור ל'. 9) B.
10) B. או לניחנו. 11) B. גם. 12) B. inserts here the following :—
מקבל את עצת תאוה לביוטין תביאהו,
והולך אחרי שכלו מאד מעלה ירימהו :

13) B. אשר. 14) B. נמצאת. 15) MS. may also be read נרצה. 16) B. ראה (?).
17) B. has for these three words עת תארונו בכל עת. 18) B. יכבדה. 19) B.
20) As B. ; MS. נכתבו. 21) B. וצדקתם. 22) As B. ; MS. ותהי. 23) B.
has inserts here the following :—

אין עצה עם קלות, גם אין נוח נמצא עם תוחלת,
לה (לא ל?) הסכמה עם מחלוקת, גם נזק אין עם תועלת :

25) Or ברנע. 26) B. יפזור. 27) B. וממרא. 28) B. ויעזור. 29) B. תהיה. 30)
B. ישנה. 31) B. omits. 32) As B. ; MS. seems to have חפץ. 33) B. יושנה.
34) B. מרים. 35) B. ותעו. 36) B. עדי. 37) B. ותקום. 38) B. seems to have a
different reading. 39) B. על. 40) As B. ; MS. אי. 41) B. שמע. 42) As B. ;
MS. תשובה or תשובה. 43) B. לשחת. 44) B. עו. 45) B. נפקדו. 46) B. תשובה or
תשובה ; scarcely a compound of two forms. 47) B's concluding lines are :—

ביומי ובילולי בזמר מהללי, חבלים נפלו לי לשבח אלי,
לתאוותי אענה לבקש לה מחנה, חרוויה אמנה במספרם אלי :

[VI. ו.]

1) In B. this is headed שער הבטחון ; the succeeding chapter שער התקוה
2) As B. ; MS. has ומניח. 3) B. מפעליך. 4) As B. ; MS. ותתרגמה. 5) B. לכל.
6) B. אוהליך. 7) B. גם. 8) B. לתועלתך. 9) B. בדרך. 10) B. ישאך. 11) MS. שאך ;
B. ויאין. 12) B. ער. 13) B. ותאנה. 14) B. וישמח. 15) B. טרפו. 16) B. וינחשו.
17) B. לאוריה. 18) B. יער. 19) B. וישאו. 20) B. יעשו. 21) As B. ; MS. has תאמרנה. 22) B. concludes the chapter here with
the following :— אם תבטח במלח' עליך, שליו תשכון בטח בדר,

שיריו יקרה מסו, וחרוויהם מנין בדר :

[155] In B. this is the beginning of שער התקוה באדם. 23) B. מונוני.
24) B. בידי. 25) B. תבערה. 26) B. צרכו כלבו. 27) B. מאחר. 28) B. ולשה תהי שואל לשואל ? :— שירי מוסר השכל. For [156] Compare *Hai Gaon* in
שאלתי. 29) B. לשאל. 30) B. לשאל. MS. לשאל. 20) B. שאל שאל הלא הכל ביר אל :

31) B. התחלה, 32) B. להשאל, 33) B. להודת, 34) B. ולוכות אדוניך; MS. has
 35) After this B. concludes as follows:—

תקוה מאל היה בשורש, אך כל תקות אנוש אובר,
 קת לך מהם מוסר נפש, וחרויותם מספר הכד :

[VII. ז]

1) B. has two distinct chapters, ש' הסכל and ש' המתון.

2) B. המתון, 3) B. ארבע, 4) B. ותנצל; Cf. *Honein*, p. 18 (18) המתינות
 יומאם B. 8) לגנת B. 7) חלק MS. תלך B. 6) אחרתה B. 5) ימלט מן המכשול
 For [164] cf. *Honein*, p. 20 (49):— ולא תבחר הדרכים הקצרים ובחר
 הרחובות אע"פ שיהיו רחוקות :

9) B. ומתון, 10) B. concludes here ש' המתון thus:—

זה השער לה' הוא, הצדיקים יבואו בו,
 הוזה אל תהיה נמהר, בחרוזה מנין בו :

For [165] cf. *Honein*, p. 15:— אל תתרעם ממה שנגזר עליך כשתהיה אתה :
 בכל B. 12) translation according to B. לחזיק רסן נפשות (?) B. 11) הנורם
 שתיית B. 17) ראה B. 16) הדבר B. 15) גם הראגה B. 14) סבל B. 13) רגע
 בשכלך B. 22) אך B. 21) יהי כן הוא B. 20) בלכב B. 19) אך B. 18)
 תמשול B. 24) יארך B. 23)

In place of [172], [173], and [174] B. has the following, concluding
 אין רש כמו בצע, בכן התאורה לנפשך חסום פן תהיה חומדת, ; ש' הסכל
 אם לא תהי נואש למיתת האנוש, ממך אמונתך תהי אוברת :
 זה השער תורת מאמין, אם תכטה אבא,
 על שפתותיו אשלה שריו, וחרויו הם מנין אבא :

For the first two lines misplaced, compare [190].

[VIII. ח]

1) There are several points of resemblance in chapter XI of the *Yesod*
 For [175] and [176] cf. *Honein*, p. 32 (23):— בן אדם אם תרצה מן
 העולם מה שיספיק לך תספיק במעט ממנו, ואם תרצה מה שלא יספיק לך כולו לא תספיק :

2) Perhaps מוויניך, as below [183]; unless it be מומנך Cf. *Yesod* XI
 [114] for the whole stanza.

3) Cf. also *Hai Gaon* (שירי מוסר חשכל) for [179], [180], [181]:—

במלח פה אכול ורעה עשבים, ואל תשאל אנורה מגדיבים,

ואל תעמוד בפתחי הגדולים, ואל תתאו למשמן מאכלים,

ומרשות והוד מלך ברחה, דרוש צדק ובקש לך נבוחה,

בפחדם נפשך תמיד תביאה, ואם תאכל בפתם היש תקיאה :

4) Cf. *Yesod* XI [122].

5) [184] rather unsatisfactory; see Translation, a tentative rendering.

[IX מ]

- 1) Alternative reading, as in margin, מעו, 2) B. ברחם, 3) B. ופנעים, 4) B. חוקק, 5) B. בשמים, 6) B. חנות, 7) B. חקוק, 8) B. חקוק, 9) In MS. a ו has been added thus .. before the first word of each half-line. 10) B. באת, 11) B. שם, 12) As B.; MS. מעניק, 13) B. ובחוסר for ובחוסר, 14) B. יאסף, 15) B. לכל, 16) B. ומשרים, 17) As B.; MS. אנוש, 18) B. עלי הונו, 19) B. יקפצו, 20) B. ומישרים, 21) As B.; MS. במדרגה, 22) B. במתן, 23) B. יורידה, 24) B. לסוס נוהר, 25) B. יוצרכו, 26) B. נדריו, 27) B. יוצרכו, 28) B. נדריו, 29) B. יוצרכו, 30) B. נדריו, 31) B. יוצרכו, 32) B. נדריו, 33) B. יוצרכו, 34) B. נדריו, 35) B. יוצרכו, 36) B. נדריו, 37) B. יוצרכו, 38) B. נדריו, 39) B. יוצרכו, 40) B. נדריו, 41) B. יוצרכו, 42) B. נדריו, 43) B. יוצרכו, 44) B. נדריו, 45) B. יוצרכו, 46) B. נדריו, 47) B. יוצרכו, 48) B. נדריו, 49) B. יוצרכו, 50) B. נדריו, 51) B. יוצרכו, 52) B. נדריו, 53) B. יוצרכו, 54) B. נדריו, 55) B. יוצרכו, 56) B. נדריו, 57) B. יוצרכו, 58) B. נדריו, 59) B. יוצרכו, 60) B. נדריו, 61) B. יוצרכו, 62) B. נדריו, 63) B. יוצרכו, 64) B. נדריו, 65) B. יוצרכו, 66) B. נדריו, 67) B. יוצרכו, 68) B. נדריו, 69) B. יוצרכו, 70) B. נדריו, 71) B. יוצרכו, 72) B. נדריו, 73) B. יוצרכו, 74) B. נדריו, 75) B. יוצרכו, 76) B. נדריו, 77) B. יוצרכו, 78) B. נדריו, 79) B. יוצרכו, 80) B. נדריו, 81) B. יוצרכו, 82) B. נדריו, 83) B. יוצרכו, 84) B. נדריו, 85) B. יוצרכו, 86) B. נדריו, 87) B. יוצרכו, 88) B. נדריו, 89) B. יוצרכו, 90) B. נדריו, 91) B. יוצרכו, 92) B. נדריו, 93) B. יוצרכו, 94) B. נדריו, 95) B. יוצרכו, 96) B. נדריו, 97) B. יוצרכו, 98) B. נדריו, 99) B. יוצרכו, 100) B. נדריו.

אמר י"ג בתכלית המרוצה יודע המום הטוב [200] l. 1. cf. *Honein*, p. 49. תמניע אל התכונה.

- 30) B. מחרטה, 31) B. ותתירא, 32) B. ער, 33) B. הרי, 34) B. מליך, 35) B. מחרטה, 36) B. מחרטה, 37) B. מחרטה, 38) B. מחרטה, 39) B. מחרטה, 40) B. מחרטה, 41) B. מחרטה, 42) B. מחרטה, 43) B. מחרטה, 44) B. מחרטה, 45) B. מחרטה, 46) B. מחרטה, 47) B. מחרטה, 48) B. מחרטה, 49) B. מחרטה, 50) B. מחרטה, 51) B. מחרטה, 52) B. מחרטה, 53) B. מחרטה, 54) B. מחרטה, 55) B. מחרטה, 56) B. מחרטה, 57) B. מחרטה, 58) B. מחרטה, 59) B. מחרטה, 60) B. מחרטה, 61) B. מחרטה, 62) B. מחרטה, 63) B. מחרטה, 64) B. מחרטה, 65) B. מחרטה, 66) B. מחרטה, 67) B. מחרטה, 68) B. מחרטה, 69) B. מחרטה, 70) B. מחרטה, 71) B. מחרטה, 72) B. מחרטה, 73) B. מחרטה, 74) B. מחרטה, 75) B. מחרטה, 76) B. מחרטה, 77) B. מחרטה, 78) B. מחרטה, 79) B. מחרטה, 80) B. מחרטה, 81) B. מחרטה, 82) B. מחרטה, 83) B. מחרטה, 84) B. מחרטה, 85) B. מחרטה, 86) B. מחרטה, 87) B. מחרטה, 88) B. מחרטה, 89) B. מחרטה, 90) B. מחרטה, 91) B. מחרטה, 92) B. מחרטה, 93) B. מחרטה, 94) B. מחרטה, 95) B. מחרטה, 96) B. מחרטה, 97) B. מחרטה, 98) B. מחרטה, 99) B. מחרטה, 100) B. מחרטה.

בחסר ובצדקה ימותך דבקה, ובין (?) אתה וחקקה, ומפעליך שים יך, שנא המתנה לשבעה ושמונה, חרויה תמנה ותחשב מספר יך :

[X. י]

- 1) B. divides into two parts:—ש' השאלה and ש' הרש:—עשר, 2) B. עשר, 3) B. עשר, 4) B. עשר, 5) B. עשר, 6) B. עשר, 7) B. עשר, 8) B. עשר, 9) B. עשר, 10) B. עשר, 11) B. עשר, 12) B. עשר, 13) B. עשר, 14) B. עשר, 15) B. עשר, 16) B. עשר, 17) B. עשר, 18) B. עשר, 19) B. עשר, 20) B. עשר, 21) B. עשר, 22) B. עשר, 23) B. עשר, 24) B. עשר, 25) B. עשר, 26) B. עשר, 27) B. עשר, 28) B. עשר, 29) B. עשר, 30) B. עשר, 31) B. עשר, 32) B. עשר, 33) B. עשר, 34) B. עשר, 35) B. עשר, 36) B. עשר, 37) B. עשר, 38) B. עשר, 39) B. עשר, 40) B. עשר, 41) B. עשר, 42) B. עשר, 43) B. עשר, 44) B. עשר, 45) B. עשר, 46) B. עשר, 47) B. עשר, 48) B. עשר, 49) B. עשר, 50) B. עשר, 51) B. עשר, 52) B. עשר, 53) B. עשר, 54) B. עשר, 55) B. עשר, 56) B. עשר, 57) B. עשר, 58) B. עשר, 59) B. עשר, 60) B. עשר, 61) B. עשר, 62) B. עשר, 63) B. עשר, 64) B. עשר, 65) B. עשר, 66) B. עשר, 67) B. עשר, 68) B. עשר, 69) B. עשר, 70) B. עשר, 71) B. עשר, 72) B. עשר, 73) B. עשר, 74) B. עשר, 75) B. עשר, 76) B. עשר, 77) B. עשר, 78) B. עשר, 79) B. עשר, 80) B. עשר, 81) B. עשר, 82) B. עשר, 83) B. עשר, 84) B. עשר, 85) B. עשר, 86) B. עשר, 87) B. עשר, 88) B. עשר, 89) B. עשר, 90) B. עשר, 91) B. עשר, 92) B. עשר, 93) B. עשר, 94) B. עשר, 95) B. עשר, 96) B. עשר, 97) B. עשר, 98) B. עשר, 99) B. עשר, 100) B. עשר.

After this B. inserts final couplet thus:—

מעט שנות ומעט תנומות לרשך ולמחסורך אמור אה,
חרויהם לך חומה ומגן ותדע כי במנינם ספ' אה :

B. then proceeds to השאלה ש', beginning as A. continues.

- 10) B. בשנה, 11) B. בני, 12) B. רגיל, 13) B. רוחה, 14) B. תמצא אל, 15) As B.; MS. בעור, 16) For B. יש לך, 17) פגוש אנשי השכל שמחה הלבבות, 18) B. ויכור, 19) B. והוא, 20) B. מצרכו, 21) B. מצרכו, 22) B. מצרכו, 23) B. מצרכו, 24) B. מצרכו, 25) B. מצרכו, 26) B. מצרכו, 27) B. מצרכו, 28) B. מצרכו, 29) B. מצרכו, 30) B. מצרכו, 31) B. מצרכו, 32) B. מצרכו, 33) B. מצרכו, 34) B. מצרכו, 35) B. מצרכו, 36) B. מצרכו, 37) B. מצרכו, 38) B. מצרכו, 39) B. מצרכו, 40) B. מצרכו, 41) B. מצרכו, 42) B. מצרכו, 43) B. מצרכו, 44) B. מצרכו, 45) B. מצרכו, 46) B. מצרכו, 47) B. מצרכו, 48) B. מצרכו, 49) B. מצרכו, 50) B. מצרכו, 51) B. מצרכו, 52) B. מצרכו, 53) B. מצרכו, 54) B. מצרכו, 55) B. מצרכו, 56) B. מצרכו, 57) B. מצרכו, 58) B. מצרכו, 59) B. מצרכו, 60) B. מצרכו, 61) B. מצרכו, 62) B. מצרכו, 63) B. מצרכו, 64) B. מצרכו, 65) B. מצרכו, 66) B. מצרכו, 67) B. מצרכו, 68) B. מצרכו, 69) B. מצרכו, 70) B. מצרכו, 71) B. מצרכו, 72) B. מצרכו, 73) B. מצרכו, 74) B. מצרכו, 75) B. מצרכו, 76) B. מצרכו, 77) B. מצרכו, 78) B. מצרכו, 79) B. מצרכו, 80) B. מצרכו, 81) B. מצרכו, 82) B. מצרכו, 83) B. מצרכו, 84) B. מצרכו, 85) B. מצרכו, 86) B. מצרכו, 87) B. מצרכו, 88) B. מצרכו, 89) B. מצרכו, 90) B. מצרכו, 91) B. מצרכו, 92) B. מצרכו, 93) B. מצרכו, 94) B. מצרכו, 95) B. מצרכו, 96) B. מצרכו, 97) B. מצרכו, 98) B. מצרכו, 99) B. מצרכו, 100) B. מצרכו.

הלא טוב רעות עשב כבקר בעת שקצרו כחו וירדו,

ולא תשאל מבני איש, ואמנה את חרויה וירד :

See note 3) of VIII.

[XI. יא]

1) B.'s heading is השתיקה ש'. 2) B. הלא, 3) B. מאמרך. 4) B. אך. 5) Cf. *Yesod* XIII [145]. 6) B. ותכשילך for ותכשילך. 7) B. ונס, 8) B. וידבר, 9) B. מרעה. 10) As B.; MS. אין, 11) B. הרבור, 12) B. תשלך. 13) B. seems to be לשמים, 14) B. דבורך, 15) B. רב, 16) B. תאצר. For [232] and [64] Cf. *Hai Gaon* ('ש'מ'ה): —
 לשונך שים בפך נאסרה,
 וכאלם היה בין החבורה:

17) As B.; MS. תחסר. 18) B. וכחקה, 19) B. אל, 20) B. ובשתיקתו. 21) B. וברכים וידים, 22) B. omits. 23) B. inserts after this חף, 24) As B.; MS. clearly ושרים ומתנים, 25) B. ושינים, and then inserts, 26) B. בנפלים. 27) As B.; MS. clearly למען בו לכר תהרג לא תהרג בידים, 28) B. חש ואוצר, 29) B. הוא לי ל for לשומה בין לי. 30) B. איש, 31) B. ארך. 32) B. adds איש, 33) B. יהי, 34) B. כל, 35) B. משכלו (?). This couplet and the following are placed later in B. B. adds על כל after יגבר, 36) B. deletes, 37) B. inserts ברוב, 38) B. omits. 39) B. לך, 40) As B.; MS. אם, 41) B. perhaps מרבור, 42) B. יהי, 43) B. יוסף. After this B. inserts:—
 רעה כי כל שכר (נוכר or) און לצורך איש ותועלתו,
 כמו כן יש שכר לשון ומדבריו לאיש בלחו:

44) B. טוב, 45) Both A. and B. have נותך; it should doubtless be ביתך. 46) B. has in text בחוך; in margin בעוד, 47) B. omits. 48) B. אם ביום, 49) B. ולדבריו. 50) B. על, 51) B. תחשוב, 52) B. יחוייב, 53) B. ויחוייב, 54) B. במצעריו, 55) B. פתאם, 56) B. seems בנף, 57) As B.; MS. אותם, 58) B. seems תחלקם, 59) As B.; MS. ליראתם, 60) B. might be בהם, 61) I insert this line from B.; it is omitted in A. 62) B. תעזב, 63) B. רביעתם, 64) B. concludes the chapter thus:—
 בכל עת שים מחסום לפה ועצר כחך,
 ואם תמנח מנין חרוזיהם כחך:

After this, B. has the heading השתיקה על הנכונים הנכונים על השתיקה, 65) B. has ישובב; A. has ישובב, 66) B. ישובר, 67) B. ויחוייב, 68) B. וחמה, 69) B. כאשר, 70) B. ויחוייב, 71) B. ויחוייב, 72) B. superadded by a later hand. 73) B. אין, 74) B. כמו, 75) B. אשר דבור על, 76) B. ישרו. B. inserts the following:—
 אמת כובע לראש חכמה ושכלות,
 בכל דבר בזולתו כפילות (?):

In place of [251] B. has the following ending:—

לעולם לשמרה מבטא לשוני, ואלך אחרי שכלי ולא אט,
 ויתרון תועלת דברה נכוחה, בעת תמנח חרוזיהם מנה אט:

[יב XII]

1) B. שער אהבה האמת. 2) As B.; MS. מצוא. 3) B. reads after this as follows:— ווקן שנים והרים קול להכזיבני. 4) The last four words should perhaps be deleted. 5) B. omits. 6) B. reads ער מאד ווקן כרי רבה. 7) B. omits. 8) B. omits. 9) B. has for the last five words חנו אוון. 10) B. omits the last two words. 11) B. omits the last two words. 12) B. ואל. 13) B. might be read מכל. 14) B. בו for בם. 15) B. חורים. 16) This stanza closely resembles the concluding passage XVIII [186] of the *Yesod*; compare also *Hai Gaon* (ש' מוסר השכל):—

קנה מן העבדים הצעירים ואל תרבה לחתן בם מחירים,

In place of [258] B. ends:—

לדבר האמת שים חקך, ולגרש כל דבר כזב הנזה יד,

וישם שים לך חבר ורע, ותמנה את חרוויו על ספר יד:

[יג XIII]

1) B. שער חברים ואהובים ותפישתם. 2) As B.; MS. יבוקש. 3) As B.; MS. בצורך. 4) B. תבחר ער. 5) So B.; MS. אורב. 6) B. בצורך. 7) B. הזכרה בכבוד חברך ולקשור. 8) B. וידעו לך בכל כאלו ונ'. 9) B. omits. 10) B. וידעו לך בכל כאלו ונ'. 11) B. omits. 12) B. לרחוב מקום. 13) B. הפקחה און לקשוב מאמרו ואל ניבו. 14) B. ובעת יספר. 15) B. שבתו ומצבו.

The next 12 lines, enclosed in square brackets, I have added from MS. B.; they are wanting in MS. A.

15) B. תהי. 16) B. א'. 17) Or שונה; probably שונא as *Mibchar* § 253. 18) B. omits. 19) B. קנין. 20) B. מעיו. 21) B. ואל ימעט בעיניך שונא אחד, 22) B. ויבנוה. 23) B. נגר. 24) B. והחבר. 25) B. ענין. 26) B. להצריך. 27) B. s ems. 28) B. וברואה מום. 29) B. בני איש. 30) B. ויקראו. 31) B. ויפואו. 32) B. ויפואו. 33) B. בקרבם. 34) B. ויפואו. 35) B. omits. 36) B. ירמיק. 37) B. יצדק. 38) B. יצדק.

39) B. inserts here:— ונת חבר אשר אותך יהי מויק לטיבתו,

ואין תפצו להועילך ותפצו להנאתו:

40) B. לבניו. 41) B. תפוס. 42) B. וצריך. 43) B. לבניו. 44) B. לבניו. 45) B. ונת. 46) B. ונת. 47) B. תפוס. 48) B. ונת. 49) B. ונת. 50) B. ונת. 51) B. ונת. 52) B. ונת. 53) B. ונת. 54) B. ונת. 55) B. ונת. 56) B. ונת. 57) B. ונת. 58) B. ונת. 59) B. ונת.

62) B. has here the following somewhat tantalising lines:—

מה זה אשר משמן (מטמן) בשר כל דור (ביר?) מחלי חשק חשקתיך,

ובשר שמן ואין לשון לי תחליק לאמר אהבתיך,

ויענה כי תוך אהביר נעלם ובלבבי צפנתיך,

לא ירעה מה זה בשרי אם אהביר או אם שנאתיך:

63) MS. doubtful; B. has **אליהם**. 64) B. **ומשרשי נתיבותם**. 65) B. adds **וירצו** or **וירדו**. 66) B. **מינו צר**. 67) B. (?) **מוטה** or **מונים**. 68) B. **כן**. 69) B. **אנוש**. 70) B. **ואשר**. 71) B. omits. 72) B. **אל**. 73) B. **תנחש**. 74) B. **אנוש**. 75) As B.; MS. **לו**. 76) B. **אהב**. For [289] Cf. *Proverbs* VIII. 17. 77) B. **אל**. 78) B. **לכל**. 79) B. **עלי**. 80) B. **ירברו**. 81) As B.; MS. **יופי**. 82) B. **אל**. 83) B. **עשר**. 84) B. **אך**. 85) B. **ורברתך**. For these lines, Cf. *Yesod* XVIII [183]. 86) B. **תהיה**. 87) B. adds:—

The 4th line of [292] contains a broad-minded teaching, frequently denied to Judaism.

88) B. **הזהרה**. 89) B. **עיתים**. 90) As B.; MS. **עורב**, evidently wrong. 91) B. wrongly **תעשה**. 92) B. **צרכו**. 93) B. may be **תורה**. 94) B. **תשלחה**. 95) Or perhaps **ולא ישלם**. 96) B. **תאמרה הין**. 97) B. **לחקרו**. 98) B. inverts, beginning with the third and fourth lines. 99) B. **בני נבל**. 100) B. omits. 101) B. **נוחה**. 102) B. **הנאתו**. 103) B. **יפה**, evidently wrong. 104) B. **ישבר**. 105) B. **מורפה**. 106) B. **ונקלה**. 107) B. omits the whole line. 108) B. adds **נאמן**. 109) B. **חיים**. 110) B. **תהנה**. 111) B. ends the chapter thus:—

**אהבת חברים תן בלבך ודחה בליעל ואיש גלוי,
אם תאהב לחקור חרוזיהם כמה במנינים ספור גלוי:**

B. heads the following **שער ישיבת החברה**.

112) B. **סובל גדול רעו**. 113) B. **חברה אשר**. 114) B. **השכר**. 115) As B.; MS. **כשהחשב**. 116) B. **נפש**. 117) B. **ומחסר**. 118) As B.; MS. **כאשת למתחת**. 119) B. omits **ה**. 120) B. **ותכבד**. In [304] B. has **או** in the beginning of the second line. 121) B. (?) **נכרה**. 122) Added by a later hand. 123) B. **לו**, as also in margin of MS. 124) As B.; MS. **קרב ברקב**, evidently wrong. 125) B. **מהיר**. 126) As B.; MS. **מארות**. 127) B. **לא תהי נוח כל**. 128) B. **בי לא תהי נוח כל**. 129) B. **לנשותך**. 130) B. **ביפי**. 131) B.'s ending is:—

**בחר חבר לך דבק בנפשך (ל.) וסור מרע ואל תשמח באידו,
והחברה להכיר שים בשכלך, חרוזיה כמה מספר באידו:**

[XIV. יד]

1) B's heading is **בהינת האוחבים**. 2) B. **זה הוא אהוב**. 3) As B.; MS. **דוא**. 4) B. **גבור**. 5) B. omits. 6) B. **צרכו**. 7) B. adds **לך**. 8) B. **ויפאר**. 9) B. **עז**. 10) B. **עיני**. 11) B. **עז**.

12) Before this B. adds:— **בעת תשאל עלי אדם, חברו דע ודעהו,
ואמנם איש כמו רעו, ומעשהו כמעשהו:**

13) B. **סומיו**. 14) B. **בכל**. 15) As B.; MS. has **צפנים**.

B. concludes here with the following:—

בהינת אהבים תבחן ברור זה, ועת תמנה חרוזיה מנה זה:

16) B. begins a new chapter, which precedes this, with the heading **ואין**. 17) As B.; MS. has **כי**. 18) B. adds **הוא**. 19) B. **מנתיבות**. 20) B. adds **לך**. 21) As B.; MS. **אוהביך**. 22) B. **מנתיבות**.

23) As B.; MS. חון. 24) B. אך, 25) B. מבין, 26) Might not this be נבחיים ?
 27) B. בעה, 28) B. במני, 29) B. (?) מיקר, 30) B. probably כל עין ; it
 seems to have יקראתך, 31) B. לו יש, 32) B. ends the chapter :—

לא אחיה כופה משע אוהב ואכנע ולא אודה,
 אז נחיה כצל בהתנצל, כי כל חרוזי על ספר אודה :

With [323] B. begins a new chapter שער מחילה with the words מחול
 משע, 33) B. לסכלים, 34) B. מענה.

35) B. inserts : מחול על ריב כבר עבר ואינו, ותמחול לאשר הורה עוני :
 36) B. מושל, 37) B. adds לך, 38) B. עם ריב, 39) As B.; MS. בושל,
 40) B. להטא, 41) B. התאנה, 42) B. תרצה, 43) B. להרג, 44) B. לאל, 45) B.
 עלי, 46) B. בחכר, 47) B. ומילך, 48) B. יהי, 49) B. מימיו.

B.'s final couplet is :—
 מחילה מה נאווה, ומה נעימה אהבה,
 חרוזים חמנה, במספרם אהבה :

[XV. טו]

1) The heading in B. is שער ההברה. 2) The second half of the line
 in B. seems to be לער ישכיל לדין הוא ונמנע. 3) B. ענין. 4) B. הבנתו, 5) B.
 זמך, 6) B. ושמרה, 7) B. בעיניך, 8) As B.; MS. את.

9) In the original MS. (A.) the whole of the chapter XXII, consisting
 of 38 lines, is wrongly interpolated here (See Introduction p. XIX).

The next five lines rightly appear in B. under ההברה ש' 10) B. גרבות.

11) B. inserts :—
 בעסק כל אנוש תכיר ידיעתו ומפעלו,
 ובעת פריד ימיניהו (?) יהי נכר במולו :

12) As B.; MS. ונבראים, 13) B. omits. 14) B. concludes as follows :—
 למד דרכי בני אדם וסודם, והרבה בטוביהם באהבה,
 ושום לבך בחברת בני איש, ומנין כל חרוזיה באהבה :

15) B. begins here a new chapter ההנהגה ש'. 16) As B.; MS. באהבתם.
 17) B. נוהג, 18) B. לנבם, 19) B. תקנה, 20) As B.; MS. יהי, 21) B. ואלי,
 22) B. אך, 23) As B.; MS. נבליהם, 24) As B.; MS. ואלי, In l. 1. of
 [341] read להכיר ; MS. לכיר.

Compare for [339] and [340] *Honein* p. 27 (2), Aristotle's advice to
 Alexander of Macedon, the language being somewhat different from that in
 סוד הסודות :—

כשתכבוש ארצות רבות משול על העם בהטיבך אליהם, ותכבוש אהבתם כי בקשתך
 אהבתם בהטיבך אליהם יותר טוב משתכביר עליהם עולך, ודע כי לא תכבוש הנופות
 והלכות כי אם במעשה היושר והחסד, כי ההמון כשיוכלו לומר יוכלו לעשות וג'.

See Note on p. 343 (referring to p. 111, English translation) of my edition
 'The Ethical Treatises of Berachya' (1902). Compare also [257] of *Shekel*
 and [186] of *Yesod*.

B. concludes the chapter thus:—

יין מוסר עולם שמה משכיל, גם מעצי שכלך קחה לך בר,
ולער לך דבר בהנהגה, וספור הרוויה במספר בר :

[XVI. מן]

1) B. סתר הסוד. 2) B. אל תגלה און. 3) B. omits. 4) B. אהבך. 5) B. הניר. 6) B. חסתר. 7) These two lines omitted in B. 8) B. הורו. Cf. for the idea contained in [345] *Yesod* XIV [150]; compare also *Hai Gaon's* שיר:—

ואם תדע בסוד רע וחבר,

יהי לו בטנך מטמון וקבר :

9) B. יהיה. 10) B. omits. 11) B. תחסף. 12) B. תשימו. 13) B. ביען. 14) B. תרונו. 15) inserts ימי חייו. 16) B. אל. 17) B. אם. 18) As B., or ביען. 19) B. יגל. 20) B. והצפינו. 21) B. ends:—

אנוש נאמן בהסתרת דבר סוד, אמת מכל אנוש להודה,

בכן שימה לפה מחסום ומסגר, ומנין בחרויה אהודה :

[XVII. ין]

1) B. מובעו. 2) B. מצר תצר. 3) B. אל. 4) B. לזה. 5) As B.; MS. צדיק. 6) B. בכל. 7) B. עסק. 8) B. ישרפו אותך. 9) B. omits. 10) B. גם. 11) B. שבע. 12) B. wrongly בנכסים. 13) B. המחסור. 14) B. חברו. 15) B. הוא רע. 16) B. יעסוק. 17) B. שנאות. 18) B. יעסוק. 19) B. omits. 20) B. omits. 21) B. יעסוק. 22) B. omits מי יועק.

For [361] Cf. *Honein*, p. 23 (3)

אל תתחבר למלך בשעת השתבשות עניניו עליו,

כי הים לא ינצל רוכבו כשהוא שוקט כ"ש כשהוא סוער ויהמו גליו :

Also p. 35 (6) מי שיתחבר למלך אל יחרר בשעת כעסו וגו'

23) B. לפני. 24) B. יחטף. Cf. *Hai Gaon* (שיר)

ואם תבוא בצל מלך ותקרב,

דעה כי על ארי תעמוד ותקרב (ותרכב) :

25) B. ישטף. 26) B. עז. 27) B. ונשה. 28) B. הצר. 29) As B.; MS. כן. 30) B. יכפר. 31) B. מלך. 32) B. ותנצל.

B.'s final couplet is:— שמור פי אל ופי מלך, ואז כל דרכיך תהי הולך בבטחה,

ושער זה תנה תמיד ללכת, חרוזי תמצאה תמיד בבטחה :

It is this final couplet which is reproduced in the translation, and not the one printed.

[XVIII. יח]

1) Word superadded by a later hand; in copy of text אין.

For [368] Cf. *Honein* p. 18 (3):— ששה לא יחסרו דאנה, המקנא, והחומר, —

והעשיר המפחד מן הריש, ומבקש מעלה שהוא פחות ממנו, והיושב עם בעלי המוסר
: אינו מהם, ומי שיש לו זמן מועט מהעשיר (שהעשיר) :

Our text enumerates but five ; we can supplement the sixth from *Honein*.

2) Another version in the margin יפיה 3) With these lines B. begins שער האולת 4) B. omits. 5) B. תקנה. 6) B. omits. 7) B. ויהלך. 8) B. הנה. 9) B, concludes the chapter :—

לכה ונשמע שלישי חק ומוסר ותוכחות ומוסרים לך הא,
אל תלך בדרכי האוילים ומנין בחרויהם ספר הא :

10) B. adds איש. In B. this couplet and the two following appear under
הרע שער החנף ולשון הרע. 11) B. שיתן. Cf. *Yesod* VI [62] and [63]. 12) B. והשפילנה להעלותה. 13) B. ends thus :—

בני איש לובשים גאווה כשלשתן (?) עורכים אל גר,
ומנין בחרויה במספר תספר גר :

[XIX. יט]

1) B. עשרך. 2) B. יהי. 3) B. עשרך. 4) B. עשרך. 5) B. עשרך. 6) B. קצף. 7) B. omits these two lines. Cf. *Yesod* X [98]. 8) B. שנאת. 9) B. ביען ושבעה. 10) B. לוי לא. 11) B. יהי. 12) B. ורבה. 13) B. שוממותיו. 14) As B. ; later correction in A., originally שוממותיו.

14) in [387] should be 14a). B. concludes as follows :—

בעשר איש לעולם אל תקנא, במרף חקך יהי לך די :
ומרגוע תהי מוצא לנפשך, ואם תמנה חרוויה תמנה די :

[XX. כ]

1) B. omits וקן ציבע. 2) B. בעד. Cf. *Honein*, p. 32 (7) :—
שערות זקנו א"ל אם תוכל להעלים שיכתך בצבע תוכל להעלים בלוך וזקנתך :

3) B. בלי. 4) B. יתנהו (?). 5) As B. ; MS. בקרחת. 6) B. inserts here :—

אנוש חוקר עלי מומי חבירים יהודיע בני אדם במומיו,
ביען אין אנוש חופש במומיו אחרים כי במומיו ואשמיו :

6) B. looks like בך. 7) B. בגנה. 8) B. רק לבו. 9) B. יעיד. 10) B. יהיה. 11) B. לנפשו. 12) B. בכל עריו (?).

After this, from [393], B. omits the whole remaining portion of this chapter.

For [396] Cf. *Honein*, p. 24 (35) :—
ואמר, הנבלים רודפים אחר מומי בני אדם, ויעזבו מרותם הטובות כאשר יבקש הובוב המקומות המנוגעים בגוף ויניה הבריאם ;

14) Doubtful whether ד or ר. I have adopted the latter, though I call attention to the phrase in Genesis XLIX, 19.

15) The word במניין, originally inserted here, has been deleted by a later hand.

[XXI. כא]

1) B's heading is שער הבקור. 2) B. ביקר. 3) B. חומד, or a half-formed ב. 4) B. רחוקים. 5) B. קרובים. 6) B. עד. 7) B. ולהשביה.

8) The same simile in almost the same words in *Yesod* XVII [175]. Cf. R. Yehuda Halevi's couplet "On Clouds of Rain" (*Treasures of Oxford*, pp. 46 and 51):—

ומה בוכה בלי עין ועפעף כבכיה ישמחו בנים ואבות,
ועת תשחק ולא תבכה בעיניה בשחקים תעציב כל הלכבות :

9) In B. this comes after the next couplet. 10) B. אוהבך. 11) B. משנאך. 12) B. משחפת. 13) In B. this couplet comes after the following. 14) Here begins the שער הכבוד of B. 15) B. אמרו. 16) B. קוצים. 17) B. adds אשר. 18) B. has בשר נכר כתב for ויצו לכתוב. 19) B. ויהי מראה, a better reading. 20) B. שביעית. 21) As B. ; MS. דבר. 22) B. במהרה. 23) As B. ; MS. ולא. 24) B. ברב. 25) As B. ; MS. ושונה. 26) B. ועניך.

27) This whole line omitted in B. B. finishes the chapter thus:—

כבר אשר יקיר כבודו, לא נחשב כבוד בדברותו,
לא תגברה עלי רע ותשיחנו, עד שתהי רשע ורע ממנו,
לבש בגדי כלי מוסר והשכל, ומחכמה ומערכה ענוה הוד,
וסוף מאנוש כבוד בחברה, ונס חמנה חרויהם שיריו מנה הוד :

[XXII. כב]

1) B. לא. 2) B. מלעיג. 3) B. אם. 4) B. כי לא אך יהי מניד. 5) B. דעה. 6) B. באיש. 7) B. omits. 8) With the help of B., I think I have succeeded in restoring the corrupt text in A. I feel tempted to read נתן in place of ותן. Cf. *Yesod* XI [120] ; also *Hai Gaon* (as before).—

ואם לדרוש מוונך מנותך תהי יוצא,
זכר נא את בת בריכתך,
ראה יונה כנודה אל מוונך,
תהי שבה ביומה אל מלונה :

9) B. לביוון. 10) B. תהיה. 11) B. לניסין. B. inserts here:—
אשר אין לו ויתעשר, ואיש יש לו ויתרושש,
שניהם הם בלי הכלם, ולא ידעו להתבושש :

For [419] Cf. *Honein* p. 22 (106) ;—

ושאלו אותו על הנשים ואמר לא הופקר אצלם סוד וגו'.

12) B. ויר. 13) B. גישה. 14) B. inserts here:—

אשר חרבה לו מנוחה ועצלה, הלא יבוש בעת יראה נמלה :

15) B. אדם. 16) B. והועיר. 17) B. ויקבעם לחק אליו ומשפט. 18) B. ויקבעם לחק אליו ומשפט. 19) B. ומשפט. 20) B. והוא סימן לאולתו. 21) B. שנינו. 22) B. ומפחדו. 23) B. omits.

24) B. ותעז. 25) I. יפול. Both A. and B. יפלה. 26) B. לנצה, and ends the chapter. Cf. *Honein*, p. 32 (21) הנצה פחות מן הנצוח.

B. breaks off here, and concludes with a personal poem.

27) MS. has ומתן ; I propose ומטר.

For latter portion of [429] cf. *Honein*, p. 25 (46) :— ושאלו לחכם מדוע :
 תבצר העושר ואתה זקן, אמר טוב שימות אדם וינחיל לאויביו הונו משיצטרך לאוהביו בחייו :

28) לך superadded in later hand.

TRANSLATION

OF

YESOD HAYIRAH.

(The Foundation of Religious Fear.)

BOOK ON THE FOUNDATION OF RELIGIOUS FEAR.

HAVE I not written for thee a number of times counsels regarding knowledge, how to acquire wisdom and instruction, and to comprehend words of understanding? The fear of the Lord is the beginning of wisdom; there is good success to every one that exerciseth himself in these pursuits; his praise endureth for ever.

Men of understanding have asked me to teach them the ways of instruction and wisdom, to give them rules whereby they might find life for their bodies while they are upon the earth, and help them towards the life of the soul on the day when they shall be called to ascend on high.

I was much astonished at their request; it seemed, indeed, strange in my sight, considering that the matter is closed and concealed, nay, hidden from the eye of all creatures; no mortal knowing and estimating the way;—'tis but found by those who fear God.

I then turned to inquire, and to search in the Law of God, and I attuned my thoughts; I tested in the refining vessel the opinions of experts who went before me, and I realised that all is nought and vanity beside the fear of the Lord.

Therefore, why shall I remain silent? Is it not well that I rouse the slumberers, and build up a habitation firm and exalted upon the mountain-top whither my goal shall be? Indeed, as for the "Foundation of Fear," I will establish it upon its true basis, and set it forth in chapters and stanzas.

Hearken unto me, and incline thine ears; attend with thy heart, and open thy eyes; rebel not against the words of my mouth and against my voice when I speak; accept my instruction, and I will argue and order my subject with the help of direct proverbs, clear and transparent.

Take advice, and harden not your hearts; for why shall it be unto you as a snare? Try to understand that all my words are honestly meant; there is nothing perverse or crooked in them. They are intended to flow upon the human heart with the fertilising effect of the former and latter rain.

CHAPTER I.

On Fear.

I.

FEAR the Lord ! This is the first and beginning of all wisdom ; yea, its end and aim. In the first place, it ensures physical repose, wherein you forget sorrow and labour ; and ultimately man is assured thereby of spiritual peace, a good name, and reputation.

2.

Fear God, and humankind thou needst not fear, though they mount even the royal throne. Will not the fear of God be thy fortress, if thou art low and humble ? Confide in it, and none will make thee afraid, for it is an attribute chosen above all attributes.

3.

Fear God, and men will fear thee, though they be stronger and mightier than thou. For when thou opposest them with the strength of thy fear of God, they in their terror will tremble in their hearts like women ; while the sense of confidence, security, and tranquility will suffer thee to draw thy foot out of the snare of the fowler.

4.

Fear God out of love, and be thou perfect, and thy fear will then be whole ; 'tis meet that it should be so, for He formed thee out of nothing, and from nothingness He brought thee to stand before Him continually, and fashioned thee into a beautiful form.

5.

Fear and tremble for the measure of thy works, and let them all be pursued in the uncertainties of existence. Trust not in thy riches with daring ; thou hast an eye, yet how blind mayest thou be ; for who knoweth whether to-morrow will be as to-day, whether man may not become like unto the beasts that perish ?

6.

Fear God, and place Him before thee in thy actions, so wilt thou never sin ; and when the remembrance of His Holy Name shall be upon thy lips in all things, then shalt thou be

whole. Therefore close not thine eye like the blind, and muzzle not thy mouth and be dumb.

7.

Fear God, and be concerned to perform that which He hath commanded thee in the precepts of His Law; and shouldst thou sin, regard the error done in ignorance as equal to the presumptuous sin in point of regret and repentance; then mayest thou hope for His bountiful mercies, and He will reckon unto thee thy wilful guilt as nothing more than slight errors, when thou returnest to swell the ranks of those who cleave unto Him.

CHAPTER II.

On Prayer and Service.

8.

FEAR GOD, and cleave unto Him, to serve Him with a perfect heart, then hope for His goodness and mercies; let thy heart exult for all His bounties and bless His glorious Name. Do nought without Him: is He not God, and none beside Him?

9.

Be it thy soul's desire to render service unto God; for without such, thou servest strange gods. What profits it thee in all the labour which thou performest, to leave possessions unto others? and what doth He require of thee but to fear Him, to love mercy, justice, and uprightness?

10.

Fear God, and pray unto Him, and thou shalt find favour and good success in His eyes. And when thou askest a request from Him, fear and tremble; lest He be angry, guard the opening of thy lips; then will He be gracious unto thee, and grant thee of His favours.

11.

Fear God, meet Him with thanksgiving before thou settest forth to do aught for thyself. Lift up the standard of thy feet in His Holy Name, then there need be no trembling in all thy ways; and direct thy lips and heart to the One God, and thou shalt not be moved in slipping.

12.

Fear God, and when thou orderest thy prayer before Him, fear, and stand in dread ; close thine eyes, and fold thy hands, lest thy heart turn to strange thoughts. Wouldst thou in seeking the presence of an earthly king, flesh and blood like thyself, turn thy thoughts to labour or merchandise ?

13.

Have a fixed place where thou standest before Him in prayer, for why shouldst thou move about hither and thither ? Seek only that from Him which is necessary to supply thy wants at all times ; beware against seeking that which is superfluous. Then will He have compassion with thee, and grant thee His grace.

14.

Arrange the order of thy prayer, and afterwards cry unto Him, and seek His presence ; and when thou comest unto His dwelling, bring with thee in thy hand thy gift as an offering. Is it becoming to draw out a lengthy prayer before Him, when deceit and lying are in thy right hand ?

15.

When thou standest before the Supreme King of kings to beg from Him thy wants, remember who thou art, and what thy acts are, whether they be straight or the reverse, and who the God is before whom thou standest, who seeth into the darkest secret places.

16.

When thou seekest the face of thy fellow-man, thy friend, hast thou not some shame, and art thou not covered with confusion, doubting whether it will be in his power to grant thee thy request, and considering how much thou wilt gain from him ? And why then shouldst thou not be clothed with fear, when thou seekest Him who anticipates all the bounties which thou wouldst have bestowed upon thee ?

17.

Then thanks for all the bountiful mercies and kindnesses with which He has anticipated thy wishes, and due reflection be in the case of the petitions with which thou wouldst supplicate Him as regards the coming time ! This is what is meant

by the *Ordering of Prayer* ; this it is which was the essential characteristic of the methods adopted by the early Pious Ones when they prayed.

CHAPTER III.

On the Law and Wisdom.

18.

FEAR God ; fear His wise men who teach thee the right way ; and consider how to follow them, and to learn knowledge and law from their mouths. Know that thy soul is in their hands, and might be bound up in the bundle of everlasting life.

19.

Fear God ; fear His Holy Law, and dearer than precious stones let it be unto thee ; then shall thy lines fall in pleasant places, when thou shalt direct thy actions according to its norm ; it will, indeed, prove the treasure of thy soul, and at the same time add days and years to thy life.

20.

Acquire understanding, acquire the instruction of the Law and the Commandment, then shall thy hand be strong through them. Is this not the direct path leading to the fear of God, though it may appear the more distant ? How often does that man transgress who is wanting in understanding, who knoweth not the secret of the deep Service of Heaven ?

21.

Acquire a knowledge of the Law ; acquire books ; they are more precious than fine gold and precious stones ; for should doubt arise within thee in consequence of thy speculation, consult them as the *Urim and Thummim* (i.e., Oracle). Will the hero who goes into battle prevail, if he lift not up the sword which is in his right hand ?

22.

Acquire wisdom and instruction, and meditate thereon until they be written upon the tablet of thy heart. And if thou continue to meditate upon them day by day, then shall their light appear as new fruit in its springing forth ; or as in the case of a man who opens and turns over the soil : the more he ploughs, the more he gathers produce.

23.

See how beautiful is the Law, how pleasant the fear of Heaven ! They are like as unto a beautiful and comely woman, decked in golden ornaments, clothed in scarlet, having adorned herself with the help of the mirror, one to be commended for her good taste, bearing all the evidence of pleasantness and grace.

24.

Learning without religious fear is as a woman of contradictions, disobedient, and lacking in manners, one who makes her eyes look large by the use of rouge and eye-paint, and adorns herself with necklaces and ear-rings. What is the use of all her beauty and splendour, when her clothing is untidy, and her true nature is disclosed ?

25.

See how religious instruction, based upon religious fear, finds itself a very stronghold, and as a tower of strength built upon a height, whose foundation is laid broad, and not narrow ! For ever does it stand, strong and mighty in face of the enemy, though he press with all his strength.

26.

But learning without fear is as a house and a high tower, which have no proper foundation. To-day it is high and lofty as the heavens, as a row of hewn stone forming a citadel and fortress ; but of what avail is it ? To-morrow the satyrs and children of destruction may dance upon its mounds.

27.

Acquire wisdom and understanding by study, and see that thou keep and cultivate it ; remember that study without practice is considered nought and void, and becomes unreal. This was the motive in the scheme of the Creator when He gave to man alone of all His creatures the power of speech.

28.

He who has learnt in order to teach others, while his own soul loathes instruction and wisdom, will find that his intelligence and reasoning will be unto him as the snare of the fowler, and will avail him nought ; his lessons will be but mists of empty wind, and showers of dust and earth upon the ground.

29.

Obtain knowledge of the Law, and say not : " It is an inheritance bequeathed unto me from my fathers." Meditate upon it, and study it by day and by night, and thy reward for the labour will consist in the wisdom gained. Sow thy land, and reap its produce, even though thou dost experience thorns and thistles in its cultivation.

30.

See, in all mortal bequests, the heritage becomes the property of the living, whilst it slips from the dying ; whereas in the case of one who bequeaths unto his children the inheritance of religious knowledge, wisdom, and the Holy Law, the possession, while being transmitted to his children, is not altogether alienated from him after death.

31.

Obtain knowledge for thyself, and regret not if its price be high ; for thou hast made the much better bargain in exchange for what thou hast given for it. It will stand thee in good stead in the hour in which all the great substance which thou possessest will be powerless to be retained.

32.

Obtain instruction, wisdom, and discipline, and say not, " I am a prince and ruler " ; for whom beseemeth it to be discreet, if not a person of noble birth, and of good name and princely station ? What is the use of an exalted tree, if it be dry and produce no fruit, when even its shade disappears ?

33.

Obtain wisdom, and care not in whose hands it may be found, and how it will be regarded. Is the clay vessel reckoned according to its maker ? Is it not the thought of what is placed within the vessel ? There are weeds which flourish like the lily, and through their flourishing men suffer them to rise at the very head of the garden.

34.

Acquire knowledge, and with it acquire humility and a winning discipline ; and then thou wilt not be over-bearing in pride. Among all enduring qualities, thou wilt find none to equal humility, which is pleasant and becoming ; besides, the

effect of humility is abundance of peace, and the end and aim of true knowledge is security and restfulness.

35.

Darest thou to boast thyself of thy superior knowledge or wisdom, and allow thy heart to be exalted because thou hast acquired it, and to become proud on account of the acquisition in relation to thy friends and relatives, who have not had the sense to make its acquaintance for themselves? Understand, such possessions gain no footing; for by thine own pride dost thou destroy them.

36.

Behold, wisdom is planted upon religious fear, just as a tree that is planted by streams of water; its shoots and stems it sends forth far and wide, and it produces branches; and, as for its fruit, it is ever renewed and fresh, ripening with sweet fragrance, with its spikenard and cypress-flowers.

37.

Wisdom without fear may be likened to a shrub springing up and flourishing in a wilderness; and if, while it be yet moist and its shoots green, its boughs and branches multiply, on the morrow its stem and root will dry up; how can it then produce fruit for food?

38.

Behold, wisdom is as the sun in the heavens, giving light to those far and near. And so there is value in a man's understanding and intelligence, if they help him in his own case to fulfil the commandments and statutes; whilst they who are strangers (to such wisdom) will walk by its light, keeping to law and equity, it being sweet to them as the droppings of the honeycomb.

39.

Acquire wisdom, and do thy work by help of it; do nothing without it. Place it at the head of all thy pursuits; for if thy actions come before discretion, thou wilt have to tremble with fear; as in the case of the chariot, when its wheels are caught in the traces, there will be a mishap, and the vehicle will come to pieces.

40.

¶ Know whether thy wisdom is sufficiently great that thou art able to discharge thy duties in an efficient manner, and how thy actions may be regulated in the right way in accordance with thy knowledge. Wilt thou burden thy heart with that which it hath not borne? Can a fly carry the burden borne by foals?

41.

Ask for knowledge, and study that which thou hast not learnt; and to him who asks, make reply according to his question. If thou knowest, say, "Truly, I know it"; for wherefore shouldst thou deny him the truth? What boots it when clouds rise, if there be neither the former rain nor the latter rain in its due season?

42.

Ask for information; why shouldst thou be ashamed? Surely it is more shame for thee that thou dost not know. Say not, "My own heart will teach me; I am quite sufficient in myself as regards counsel"; for when others will load thee, shalt thou be able to bear things which thou hast not before borne?

43.

The human frame without knowledge may be compared to a majestic vessel in the midst of the deep sea, moved and tossed about as a reed at every light or strong breeze; how can it possibly stand, if there be no one to handle the rudder, no sailor to spread the sail upward?

44.

Frequent the haunts of the wise, and learn wisdom; but keep thy mouth closed, and open thine eyes and ears. See and hear, and take to heart their words, weighing and balancing them well; incline thou whither they incline, and it will be well with thee; say not, "I am a prince and ruler."

45.

Learn wisdom and teach it unto others, but only when they appreciate it. Why shouldst thou teach the foolish and wicked, when they desire it not? Wouldst thou sow thy seed among the clefts of the rock? Do things grow in the waste as on the plain?

46.

Follow after wisdom even across the distant sea, until thou shalt find the man perfect in his knowledge ; so that all the nobles and wealthy among the people may come from the corners of the land to listen to thee. There are twigs which are transplanted from their natural soil, and become stronger than their original stem.

47.

Has thy heart ever whispered to thee, " What have the wise of all their wisdom, even though they gain their living thereby ; and what advantage have they over the fools, who have a pleasant time of it both in life and in death ? " Reflect, the wild ass in the forest also finds its fodder, sufficient to keep it alive.

48.

Acquire wisdom, and thou shalt not want any good thing ; thou shalt find all that thou desirest to have. Without it, acquire everything, and be thy wealth ever so great and stupendous, it will be considered of little account. Wisdom it is which is more precious than pearls ; it equals, indeed, every priceless article and possession.

CHAPTER IV.

On Appreciation.

49.

FEAR God, and appreciate the bounties and kindnesses which He bestows upon His creatures ; understand that He does not require their help, while He is able to supply their every want. And shouldst thou inquire and say, " Wherefore did He create them ? " It was in order to demonstrate to them the strength and height of His power.

50.

Open the eye of thy heart, that thou mayest appreciate what thou seest with thy physical eye ; for how many mortals are there who have their eyes open and look, yet see not ; while many a closed eye sees all, and even that which is concealed is revealed to it !

51.

A man should be sensible in recognising his position, and regulate all his actions by personal experience. Surely when a man walks in his integrity he will be at ease, and find that in this world all's well in the end ; but as soon as he turns either to the right or to the left, the scent and flavour of his character will have faded and evaporated.

52.

But what profits it if a man recognise the right thing, and yet does not regulate his actions accordingly ? Will a man, fleet on his legs, escape among the rocks which abound in stumbling-blocks ? As for the man who cannot distinguish what is best, He who keeps the simple will preserve him on his path.

53.

If a man is anxious to give a false estimate of himself (*lit.*, to obtrude his qualities for the recognition of that which he does not possess), so as to be great, shun him, and have nothing to do with him ; turn from him, and fly from him. It is as though a man would leave the straight path, and find a way for himself by breaking through a flinty rock.

54.

Be wise in learning to estimate the future by the experience of the past, so thou wilt understand to deal with it ; and thou wilt attain that which has not yet come to thy hand by means of that which has fallen to thy lot with its worries, just as a fowler gains experience from the birds he trapped into his net on a former occasion.

55.

Judge things, too, before thou hast committed thyself, whether it be in speech or action ; for what is the use of recognising the true nature of a thing when it is already done, and what is the value of regret ? Can the eye of mortal recover its sight when it has once been blinded by total darkness ?

56.

As for the man who sees and recognises in another's eye the thread of a hair that may be in it, and does not realise

and makes nothing of that in himself which is quite open to his own eyes, would it not be better if he closed his eyes, and lightened from himself the yoke of others which he carries without necessity ?

CHAPTER V.

On Shame and Shamelessness.

57.

FEAR God, and have shame for thyself rather than sin ; do well, and act straight ; for when thou clothest thyself in the garb and veil of shame, thou wilt be God-fearing, and shalt be happy for ever ; thereby shalt thou be able to cover up human failing, and thereby is man considered righteous and upright.

58.

Is it good for thee that thou sufferest others to put thee to shame, whilst thou thyself findest thy actions blameworthy and reproachful ? Would it not be better if thou wert to set the eyes of thy heart as a watch-tower over all thy paths ? Why shouldst thou close thine eyes as the blind, and not be ashamed of thy open nakedness ?

59.

Wouldst thou oppose thy forehead firm as brass, whilst thou art despicable in the eyes of all, and carry thy shame upon thy brow to thine own disgrace as thy fiercest foe ? Having no sense of shame, art thou willing to become changed into a fool and insolent one ?

60.

Yet thou needst have no fear of shame, when with the wise thou dost consort, to inquire of them what thou knowest not, though they be junior to thee in age ; for they will teach thee what is truly right. Great indeed would be thy shame, should they once question thee, and thou wouldst have to say, " I've heard it not " ; " I've forgotten it."

61.

Fear God, and be ashamed in His presence, and be afraid of His fierce anger. How canst thou be ashamed of the verdict

which man will pass upon thy actions, lest thou be lightly esteemed in his sight, and not be ashamed before God, before Whom all thy secret acts are revealed ?

CHAPTER VI.

On Pride and Meekness.

62.

FEAR God in righteousness and meekness, and let thy fear be whole and beautiful ; and should thy heart beguile thee to mount on high, raising and exalting itself in pride, remember the steps of its birth whereby it came into existence, to reverse which availeth not.

63.

Should man, calling to mind the way of his entry into the world at birth, boast himself ? Surely when he realises the days of his life, and remembers his toil therein, will not his heart grow weary when he remembereth that in the end his couch will be of worms, even though he may soar and mount on high ?

64.

Know that meekness conquers the wrath of man, which rises to overwhelm him ; it stills a king's anger, making his will like the dew upon the herb. How soon the cold stream will still the seething kettle, even though its smoke has risen !

65.

Wouldst thou boast thyself, would thy heart be exalted on the day when thou clothest thyself in the change of the raiment of power and pride ; wouldst thou glory in thy stupid pride, so that thou shalt have a greater measure of glory and conceit ? Then call to mind the day in which naked and bare thou shalt lie upon the dust, and become the object of lament.

66.

Wouldst thou raise up thy head to carry the crown and diadem of pride with a name of praise, understand, that the God who alone is clothed in the garment of excellency, unto whom alone greatness belongeth, bringeth low unto dust the high, and raiseth on high those who are low.

67.

Know that by meekness thou shalt stand upon the strong fort, upon the rocky crag and cliff ; and if thy heart dwell in lowliness within thee, thy dwelling shall be in the topmost station without. See how oil, smooth in itself, rises to the surface, and is used for the anointing of kings and princes !

68.

Is that man wise who sees his heart ascending in the heights of pride ? He will not bear with the disposition of meaner men, how then will they endure his senseless folly ? Will he not dwell alone as the leper without friends, covered up to the upper lip ?

69

Will the man of pride escape by his greatness, by the boldness of his heart which is exalted on high ? Verily he breaks the upper beam of the door of his house, when he lifts up his head, and draws himself up straight. Will the citadel and high tower stand firm, which is built in dust or unburnt brick ?

70.

Be lowly in thine own sight, and thou shalt be high in the sight of others, and there will be hope when thou art in distress (*or*, and there will be no hope to thine enemy). As for the reviling curse of a man, bear it with meekness and lowliness ; in its passing, it will not come unto thee. Thou wilt bend low thy head in face of sling-stones ; and as for dart and spear, they will miss their mark.

71.

Know, too, that meekness will aid thee, even though they who fight against thee increase in strength ; therefore humble thyself, rather than be humbled at the hand of those who rise up against thee. By its merit shall thy horn be exalted in glory, and thy step shall never slip.

CHAPTER VII.

On Endurance.

72.

FEAR God, and endure His judgments, believing He judges truthfully and righteously ; and even though their taste be

bitter to thy palate, are they not sweet and pleasant to thy soul? Canst thou ever heal the disease of a man's heart except by strong potions?

73.

Fear and endure God's decrees and judgments, and answer them not with arrogance and boldness; and then, being long-suffering, will He bear with thee in thy actions, and He will not suffer His anger to rise. Lift up thyself by prayer, if thou hast not prayed, and understand that this matter is not determined by thee.

74.

Bear with men, and God will bear with thee; in His mercies He will be long-suffering with thee. Bear with men, and they will bear with thee, and God will give thee strength from on high. Be like the ass crouching under its burden, even though it break its back and bones.

75.

Wouldst thou endure thy great men, and fearing them clothe thyself in terror at their exalted power, and not bear with thy smaller ones, and be afraid lest thou be found wanting and become rejected? Couldst thou throw off thy supports as mountain chaff? Would not their removal be hard as a weighty stone?

76.

Endure things; muzzle yourself, and be silent; for if you answer a fool, you will hear more things. 'Tis better that you should yourself in privacy tolerate unpleasantness than that others should hear it; your reply might only have the effect of disclosing some shady spot in your own career, which had hitherto been kept secret.

77.

Is it not better to endure that which you have neither strength nor the power to remove? What is better calculated to remove the worries and sorrows of a man than the power of endurance which comes to his aid? Herein lies the panacea for all mourning and grief, the healing of all the ills of the flesh.

CHAPTER VIII.

On Humility.

78.

FEAR God both in public and in private, and walk in humility before Him. Do thy public work in a modest manner, and have concern for the mass and multitudes of men ; and as for thy private affairs, do them with openness, knowing that God seeth thee from His habitation.

79.

Dost thou now inquire concerning the quality of humility, since thou desirest to understand it, so that thou mayest pursue thy secret matters in a manner that it may be well with thee in the end ; so that thou mayest be held in esteem by anyone finding thee to be possessed of it, and thou mayest be lauded on account of this beautiful quality ?

80.

Wouldst thou hide and conceal thy deeds from mankind who understand them not, and be ashamed and confused on their account, being afraid lest they might think lightly of thee ? And shouldst thou not feel shame and fear before thy God, who understandeth thy secret actions and their obligations ?

81.

Have fear, and do thy work in secret humility ; why should man know it ? Shouldst thou, however, find satisfaction in its publicity, surely thou canst reveal what is hidden. Why shouldst thou make things public, which thou canst not afterwards hide ?

82.

Lo, how precious is the quality of humility to ensure peace of body and mind ! Thereby is even the wise of heart rescued, when he falls into the hands of the godless ; by its means he goes forth free. Does a slice of pomegranate become soiled, if it drop into thick mud and mire ?

83.

Understand that humility is a delightful attribute, without stain or spot in its trail. Every noble man, every man of fame,

rulers and princes, might be glorified, if they had but sufficient wisdom to do their work in secret.

84.

Ask him who runs after the approval of the crowd of men to regard the lily (*sic*) which is encased between thorns. Would the prickly thorn approach to hinder it, while its bud and leaf are yet hid in lowliness? Nevertheless, on the day that it appears in all the glory of its beauty, it nips it, and its splendid appearance vanishes.

85.

Be lowly, and conceal thy actions, the worth of which outsiders are unable to gauge; why be expected to disclose their motive, and to discover their origin? Be firm, and thou shalt find grace, favour, and good understanding in the eyes of God and man.

CHAPTER IX.

On Chastity.

86.

FEAR God who formed thee as His servant, and incline not thy heart from His ways; and if thy evil nature entice thee to draw thee away with much smoothness of persuasion, then close thine ear and listen not to its voice, and thou wilt never know any lapse from God's paths.

87.

Drink from thine own well flowing water, and wander not about after deep waters. Rejoice in the wife of thy youth, and err not through strange and senseless beauty. Give not unto strangers thy strength, nor in folly (or credulity) spend thy earnings in an unknown house.

88.

The attractive woman adorns herself in fine apparel, so that she may be showy in her beauty, and she is as buoyant as a horse harnessed. You might think that in her love there is relief; but set your heart to understand her end, and you will find that the end is shame and reproach.

89.

Are you dazzled by beautiful appearances, by embroideries, by fine purple garments ? * * * Think of the earthenware garden-pot ; it may be gilded over, indeed, but in reality there is the earthy odour clinging to it still.

90.

Lay bare to thyself the folly of thy inclination and its consequences before thou exposest thyself to the danger ; and having weighed its scandal, depart from it ; for why shouldst thou hug it, if it be to thy shame ? * * *

91.

See the strange woman who flatters with the words of her mouth ; these are as drawn swords, to win over the simple and wanting in heart, who know not the right way ; their feet are suddenly entangled, and caught in the net and snare, and they have no rest.

92.

The simple one goes after her as a lamb brought to the slaughter ; and while sinners fall by her, the man good and righteous before God will always escape. Cleave, therefore, to thine own wife, rejoicing in her beauty, and revelling in her love.

93.

How much better it is to caress a lioness than a senseless woman ! Better to kiss the lips of an adder or scorpion than foolishly to kiss her lips ! You may think it pleasant to have her company to your heart's content ; but understand, you'll have a full share of shame and disgrace to follow.

94.

In living with the wife of thy youth, see to attach thyself to men of principle ; and let not senseless beauty entice thee, nor the thought of money or substance lead thee astray, remembering that according to the root and stem the tree will produce its fruit—even a revolting growth.

95.

Love life's companion with a constant love, and then you may be assured of her love ; and when you thrust her aside, thrust her aside with your left, but draw her near to you with

your right hand ; otherwise your heart will flit about hither and thither. And while you are strict with her, be so with gentle caution, for then you shall have peace at all hours and times.

96.

Be glad, rejoice in the charms of the love (*lit.* "hind") destined for thee by Heaven ; so she for ever will find her fullest joy, and delight with gladness in thee. Understand, too, there are times to embrace ; but there is also a time when it is better to be alone than to caress.

CHAPTER X.

On Desire.

97.

FEAR God, and do His will, and desist from doing thine own pleasure ; for then thou shalt find thy wish in carrying out God's will, either as regards thy life or thy possessions. Know also that the more thou strengthenest and fortifiest thyself in the exercise of His wishes, the greater shall He make thy power and strength.

98.

Take heed unto thyself, lest two companions which are ever agitating within thee mislead thee by their blandishments, namely, the organ of sight and the emotion of the heart, which two conspire in thee to cause thee pain. Would the axe and the hatchet be present to cut down, if there were no wood among the trees of the forest or in the thicket ?

99.

Listen unto me, and hearken not unto the desires of thy heart, gaping inordinately ; and should she be willing to turn either to the right or to the left, then turn thou far aside from her ways, remembering that what at first might appear to thee glorious, ends in loss and mockery.

100.

Grasp the knowledge that desire in thee is a sickness, affecting thee just as decay and the moth affect garments, tearing them ; and if you think that thereby you will obtain those

objects which you have not as yet obtained, you give evidence that your common sense and natural ability have already taken leave of you.

101.

Guard against Desire, which wages a hard and heavy battle with thee. Fight against her, and have no wish to live on terms of peace with her ; rather brandish in her face shield and buckler ; for in warring with her will be thy peace ; and to be at peace with her will mean war to thee.

102.

A man will think himself sharp enough both to obtain his desires and to find wisdom, and he may think that he has found it ; but he does not clearly understand that in the keen search for his desires he has hindered it (i.e., the search for wisdom), just as a child in searching for fire takes it, and places it in a fire-pan full of water.

103.

Conquer thy heart's desire before it conquers thee, and breaks thee ; for if thou dost not rule over thine own spirit, how canst thou rule over others ? Why suffer thy soul to be sullied, when, being choice, she has a place in the house of the King of kings ?

104.

Forsake thy desire before it forsakes thee, and thou shalt be at rest. Have no longing for that which has not been allotted to thee, and thou wilt not procure for thyself trouble and labour. Rise and take unto thyself the balm of wisdom to heal thy inclinations, though they be of long standing, and deeply-rooted as the plague.

105.

Rejoice and be glad in thine own lot ; then sorrows and sighing will flee from thee. Despair of ever attaining that which is beyond thy lot, and thou wilt find ease. Will not thy grief, on the morrow after the loss of a thing, be in proportion to the joy which thou didst experience in obtaining it ?

106.

See, if the fire of thy desires enflame the chambers of thy heart, overstepping as it were its banks, and burn within thee

as a fire raging in a forest and as a flame consuming the fields ; then let the cloud of renunciation, distilling its dews within thy heart, tend to extinguish its flames.

107.

Take advice, and make Desire subservient to the Fear of God ; and beware lest thou break asunder the thick bands which attach thee to this Fear ; for why shouldst thou ever be afraid of the harm done by Desire, even though chains and iron bars be in her hand ?

CHAPTER XI.

On Contentment.

108.

FEAR God, who openeth the windows of heaven's favour and poureth forth a blessing upon thee, and rest content with that which He hath prepared for thee, whether much or little be found in thy pocket ; then shalt thou bear thy poverty when it cometh as a traveller, and thy want as an armed man, being supported.

109.

Find thy contentment in that which thou possessest, and weary not thyself to increase desirable things ; and if thou rejoicest in thy lot as it is, even though thou hast little, thou wilt have indeed a pleasant life. God will accept thy deeds ; what matters it if they be but few, so long as they be cleanly ?

110.

Eat thy bread as far as thou requirest it, in order to live and to satisfy thy wants, but do not overfeed ; for what is the use of indulging to excess, if thou must give it up in pain, and suffer burning in thy palate and throat ; or what is the use of filling thyself with loathsomeness, if thou canst stop, and not waste thy foodstuff ?

III.

Understand that food nourishes the body just as rain does the ground ; it gives sap and fat to the bones, and goes towards the growth and development of the human frame. Is it not a fact, however, that when there is too much rain, the seed

becomes rotten in consequence, and you lose the whole advantage ?

II2.

Enjoy of bread and water thy proper ration, and eat not more than to satisfy ; for you will find that the body derives satisfaction and benefit from the little, whilst superfluity breeds discomfort. Some salt in your cooking gives it a pleasant taste ; but if you salt it too much, what is the good of swallowing it ?

II3.

Have prepared a dish of greens and vegetables, as long as it's ready at meal-time ; for what is the good of even fat lamb, if you have to wait for it when you're dying of hunger, and it's not forthcoming. There is a blessing in the rain that cometh in its due season ; but what is the use of the rain-cloud out of season ?

II4.

Eat, indeed, your regular fare, and hanker not after the table of kings ; for why should you bother to look for that which you will not find at the time you want it ? Why lose the enjoyment of that which you can have, in searching with difficulty in the dark amid the haunts of others ?

II5.

Eat to your satisfaction in the house of a friend, and be glad to partake of whatever he has prepared for his own meal ; for know, how much better it is to have merely a dry morsel with ease in the house of a kind and good-hearted fellow, than to have a repast off meats, fat and juicy, together with the growl of a stingy miser.

II6.

Eat what you can afford to eat, and fix your ration, eating and leaving somewhat. Beware against defiling yourself with that which is prohibited, finding sufficient in that which is allowed. Let thy soul abhor the hot stench of foods which may even be more agreeable.

II7.

Have thy drink mixed, diluted with water, though thou mayest have by thee new wine and musk. Say not, " Drinkers like to have the pleasure of the strong taste, and the bright

colour, so delightful to the eye " ; to-morrow thou mayest be in want of it to quench thy thirst, and thou wilt not have any of it.

118.

'Tis better thou shouldst rule over thy bread and wine according to thy appetite, than that they should rule over thee ; for know, that unwittingly much wine will reveal and lay bare thy heart's secret, exposing thy blemishes, with the result that they will rise against thee to thy shame—those that were stored away and concealed within thee.

119.

Keep thy mouth closed, and neither eat nor drink aught until thou hast pronounced the blessing to God, thy Creator, unto Him who hath provided for thee even before He created thee, and ordained all necessities to supply thy wants. And when thou hast eaten to satisfaction, it behoves thee a second time to praise His Name—Blessed be He.

120.

Make thy dwelling as firm and fixed as a house of stone, and in it be thy hand open wide. Then when thou sittest therein both in summer and winter, thou shalt have rest and security under the shade of thy roof ; just as the bird of freedom dwelleth in her nest ; and though the tempest be great, she findeth her rest.

121.

Have several changes of raiment wherewith to clothe thyself decently, according to thy means ; neither walk about half-dressed or in tatters, nor dress thyself in purple or embroideries ; prepare thy supplies all in appropriate measure, and then things will be to thy honour, and not to thy shame.

122.

In whatever you do, act with a plan, and arrange your outgoings methodically. Let your garments always be clean (*lit.* " white "), and the bread of your table sufficient ; and neither deck yourself in the splendour of gold and fancy-work, nor accustom yourself to partake of foods which are rich and sweet.

CHAPTER XII.

On Industry.

123.

FEAR God, and cast thy burden upon Him, and put not thy strength in thy substance ; for why shouldst thou be anxious to acquire worry and much toil in consequence of thy wealth? Remember, there comes a day when thou must leave it, however much it may be—the day when “ the wind passeth over thee, and thou art gone.”

124.

Acquire according to what you require, and honestly too ; for why weary and worry yourself with that which is beyond your requirements ? For this you are so keen ; it is not your allotment ; why should you break into it ? All the share that you get is the labour ; the remainder is left to him who is a stranger to it.

125.

Wouldst thou be confident because thy wealth is great, even though thou didst not obtain it honestly ? Why not rather think of the day at thy latter end, when thou shalt have to give to strangers that which thou hast gotten ? Thus shalt thou be “ like a partridge which hatcheth, but bringeth not forth in pain.”

126.

A man who is busy labouring and toiling to gather riches and to gain possessions, and is not satisfied the greater and richer he becomes—this one desire of his heart engrossing his whole being, is like a thirsty man who drinks salted things, thus increasing his thirst to his own discomfort.

127.

Do you stare at fools who mount on high, and marvel when they triumph with their wealth ? Does your heart mislead you, as you regard what seems their permanent power and influence, and their prosperous state ? Then open your eyes, and see ahead the thick clouds gathering, and the storm passing over them, and they are no more.

128.

The fool, when he dresses in fine style, thinks to himself

that he is sure to win favour, and presumes in his passion to enter high society, being devoid of prudence ; but he is as the peacock, glorying in its beautiful feathers, while revealing its shame and reproach.

I29.

If a man be clever, and his knowledge burn as a fire within him, why should you lay stress on his beautiful apparel ? For when night cometh, he divests himself thereof, and you would not be ashamed to have respect for his frame. Choose of the nut the kernel, and cast away the husk and shell.

I30.

See the superiority of the wise over fools, even though the treasures of the latter increase and multiply. The wise possess honour in their lifetime, and leave a good name as a memorial at their death ; while, when their end comes, both the remembrance and the glory of fools are the same as their beasts.

I31.

See, when the wise man disputes and contends with a fool, he has annoyance and disturbed peace, and is made the object of scorn. The discussions of the wise are conducted quietly and pleasantly, whilst the shameful noise of the fool is heard from afar. Would that one could write down in a book and cut out and engrave on a rock for ever (the words of the wise) !

I32.

The fool exclaims in his impudent folly : " Thanks to my intelligence, knowledge, and common sense, thanks also to my own powers and abilities, I have been able to amass a fine amount of riches and every desirable object ; I am able to obtain every wish of my heart by means of my wealth ; and as for myself, pocket and knowledge are synonymous terms."

I33.

The wise man speaks : " Hearken unto the Law and the Commandment, so that thou mayest find discipline and wisdom ; for by these means thou wilt be able to fulfil thy desires, and wilt not be in want of anything. Where is there wealth comparable in worth to that of Wisdom, and what object is as desirable as Prudence ? "

134.

The fool clothes himself in garments of every dye and texture. When persons in high stations, kings, and princes, see him, they rise, and bow down low before him. Must not the wise man feel abashed when he sitteth, clothed in rags, deliberating in the assembly ?

135.

The fool carries all his greatness in the clothes on his back ; and when he takes them off, he at the same time divests himself of all his glory. If then he be like an ass carrying burdens, will the name of ass be ever taken off from him ? But the wise, being precise as to his clothing, never while he lives loses the respect due to him.

136.

The fool will have dainty dishes and rich drinks, the choicest of fare ; whatever is in season is prepared for him, one meal after another, day by day ; but as for the man of knowledge, can he satisfy his hunger and dine off his knowledge, without bread and meat ?

137.

Fools eat their bread in wickedness, perfectly at ease, and drink the wine of violence, opening their mouth wide as the grave, while they are never full, hungry for more cupboards ; but as for wisdom, it keeps its professors alive without choice foods and wines.

138.

Behold, all ye inhabitants of the world, hearken, and judge in righteousness and equity, to interpret (justice) with much wisdom, which is better than rubies, great riches, and substance ! A man may obtain wealth by wisdom, but he cannot obtain wisdom by wealth.

139.

Obtain money, but honestly and uprightly, in order to supply the necessaries of life. Investigate and find out what are the limits of thy household requirements ; for why shouldst thou labour for thousands and tens of thousands (of pounds) ? Of thy surplus give a portion to thy soul (i.e., to spiritual needs), and await the mercies and bounties of the Lord.

CHAPTER XIII.

On Silence and Speech.

I40.

FEAR GOD, with an upright heart, and sustain thy words in justice, wisdom, and sound sense. Remove from thyself frowardness of speech, and a heart devising and planning iniquity. Why shouldst thou be continually at variance, and disputing in all things like a slanderer and tale-bearer ?

I41.

Fear God, and place a muzzle upon thy mouth, uttering nothing deceitful before Him, thinking thereby to obtain His praise, and to find favour in His sight in thy lauding Him. Be, therefore, continually in fear and dread, trembling at His majesty and wrath.

I42.

Stop thy mouth, and close its opening with the handle of a lock exceeding strong and firm, strengthening its bolts for thy soul's sake as with an iron edge on doors of brass, which no winged bird with its light breath can easily undo.

I43.

Realise that regret and remorse are of no avail in the case of three things—a maiden when she has once lost her maidenhood ; a stone when it has once been flung from the sling ; and a dart when it has been shot from the bow. Thus also is it with the word of man : it cannot be recalled when it is once spoken.

I44.

Open the gates of thy heart before thou openest the flood-gates of thy mouth, and reflect concerning matters what their effect may be, viewing the end of a thing at the beginning. For remember, that in the power of the tongue are bound up the instruments of either death, or life and health.

I45.

Rule over the words of thy mouth, and they will not rule over thee, but thou shalt be the stronger and shalt prevail. Only speak after due silence, and do not repeat what has once been said. How good and pleasant is the word spoken in its season, as the former and the latter rain which cover the corn-field !

146.

When thou sittest in the company of the wise and elders, be silent and say not much. Incline thine ear unto their words, and it will be well with thee, if these be hidden in the recesses of thy heart. Know that thy best share will be in what thy ear doth catch up, but in thy speech there will be a share that will go to others.

CHAPTER XIV.

On Counsel and Secrets.

147.

FEAR God, and strengthen thyself to serve Him, so that thy resolutions shall establish His glory. Take for thy counsellors and advisers only men who are God-fearing and men of understanding, as it is said "The secret of the Lord is with them that fear Him," to make known unto them the counsel of wisdom and His secret.

148.

Take thy friend into thy most secret counsel, but of a thousand choose one. Then turn from thine own unto his advice, provided thy intellect be as clear and serene as his; for thou possibly wilt see only that which meets the eye, whilst he will see the matter from all sides.

149.

Choose of thy fellows men of reliance, whose hearts will be closed by the bars thou'lt place upon them, and whose lips will be sealed by thy bolts, so that thou be not moved nor slip, by reason of any flaw in the construction of thy plans. Before thou dost store thy produce, dost thou not construct round about it a building, and plaister it with plaister?

150.

See to it that before thou revealest thy secret to any man, he render his heart as closed as a grave in thy behalf. And if thou dost not settle this matter on mutual terms, why shouldst thou charge thy friend and fellow with guilt? With whom wouldst thou be angry, if thou place thy oil in a broken and shattered vessel with a hole in it?

151.

Dost thou desire the reward of thy labour, to be sure of it, so that thy projects result in success? Then beware lest thou introduce thy baser desires into thy secret plans, and that thou fret not thyself on account of the evil. Thus shalt thou ensure success to thy counsels, and mountains (of difficulties) shalt thou render level as the plain and the vale.

152.

Guard the entrances of thy heart, and reveal not unto a woman dear to thee the secret which thou hast; for in the day that she becomes sullen she will tell it, and then thy blood will come upon thine own head. But if her heart have but small cause to rejoice (in secrets), what proceeds from her lips will be heard as a defence to thy joy (i.e., she will not disturb it.)

153.

When thou openest thy heart unto a man unto whom thou shouldst not reveal things, understand that thou hast thereby made him thy lord and master; thou hast become a slave after having been a freeman, having been entrapped in his net. Beware lest thou send away thy gift into the desert; thou hast no longer power over it to claim it.

154.

See, if others entrust thee with their greatest secrets, why shouldst thou expose thy heart's defects by foolishly betraying such profound and hidden things? Better suffer the pangs of vomiting in the case of the morsel which thou hast swallowed, than help to bring to light the victim bound in the prison-house.

155.

See, when thy friend consults thee, and asks thy advice, owing to his confidence in thee, give him the most loyal and upright counsel possible, as a true Israelite should; this is the kindness and consideration expected of thee. Furthermore, why shouldst thou play the hypocrite with thy tongue? Art thou able to conceal from God what is deep down in thy heart?

156.

Fix a suitable spot under the heavens for disclosing thy secret; for why wouldst thou destroy men of uprightness? Understand, that the stones cry out of the wall, and the rafter

speaks forth what is in the innermost recesses. Lower, therefore, thy voice when thou givest counsel at eventide, and look about at thy surroundings when thou givest it at morning-dawn.

CHAPTER XV.

On Dignity and Dominion.

157.

FEAR God, and strengthen thyself to serve Him, for He formed thee to do Him honour. Think little of thy honour in comparison with His, and lower thine eyes in His presence. Understand that he who honours His Master will be honoured, and receive glory before Him.

158.

Flee from dominion, yea, even if it pursue thee to lay hold of thee, and fly from it when it does follow after thee ; for her race is swift, when thou fleest from her, until she overtake thee. But if thou shouldst follow and run after her, yea, while in thy flight thou hast her by the heel, she will thrust thee off.

159.

Find thine honour in delightful actions ; why try to find it in haughtiness of heart ? Understand that a man's pride is his shame, and leads him on to follow as a dog ; whilst the lowly in spirit is oft placed at the head of a people, however despised he may be in his own sight, however much the derision in which he may be held.

160.

One who is boastful of his learning and anxious to rejoice in a great name like that of men of renown, and is continually mounting higher in the flights of his proud imagination, flitting and hovering over the habitations of the great—as regards such a one, have nothing to do with him, and measure not thyself according to his intelligence and learning, for his learning is that of fools.

161.

Should thy heart be exalted on account of the position and honour which fall to thy lot, and shouldst thou imagine in the greatness of thy thoughts that all that befalls thee is in consequence of thine own strength ; understand, that in

proportion to thy ascent on high will be the down-grade, resulting in thy destruction.

162.

For three things men are honoured in life, but two of them have slippery edges. Men are honoured either for their wealth or for their station, commanding strong positions. But does not such honour turn at the turn of Fortune? And what remains of it all but a stumbling-block?

163.

The third heritage of honour, however, is given to thee of God; this is the real honour; thou canst acquire it by God's service and by a lowly disposition, if thou ledest it on gently. But in the day on which thy heart becometh proud, it vanisheth and departeth as the traveller at his opportunity.

164.

Modesty, which is the heritage of birth, will never leave thee unto the finish; but if thou hastenest to show thyself in the perfume-house (of fame), in the sight of man it will disappear on that very day. It may be likened to good wine which has settled on its lees, but which, on being poured out, loses its scent and flavour.

165.

Fear God, and honour thy parents, for in their honour thou wilt ever find thine own honour. Realise and call to mind the toil which they have endured on thy account, and consider when thou wilt be able to help them in their labours. He who dispenseth rewards will surely repay thee the kindness and consideration which thou showest to those who have loaded thee with their bounties.

166.

Canst thou forget her who did nurse thee and gave thee suck, though she be grown old? Wouldst thou mock at thy father now grown grey? Who knoweth whether thou wilt even inherit their gold, or whether, in the whirligig of Time, they may not inherit that which is thine? Maybe old age will be thy lot, and thou wilt find thy reward both in this world and in the next.

167.

Show thyself great in giving every man the respect due to him, and then thou wilt receive honour and respect accordingly; for when thou dost esteem thyself lightly, thou wilt raise thyself

in men's estimation and win a good prize. So think little of thine own honour in the presence of thy King, and be humble and subservient to Him.

CHAPTER XVI.

On Deliberation and Haste.

168.

FEAR God, and await His mercies, and hope for His continuous help. Hope deferred, 'tis true, maketh a man sick ; but there is healing in hoping unto Him, for it is in His power to bring the thing to pass, which is ordered and held in reserve by Him.

169.

Have fear, and do thy work with deliberation, and ride not upon the cloud of haste. Will that man be ensnared who directs his steps aright in accord with perfect equity, walking uprightly ? But a man who is in haste to have the tip of his ear bored, can he escape ? Will he go forth to his freedom ?

170.

Do with deliberation that which thou hast not yet attempted ; for why wilt thou tear down the height of what has been built already ? If thou be in a hurry to begin some undertaking, always look to the end at its beginning ; plough violently the furrows of thy thought and ideas, and then thou wilt be able to produce timely and seasonable fruit.

171.

See what an advantage it is to be deliberate, for in this case the end of a thing brings not its regret with it. It is right to think a matter well out, and to give it full consideration, whether it be a case of doing or speaking ; for how good a thing it is when the conception be perfect ; whilst hurried action may be compared to a birth that goes prematurely to the oblivion of the grave.

172.

Two made a start from their resting-place, and betook themselves on the way. The one who proceeded cautiously reached the goal, whilst he who ran felt his feet slipping. Before the winged bird has mounted on high, the hawk without wing soars aloft, and is destroyed.

CHAPTER XVII.

On Visiting and its Abuse.

173.

FEAR God, and visit His Temple morning and evening to seek His mercies ; accustom thyself, too, to visit the God-fearing in sincerity and truth, and not in a false manner. As regards thy friend's house, weigh thy steps and regulate them judiciously, paying thy visits but rarely.

174.

When thou visitest the king and princes, remain silent rather than multiply words. Make thy call at the opportune moment, and with no light gait. Make thy step firm as brass ; whilst in returning, be as quick as the eagle.

175.

Understand that he who pays daily visits will be regarded as of no account—nay, he will be considered a bore. How much better it is not to pay frequent and continuous visits ! Let this be your guide and motto : “ The rain which comes continuously makes people tired of it, whilst they welcome it with gratitude as soon as it is kept back.”

176.

How good it is to pay your calls (at intervals) for a few moments, for then you will become neither a bore nor a burden ! But if you are sure that your company is agreeable, then have the courage to enjoy more of the honey, according to the full limit. At New-Moon it is customary to pronounce the benediction, because for a couple of days the moon has been hidden from view.

177.

How good and pleasant it is for friends to visit each other in times of joy and sorrow, and to be prepared constantly to share each other's burdens and troubles, though it may cost a sacrifice, and mean stooping down ! But keep strange, and do not be in a hurry to call and face a man, when he has fallen into disgrace.

178.

Visit thy own confidential friend, and do not make too many calls on thy intimate's household—that is, if thou be

instructed in the fear of Heaven, and thy instruction be supported by practical rules. For as a rule foolish talk will deal falsely with the generous one, and impugn his truthfulness with a taint of falsehood.

179.

Pay an occasional visit to a man when sick, for in such visit there is relief ; put, however, a muzzle over thy mouth, and walk in gently ; if thou remain any length of time, it will be resented. Should he, however, be seriously ill, refrain altogether from visiting him, and rather offer up prayer for his recovery.

180.

Realise that words, when they are put in the balance, are weighty ; so do not think to lighten thine own heart and soul by letting them come glibly out of thy mouth. Why shouldst thou bother others with the weight of thy words, when thou canst not bear them thyself ?

181.

When men ask thy opinion concerning a difficult question which is being raised, and weighed in the balance, give them a direct reply, even if it be heavy for the heart of man to bear ; and even though the question be light as mountain chaff, let it be like a bar of iron and lead (*i.e.*, as though it were a matter of weight) ; give it thy proper attention.

CHAPTER XVIII.

On Love and Companionship.

182.

FEAR God, and place His love and fear in thy heart, firmly planted ; also love those who fear Him, and their companionship choose thou in thy friendship ; for can the man of fear be found who would kick at the love of truth, fixed in his breast ?

183.

Love the friend who is true to thee, and let his companionship be kept by thee. Devote thyself to him with might and main when he stands in need of thy help ; for this is the most generous form of love ; it is the most glorious kind of affection, resulting from companionship.

184.

As for him who is thy friend for the purpose of getting at times what he wants from thee all to his own advantage, but who, when thou requirest him, lies hidden and concealed, give him up, and stop thy friendship, for what benefit dost thou derive from words smooth as butter ?

185.

The acquisition of friends, constant and true, is a good thing, and their love is worth keeping ; thou shouldst even close thine eyes, and pretend not to see their faults, wilful or otherwise. Can the potter join the fragments of earthenware once broken asunder, and can they be renewed when once destroyed ?

186.

When thou obtainest servants to minister to thy wants, think, that as long as they remain in thy possession, they remain but as servants ; then why not obtain and attach to thyself freemen, those of noble and exalted station, gaining them by suavity of speech and winning language, by constant attentions and kindliness of action ?

Finished is the Book
on the Foundation of Religious Fear.
Thanks be to God
Whose Glory has been revealed
and made manifest
unto His people !

NOTES

TO THE

YESOD HAYIRAH.

NOTES TO THE *YESOD HAYIRAH*.

[H. stands for MS. Harleian, 5686; B. stands for Baer's text.
The text, as printed in this volume, is from MS. Or. 2396 (Brit. Museum).]

- 1) H. omits ספר. 2) H. י"י. 3) B. ארחות. 4) B. וחקים. 5) H. and B. גמטרה. 6) H. and B. יהי. 7) B. שאלתם. 8) H. and B. בעיני. 9) H. תחת. 10) H. omits. 11) B. לירא. 12. H. תכונות? 13) H. and B. כאן. 14) B. ה'. 15) B. משנתי. 16) B. נשא. 17) H. ושם. 18) H. יסודי. 19) B. איסר, evidently wrong. 20) B. אמרי. 21) H. גראים. 22) H. ומלקוש.

[I. א]

- 1) B. א. 2) H. and B. האל. 3) H. והוא. 4) H. מנוחה, evidently copyist's error. 5) B. הגויה. 6) H. באחרית. 7) B. נמצאת באחריתה. 8) H. and B. ושם. 9) H. טוב ותהלה. 10) H. תשא. 11) H. לכסא. 12) H. הלא. 13) H. מלהים. 14) H. and B. תהי. 15) H. and B. מרה. 16) B. סדות. 17) H. יריאוך. 18) H. לעולם. 19) H. והוא. 20) B. שגאגות. H. שגאגות, evidently wrong. 21) B. and probably H. יקושים. 22) H. and B. והתם. 23) H. and B. אוי. 24) H. וואת. 25) H. and B. יאות. 26) H. ומאפס. 27) B. בתכן. 28) H. and B. אולי. 29) B. בסומא. 30) H. קדשו. 31) H. תעלים כעור. 32) B. היה. 33) B. צוח. 34) B. רבקי. 35) H. אשר בתורתו וחקיו. 36) B. רבקי.

[II. ב]

- 1) B. ב. 2) B. התפלה. 3) H. העברה והתפלה. 4) H. and B. ורבקה. 5) H. and B. לעבדו. 6) H. and B. ויעלו. 7) B. ובלעדו. 8) B. לבל. 9) H. האל. 10) H. and B. תהי עושה. 11) B. תעמול ותוריש לאחרים. 12) H. יחונך. 13) H. עבדה. 14) H. ונר. 15) H. קדשך. H. דגלך. 16) H. omits. 17) H. and B. והכן. H. inserts את. 18) H. and B. ולבך. 19) H. למערה. 20) B. תערור. 21) H. and B. תפלתך. 22) H. עניך. 23) B. וירך. H. preferable. 24) H. ורחמך. 25) H. מלכך. 26) B. has השוט ובוא הנה והנה. 27) H. ורחמך. 28) B. תפלתך. 29) H. and B. ודרשת לשכנו. 30) B. והבין; H. (?). 31) H. על. 32) H. ומי. 33) H. אם; B. האם. 34) H. בכל מה. 35) H. and B. שאלתך. 36) H. and B. רחמים. 37) B. בדרשך. 38) B. קדמך. 39) H. גמילות. 40) B. רחמים. 41) H. and B. עבדת חסידים. 42) H. and B. התפלה. 43) H. עקר. 44) H. עבדת חסידים.

[III. ג.]

1) B. ג. 2) H. והבון or והבון. 3) H. ותדע כי תחית נפשו. 4) B. על ידיהם. 5) H. מעשיך ויתהיה. 6) B. שכלך. 7) H. omits from ותהיה adding marginal note חסר לפי המעשה. 8) H. and B. לבר. 9) H. בך. 10) H. seems to have והנה. 11) B. המסלה. 12) H. עכרת. 13) B. וחקה preferable. 14) B. קין. 15) H. בחרב. 16) לקרב גבור. 17) H. and B. להגות בה. 18) B. תהי. 19) H. almost illegible (?) יספיה. 20) H. ושדר אדמה. 21) H. חריש. 22) B. יספיה. 23) H. seems טוב. 24) H. טוב. 25) B. תהיה. 26) H. seems ויווה. 27) H. and B. II. וכוהל or וכוהל. 28) B. בחליתתה. 29) H. ערית וערותה. 30) H. and B. II. ערית וערותה. 31) H. עו. 32) H. בתלפיות. 33) H. בנויה. 34) H. seems וגבחו. 35) B. בתלים. 36) B. בלמוד. 37) H. and B. והוהר. 38) B. לעברה. 39) B. ולשמרה. 40) B. ולמוד. 41) B. באין. 42) B. ותהו. 43) B. ברואי. 44) B. באתו. Text should be בתתם. 45) H. and B. אדמה. 46) H. and B. אבותי. 47) H. omits. 48) B. יום. 49) H. ותהי. 50) H. inserts לך. 51) H. חשם. 52) B. דעה. 53) B. דורר. 54) B. ירשת. 55) B. ירשתו. 56) B. הירשה. 57) B. בו. 58) H. and B. רב. 59) H. and B. אין. 60) H. and B. ואל. 61) H. שושן. 62) H. and B. עונה. 63) H. and B. במדות. 64) H. החמורות. 65) H. אשר. 66) H. רעים. 67) B. places לא before לדעתה. 68) H. נפשו. 69) H. and B. ידע. 70) H. דרישתה. 71) B. ירשתה. 72) B. חכמים. 73) H. and B. ויונקותי. 74) H. and B. ויצמח. 75) H. פרות. 76) H. וכן תועיל חנוכה. 77) H. לקרובים גם רחוקים. 78) B. תועיל. 79) H. מצות. 80) B. מצות וחקים. 81) B. and probably H. בדת. 82) H. תצא. 83) H. inserts הם. 84) B. inserts אמי. 85) H. תחליף. 86) H. omits. 87) H. and B. סבת. 88) H. מעשיך. 89) H. תחישרו. 90) H. יתישרו. 91) H. ואם. 92) H. and B. שאלתו. 93) H. ועת. 94) H. and B. בשתך. 95) H. יבני. 96) H. and B. יבני. 97) H. כי, omitting לי. 98) B. די. 99) H. גויית. 100) H. תהה. 101) H. omits. 102) B. אשר. 103) H. עיר. 104) B. גוית. 105) H. and B. לצי. 106) H. and B. עין ואין. 107) H. ושועי. 108) B. חפצו. 109) H. and B. לעשעך. 110) B. ושוועי. 111) H. כאלו יחלפו. 112) B. אשר אם יחלפו. 113) B. מהחם. 114) B. כסילים. 115) B. בחיים גם כ'. 116) H. and B. כמותם. 117) H. and B. לשחר.

[IV. ד.]

1) B. ד. 2) H. יהיה. 3) H. and B. צרכי. 4) H. עו. 5) B. לבבך. 6) B. הגויה. 7) H. עינים. 8) B. עין. 9) H. and B. ראיה. 10) B. במסתר לה. 11) The MSS. concur in this reading, but the words should probably be מעשי כפי. 12) H. כפי. 13) B. לתמו. 13a) B. בהכיר. 14) H. inserts רץ. 15) B. הסלעים. 16) H. reads after בו thus: — להבן לב טוב ושושר. 17) H. and B. ישארהו. 18) B. מסלי. 19) According to H. 20) B. מססלה.

21) B. וכן, 22) H. למה, 23) B. צפרים, 24) H. שלשום, 25) H. omits, 26) H. עיין, 27) Our MS. is defective after this stanza, omitting all till the last stanza of שער הגאון והעניו, which continues on different parchment till the end. 28) H. בחנם,

[V. ה]

This and the next chapter are added according to the Harleian; they are missing in Brit. Mus. Or. 2396.

1) B. ותחביש, 2) B. תאשר, 3) B. מום אנשים, 4) B. יבישוך, 5) B. ארחותיך, 6) B. עין, 7) B. בערותך, 7a) B. עו, 7b) B. מנגה, 8) B. באיב, 9) B. להתבושש, 10) According to B.; H. בכל, 11) B. ישנה, 12) B. אם הם, 13) B. הלא, 14) B. על א' for לאמתו.

[VI. ו]

1) B. הגאון, 2) B. בם, 3) Or ושנה; B. ושוה, 4) B. בזכרו, 5) So it seems; B. יגיעו, 6) B. נצחה, 7) B. לשוטטו, 8) B. ישיבין, 9) B. היום, 10) B. לראיה, 11) B. עו, 12) According to B.; H. seems נאוייתך, 13) B. ער למעלה for למלכה, 14) B. על, 15) B. הנדלה, 16) B. עלי, 17) B. יהי שבתך בראש, 18) B. רעים, 19) B. וכי ישב בך הלב, 20) B. לשבר, 21) B. וקומתו, 22) According to B.; H. גאה בנכהו, 23) B. בבייתו, 24) B. ויש, 25) H. לשואך, 26) According to B.; H. שם, 27) B. מעמך, 28) H. inserts היא, 29) B. בעבורה, 30) B. מעמך, 31) H. inserts היא, 32) B. מעמך.

[VII. ז]

1) H. וסבלה, 2) B. רינו ותמים, 3) H. בטעמם, 4) H. לגויה, 5) H. בשוקיים, 6) H. ויסבל, 7) H. גוירתי, 8) H. ואל נא תענה ועזות, 9) H. ויסבל, 10) H. לך, 11) B. ויהתפלל, 12) B. נשוא, 13) H. האלהים, 14) B. ולא, 15) H. וירדתך, 16) B. insert אשר, 17) H. ולא, 18) B. לגידה, 19) H. וירדתך, 20) B. כברה, 21) Added according to H. and B. 22) H. אחרים, 23) H. and B. דברייך, 24) H. עו, 25) H. עצבות, 26) H. איבו, 27) B. האל; H. as text, 28) H. תנחום; B. תנחם בו, 29) H. ובוכה,

[VIII. ח]

1) B. גם, 2) H. בנסתר, 3) B. וגילוייך, 4) H. ומה ימצא אנוש הם בה, 5) B. ואין כך, 6) H. להעלים, 7) B. מעליך, 8) B. בגללים, 9) H. צפורים, 10) H. לחפש, 11) B. ובהם בנפלו, 12) B. ובהם בנפלו, 13) H. אשר, 14) B. הישגך, 15) H. and B. ודע, 16) H. ולא, 17) H. and B. ופלו, 18) H. בל, 19) H. and B. מצאה, 20) H. והמונים, 21) H. and B. בנן, 22) H.

seems דלואה 23) H. and B. תגל 24) H. ביופיה ; B. ביפיה 25) H. omits. 26) B. הור 27) H. התצנע ; B. לכה תצנע 28) H. במורם 29) B. לרעה 30) H. ותחסוף 31) H. תמים 32) H. and B. אל

[IX. ט]

1) H. and B. הערוה 2) H. לעבור ; B. לעבדו 3) B. מאחרותיו 4) B. להריח. 5) H. נגע 6) H. and B. גיב 7) H. לקולו 8) H. seems 9) H. חליך ; H. ולא 14) H. חליך ; B. מיוון 18) B. יפי 19) H. omits. 20) B. ונויה 21) H. מעיין 22) H. and B. ונמלא 23) B. מצפה 24) H. omits. 25) H. ציאה 26) H. and B. ערותך 27) H. אחרי 28) H. and B. לבשתך 29) B. אמרים 30) H. מתאים 31) H. and B. ברשתה 32) H. ופחים 33) H. and B. insert ופוח 34) This whole line not in H. 35) H. omits. 36) H. חיק 37) H. מחביק 38) H. חיק 39) B. תשק 40) B. תשק 41) H. בכיסלות ; B. בסכלות 42) B. הינעם 43) H. and B. תאותך 44) H. ראה ובחר לך מן האמונות B. 45) ועקב רב לך קלון וזלות ; B. וזלות ; H. ממך 46) B. יפי 47) H. שורש 48) H. omits. 49) B. רגנות 50) B. רעיתך 51) H. 52) H. seems 53) H. יכיר 54) H. and B. אך 55) B. והתמד 56) H. נקלה 57) B. באילת 58) H. seems 59) H. seems

[X. י]

1) H. התאווה 2) B. שמר 3) H. ותרועעו 4) H. היבא 5) H. כלי 6) H. and B. אלי 7) H. and B. לתאות 8) H. and B. בלי 9) H. להימין 10) H. ; H. כוסס B. 14) H. תאותך 15) H. and B. omit אל 16) H. דבר 17) H. לחמדים 18) H. חכמתך 19) H. ונכונתך 20) H. and B. ככרה 21) H. נקימה 22) H. and B. תעביר or תעביר ; B. תעביר 26) B. בעירה ; H. seems the same, but it is doubtful. 27) H. and B. בחרותה 28) H. and B. כבת 29) H. תאותך 30) H. and B. תחמוד 31) H. תקוה 32) H. בעצבך 33) H. and B. חלי 34) H. and B. בגיורל 35) H. and B. תאותך 36) H. and B. בשדותי 37) H. יואש 38) B. יואש 39) B. יול 40) H. seems 41) H. and B. תאותך 42) H. האלהים 43) H. ועבירה 44) H. and B. מוסדותיה 45) H. and B. תנתק 46) H. עבירות 47) H. looks like 48) H. גנתקה את מוסדותימו...עבתימו : (Ps. II. 3) 49) H. והב

[XI. יא]

1) B. ארבות 1a) B. לתמכה 2) H. and B. מאויים 3) H. באשר 4) The former half of this line, though written in H., bears the 'delete' mark, and the latter is altogether missing. 5) H. and B. וקבל 6) H. and B. במעוטם

- 7) B. מחיתך. 8) H. and B. ושבע. 9) H. inserts לך. 10) H. ותיחר. 11) B. לקשרו. 12) H. and B. ודע. 13) H. and B. גויה. 14) H. and B. ירדה. 15) B. יועיל. 16) H. חוקך. 17) H. and B. לשבעה. 18) H. וזועה; B. וזעה. 19) B. תתאו. 20) H. ארחות. 21) H. מכלך. 22) H. omits. 23) H. מעט. 24) B. תתאו. 25) B. לשלחן. 26) H. תהא. 27) H. and B. לעתים. 28) B. תעווה. 29) B. הנאה. 30) H. מצויה. 31) H. and B. חשכים. 32) H. לצרו. 33) H. and B. בשלוח. 34) B. חרבה. 35) H. כילי. 36) H. מכל. 37) H. and B. ולא כל. 38) H. חקך. 39) H. and B. ותמצא. 40) H. ביותר; B. בהתר. 41) H. התנעול. 42) H. וציאת. 43) H. במה. 44) H. לעיין. 45) H. לעיין. 46) H. seems בטה. 47) H. צמאונך. 48) B. במו. 49) H. and B. ואין. 50) B. וטוב. 51) H. omits. 52) H. ויחשוף. 53) H. וימצא. 54) H. לחובך; B. בחבך. 55) H. לצורכי. 56) H. and B. שבעך. 57) H. inserts את. 58) B. מברך. 59) H. קיין. 60) H. וחוקה. 61) H. and B. צמור. 62) B. בקנה. 63) H. ולבש. 64) B. כאשר. 65) H. omits. 66) H. seems ושיכיה. 67) H. חוקך; B. חקך. 68) H. בחוקה; B. בחוקה. 69) H. שולחך. 70) B. יאל תתיך. 71) H. לאכול.

[XII. יב]

- 1) H. adds והתפארות בעושר. 2) B. והשלך על ה'. 3) B. והביך. 4) H. הון לך. 5) H. and B. תבטח. 6) H. וחליף. 7) H. חוקך. 8) H. וחליף. 9) H. וחליף. 10) H. and B. חיעף. 11) H. and B. ותהינע. 12) H. וחליף. 13) H. and B. ואינו. 14) B. לחלק לך. 15) H. יושמו. 16) H. כאשר. 17) H. וזכיתו. 18) H. עשרך הון רב. 19) H. and B. כאשר. 20) H. בצדקך. 21) H. חבולו. Cf. Jeremiah XVII. 11 23) H. וילעשות לו. 24) B. סגלה. 25) B. יקניאך. 26) B. עזם. 27) B. למצא. 28) H. עיין. 29) H. למצא. 30) H. and B. יעו. 31) B. בהותו. 32) H. בלע' פוזונוו 'pheasant'. 33) H. בנוי. 34) H. וגל. 35) B. בשתו. 36) H. ושנ. 37) B. וחוקר. 38) B. איש. 39) H. ברעהו. 40) B. לילה. 41) H. עונה. 42) H. קליפתו. 43) H. הטוב. 44) H. לוכרן. 45) H. ראה. 46) H. עונה. 47) B. סגלה. 48) H. and B. בחי. 49) H. and B. תאות. 50) B. לבי. 51) H. or ופי'. 52) H. and B. עדי. 53) H. and B. תאותך. 54) H. ופי'. 55) H. and B. נושא. 56) H. יקר. 57) H. and B. מוסה. 58) B. קרועים. 59) H. ביום. 60) H. and B. חסודות. 61) H. כבוד. 62) H. ינעם. 63) B. ביום. 64) H. והיום מ' ס'. 65) H. הישבע. 66) H. and B. סעודות. 67) H. and B. תחיה. 68) B. כרוב. 69) H. יקרה. 70) B. יעשר. 71) H. and B. בעשר. 72) B. עשר. 73) H. בחכמה. 74) B. קנות. 75) B. בעשר. 76) H. and B. וחוקך. 77) H. וחוקך. 78) H. בריבוא; B. ברבוי. 79) H. and B. חאל. 80) B. רחמי.

[XIII. יג]

1) B. והרבור; H. adds הצודק. 2) H. דין. 3) H. and B. inserts כל. 4) H. and B. ונכל. 5) H. ושיח. 6) B. ונא אל. 7) H. לפניו. 8) H. continues here with the second half of the next line. 9) B. נחשה. 10) H. has here the second half of the former line. 11) B. לסתחם. 12) H. צפור. 13) H. and B. ורע. 14) B. יכלה. 15) B. נבעלה. 16) B. מן ידי. 17) H. seems מצורים. 18) H. omits. 19) H. and B. תעזו. 20) B. inserts תוכל. 21) B. ירבור. 22) H. באונך. 23) H. וקנים וחכמים. 24) H. און. 25) H. מצורים. 26) H. and B. באונך. 27) H. חלקם.

[XIV. יד]

1) H. and B. העצה. 2) H. and B. לעבדו. 3) H. and B. ויסר. 4) H. והודו. 5) H. לעובדו. 6) B. באמור. 7) H. אל יריאני; B. ליראני. 8) H. seems אותו. 9) According to H.; B. and our MS. have בש'. 10) H. בקנה. 11) H. omits. 12) B. סנר. 13) H. תימוט. 14) B. בניבו. 15) H. omits. 16) H. omits. 17) H. התחפץ; B. וואם החפץ. 18) B. omits. 19) H. מעלך. 20) H. and B. כי. 21) H. inserts היא; B. inserts. 22) H. ברעה. 23) B. בסודיך. 24) H. תסכל. 25) H. של רכסים. 26) H. תשור. 27) H. and B. תגלהו. 28) H. יעלוך. 29) H. מטילות. 30) H. תשמע. 31) B. בגולתך. 32) H. inserts סור. 33) B. has סורך for אין. 34) In the case of B. delete לגלות to make sense. 35) B. רעה נא. 36) B. אחר. 37) H. ונלכד. 38) H. דרורך. 39) H. האמינוך. 40) B. ורנא אם הביאוך. 41) H. and B. אחרים. 42) H. ורם. 43) H. ולמה. 44) H. and B. ערות. 45) H. מבור. 46) H. וכלא. 47) H. עצה. 48) B. היותו. 49) B. באמין. 50) H. בישר. 51) H. וכמים.

[XV. מז]

1) B. לעבדו. 2) B. אל כבודו. 3) H. הודו. 4) H. בעודו. 5) H. אף. 6) B. ברדמה. 7) H. בנוסף. 8) B. inserts הוא. 9) H. עקבה. 10) H. and B. תהדפך. 11) H. ברוב. 12) H. הלבבות. 13) B. וישיתו. 14) H. has בשמות. 15) H. and B. בעיניו הוא ועלב. 16) H. seems א' כ' מראה. 17) H. has כהוקה. 18) B. גדל. 19) B. ורמית. 20) B. ומגדל. 21) H. ורע. 22) B. להריקך. 23) H. מכבדים. 24) B. (and H. seemingly) כמו. 25) H. omits או שורה. 26) B. כבודם. 27) B. אמתי. 28) H. and B. יותן. 29) H. מאלהים. 30) H. ויהו. 31) B. ויהי. 32) H. and B. לאמי. 33) H. and B. תנהלה. 34) H. and B. ועתה. 35) H. and B. באתו. 36) H. and B. באתו. 37) H. and B. ליומו. 38) H. וניעה. 39) B. inserts הוא. 40) H. אשר. 41) H. and B. מיונקתך. 42) H. ורשו. 43) H. בסבה. 44) H. תמצא. 45) B. וחור. 46) H. בעיניאל. 47) H. חובר. 48) H. בעיניהם. 49) H. חובר. 50) H. חובר.

[XVI. מן]

1. H. ובין. 2) H. and B. היוקש. 3) H. וש' המהירות והמתן. 4) H. and B. חוק. 5) H. and B. בתם. 6) H. and B. ישר. 7) H. seems. 8) H. and B. חוק. 9) H. and B. בחפצו. 10) H. and B. לחרות. 11) H. ואיך. 12) H. לייחל. 13) H. ושבר. 14) H. and B. תוציא. 15) H. and B. בעתו. 16) H. תוהר. 17) H. במחשבת. 18) H. inserts כי. 19) B. שלמים. 20) H. לך. 21) H. ויעוף. 22) H. ואין.

[XVII. ין]

- 1) 1. H. יראיו. 2) B. ותחנהג. 3) H. ובקר. 4) H. וש' הביקור והכבודות. 5) H. לעתים. 6) H. and B. ביקורך; B. ביקורך. 7) H. רגליך. 8) H. עם חוק. 9) B. inserts. 10) H. ופיסה. 11) H. and B. ורע. 12) B. לכבודות. 13) H. וועלו; B. וועלו. 14) H. וזה לך לעדות. 15) H. ראה. 16) H. יהיה. 17) H. ומה. 18) H. בקור. 19) B. בהתחדש. 20) H. and B. מוסד. 21) H. מוסד. 22) H. and B. בקלקולו. 23) H. וואו. 24) H. מיוסד; B. מיוסד. 25) H. omits. 26) H. and B. להכניב את אמתו. 27) H. and B. וגם אם היא מ'. 28) H. עליו. 29) H. and B. בבקור. 30) H. בפיר. 31) H. יהלך. 32) H. ואיש. 33) H. and B. בחליו. 34) H. and B. חפלה. 35) H. and B. ורע. 36) H. and B. כבדים. 37) H. ליינע. 38) H. תכביר. 39) H. and B. אחרים. 40) H. and B. במליך. 41) H. שאיתם. 42) H. שקל. 43) B. כבדות. 44) H. גבר; our text might be read שקר; B. is undoubtedly שקר.

[XVIII. יח]

- 1) H. has no special heading for the following stanzas; they form a continuation of שער הכבוד והשררה. 2) H. אוהביו. 3) B. וכן חברת יראיו לך. 4) H. לריעה. 5) H. and B. הימצא. 6) H. באהבת. 7) H. אמת. 8) H. ריק. 9) H. נטועה. 10) H. עור. 11) H. ובמאורך. 12) H. והנה. 13) H. חבה. 14) B. איזהב לך. 15) B. לקח; H. inserts. 16) B. צרך. 17) H. ויבא. 18) H. and B. במחכאות. 19) B. inserts. 20) H. היא. 21) H. להלקות. 22) H. קנין. 23) H. and B. לשמרה. 24) H. and B. עיניך. 25) H. ודונים. 26) H. שגנתם. 27) H. להבר. 28) H. חרשיו. 29) H. יהיו. 30) H. במוחם. 31) H. לשרותך. 32) H. בעידם. 33) H. הם כ' for נעבדים. 34) H. אמונת. 35) H. בכבודו. 36) In place of this ending. H. has : שאלו שפרי מור היראה בחושייה אבוא כם אודה יח :

TABLE I.

Showing comparison between Kimchi's verses in the "Shekel"
and the sentences in the "Mibchar" (sec. Ascher's edit.).

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
1	1	30	38	59	Final couplet
2	...	31	39	60	78
3	499	32	42	61	79
4	4	33	43	62	80
5	5, 6	34	45	63	81
6	10, 11	35	49	64	82
7	428	36	50, ? 64	65	83
8	415	37	52	66	85
9	...	38	53	67	86
10	12	39	54, 68	68	89
11	13	40	56	69	87
12	27	41	57	70	90, 93
13	15	42	58	71	? 92, 99, ? 101
14	16, 17	43	59	72	? 103
15	20	44	...	73	104
16	21	45	...	74	98
17	22, 23	46	60	75	42
18	25	47	61	76	477, 482
19	414, 415, 416	48	63	77	514, 524, 527
20	614	49	65	78	...
21	415	50	66	79	Final couplet
22	460	51	69	80	497
23	28	52	72	81	498
24	29	53	73	82	499, 500
25	30	54	74	83	502
26	31	55	76	84	504
27	34	56	...	85	...
28	36	57	...	86	537
29	37	58	...	87	505

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
88	506	127	Final couplet	166	137
89	509	128	187	167	138
90	...	129	184	168	139—140
91	...	130	183	169	141—142
92	510	131	184	170	144
93	518, 520	132	...	171	146
94	521	133	...	172	143, 147—151
95	...	134	186	173	153—154
96	523	135	190	174	Final couplet
97	do.	136	195	175	157
98	512	137	196	176	158
99	516	138	199	177	159
100	526	139	204	178	160, 161
101	534	140	203	179	162
102	...	141	? 188	180	165
103	527	142	204	181	166
104	529	143	201	182	168
105	541	144	202	183	3 (second part of)
106	542	145	? 200	184	? 443
107	543	146	123	185	172
108	544	147	124	186	167
109	547	148	125	187	169
110	? 458	149	Final	188	171
111	559	150	126, 127	189	173
112	551	151	129	190	175
113	559—560	152	128, 130	191	Final couplet
114	561	153	131	192	323
115	...	154	...	193	205
116	...	155	132—133	194	206
117	Final couplet	156	...	195	207
118	328	157	134	196	...
119	329	158	...	197	...
120	330, 331	159	Final couplet	198	...
121	332	160	...	199	...
122	333	161	114	200	...
123	336	162	115	201	...
124	176	163	116, 117, 219	202	445
125	177	164		203	326
126	178	165		135—136	204
					327

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
205	327	244	353	283	276
206	Final couplet	245	358	284	279
207	565	246	361	285	281
208	566	247	? 359	286	282
209	do.	248	360	287	283
210	563	249	...	288	284
211	568	250	? 358—359	289	258
212	569	251	Final couplet	290	285
213	571	252	372	291	286
214	573	253	...	292	287
215	575	254	...	293	288
216	577	255	...	294	290
217	578	256	375—376	295	do.
218	580, 581	257	398	296	...
219	582	258	Final	297	...
220	564, 583	259	245—246	298	...
221	584	260	248	299	447
222	? 587	261	249	300	300—301
223	...	262	250	301	302—303
224	...	263	251	302	304
225	...	264	252	303	305—306
226	Final couplet	265	253	304	310
227	337	266	254	305	307—308
228	338	267	255	306	311
229	340	268	...	307	...
230	342	269	257—258	308	452
231	344	270	259	309	Final couplet
232	347	271	260	310—311	312—313
233	348	272	261	312	314
234	349	273	264	313	490
235	...	274	262	314	...
236	349	275	263	315	292—293
237	350	276	266	316	294
238	346	277	268	317	295
239	345	278	269	318	296
240	351	279	270	319	297
241	354	280	272	320	298
242	355	281	? 274, 280	321	299
243	357	282	273	322	do.

Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>	Number in <i>Shekel</i>	Corresponding to No. in <i>Mibchar</i>
323	106	360	371	397	615—617
324	107	361	454	398	616
325	108—109	362	370	399	618
326	110	363	289	400	Final couplet
327	111	364	Final couplet	401	401
328	112—113	365	620	402	402—403
329	...	366	...	403	404
330	...	367	488	404	405
331	Final couplet	368	487	405	407
332	208	369	...	406	406
333	209	370	...	407	408, 409
334	210—211	371	627—628	408	633
335	212	372	629	409	634
336	213	373	...	410	645, 632
337	...	374	622	411	635
338	...	375	623	412	636
339	242	376	624	413	637
340	244	377	625	414	638
341	Final couplet	378	Final couplet	415	Final couplet
342	315—317	379	589—590	416	...
343	317	380	592	417	...
344	...	381	591—593	418	...
345	318	382	...	419	...
346	...	383	594	420	...
347	319	384	595	421	417
348	320	385	597	422	418
349	321	386	596	423	424, 430
350	322	387	Final couplet	424	...
351	319	388	599—600	425	643
352	Final couplet	389	603	426	...
353	362—363	390	605	427	...
354	364	391	606	428	...
355	365	392	609	429	...
356	366	393	611	430	...
357	367	394	612	431	Final couplet
358	369	395	613		
359	368	396	...		

TABLE II.

Showing

Order of Chapters in <i>Mibchar</i>	Correspond- ing in שקל Cod. A. (22 Chs. or heads)	Correspond- ing in שקל Cod. B. (31 heads)	Correspond- ing in יסוד היראה (18 heads)	Harl. MS.
	שער	to	to	...
1	החכמה	1	1	3 [4]
2	היחוד	...	...	...
3	הענוה	2	2	6 ...
4	המחילה	...	3	...
5	המתון	7	5	16 [15]
6	האמונה	...	4	...
7	הבטחון באלהים	6	6	...
8	התקוה	...	7	...
9	הסבל	7	8	...
10	ההסתפקות	8	...	11 [7]
11	היאוש	6	...	...
12	חבושת	4	9	5 ...
13	הזריזות	...	...	...
14	הסלסול	...	...	...
15	עויבת התאוה	5	...	10 ...
16	החסר	9	11	...
17	החכרה	...	12	4 [5]
18	המוסר	...	...	...
19	ההנהגה	...	13	...
20	החברים	13	14	...
21	שאלת העצה	...	...	14 ...
22	תפיסת החבר	...	...	...
23	בחינת החבורה	13 or 14	...	18 ...
24	תוכחת האהבה	...	...	18 ...
25	האהבה	...	...	18 ...
26	קבול ההתנצלות	14	16	...
27	ישיבת החבורה	13	15	18 ...
28	בחינת האוהבים	14	17	18 ...
29	הסתרת היסוד	10	18	14 ...
30	הצדק	9	11	...
31	הצניעות	4	19	8 ...

Order of Chapters in <i>Mibchar</i> שער	Correspond- ing in שקל Cod. A. to	Correspond- ing in שקל Cod. B. to	Correspond- ing in יסוד היראה to	Harl. MS.
32 השתיקה	11	20	...	...
33 יתרון מעלת הרברים	...	...	...	...
הנכונים על השתיקה	...	...	13	...
34 המלך	17	...	...	...
35 האהבת האמת	12	...	...	...
36 העושר	...	...	...	...
37 התפארות הכסילים	...	...	...	...
38 מדות החמודות	...	...	...	...
39 בקור האוהבים	21	...	...	...
40 בקור החולים	21	...	...	...
41 אבדת אוהב הנאמן	...	...	...	...
42 הורות דרך ישרה	...	...	...	...
43 מצות החכם לבנו	...	...	...	...
44 פרישות מהעולם הזה	...	...	...	...
ואהבת העולם הבא	...	...	...	...
45 ההריצות ומעט הבטחון באלהים	...	...	12	...
46 הרש	8	...	...	...
47 זולת השאלה	...	...	...	...
48 הקיאה	19	...	...	...
49 החונף	20	...	...	...
50 חברת רע הלב	...	...	...	...
51 לשון הרע והרכילות	20	...	...	...
52 השכן הרע	20	...	...	...
53 השנאה	...	...	...	...
54 הכסילות	18	...	6	...
55 הגאווה				
56 האולת				
57 ההתתפכות	...	...	...	...
58 כפירת הטובה	...	...	...	...
59 הכבדות	21	...	17	[16]
60 העקשות	...	...	...	...
61 הנצחין	...	...	...	...
62 הראוי לקלון	...	...	...	...
63 הלצנות	...	...	...	...
64 המהירות	...	...	16	[15]

ERRATA.

TEXT :

[78] for יתכן read יתקן

במנו „ במנה

[79] has to be read before the last line but one.

[176] for אנוש read אנוס

[220] [221] for ²⁵) and ⁴⁶) read ³⁵) and ³⁶)

[242] [243] for ⁴⁰) and ⁵²) „ ⁴⁹) and ⁵⁸)

[297] for ⁹) read ^{9a})

[387] for ¹⁴) „ ^{14a})

[27] p. סא for בתיהם read בתיהם

[38] p. כג for ⁷⁶) read ^{76a})

TRANSLATION :

p. 3 (10) for 'wisdom' read 'wisdom'

p. 10 [Explanation] for 'farming' read 'forming,

p. 15 (89) for 'thsoe' read 'those'

p. 27 (185) for 'prevaile' read 'prevail'

p. 34 (239) for 'iths' read 'this'

p. 48 (346) for 'when' read 'if'

p. 53 (379) for 'jealously' read 'jealously'

תסתיר פשעיו ומומיו לפה ולחשוך נאומיו.	אם לא גברת חכמה אם לא שתיקה ומחסום
<i>Shékel</i> [214]	(<i>ibid.</i> XX. 6)
רב אדם	
ובפגוש כל נדיב לב יש מנוחה ובדבר פיו ולשונו ארוכה אשר עשה והוא נגדו נשכחה,	פגוש דוב מפגוש נבל מאד טוב אשר יבוש בעת יתן לאדם ולא יזכר לך טוב לעולם
„ [356] ירא את ה' בני	(<i>ibid.</i> XXIV. 21)
אם תתרחק תצטרך להם מן ישרמו אותך בגחליהם.	מלך ואש שוים בכל ענין אם תתקרב תשמרה מהם
„ [404] חוקר רגלך	(<i>ibid.</i> XXV. 17)
והוקר רגליך ממשכניהם בני אדם מאד יכלון אליהם יקוצון בם והוא כבד עליהם.	חדל מבקרה כל עת חברים הלא כטר בהעצר וגשם ואם ירדו שני ימים ביחד
„ [286] כמים הפנים	(<i>ibid.</i> XXVII. 19)
כלבו ואשר כזב וכחש כמו קוסם והוא נחש ינחש, אשר המה מנת כוסו וחלקו ומזלותו מגמתו וחשקו ועת יחפין ילהט אש כחקו ואם שמה במולדו חקקי,	בעת תרצה לדעה אוהבך שאל את לבך כי הוא יהיה לך אנוש נברא לקבל ההפכים והנגזר במולדו יקוים ועת גזר נהרות יעבור איש ואם נעצב אנוש כוכב עצבו
ושנא המשבחך והמשבחך יזיקך.	אהוב המוכיחך כי המוכיחך יועילך
האוהב את קרוביו, והנושא את בת אחותו, והמלוה סלע לעני בשעת דחקי, עליו הכתו' אומ' או תקרא וי' יענה וגו' :	

Lower in different handwriting :—

אהוב השפלות ושנא הגאות, כי השפלות
יועילך והגאות יזיקך :

[The references to the Chapters in the Book of Proverbs at the beginning of each couplet or stanza are absent in the original; this remark obviously applies also to the sections of the *Shékel Hakodesh* indicated in the square brackets.]

<i>Shekel</i> [201]	אשת חן	(<i>ibid.</i> v. 16)	אנוש נדיב חם על יקרו איש כילי וקלל כל הדרו
	ועל זכרו ולא יהוש לעושרו ויהם על יקר אוצר אצרו,		
„ [93]	גומל נפשו	(<i>ibid.</i> v. 17)	מי שימותה נפשו והוא הפצו אך אם יחיינה על תאוות עולם
	תמיד באחריתה לעד יחיינה ידע ויתכונן כי אז ימיתנה.		
„ [176]	נפש ברכה	(<i>ibid.</i> v. 25)	אשרי די לו במחת אל ואיש עשיר ולו אוצר
	אנוש עשיר ולו אוצר ואין די לו מאד יצר.		
„ [376]	טוב נקלה	(<i>ibid.</i> XII. 9)	אתמה על כל אדם משכיל איך יתגאה אדם
	איכה אין אל לבו נותן זה פעמי' מעבר שיתן.		
„ [370]	הורך את חכמים	(<i>ibid.</i> XIII. 20)	רועה כסיל יכסל והולך את חכם לב כל אנוש זכרו כמו ירח רוח בעוברו על בשמי' יהיה נודף ורוב ריחו לאף יפית אכן בעוברו על נבלות יעלה כאשו וצחנתו מאד יסרית.
„ [244]	יש דרך ישר	(<i>ibid.</i> XIV. 12)	בינה אנוש משכיל יסוד דברי יתחלקו כולם לארבעה ראשים יש כם תחלתם לתועלת מהם בלי נזק ותועלת גם יש אשר כם תהיה מוצא עוד יש דבר' אחריתם טוב על כן שלשה תעזוב וזנה
	עולם ושים לבך לבינתם דעה סודם חקור אותם. אכן תהי ירא באחריתם אין כם לזאת תישא בדברתם נזק בראשיתם ואחריתם וייטיבו יחד בראשיתם וקח לך מהם רביעיתם.		
„ [383]	חיי בשרים	(<i>ibid.</i> v. 30)	אין לך שנאות מאין רפואות
	כי אם שנאות מצד קנאות.		
„ [379]	והקנאה כך לעולם תהי נכרת לגוף ועצמותיו תהי שוברת.		שנאה תהי מעלים לעולמים קנאה מאד רעה ומכה נחלת
„ [289]	בכל עת אהב הרע	(<i>ibid.</i> XVII. 17)	את אואבי אהב כי אין אהב אח
	מאח בעוד אחיה עד אוהבי יהיה.		
„ [304]	תחנונים ידבר רש	(<i>ibid.</i> XVIII. 23)	אין טוב לאדם בשכל או הון ועושר אשר כם יתכס
	יפיק בכל עת וממיו וישלים אשמינו.		

<i>Shekel</i> [164]	מוזימה	(<i>ibid.</i> II. 11)
נכש' (יכש or) כחו ואינו ישיג מהרה רצונו,		כל איש ממהר בדבר משכיל ומחון במעשה
” [65]	אל תריב	(<i>ibid.</i> III. 30)
נמנע מהזיק לשכניו ובכל ענין מסביר פניו,		אינו בעל מדה טובה אך הסובל את נזקיהם
” [37]	כי חיים	(<i>ibid.</i> IV. 22)
ולמד אשר תסכל ולא ידע דעתך ותוסיף בין וכל מודע,		למד תבונתך ללא ידע אם תעשה זאת תהי זוכר
” [2]	וכל חפצים	(<i>ibid.</i> VIII. 11)
בעת ירד ואם ירבה ימיתם ואם תרבה לחיי עד תשיתם,		מטר שחקים יחיה הזרעי' והחכמה תחיה לב חכמים
” [235]	ברוב דברים	(<i>ibid.</i> IX. 19)
לך שוכן בשמים ואפים ורגלים ושדים ומתנים חלצים ושוקים ולא תמצא לשונים שפתים ושנים ולא תהרג בידים היה מקש בנפלים לשומרו בין לחיים,		ראה נברא אשר ברא בעינים ואזנים וברכים וידיים כרעים וכפים ולשון חד בתוך מסגר והבין לו שתי חומות למען בו לבד תהרג ולכן על דבריך והלשון תשו אוצר
” [118]	בא זרון	(<i>ibid.</i> XI. 2)
גורע בטוב טעמו בינו לבין עצמו,		תמים ובוש פנים זהו אשר יבוש
” [121]	ואת צנועים	(<i>ibid.</i>)
להתנהג ימי חייו כראוי אשר יבוש אותו בגלוי,		צניעות איש ומיטב מפעלותיו ושלא יעשה דבר בסתר
” [346]	הולך רכיל	(<i>ibid.</i> v. 13)
איכה יהי נאמן עלי כסף,		אדם יגל דבר וסוד חושף
” [342—343]	ונאמן רוח	(<i>ibid.</i>)
שכת אותו ויסיר מלבך חתום ההגדה והסתר המגיד,		בעת יגלה לך סודו אהובך בעת כל בני אדם לך סודו יגיד

APPENDIX.

[On the fly-leaf of a MS. copy of the *More Nebuchim*
in the possession of the Editor.]

בארג מחשב רעיון ארגתים עלי כסף לאות ולעת חקקתים וגם תוך מעבה הלכ יצקתים.	חזה שירים אחווי' במשלי, בתפוחי זהב אופיר אדמם אני יוסף בנו קמחי בחנת'
ולחבין נפשו שוקקה על דלתי איש שכל דבקה שבת בתי בכי חשקה בשכון עמם תשכון מתקה סלסל ומזימת לב חבקה לבך גם על ספר חקה.	אוהב מוסר לשמור חוקה בנבון דעת מהר דבקה ושנא מוסר על מתלוצץ אם תרחיקם תקריב מדה דברת אנור אונר בינות עתה בא כתבה על לוח
ומוסר מאבי חכמות ומעמו ועל כולם ראה משלי שלמה.	למד מפי נבון דעת משלי והתבונן בחידות הנובנים
להקשיב [19] <i>Shekel</i>	(Proverbs II. 2)
על כן לקשיב הט אונים יועיל פקח הענים.	עורון לבב זה עורון כי איש לבו סתום לא
" [7] כי אם לבינה, אז תבין כמו איש מבלי אשה כאשה בלי בעל.	(ibid. II. 3, 5) אמת יראה בלי חכמה וכן חכמה בלי יראה
" [10] המעשה או תשנאה מרי אילן וגם המעשה פרי.	אם תאהב חכמה בחר יושר התבונה כי נמשלה חכמה
" [11] יום המות יוליכנה לבני עולם ויניחנה.	חכמת אדם עמח מעשה אכן חכמה מאין מעשה
" [43] אך אם במעשה היא בלב סכונתה.	חכמה בלי מעשה בפה ישיבתה
" [224] כי תבא כל מפעלותיך במכלולים יהיו מתוקים ומבושלים.	(ibid. II. 10) הארך במחשבתך ואז יהיו כי מעדני גן בהתאחר

[180]

ידע⁸⁵), כי הדברים הם כבידים⁸⁶ במאזנים ופלם בעלותם, ולא תחשוב להקל בם לבבך ונפשך על שפתיך בצאתם, ואיך תכבד⁸⁷ ליגע⁸⁸ אחרים⁸⁹ במילך⁹⁰), ולא תוכל שואתם⁹¹ :

[181]

שאלוך עלי משקל⁹² כבידות⁹³ במאזנים ופלם בעלותה, אמור להם תשובה הנכוחה אשר יכבד בלב שקר⁹⁴ שאתה, ואם תהיה כמוץ הרים נקלה, מטיל ברזל ועופרת דמותה :

[XVIII. יח]

שער האהבה והחברה.¹

[182]

ירא האל, ושית את אהבתו ויראתו בתוך לבך נטועה, ואהבת לך גם את יריאיו, וחברת יריאיו² תבחר³ לריעה, התמצא⁴ אנוש ירא מבעט ואהבת⁵ האמת⁶ על חיק⁷ נקועה⁸ :

[183]

אהוב את רעך הנאמן לך, וחברתו תהי אתך שמורה, והתנדב לך⁹ אליו בנפשך ובמאדך¹⁰ בעת צריך לעזרה, וזאת היא אהבת כל הנדיבים, והיא¹¹ חיבה¹² מפוארת¹³ לחברה :

[184]

אשר יאהבך¹⁴ ליקח¹⁵ צרכיו ויום נמצא לך צורך¹⁶ בנפשו פרעהו, וסור מאהבתו, בעתו ממך או כל הנאות, יהי נסתר ויבוא¹⁷ מתבואות¹⁸, ומה¹⁹ לך לחלקת²⁰ מחמאות :

[185]

קנות האוהבים קנייני²¹ אמונות, והנה טוב לשומרה²² אהבתם, והעלם עיניך²³ מכל זדונם²⁴ ושגגתם²⁵, כאילו לא ראיתם, היוכל לחבור²⁶ יוצר חרסיו²⁷ אשר הפריה, ואם יחיר²⁸ במותם²⁹ :

[186]

התקנה לך לשירותך³⁰ עבדים בעוד³¹ עמך לך הם כעבדים³², ולמה לא תהי קונה³³ לנפשך בני חורים, ושרים ונגידים, במתק חכך, ולשון נעימות, ובגמולות אמונות³⁴ וחסדים :

נשלם ספר יסוד היראה

שבח לאל אשר כבודו³⁵ לעמו נגלה ונראה³⁶ :

[XVII. יז]

שער הכבירות.¹

[173]

ירא האל, והיכלו תבקר, לבקש רחמים ערב ובוקר².
והתנהג³ לבקר את יריאיו⁴ בצדק ואמת אך לא בשקר,
ומבית רעך בחוק⁵ ומשפט תפלס מעגלות רגלך⁶ והוקר :
[174]

בבקרך פני מלך ושרים שבה דומם, ואל תרבה דברים,
ושית ביקוריך⁷ נכון לעיתים⁸ בלכתך⁹, ואל תקל אשורים,
ופרסת¹⁰ רגלך תשית נחושה, ולשוב תהיה קל כנשרים :
[175]

ידע¹¹, כי המבקר יום ביום לא יהי נחשב, והנו לכבדות¹²,
ומה יקר מאד אם לא תבקר בהתמידך, וזאת אות לך ועדות¹³
מטר נשם יקוצון בו בהתמד, ואם נעצר יבקשוהו בהודות :
[176]

ראוי¹⁴, מה טוב לבקר לרגעים, ולא יכבד ולא יהי¹⁵ למשא,
ואם¹⁶ נראה לך ביקורי¹⁷ נעימות, אכול הרבות דבש קו ומבוסה,
כהתחדש¹⁸ לבנה יש לברך, למען היא כיומים מכוסה¹⁹ :
[177]

ראה, מה טוב ומה נעים לריע לבקר לו בשמחתו ואבלו,
וכוף צווארך²⁰ תמיד לנגדו להקל לו במשאו ועווליו²¹,
והתנכר, ולא תאיץ לבקר בקילקולו²², ואל²³ תשב למולו :
[178]

תבקר רעך הנאמן לך, ואל תתמיד לבקר בית חברתו,
ואם אתה ביראת אל מיוסר²⁴ וגם (היא)²⁵ מתאמצת²⁶ בדתו,
למען כי שפת נבל תשקר עלי²⁷ נדיב להכזיבו את אמיתו²⁸ :
[179]

לכה פעם לבקר איש במחלה, למען כי בביקור²⁹ יש תעלה,
ושית מחסום לפי³⁰ והלך³¹ אם, ושם תהיה עמידת נקלה,
ואם³² יכבד בחוליו³³ אל תבקר, וטוב אם בעדו תשא תפילה³⁴ :

[167]

היה נכבד^(ט) לכבד כל בני איש, ומהם תהיה יקר ונכבד,
וכי תקל בעיניך^(ט) תהי רם בעיניהם^(ט), וזבד טוב תזוכד^(ט),
ולפני מלכך הקל כבודך, ואליו תהיה נכנע ונעבד :

[XVI. מזו]

שער המתון והמהירות.^(י)

[168]

ירא האל, וקוה את הסדיו, ויחל את תשועתיו^(י) משוכה,
ותוחלת ממושכה ביד איש למען כי בידו להביאה,
למחלה, אך בתוהלתו ארוכה, ואתו היא שמורה וערוכה :

[169]

ירא ועשה במתון מעשיך, ואל תרכב לך על עב מהירות,
היוקש^(י) אנוש יכין^(י) צעדיו בתום^(י) יושר^(י) ויתהלך בישרות,
ואיש ירצע תנוך^(י) אזניו^(י) בחפזו^(י), הינצל ואם יצא לחירות^(י) :

[170]

במתון תעשה מה לא עשיתו, ולמה תהרום מגדל בניתו,
ואם^(י) תאיץ להחל^(י) כל מאומה עדי תביט בראשו אחריתו,
ושדר^(י) וחרוש תלמי לבכך, ואז יוציא^(י) לך פרוי בעיתו^(י) :

[171]

ראה כי יש לך יתרון במתון, למען אחריה אין חרטה,
וטוב תהרי^(י) במחשבות^(י) לבכך ימי מספר במעש או במבטה,
ודע^(י) מה טוב ימי הרה שלימים^(י), ואם תאיץ בלדתה^(י) לעלמה :

[172]

שנים נסעו ממחנותם, והחזיקו בדרך אורחותם,
והגיע מהלך אט לחפצו, והרין מעדו רגליו בלכתם,
במרם יעלה כנף היעוף^(י), ויאבר נץ באין^(י) אברה ויתם :

[159]

היה נכבד במעשים הנעימים, ולמה תהיה נכבד ברום⁽¹⁾ לב, ודע, כי רום לבבותי⁽²⁾ הוא קלונם, ובו ישוב לאולת ככלב, וישית⁽³⁾הו⁽⁴⁾ שפל רוח לראש עס⁽⁵⁾, ואם נבזה הוא בעיניו עלב⁽⁶⁾.

[160]

אשר יגאה בחכמתו, וישמח ומגודל⁽⁷⁾ לבבו יעלה רום פרעהו, ואל תתאו לשכלו

[161]

הירום לבך על השררה ודימית⁽⁸⁾ עלי גודל⁽⁹⁾ לבבך ידעה⁽¹⁰⁾, כי לפי רום מעלתך

[162]

שלשה הם מכובדים⁽¹¹⁾ באדם, במי⁽¹²⁾ נכבד לעושר או שררה⁽¹³⁾ הלא יפנה כבודו⁽¹⁴⁾ עם פנותם,

[163]

ירש כבוד שלישי מן האלהים⁽¹⁵⁾ לך יתן⁽¹⁶⁾, והוא כבוד אמיתי⁽¹⁷⁾, קנינו בעבודת אל נפש ויום⁽¹⁸⁾ יגבה לבבך בו, וחלף

[164]

ירש [כבוד]⁽¹⁹⁾ ילדתו צניעות, וממך לא יהי נפרד בתומו⁽²⁰⁾, וכי תאיץ להראות בית נכאתו⁽²¹⁾, בעיני האנוש יכלה ביומו⁽²²⁾, כיין טוב בשוקעו⁽²³⁾ על שמריו, ויום הורק ופנ רוחו⁽²⁴⁾ וטעמו :

[165]

ירא האל, וכבד יולדיך, ובכבודם תהי נכבד לעולם, ובין זכור יגיע⁽²⁵⁾ יגעו בך, ובעל הגמול⁽²⁶⁾ יגמול לך

[166]

התשכח את שדי מניקתך⁽²⁷⁾ אם כבר זקנה, ותלעג אב בשיבה, ומי ידע התירש את זהבם, ואולי יירשו⁽²⁸⁾ אותך בסיבה⁽²⁹⁾, ויום זקנה תבואך, הלא את גמולך תמצאה⁽³⁰⁾ בזה ובבא :

[152]

שמור פתחי לבבך מלגלות לאשה סודך אם היא כנפשך.
למען כי ביום יזעף לבבה תגליהו⁽¹⁾ ושב דמך בראשך.
ואם קמ יעלוז⁽²⁾ לבה מצילות⁽³⁾ שפתה נשמעו⁽⁴⁾ מצור לששך :

[153]

בגלותך⁽¹⁾ לאיש⁽²⁾ אינ⁽³⁾ לנלות⁽⁴⁾, ידעה⁽⁵⁾ כי לאדון לך קניתו.
ועבד הנך, אחרי⁽⁶⁾ היותך כאיש חופשי ונלכדת⁽⁷⁾ ברשתו.
שמור לך, פן תשלח את דרונך⁽⁸⁾ במדבר אין בך כח לקחתו :

[154]

ראה אם המינך⁽¹⁾ אחירים⁽²⁾ בסוד רזם⁽³⁾, שמור לך אל תגלה.
למה⁽⁴⁾ תחשוף ערוות⁽⁵⁾ לבבך באוולתך חשוף סוד רז ונפלא.
וטוב אם פתך תאכל תקיאו, ולא תוציא אסיר מבית⁽⁶⁾ כלא⁽⁷⁾ :

[155]

ראה אם רעך נועץ ושואל לך עיצה⁽¹⁾ למען⁽²⁾ יאמין בך⁽³⁾,
יעץ אותו ביושר⁽⁴⁾ ואמונה בישראל⁽⁵⁾, וזה חסדך וטובך,
ולמה תחליק לשון ואין לב, המאל תעמיק סתרי לבבך :

[156]

מקום סודך קבע תחת אוירים, ולמה תאשים אישים ישרים,
ודע כי יזעקו מקיר אבנים, וכפיים⁽¹⁾ יענה מה בחדרים,
והשפל קול עצתך בערבים, והבט אל סביבך בשחרים :

[XV טו]

שער הכבוד והשררה.

[157]

ירא האל, והתאמץ לעובדיו, למען כי יצרך לכבודו⁽¹⁾,
והקל על כבודו את כבודך, והשפל בעיניך לנגדו,
ודע, כי המכבד את אדוניו יהי נכבד, וישא הודי⁽²⁾ כנגדו :

[158]

ברח מהשררה אך⁽¹⁾ ברודפה⁽²⁾ להשיגך, ונוס כי תרדפך,
למען כי מרוצתה נקלה בנוסה⁽³⁾ עד אשר⁽⁴⁾ תתקפך,
ואם תרדוף ותרוץ אחריה בנוסה עם עקיבה⁽⁵⁾ תהרפך :

[145]

בך לא⁽¹⁸⁾ ימשלו, תעזי⁽¹⁹⁾ ותגבר,
ולא⁽²⁰⁾ להשיב מה ידוברי⁽²¹⁾,
כמו יורה ומלקוש יעטיף⁽²²⁾ בר:

משול על מדברי פוך, והמה
ואחר תחריש תוכל לדבר,
ומה נעים וטוב דבר בעתו.

[146]

שבה דומם ולא תרבה דברים,
בחדרי לבך אם הם עצורים⁽²³⁾,
ובלשונך יהיה חלקי⁽²⁴⁾ לזרים:

בשבתך את חכמים וזקנים⁽²⁵⁾
והם אוזני⁽²⁶⁾ לדבריהם, וטוב לך
ודע כי חלקך נמצא באונד⁽²⁷⁾.

[XIV. יד]

שער העיצה⁽¹⁾ והסוד.

[147]

וייסד⁽²⁾ מועצותיך כבודי,
ירא האל ואיש שכל לבדי⁽³⁾,
להודיעם עצת שכל וסודי⁽⁴⁾:

ירא האל, והתאמץ לעובדיו⁽⁵⁾
ושית אנשי עצתך וסודך
באמורי⁽⁶⁾ סוד יי ליריאיו⁽⁷⁾.

[148]

ומאלף קחה אחד⁽⁸⁾ ובחור,
ואם שכלך בשכלי⁽⁹⁾ זך וצחורי⁽¹⁰⁾,
והוא יראה בך פנים ואחור:

קחה את רעך אל סוד עצתך,
וסורה מעצתך אל עצתו,
הכי תראה בך את מלפנים

[149]

אשר סוגר⁽¹¹⁾ במנעולך לבבו,
לבל תמוט⁽¹²⁾ ותנוע בעבוי⁽¹³⁾,
תהי בונה וסד בסיד⁽¹⁴⁾ סביבו:

בחר מהאנשים איש אמונים
ומסגרת בריחך על שפתו
הלא מרם אשר תאצור יבולך

[150]

אשר ישית לבבו לך כקבר,
ולמה תאשים ריע וחבר,
צרור נקוב ואם כתותי⁽¹⁵⁾ בשבר:

ראה מרם תגל סודך לגבר
ואם אין יהי קברו לבבך
למי תזעף בשומך שמנך אל

[151]

היות קץ מועצותיך תשועה,
בסודך⁽¹⁶⁾ ואל תתחר לרעה⁽¹⁷⁾
ולרכסים⁽¹⁸⁾ תשו⁽¹⁹⁾ מישור ובקעה:

התחפץ⁽¹⁷⁾ את⁽¹⁸⁾ פעולך⁽¹⁹⁾ לכונן
שמור מתאוותך⁽²⁰⁾, פן תביאה
למען⁽²¹⁾ תשכל⁽²²⁾ את עצתך,

[138]

ראו כל יושבי חלד, ושמעו
 (ברובי) חכמה ישרהי) מפנינים
 ושפטו משפטי צדק ויושר,
 (ועושרי) רב והון עתק לפשר,
 הלא יקנה חכמי עושרי) וחכמהי), ולא יוכל לקנותי) חכמה
 בעושרי):

[139]

קנה ממון בצדק ואמונה,
 ודייקי) בחוק ביתך וחוקי),
 וצרכי מחסורך תמצאה בו,
 ומה תינע באלף או בריבוי,
 ובמותר תנה חלק לנפשך,
 וקו אל חסדיי) ייי) ומובו:

[XIII. יג]

שער מעלת השתיקה והדיבורי)

[140]

ירא האל בלב תמים, וכלכל
 והסר ממך) עקשות פה
 דבריך במשפט ביין) ושכל,
 ולב חורש עלי און ונוכלי,
 ולמה תהיה מפליג וחולק

[141]

ירא האל, ושימי) מחסום לפיך,
 ואל תחשוב להשיג את שבחו
 ואלף) תענה עתק לפניו,
 במהללך ותמצא חן בעיניו),
 ותמיד תהיה ירא ויגור

[142]

חסום פיך, וסגרה את פתחיו)
 וחזק את בריחיהם לנפשך),
 בצור ברזל עלי דלתות נחושהי),
 בכף מנעול מאד עזה וקשה,
 אשר לא יהיה נקל לפותחם)

[143]

ידעי) כי בשלשה אין יכולתי)
 בתולה אחרי כי נבעלתי),
 להנחם ולא תועיל חרטה,
 ואבן מירי) קלע שמוטה,
 וחצי הקשתות אם ישובון,

[144]

פתח שערי לבבך בטרם
 והתבונן אליהם מה יבואך
 אשר תפתח לדבר שערי פה,
 ומראש אחרית דבר תצפה,
 למען כי ביד לשון עצורים)

[130]

ראה יתרון חכמים על כסילים, ואם רבו ועצמו אוצרותם,
חכמים ינחלו כבוד בעודם ושם טוב⁽⁴⁹⁾ לזכרון⁽⁵⁰⁾ במותם,
וזכרון הכסילים עם כבודם בבוא קצם כמו זכרון בהמתם:

[131]

ראו⁽⁵¹⁾ חכם אשר נשפט בריב את אויל, ירגז ואין נחת ושחק,
והנה מדברי חכם בנחת, וקול בוז הכסיל שמע למרחק,
ומי יתן ויכתב בספר ויחצב בצור לעד ויוחק:

[132]

אויל ענה⁽⁵²⁾ לפי עזות שמותו וחרבתי לקבץ הון⁽⁵³⁾ סגולה⁽⁵⁴⁾,
ובנונתי בחכמתי ושכלי, ואשיג תאוות⁽⁵⁵⁾ לבי⁽⁵⁶⁾ בעשרי⁽⁵⁷⁾,
וכל חמדה בעוז כוחי⁽⁵⁸⁾ וחילי, וחכמתי בכיסי עמדה לי:

[133]

נאם חכם, שמע תורה ומצווה, עד⁽⁵⁹⁾ תמצא לך מוסר וחכמה,
ובה תמצא למלאות תאוותך⁽⁶⁰⁾, אשר תחפוץ, ולא תחסר מאומה,
ואיה⁽⁶¹⁾ עושר⁽⁶²⁾ אשר ייקר⁽⁶³⁾ בחכמה, ואי חמדה כחמדת בין מזימה⁽⁶⁴⁾:

[134]

אויל ילבש תכלת חור וקרפס, וארגמן וכל מיני צבעים,
מלכים יחזו אותו יקומון, ולו משתחווים שרים וכורעים,
הלא יבוש חכם לבם בשבתו בסוד עדה והוא לבוש קרעים⁽⁶⁵⁾:

[135]

כסיל ישא כבודו על בגדיו, ויסור כל כבודו עם כסותו,
ואם הוא כחמור ישא⁽⁶⁶⁾ חמורות⁽⁶⁷⁾, היסור שם חמור מנהו לעתו,
והחכם יכבד הוא בגדיו, ולא יסור כבודו⁽⁶⁸⁾ עד היותו:

[136]

אויל יטעום⁽⁶⁹⁾ במטעמים ומשתה, שמנים לחמו לחם חמודות,
ונכון כל אשר יתאו לעתו, בידו יום כיום⁽⁷⁰⁾ משנה סעודות,
הישיביע⁽⁷¹⁾ חכם לב רעבונו בחכמתו בלי לחם וצידות⁽⁷²⁾:

[137]

אוילים לחמו לחם ברשע, בשלוותם⁽⁷³⁾ וישתו יין חמסים,
וכשאוּל פֿערו פיהם בדי חק, ולא שבעו ורעבו אבוסים,
והחכמה בעליה תחייה⁽⁷⁴⁾, באין לחם חמורות ועסיסים:

[XII. יב]

שער החריצות.⁽¹⁾

[123]

ירא האל, והשלך בו ועליו⁽²⁾ ולמה תחרץ לקנות יגיעה
זכור יום תעזוב אותו ואם רב, יחבק⁽³⁾, ולא תעזו⁽⁴⁾, בחונך,
ורוב⁽⁵⁾ עמל לנפשך על ממונך,
ויום כך יעבור⁽⁶⁾ רוח ואינך :

[124]

קנה די חקד⁽⁷⁾ לך הו⁽⁸⁾ בצדק, ומה תיגע⁽⁹⁾ ותתייגע⁽¹⁰⁾ במותר,
ומזה⁽¹¹⁾ תחרץ עליו⁽¹²⁾ ואינינו⁽¹³⁾ בחלקד⁽¹⁴⁾ ומה תבוא במחתר,
הלא בו חלקך רק היגיעה, והמותר לזר נשאר⁽¹⁵⁾ ונותר :

[125]

התבטח באשר⁽¹⁶⁾ הון עשרך רב⁽¹⁷⁾, ונמ באשר⁽¹⁸⁾ בצדק⁽¹⁹⁾ לא קניתו⁽²⁰⁾,
הלא תזכור לך יום אחריתך, לזרים תתנו כאשר לקחתך,
והנך בעמלך כקורא⁽²¹⁾ אשר דגר ולא חלבו⁽²²⁾ בלדתו :

[126]

אנוש חרוץ אשר ייגע וימרח לקבץ הון ולעשותו⁽²³⁾ סגולה⁽²⁴⁾,
ולא ישבע ואם גדל והעשיר, ועליו תאות לבו משולה,
כמו צמא אשר ישתה מלוחים, אשר יוסיף בצמאתו נקלה :

[127]

התראה הכסילים יעלו רום ותתמה על אשר גאו בהונם,
ואולי לבך ישיאך⁽²⁵⁾ על גאון עוזם⁽²⁶⁾ בשלוותם⁽²⁷⁾ ואונם,
פקח עין⁽²⁸⁾ ראה עבי עננים, ורוח עברה במו ואינם :

[128]

כסיל עושה מעילים או רקמות ידמה בעדם למצוא⁽²⁹⁾ נעימות,
וגם יעז⁽³⁰⁾ בהוותו⁽³¹⁾ ויתא לראשי עם ולא יבין מזמות,
והוא כמוס⁽³²⁾ בנוי⁽³³⁾ נוצת כנפיו יגל⁽³⁴⁾ בושתו⁽³⁵⁾ ולא יסג⁽³⁶⁾ כלימות :

[129]

חכם משכיל ותוקד⁽³⁷⁾ אש⁽³⁸⁾ בדעתו⁽³⁹⁾, ומה תחכם לכבד את בנדיו,
בעוד ליל⁽⁴⁰⁾ הלא חיש יפשטמו, ולא תבוש לכבד את יתידיו,
בחר מהאגוז מה יש בתוכו, והשלך חוץ חליצותיו⁽⁴¹⁾ וסריו :

[115]

אכול ושבע בבית ריע ועמית, ודי לך באשר הכין לצידו⁽⁸²⁾.
ודע מה טוב בשלווה⁽⁸³⁾ פת חריבה⁽⁸⁴⁾ בבית נדיב וטוב עין לבדו,
ועם כילי⁽⁸⁵⁾ ורע עין התועיל בזבחי ריב ואם ישמן לשדו:

[116]

אכול מאכל⁽⁸⁶⁾ אשר תשיג ולאכלי⁽⁸⁷⁾ ושים את חקך⁽⁸⁸⁾ אכול והותר,
והשמר ונפשך אל תשקץ בנאסר לך, ותימצא⁽⁸⁹⁾ די בהיתר⁽⁹⁰⁾,
התנעל⁽⁹¹⁾ נפשך בצחי צחנת⁽⁹²⁾ אכילתך ואם נעמה ביותר:

[117]

מוזג את סבאך ומהול במים, ואם רב אתך⁽⁹³⁾ עסים ויין⁽⁹⁴⁾,
ולא תאמר הלא נעים לשותיו בשוב טעם ומראה צח לעין⁽⁹⁵⁾,
ואולי מחרת כמה⁽⁹⁶⁾ תבקש לרוות צמאך⁽⁹⁷⁾ בו⁽⁹⁸⁾ ואיין⁽⁹⁹⁾:

[118]

הטוב⁽¹⁰⁰⁾ תמשול עלי לחמך וייןך כדי אכלך והס⁽¹⁰¹⁾ לא ימשלו בך,
ודע כי ייןך הרבה יגלה בעל כרחך, ויחסוף⁽¹⁰²⁾ סוד לבבך,
ויפרע מומך נמצא⁽¹⁰³⁾ לשמצה בקמך ואם טמון בחובך⁽¹⁰⁴⁾,

[119]

חסום פיך, ולא תאכל ותשתה מאומה עד תברך אל יצרך,
אשר הכין לך טרם בראך, וערך כל לצרכי⁽¹⁰⁵⁾, מחסורך
ואחר שובעך⁽¹⁰⁶⁾ יאות לך עוד לברך⁽¹⁰⁷⁾ שמו ברוך ומבורך⁽¹⁰⁸⁾:

[120]

קבע בית תחנונתך בית אבנים, ועליו תהיה ירך פתוחה,
וכי תשב בעת קיץ⁽¹⁰⁹⁾ וחורף⁽¹¹⁰⁾ בצל קורתך השקט ובטחה,
הלא ציפור⁽¹¹¹⁾ דרור תשכון בקינה⁽¹¹²⁾, ואם רב הסתיו תמצא מנוחה:

[121]

עטה ולבוש⁽¹¹³⁾ חליפות מחלצות לכבוד אשר⁽¹¹⁴⁾ תשיג ותמצא,
ולא תלך לך⁽¹¹⁵⁾ ערום ועריה, ולא תעט בארגמן ושבעה⁽¹¹⁶⁾,
והכן חוקיך⁽¹¹⁷⁾ הכל כראוי, והיה לך לכבוד ולא לשמצה:

[122]

עשה את כל פעליך במשפט, והסדר את יציאתך כחוקה⁽¹¹⁸⁾,
היות תמיד בגדיך לבנים, ופת שלחנך⁽¹¹⁹⁾ נמצאת בספקה,
ולא תתייף⁽¹²⁰⁾ במכלול פז ורקמה, ולא תרגיל אכול⁽¹²¹⁾ שמן ומתקה:

[XI. יא]

שער ההסתפקות.

[108]

ירא האל אשר יפתח ארובותי⁽¹⁾ ויהסתפק לך באשר הכינך.
שמי רצון ויריק לך ברכה. ותמעון רישך בא כמהלך.
ואם רב אם מעט נמצא בידכה. ומחסורך כאיש מגן לתומכה :

[109]

מצא ספקך במה שיש בידך. וכי תשמח בחלקך כאשר⁽²⁾ הוא.
ולא תיגע להרבות מאוויים⁽³⁾. וקיבל⁽⁴⁾ האלהים מעשיך.
וכי תמעט הכי תנעם בחיים⁽⁵⁾. וואם המה במיעוטם⁽⁶⁾ נקיים :

[110]

אכול את לחמך די מחייתך⁽⁷⁾. ושובע⁽⁸⁾ נפשך. אך לא ביתרון.
ומה תועיל⁽⁹⁾ במותר כי תקיאו בעצבון ותחר⁽¹⁰⁾ חיד וגרון.
ומלא שקך תוכל לקושרו⁽¹¹⁾. ולא תתן תבואתך לחסרון :

[111]

ידע⁽¹²⁾. כי מאכל יוליד גוויה⁽¹³⁾. כמו גשם אשר תוליד אדמה.
ירוה⁽¹⁴⁾ גם ידשן העצומים ויפריחם ויגביהם בקומה.
הלא ברבות גשמים זרעך במ⁽¹⁵⁾. יהי נרקב ולא תועיל מאומה⁽¹⁶⁾ :

[112]

אכול די חקך⁽¹⁷⁾ לחם ומים. ולא תאכל עדי תוסיף לשובעה⁽¹⁸⁾.
ותמצא במעט לגוף הנאה ותועלת. ובמותר זעווה⁽¹⁹⁾.
מלח תבשילך יועם בטעמו. ואם רב מלחך מה טוב לגומעה⁽²⁰⁾ :

[113]

ארוחת⁽²¹⁾ עשבות הרים וירק. ארח ותהי לעת אוכלך⁽²²⁾ נכונה.
ומה תמצא בשה ביראה הנאה. תבקשנה לרעבונך ואינה.
מטר גשם בעתו בו⁽²³⁾ ברכה. ומה יועיל בלא עתו עננה :

[114]

אכול מאכל⁽²⁴⁾ אשר תמצא בהתמר. ואל תתאיו⁽²⁵⁾ לשולחן⁽²⁶⁾ המלכים.
ומה תיגע לבקש את אשר לא תהי⁽²⁷⁾ מוצא לעיתים⁽²⁸⁾ הצריכים.
ואיך תפסיר⁽²⁹⁾ הנאתך⁽³⁰⁾ המצויה⁽³¹⁾ לבקש רב ותתהלך חשיכים⁽³²⁾ :

[101]

שמור מתאוה הלוחמה בך
לחם עמה, ולא תחפוץ שלומה.
למען כי במלחמתה שלומך.

[102]

אנוש יחרץ בהשג תאוותיו^(*)
ולא ישכיל וידע כי בחרץ
כנער המבקש אש, ויחתה

[103]

משול על תאוות לבך בטרם
ואם לא תהיה מושל ברוחך,
ולמה תעמוד^(*) נפשך כעורה^(*)
אשר תמשול בך עד השברים,
ראה איך תהיה מושל בזרים,
בחירותה^(*) בבית^(*) מלך ושרים :

[104]

עזוב את תאותך^(*) בטרם
ולא תחמד^(*) אשר אינו בחלקך, ולא תקנה^(*) לך עמל ויגע^(*),
וקום קח לך צרי חכמה לרפאות אלי^(*) יצרך ואם נושן כנגע :

[105]

עלוז ושמח במה שיש בחלקך,
והתיאש במה שלא מצאתו
הלא תוסיף בעיצבון^(*) למהר
ונס ממך ינונים ואנחה,
כגודל^(*) חלקך ומצא מנוחה,
עזבתו כאשר תוסיף בשמחה :

[106]

ראה אם קדחה אש תאוותך^(*)
ותבער בך כאש תבער ביער
ענן ייאוש^(*) אשר ייזיל^(*) מלליו
בחדרי לבך על כל גדותיו,
ולחבה מלהטת שדותיו^(*),
בתוך לבך יכבה^(*) להבותיו.

[107]

קחה מוסר, ושית את תאוותך^(*) ביראת אלהים^(*) נעבדה^(*),
והישמר^(*) לך, אל נא תינתק^(*) עבותות^(*) מוסרותיה^(*) ואגדה,
ואיך תירא נזקיה לעולם ורתוקות מטיל^(*) ברזל^(*) בידה :

[95]

אהוב רעייתך⁽⁵⁵⁾ אהבת אמונים, ואהבתה תהי אתך צפונה,
ואם תדחה שמאל ימין תקרב, לבר⁽⁵⁶⁾ ינוד⁽⁵⁷⁾ לבך⁽⁵⁸⁾ אנהי⁽⁵⁹⁾ ואנה,
והתמר⁽⁶⁰⁾ לה באימה הנקלה⁽⁶¹⁾, ואז תשלם בכל רגע ועונה:

[96]

שמח ועלז באיילת⁽⁶²⁾ אהבים אשר מהאלהים לך יעודה,
והיא תשמח בך לעד, ותגל בכל שמחה וכל חשק וחמדה,
ודע כי לחבוק⁽⁶³⁾ עיתים, ויש עת אשר טוב מלחבק⁽⁶⁴⁾ הפרידה:

[X. י]

שער התאוה⁽¹⁾.

[97]

ירא האל, ותעש את רצונו, וחרף מעשות את כל רצונך,
ותמצא את רצונך בעשותך רצון חפצו בנפשך או בהונך,
ודע מה טוב לך תעז ותגבר לחפצו יעצים כוחך ואונך:

[98]

שכור⁽²⁾ לך, פן יפתוך בחלקם שני רעים אשר ירעעו⁽³⁾ בך,
ראות עין ותאות לב, שניהם אשר יתנכלו בך העציבך,
היבוא⁽⁴⁾ לחתוך גרון וכשיל בלי⁽⁵⁾ עץ בעצייער ובסבך:

[99]

שמע אליי⁽⁶⁾ ולא תשמע לתאוות⁽⁷⁾ לבבך פערה פיה לבל⁽⁸⁾ חק,
וכי תאבה להימין⁽⁹⁾ או להשמאל, סטה מעל דרכיה ותרחק⁽¹⁰⁾,
לתפארת יהי⁽¹¹⁾ לך בתחילה⁽¹²⁾, ואחר תהיה לבז ולשחוק:

[100]

ראה כי תאוותך⁽¹³⁾ נוססה בך כמו רקב ועש כוסס⁽¹⁴⁾ בגדים,
וכי תחשוב להשיג בה אשר לא אל⁽¹⁵⁾ כבר⁽¹⁶⁾ נמצא בידך מחדים⁽¹⁷⁾,
הלא חכמת⁽¹⁸⁾ תבונתך⁽¹⁹⁾ ושכלך אשר בך נמצאו ממך פרודים:

[87]

ואל תתארי) למימי המצולה.
ואל תשנה בחן זרה וסכלהי).
עצביך בבית נכרי בכסלה :

שתה מבורך מים ונוזלים).
ואת אשת נעורידך) שמח בה.
ואלי) תתן לזרים חילך).

[88]

למען היא ביפעתה יפייהי).
ותחשוב כי באהבתה תרופה.
ותמצא אחרית קלון וחרפה :

התתפתה ביופי) בעלת חן
ותצהל בעדה כסום מזויין).
תנה לבך להבין אחריתה.

[89]

ורקמה שש וארגמן לבושה.
אשר נשחת ונמלט) טיטורפשה.
ותוכו צחנת צואה) באושה :

התביט אל יופי) מראהי) ונייה).
ולא תביט עלי מעין) מקורה
כלי חרש מצופה) פז בגנוי).

[90]

בטרם תחשוף ערוותך) בו.
ולמה זה לבושתך) תאהבו.
בטיפת ריר זבוב מות וזובו :

חשוף שת יצרך הרע ושוליו
וסור אחר) ראותך את קלוננו.
התבאיש שמנך רקח מרוקח

[91]

במו פיה. וכי המה פתיחות.
אשר לא ידעו דרך נכוחות.
ופחיהם) ואין להם מנוחות :

ראה זרה אמריה) החליקה
להדיח פתאים וחסר לב
ופתאום) נלכדו רגלם ברשתם)

[92]

כשה יובל אלי טבח ויובא.
יהי נמלט. וחוטאים נלכדו בה.
בדדיה. ותשנה אהבתה) :

ופתי יהלוך אל אחריה
ואיש צדיק) לפני אלהים
בוונתך דבק לכן ותשמח

[93]

לביא לנפשך מחבוק) אשת). כסילות
וטוב תישק) שפת נחש ועקרב. ולא תישק) שפתיה בסיכלות).
ותנעם) כי תמלא תאוותך). ואם רב עמך) קלון וזולות :

ראה מה טוב לחבק) וחק) לביא לנפשך מחבוק) אשת). כסילות
וטוב תישק) שפת נחש ועקרב. ולא תישק) שפתיה בסיכלות).
ותנעם) כי תמלא תאוותך). ואם רב עמך) קלון וזולות :

[94]

ראה ודבק באנשי האמונות).
ואל ידיחך ממון והונות.
פרי עץ) יעשה ויבול דגנות) :

בהתחבר לך אשת נעורים
ואל ישיאך יופי) סכלה.
למען כי לפי שרשי) וגזע

[80]

פתוליד) אשר לא ידעו כם.
ותירא פן יקילוך בלבם.
אשר מבין סתריך וחובם :

התסתיר מבני אדם ותעלים)
והנך בוש ונכלם מפניהם
הלא תבוש ותירא מאלהים

[81]

והצנע, ואיש למה יבינם.
הלא תוכל לנלות את צפונם)
ואין כח בך) אחר לטמנם :

ירא ועשה פעליך בסתר
ואם תמצא בגילויים) הנאה.
ולמה תעשה אותם בגלוי

[82]

לשלות גוף ורוב שלום לנפש.
ביד נבל, ובה יצא לחופשי).
ואם ישבע בעב מיט או ברפש:

ראה מה יקרה מדת צניעות
ובה נמלט חכם לב בנופלו)
פרי רימון ופילחוי) היטונק).⁽¹⁾

[83]

באין דופי בלאי) מומים אחרים.
ואנשי שם וכל רוזנים ושרים.
עשות כל מעשיהם בסתרים:

ידע)⁽¹⁶⁾ כי הצניעות מעלת חן
ובה יתפארו כל הנדיבים
אם)⁽¹⁷⁾ לא)⁽¹⁸⁾ מצאו)⁽¹⁹⁾ ידם וחכמו

[84]

לשושנה בין)⁽²¹⁾ חוחים כלואה)⁽²²⁾.
היקרב קוץ וחוח להניאה.
נשכוה, וסר מר)⁽²³⁾ הודה)⁽²⁴⁾ ומראה :

שאל רודף כבוד עם והמוני)⁽²⁵⁾
בעוד פרחו ועליה צנועים
ויום תיגל)⁽²⁶⁾ להתפאר ביופייה)⁽²⁷⁾

[85]

אשר לא ידעו זרים כבודם)⁽²⁸⁾.
עלילותם ותחשוף)⁽²⁹⁾ את יסודם.
ושכל טוב בעיני אלהים)⁽³⁰⁾ ואדם :

התצנע)⁽²⁷⁾ ותסתיר מעשיך
ומדוע תהי שואל לדיעה)⁽³⁰⁾
היה תמיד)⁽³¹⁾ ותמצא חן וחסד

[IX. ט]

שער יצר הערווה)

[86]

ואל תט לבך מאורחותיו).
להדיחך) בחלקרוב) שפתיו.
ולא תדע בנוע) מעגלותיו :

ירא האל יצרך לו לעבד).
ואם ישיאך רע יצרך בו
אטום אוזן). ולא תשמע בקולו).

[73]

ואל נא תענם עתק ועזותי.
בארך אף ולא יעלה רגזות.
ודע כי ממך לא נתנה זאת :

ירא וסבול¹ נזירת אל² ודיניו.
ויסבול³ ממך את מעשיך
התפלל⁴ נשא⁵ אם לא נשאתו.

[74]

ועמך יאריך אפו ברחמיו.
ואל⁶ יתן בך⁷ עז ממרומו.
ואם ישבור גרמיו ועצמיו :

סבול אישים ויסבלך אלהים⁸.
וכי תסבול אנשים יסבלוך.
היה⁹ כחמור¹⁰ רובץ במשא.

[75]

ותלבש מגאון עוזם חרדה.
לבל תקל וחיית לנדה¹¹.
ולא תמיש כמו אבן כבדה¹² :

התסבול את גדוליך בפחדם
הלא¹³ תסבול צעיריך. ותפחד
התמיש את יתידתך¹⁴ כמוץ הר

[76]

ואסתענה כסילת שמע דברים.
בטרם ישמעו אותם אחירים¹⁵.
בך שמץ ומומים הסתורים :

סבול דבר ותחסום [פה]¹⁶ ותחריש.
וטוב לך תסבלם אתה לבדך
ותגרום על דברך¹⁷ לגלות

[77]

בך כח ולא עוז¹⁸ להסירו.
כמו סבל¹⁹ אשר נמצא בעזרו.
ובו מרפא לכל מחלת בשרו :

הלא טוב תהיה סובל אשר אין
ומי יסיר יגונות עצבון²⁰ איש²¹.
ובו תנחם²² לכל אבל ותוגה²³.

[VIII. ח]

שער הצניעות.

[78]

והצנע לך לכת לפניו.
ולא תירא קהל עם והמוניו.
ודע האל ישורך ממעוניו :

ירא האל בגלוי אוי²⁴ בסתרי²⁵.
וגילוייך²⁶ עשה דרך צניעות.
וסתרך תעשה אותו בגלוי.

[79]

למען הנך חפץ לדעתה.
אשר תיטב לך עד אחריתה.
ותתפאר עלי חן מעלתה :

התשאל נא עלי מדת צניעות
להדריך את סתריך בדרך
ואם יכצאך איש בה²⁷ תכובד²⁸

[66]

התרים ראשך לשא עמרת
ודע האל, אשר לבש לבדו
והוא משפיל עד^(ט) דקה גבוהים, וכתר גאווה עם שם תהילה^(י),
לבוש גאות, ורק לו הגדולה^(י),
והוא מרים שפלים עד למעלה^(י):

[67]

דעה כי בענוה תעמוד עלי^(י)
ובו ישב לבכך^(י) בשפל
ראה שמן, אשר רק יעלה על, מצודת עוז ושן סלע וצורים,
ובו שבתך^(י) מעלות לזרים,
ובו ימשחו מלך ושרים:

[68]

היחכם איש אשר יראה לבבו
ולא יסכול לבב אישים ושכלם^(י), ברום המעלות על גאותו,
הלא ישב לבדו, כמצורע, ואיכה יסבלו סכלות שטותו,
בלי ריעים^(י), ויעמה על שפתו:

[69]

הימלט אנוש גאווה בגובהו^(י), בעוז לבו אשר רם להנפה,
ואת משקוף מבוא ביתו ישבר^(י), ברום ראשו בקומתו^(י) זקופה,
היעמוד עיר ומגדל רם בניתו^(י), בעפר או לבנה לא שרופה:

[70]

היה שפל בעיניך ותרום
וגדופת אנוש רק^(י) בענוה
ותכיף ראש למול אבני קלעים, בעין זרים, ואין^(י) תקוה לשנאך^(י),
ושפלות תעבירה^(י) לא תבואך,
ואל חץ וחנית^(י) תחמיאך:

[71]

דעה כי הענוה תעזרך,
והכנע בנפשך, ולמה
ובעדה קרנך תרום בכבוד, ואם רבו ועצמו לוחמך,
תהי נכנע ביד מתקוממך,
ולא תמוט לעולם פעמך^(י):

[VII. ז]

שער הסבל.

[72]

ירא האל, וסובלה^(י) את שפמיו אשר ישפוט כך באמת ובתמים^(י),
ואם מרו טעמם^(י) לגוויה^(י) הלא מתקו לנפשך כנעימים,
התתרפא לעולם מחלת לב אנוש אם לא בשיקוים^(י) עצומים:

[59]

התשית מצחך עוז כנחושה ואם תהיה בעיני כל מגונה.
ותוליד את קרונך במצחך לשמצה כך באויב^י ומקנה.
ולא תרגיש להתבייש^י למען אשר נבל^י ועוז פניו ישונה^י :

[60]

ולא תבוש בלכתך את החכמים היות שואל במה שלא ידעתו.
וגם את^י צעירים לימים הכי^י יורו לך דין על אמתו^י.
ומה רב בשת אם ישאלוך ותאמר לא שמעתיו או שכחתו :

[61]

ירא האל, ותבוש מלפניו. ויראת לך מאף חרוניו.
ואיכה תהיה בוש מאנוש. פן במעשיך תהי נקל בעיניו.
ולא תבוש לך מהאלהים. אשר כל סתרך גלוי לפניו :

[VI. ו]

שער הנאות והענוה ^(א)

[62]

ירא האל בצדק וענוה. ויראתך תהי תמה ונאווה.
ואם ישיאך לרום לבבך. ואם יגבה ויתנשא בנאווה.
זכור אליו מסלות תולדותיו אשר בא בהי^י, ולא ישוב ושגה^י :

[63]

היתנאה אנוש עבר במעבר מקור דמים בזוכרו^י את מבואו.
וכי יפקוד ימי חייו, ויזכור עמלו בם, הלא לבו יניאו^י.
ויום קצו יהי רמה יצועו. וגם אם יעלה לרום בשיאו :

[64]

דעה כי הענוה נוצחה^י את חמת גבר אשר תעלה לשמנו^י.
והיא תשיב חרון מלך ואפו. ושם כמל עלי עשב רצונו.
הלא קט נזולים קרים ישובו^י רתיחת סיד ואם עלה עשנו :

[65]

התתנאה, ואם ירום לבבך, ביום^י לובשך^י חליפות עז^י וגאווה.
ותתפאר במסלות גאותך^י למען רב כך גאון וגאווה.
זכור יום שכבך ערום ועריה עלי עפר והיית לדאוה^י :

[52]

ומה בצע בהכר^{52א} האנוש, אם לפיהו לא יישר את פעליו, הימלט אנוש^{52ב} בין סלעים^{52ג} ומכשולים ואם הוא קל ברגליו, ואם אין בו להכיר טוב, ושומר^{52ד} פתאים ישמרוהו^{52ה} על מסיליו^{52ו} :

[53]

אנוש רוצה להכריח טבעיו אנוש רוצה להכריח טבעיו, פרעהו, ואל נא תעבור בו, כיוצא ממסילה^{53א} הישרה, להכיר באשר אין בו מותר^{53ב}, סטה מנהו ומעליו תנתר, ותת דרך בחלמיש יחתר :

[54]

היה משכיל זמן הבא, להכיר ותשיג את אשר לא בא לידך, בשעבר ובין^{54א} את אחריתו, במה^{54ב} שבא לידך ועברתו, כאיש צד צפורים^{54ג} עפות בצפור אשר צד מתמול שלשם^{54ד} ברשתו :

[55]

והכר בדברים עד אשר לא עשיתם אם במעש או במבטא, ומה בצע בהכר אחרי כי כבר נעשה, ומה תועיל חרטה, התשוב עוד ותשור^{55א} לחזות עין^{55ב} אנוש אחר תנוקר בעלמה^{55ג} :

[56]

אשר יראה ויכיר באחרים ואם נמצא פתיל שער בעינם, ולא יכיר בעצמו את אשר בו, עלי מה נפקחו עיניו ואינם, הלא טוב עוצמו עיניו ויקל בעל זרים אשר נושא לחנם^{56א} :

[ה. V.]

שער הבשת והעזוו.

[57]

ירא האל, והתבייש^{57א} בעצמך, בטרם תחטא תיטב ותישר, וכי תעטה לבוש בשת ומסוה, תהי ירא ועד עולם תאושר^{57ב}, והיא תהיה לכסות מהאנשים^{57ג}, ובה נחשב אנוש צדיק וישר :

[58]

הטוב לך אם יביישוך^{58א} אחרים, במעשיך, ותמצא בוז וחרפה, הלא טוב תעמיד עיני לבבך, עלי כל אורחותיך^{58ב} למצפה, ולא תבוש בערוותך^{58ג} חשופה, ולמה תעצים עיין^{58ד} כעור,

[46]

רדוף חכמה לעבר ים רחוקים, עדי תמצא אנוש תמים בדיעיו,
למען מכנף ארץ יבואון לשומעך⁽¹⁰⁾ כל נדיבי עם ושועיו⁽¹¹⁾,
ויש יונק יחלפו⁽¹²⁾ את מקום נמעו, ויוסיף על גזעיו :

[47]

האמור⁽¹³⁾ לבך מה לחכמים בחכמתם ואם בה מחייתם⁽¹⁴⁾,
מה יתרון אליהם על הכסילים⁽¹⁵⁾, הלא נעמו בחייהם במותם⁽¹⁶⁾,
ראה כי גם פראים ביערים מזונם ימצאו מדי חיותם :

[48]

קנה חכמה, ולא תחסר מאומה, ותמצא כל אשר תחפוץ ותבחר,
ובלעדה התקנה כל, ואם רב וגדל⁽¹⁷⁾ עשרך נחשב לפחר⁽¹⁸⁾,
והחכמה יקרה מפנינים, ותשוה כל יקר חפץ ומסחר :

[IV. ד.]

שער ההכרה.⁽¹⁾

[49]

ירא האל, והכר את גמוליו אשר גומל לבריותיו וטובו,
ודע כי לא יהא⁽²⁾ צריך אליהם, אבל צורכי⁽³⁾ יצוריו נמצאים בו,
וכי תאמר עלי מה זה בראם, להודיעם גבורת עוזי⁽⁴⁾ רהבו :

[50]

פקח עיני לבך⁽⁵⁾, להכיר אשר תראה בעיני הגוייה⁽⁶⁾
וכמה באנוש עינים⁽⁷⁾ פקוחה ויביטו, ולא יראו ראיה⁽⁸⁾,
ויש עין עצומה תחזה כל, וגם מה יש במסתרים⁽⁹⁾ גלוייה⁽¹⁰⁾ :

[51]

אנוש משכיל להכיר את כקומו, וכל מעשיו כפי⁽¹¹⁾ יראה בעצמו,
הכי ישקוט, וימצא אחרית טוב בעולמו כדי⁽¹²⁾ לכתו לתומו⁽¹³⁾,
ואם יש אל ימינו או שמאלו, כבר נמנו ופג ריחו ומעמו :

[38]

ראו חכמה⁽¹⁾ כשמש בשחקים, מאירה על⁽²⁾ קרובים ורחוקים,
הכי מועיל⁽³⁾ תבונות⁽⁴⁾ איש ושכלו לנפשו, בעשות מצוות⁽⁵⁾ וחוקים⁽⁶⁾,
וזרים יאכלו הלוך לאורה, כדת⁽⁷⁾ ודין כנופת צוף מתוקים :

[39]

קנה חכמה, ובה תעבד עבודה, ואל תעש⁽⁸⁾ מאומה בלעדה,
תשיתנה לראש כל מעשיך, ואם⁽⁹⁾ קדמוי⁽¹⁰⁾ תחרד חרדה,
כאופני עגלה בחלוף⁽¹¹⁾ על⁽¹²⁾ פני המושכות סיבת⁽¹³⁾ פרידה :

[40]

דעה אם גדלה חכמתך על אשר תעשה פעולך⁽¹⁴⁾ ישרים,
ואיך יתישרו⁽¹⁵⁾ לך מעשיך עלי חכמתך אם הם יתרים⁽¹⁶⁾,
התטעון לכך מה לא נשאו, ואם ישא זבוב משא עירים⁽¹⁷⁾ :

[41]

שאל חכמה, ותלמד לא למדתו, ולשואל ענה על שאילתו⁽¹⁸⁾,
ואם תדע, אמור הנה ידעתיו, ולמה זה תכחד על אמתו,
ומה בצע בעת⁽¹⁹⁾ יעלו נשיאים, ואין מלקוש ולא יורה בעתו :

[42]

שאל חכמה, ולמה תהיה בוש, הלא רב בושתיך⁽²⁰⁾ אם⁽²¹⁾ לא ידעתה,
ולא תאמר יביניני⁽²²⁾ לבבי, אני דייתי⁽²³⁾ לי בנפשי⁽²⁴⁾ ועצתה,
הכי אם יטענו אותך אחירים⁽²⁵⁾ תהי⁽²⁶⁾ נושא את⁽²⁷⁾ אשר⁽²⁸⁾ לא
נשאתה :

[43]

גווית⁽²⁹⁾ איש בלי חכמה משולה כצי⁽³⁰⁾ אדיר בלב ים ומצולה,
אשר ינוד וינוע כקנה לכל רוח, קטנה או גדולה,
ואיך יעמוד, ואין תופש במשומ, ולא חובל ופורש גם למעלה :

[44]

שבה את החכמים וחכם, אך חסום פה, ופקח עיין ואוזן⁽³¹⁾,
ראה ושמע, ושימה את לבבך לדבריהם בכף פלס ומאזן,
והטה באשר יטו וטוב לך, ולא תאמר אני נגיד ורוזן :

[45]

למוד חכמה, ולמד לאחירים⁽³²⁾, ורק אם היא בעיניהם חשובה,
ולמה זה תלמד לכסילים, בני נבל, והם לא יחפצו⁽³³⁾ בה,
התורע זרעך על הסלעים, ואם יצמח במדבר כערבה⁽³⁴⁾ :

[30]

ראו על כל ירושת^(ט) איש ירשה אנוש החי, אבל המת נמשה, והמנחיל לבניו נחלת דת ודין חכמה ותורה הקדושה, תהי גם היא ירושתו^(ט) לנפשו, כמו לבנו אשר על הירושה^(ט) :

[31]

קנה תורה, קנה דיעה^(ט) לנפשך, ואל ירע לך אם רב מחירה, למען כי מאד מקחך^(ט) לרב^(ט) עלי מתן אשר תתן תמורה, והיא תעמוד לך בעת אשר איין^(ט) כדי רב הונך כח לעזרה :

[32]

קנה תורה, קנה חכמה ומוסר, ולא^(ט) תאמר אני נדיב ומפסר, למי יאות היות משכיל, ואם לא לאיש נדיב ושם נעים ואיש שר, ומה בצע באילן רם ויבש ולא יעשה פרי, גם צללו סר :

[33]

קנה חכמה, ולא תאמר ביד מי מצאתיה, ובמה נחשב הוא, היחשב כלי חרש בחרשו, הלא מה יש בתוכו יחשבוהו, ויש חות אשר יפרח כשושן^(ט), ועל פרחו בראש חן יעלוהו :

[34]

קנה תורה, קנה עמה ענוה^(ט) ומוסר חן, ולא תעזו בגאווה, ולא תמצא במידות^(ט) התמורות^(ט) כחברתם אשר נעמה ונאוה, והן עקב ענוה רוב שלומים, וסוף תורת אמת שקט ושלוחה :

[35]

התתנאה בתורה או בחכמה, וירום לבבך על כיו^(ט) קנייתה, ותרהב בה עלי ריעים^(ט) ואחים אשר לא^(ט) חכמה לנפשם^(ט) לדעתה, ידע^(ט) כי אין ירושתה^(ט) לבנך, למען כי בגאווה^(ט) כליתה :

[36]

ראה חכמה עלי יראה שתולה, כעץ שתול על פלני נהרים, ישלח יונקותיו^(ט) וגדעיו למרחקים, וגם יעשה קצירים, ופירותיו יבכר לחדשים, בשמים ראש, נרדים עם כפרים :

[37]

חכמה מבלי יראה, כערער אשר יצא וצמח^(ט) בערבה, ואם רבו ענפיו וקציריו בעודו לח, ויונקתיו^(ט) רטובה, למחר יבשו שרשי גזעיו, ואיכה יעשה פירות^(ט) תנובה :

[22]

קנה חכמה ותורה, והגה בה
וכי תוסיף בכל יום להגותה⁽¹⁾,
ואיש יפתח וישרד האדמה⁽²⁾
עדי תהיה בלוח לב כתובה,
(תהיה⁽¹⁸⁾) אורה פרי חדש באיבה⁽¹⁹⁾
כמו יוסיף חרוש⁽²¹⁾ יוסיף תנובה:

[23]

ראו, מה נעמה תורה ויראה,
אשר תעדה עדי זהב, ותלבש
והנה היא מבורכת בטעמה,
כמו עלמה יפפייה⁽²²⁾ ונאה,
לבוש שנים⁽²³⁾ ותתיפה במראה,
אשר נעם⁽²⁴⁾ וחוץ היא⁽²⁵⁾ נשואה:

[24]

ותורה מבלי יראה, כאשת
ועינה קרעה⁽²⁶⁾ בפוך וכחל⁽²⁷⁾
ומה בצע ביפעתה וזיוה⁽²⁸⁾,
מדנים סוררה סרה בטעמה,
וגם תעד בחלייתה⁽²⁹⁾ ונומה,
וסות ערייה וערוותה⁽³⁰⁾ ערוסה:

[25]

ראו תורה אשר הושת יסודה
ומגדל עוז⁽³¹⁾ לתלפיות⁽³²⁾ בנוים⁽³³⁾,
לעולם יעמד חזק ואמין
ביראת אל מצאתיה למבצר,
מיוסדים יסוד רחב ולא צר,
למול אויב, ואם יעזו ויפצר:

[26]

ותורה מבלי יראה, כבית
תמול גבהו ורומי⁽³⁴⁾ עד שחקים,
ומה בצע, ויום מחר כתילים⁽³⁵⁾,
ומגדל רם ואין להם יסודות,
כמור גזית למבצר ומצדות,
ירקדון בני שעיר ושרות:

[27]

קנה תורה בלימוד⁽³⁶⁾ והבנה,
ולימוד⁽⁴⁰⁾ מבלי מעשה כאיין⁽⁴¹⁾ ותזהר⁽³⁷⁾ לעובדה⁽³⁸⁾ ולשומרה⁽³⁹⁾,
והוא טענת אלהים על ברואיו⁽⁴²⁾,
ותזהר⁽⁴²⁾ נחשב ויהי לזרה,
בתיהם⁽⁴⁴⁾ לו לבד שפה ברורה:

[28]

אשר יחכם להורות לאחרים,
תבונתו ושכלו יהיו לו
ותוכחותיו נשיאים רק ורוח
ונפשו בחלה תורה וחכמה,
לפח יקוש, ולא יועיל מאומה,
ממר אבק ועפר על האדמה⁽⁴⁵⁾

[29]

קנה תורה, ואל תאמר ירושת
הנא בה ועסוק בה יומם⁽⁴⁶⁾ ולילה,
זרע את ארצך וקצור יכולה,
אבותיי⁽⁴⁷⁾ היא, והיתה לי⁽⁴⁸⁾ לנחלה,
תהי⁽⁴⁹⁾ חכמה שכרך⁽⁵⁰⁾ בעמלה,
ואם תשים⁽⁵¹⁾ בקוץ ודרדר גרילה⁽⁵²⁾:

[15]

בעמדך אל פני מלך מלכים לבקש מדפניו כל⁸¹) צרכים.
זכור מי את, ומה⁸²) ומה הם מעשיך אשר⁸³) ישרו ואם המה הפוכים,
ומי האל אשר תעמוד לפניו. והוא צופה בסתרי מחשכים :

[16]

בבקשך פני גבר עמיתך, הלא תבוש ותתכסה כלימה⁸⁴;
וספק אם שאילתך⁸⁵) בידו, ואם תקדים גמול כמה וכמה.
ואיך לא תעטה אימה בדורשך⁸⁶) אשר קדם גמלך כל מאומה :

[17]

הנה⁸⁷) תודה על כל מה ישקדמך⁸⁸) גמולות⁸⁹) הרחמים⁹⁰) וחסדים⁹¹),
והתבונן על הבא לבקש והתפלל לך על העתידים,
וזאת היא מערכת התפילה⁹²) והיא עיקר⁹³) עבודת החסידים⁹⁴) :

[III. ג]

שער התורה והחכמה¹)

[18]

ירא האל, ירא את חכמיו אשר יורו לך דרך ישרה,
והתבונן²) לך צאת אחריהם, ומפיהם למוד דעת ותורה,
ודע כי נפשך³) היא בידם⁴) על⁵) צרור החיים⁶) צרורה :

[19]

ירא האל ותורתו קדושה ותהיה לך יקרה מפנינים,
ועל פיה תישר מעשיך⁷) ונפלו לך חבלים בנעימים,
והנה היא לבדך⁸) אוצר לנפשך וגם בה⁹) תאריך שנים וימים :

[20]

קנה בינה, קנה תורה ומצוה, ובהם תהיה ידך חזקה,
וכי¹⁰) היא המסילה¹¹) הקרובה, ליראת אל ואם נראית רחוקה,
וכמה יעבור איש לא יבונן וירע סוד עבודת¹²) אל רחוקה¹³) :

[21]

קנה תורה, קנה קניין¹⁴) ספרים, אשר מפז ותרשישים יקרים,
ואם נולד לך ספק בשכלך, שאל בהם כמו אורים ותומים,
הילך בקרב¹⁵) גיבור¹⁶) ויעוז וחרבו על ימינו אין להרים :

[II. ב]

שער⁽¹⁾ התפילה⁽²⁾ והעבודה⁽³⁾.

[8]

ירא האל, ודובקה⁽⁴⁾ בו לעובדו⁽⁵⁾ בלב שלם, וקו טובו וחסדו,
ויעליו⁽⁶⁾ לבך על כל גמוליו אשר יגמול, וברך שם כבודו
ובלתיו⁽⁷⁾ אל⁽⁸⁾ תעשה⁽⁹⁾ מאומה, הלא הוא אל, ואין עוד מלבדו :

[9]

עבודת אל עבוד תהיה לנפשך, ובלעדה תהי עובד לזרים,
ומה יתרון לך על כל עמלך, אשר תעמל ותוריש לאחרים⁽¹⁰⁾,
ומה שואל לך כי אם ליראה, אהוב חסד, ומשפטים ישרים :

[10]

ירא האל, והתפלל לפניו, ותמצא חן ושכל טוב בעיניו,
וכי תשאל מלפניו שאלתך, היה ירא וחרד מחרוניו,
ואת פתחי שפתיך שמור, אז יחנך⁽¹¹⁾ ויפק לך רצוני :

[11]

ירא אל⁽¹²⁾, קדמה פניו בתודה במרם תעשה כל עבודה⁽¹³⁾,
ונס⁽¹⁴⁾ רגלך⁽¹⁵⁾ בשם קדשו תרימו, ואין על כל⁽¹⁶⁾ דרכיך חרדה,
והבן⁽¹⁷⁾ שפתיך וליבך⁽¹⁸⁾ לאל אחד, ולא תמוט למועדה⁽¹⁹⁾ :

[12]

ירא האל, וכי תערך⁽²⁰⁾ לפניו תפילתך⁽²¹⁾ ירא ועמוד במורא,
עצום עינך⁽²²⁾ וידך⁽²³⁾ אזור נא, לבבך פן יהי פונה בזרה,
התדרוש⁽²⁴⁾ מלכך⁽²⁵⁾ בשר כמותך ותפנה אל מלאכה או סחורה :

[13]

קבע מקום אשר תעמוד לפניו, ומדוע⁽²⁶⁾ תהי נע אנה ואנה,
ובקש לו לבד די מחסורך, אשר תחסר בכל רגע ועונה,
והמותר שמור אל תבקש, וריחמך⁽²⁷⁾ ונתן לך חנינה :

[14]

ערוך סדר תפילתך⁽²⁸⁾, ואחר קרא אליו ודרשתו לשוכנו⁽²⁹⁾ :
והבן⁽³⁰⁾ את אשר תוליך בידך תשורת שי בבואך אל מעונו,
היאות לערוך שיח לפניו אשר מרמה ושקר על ימינו :

[I. א]

שער היראה.⁽¹⁾

[1]

ירא יי', והיאי ראשון וראשית בראשיתה מנוחת' הנוייה⁽⁶⁾.
לכל חכמה, ויש לה סוף ותכלה, ובה תשכח יגונה ועמלה.
וגם באחריתה' נמצאת' לנפש אנוש שלום ושום טוב ותהילה⁽⁷⁾ :

[2]

ירא האל, ולא תירא' בני איש, הכי' יראת אל' תהיה לך
ואם עלו בכסא⁽¹⁰⁾ המלוכה, למעוז אס' תהיה⁽¹¹⁾ שפל ודכא,
והיא מידה⁽¹²⁾ לכל מידות⁽¹³⁾ נסוכה :

[3]

ירא האל יראוך⁽¹⁴⁾ אנשים, וכי תעוז ביראת אל למולם⁽¹⁸⁾.
ואם הם ממך עזים וקשים, בפחדם יחרד לבם כנשים,
להוציא רגלך מפח יוקשים⁽¹⁹⁾ :

[4]

ירא מאהבה האל והיתם⁽²¹⁾, וזה' יאות⁽²²⁾, למען כי יצרך
ויראתך אזי' תהיה שלימה, מאפס⁽²⁰⁾, ומאין כל מאומה
וריקם אותך צורה נעימה :

[5]

ירא ופחד בתוכו⁽²⁴⁾ מעשיך, ואל תבטח בעשרך ותעוז,
וכולם יהיו אולי' ושמא, ועין לך ואיך תהיה כסומא⁽²⁵⁾,
ומי ידע הכיום מחרתו, ואם לא יהיה נמשל ונדמה :

[6]

ירא האל, ושיתחו לנגדך, במעשיך, ולא תחטא לעולם,
וזיכר שם כבודו⁽²⁶⁾ יהיה על שפתיך בכל דבר ותשלם,
ואל נא תעצים עין כעור'⁽²⁷⁾ וגם אל תחסום פוך ותאלם :

[7]

ירא האל⁽²⁸⁾ והיה חרד לקיים, אשר צווה⁽²⁹⁾ בתורתו⁽³⁰⁾ וחוקיו⁽³¹⁾,
וכי תחטא, תשוב שנג כזדון, להנחם וחסד רחמיו קו,
והוא יחשוב לך זדון כשנג, וכי תשוב לדבקה עם דביקיו⁽³²⁾ :

ספר יסוד היראה.⁽¹⁾

הלא כתבתי לך שלישים במועצות, ודעת לדעת חכמה ומוסר,
להבין אמרי בינה, ראשית חכמה יראת ה'.⁽²⁾ שכל טוב לכל
עושיהם, תהילתו עומדת לעד:

שאלוני מתי בינה להורות
וחוקים⁽³⁾ ימצאו בהם תחייה⁽⁴⁾
ויום יקראו לעלות מרומים
אליהם אורחות⁽⁵⁾ מוסר וחכמה,
לגופותם בעודם על אדמה,
יהיו⁽⁶⁾ להם לחיי הנשמה:

ותמהתי מאד על שאילתם⁽⁷⁾
למען נסגרה⁽⁸⁾ גם נעלמה,
ולא ידע אנוש ערכה ודרכה⁽⁹⁾,
והנה היא בעיניי⁽¹⁰⁾ נפלאה,
ומעין כל יצורים נחבאתה,
לבד ליראיי⁽¹¹⁾ אלהים נמצאתה:

וסבותי אני לדרוש ולתור
ובחנתי בכור מצרף תבונותי⁽¹²⁾
וראיתי אשר הכל כאיין⁽¹³⁾
בתורת אל ואכין רעיוני,
בני שכל אשר היו לפניי,
והבל בלעדי יראת יי⁽¹⁴⁾:

ועתה מה אני יושב ודומם,
ואבנה בית זבול נישא⁽¹⁵⁾ ונכון
יסוד⁽¹⁶⁾ יראה איסר⁽¹⁷⁾ מוסדותיו,
הלא טוב לי להקיץ את שנתיי⁽¹⁸⁾,
בראש הרים, ושמה⁽¹⁹⁾ תחנותי,
ואעמיד על שעריו את דלתי:

שמעוני, והטו אזניכם לי,
ואל תמרו לדברי פי וקולי
ואוכיחה ואערכה משלים
ושימו לב ועיניכם פקחו,
אשר אקרא, ומוסרי לקחו,
ישרים עד מאד זכו וצחו:

קחו מוסר, ואל תקשו לבבכם,
ונסו ודעו כי כל אמריי⁽²⁰⁾
והנה נוזלים⁽²¹⁾ על הלבבות,
ולמה תהיה לכם למוקש,
בצדק הם, ואין נפתל ועקש,
לרוותם כמו יורה ולקשי⁽²²⁾:

ספר

יסוד היראה.

[428].

אשר יבטיחך יום ביום במתן, בתוחלת מדכא לב ומחלה,
כענן מבלי גשם ומטר²⁷ יכסה עין אדמה באפילה :

[429]

בגרות אם תהי נפשך וריקם תפחד, שוב קחה מוסר ותערים,
והמעיטה לך אכול ושתה, מעט בשר הלא די לכשרים,
ואל תרבה²⁸ נשים, וכל עת שמור פן תתנה חילך לזרים,
וכל דבר תאוה נפשך בו, אמר עליו מאד דמיו יקרים,
הלא טוב לעזוב עושר לאויבים לרוב הון משאל מן העשירים :

[430]

עת הצלחת איש תשוב לו אבן חוצות שן ובדולח,
ובעת תשלח על מצליח תוך ידו עץ יבש שב לח,
האמן גם על נסע נסע, אם בן יומו פארות ישלח :

[431]

אם תשמע מוסר תזריח, תנוח נפשך חן חן לה,
בצרור החיים מושבה, מניין בנין בתיו תמצאם לה :

סליק כולו בע"ה.

ברוך נותן ליעף כח ול"א ע"י.

[418]

מקום גרו אבותיך היה גר, ושימה את מלונך בנינו.
ותן מקום עלי יושביו לעולם, וכן נמצא כבוד העוף בקנו⁽⁹⁾ :

[419]

לעד ראשה אל תהי גולה סוד פן תביאך לבזיון⁽⁹⁾.
את נפשך שמרה, וסם המות אל תהי⁽¹⁰⁾ שותה לנסיון⁽¹¹⁾ :

[420]

אשר יפקיד נכסים על ידי נער וגם⁽¹²⁾ אשה.
בראשיתו תהי בושה⁽¹³⁾, ואחריתו לבקשה⁽¹⁴⁾ :

[421]

ומוכיח לאיש אינו מקבל והדובר על⁽¹⁵⁾ לבות סתומים,
כמו אדם ישורר שיר למתים, ומתפלל וצועק לצלמים :

[422]

לאיש משכיל מעט הוכח ויועיל⁽¹⁶⁾
ויבין בדברים עד כלותם, ויקבעם למשפט לא
רחקה⁽¹⁷⁾ ויבין את קצתם מקצתם :

[423]

האיש⁽¹⁸⁾ אשר ירבה שחוק פיהו שומה, ואין רפאות לסכלתו⁽¹⁹⁾.
העת אשר שניו⁽²⁰⁾ יגלה, את הודו יהי ממעיט ופסדתו⁽²¹⁾ :

[424]

הארך במחשבתך ואז יהיו כל מפעלותיך במכלולים,
כי מעדני גן בהתאחר יהיו מתוקים גם⁽²²⁾ מבושלים :

[425]

איש בין לנצח ברשע אל תשו כח ואמץ⁽²³⁾ בו והעז⁽²⁴⁾ מצח,
כי המנצח ברשתו יפול⁽²⁵⁾, גם המנוצח הוא אמת נוצח⁽²⁶⁾ :

[426]

אנוש סכל יקדם עת ידבר לשונו את פני שכלו לסכלו,
ואיש משכיל בהתאחר לעולם לשונו אחרי דעו ושכלו :

[427]

שחוק לכסיל עשות זימה ועל כן תבונתו תהי אחר לשונו,
והמשכיל יאחר את דבריו, ולא יחל בדבר עד יבינו :

[411]

המאריך אומרו⁽¹⁶⁾ ושיחתו. קצים⁽¹⁶⁾ בני אדם בחברתו :

[412]

מלך⁽¹⁷⁾ היה שונא כבד, ויצו לכתוב⁽¹⁸⁾ על טבעתו,
הכבדת קום, ויהי⁽¹⁹⁾ לו הטבעת עד לכתו :

[413]

הלא כתוב בספר הרפואות באגרת שמינית⁽²⁰⁾ גם תשיעית,
אשר מושב אנוש כבד⁽²¹⁾ בחברה, ישיבתו כקדחת רביעית :

[414]

אנוש כבד יבקרך	בפעם ובאחרת, ⁽²²⁾
ולו ⁽²³⁾ לשון ברוב ⁽²⁴⁾ דבר	ושונה ⁽²⁵⁾ ומדברת :
תשו אונך כחרשת,	ועינך ⁽²⁶⁾ שים כעורת,
ורגליך כגדמת,	ופיך שים כסוררת ⁽²⁷⁾ :

[415]

בקר אוהב גם איש חולה, וחדל לך מלכמר הכבד,
אם תתבונן בחרוזיהם, תמצאם מניין הלכלד :

[XXII. כב]

שער אחרון מהספר.

והוא חבור המוסרים.

[416]

פני שוחק ושר,	אל ⁽¹⁾ תהיה בוכה
וגם יבזך :	כי לך יהיה לו ⁽²⁾ עני
יגונך אל ⁽³⁾ תגל,	ולאיש בלי יגון
ולא יחוך :	כי לא לך מביט ⁽⁴⁾

[417]

זקן וכל נער,	עצה שאל מכל
עצה ⁽⁵⁾ בלב ⁽⁶⁾ נער :	יש עת ⁽⁶⁾ אשר תמצא

[403]

מיל תטרחא עתי' תבקר
וטרח שנים להכנים

אנשי חלאים ואונים,
שלום ולשבית' מדנים :

[404]

חדל מבקרה כל
והוקר רגלך
ראה ממר
בני אדם בעוד

עת חברים,
ממשכניהם,
בהעצרי' וגשם,
יכלון עליהם :

[405]

כבד לבקר בא
ויאריך עמו
ויענה לו, אם לך
להשלימו
אך אם אני חייב לך
כמה אני חייב,

פני חולה,
את ישיבתו,
עסק, מהר
ולעשותו,
מחוב, אמור
(שאל) וקח אותו :

[406]

קחה מוסר לך ייטיב וינעם, ואיש כבד חדל מבקרהו,
למען תהיה עליו למשא בבקורך מאד ממחלהו :

[407]

אמרו לחולה מה חוליך, ענם זדון נפשי וחטאתי,
ויאמרו לו, תאות לבך מה היא, השיבם רק היא סליחתי :
אמרו הנלך נקראה רופא, ויענם הוא החלה אותי,
השיבוהו נאכילך, ענם כל מזון הוא מחלתי :

[408]

דחה כבד בחברתך, במיעוט האזנתך :

[409]

אכילה עם אהוביך⁽¹⁰⁾
אכילה עם משנאיך⁽¹¹⁾
כנופת צוף ומרקחת,
כספחת⁽¹²⁾ וקדחת⁽¹³⁾

[410]

בעתי' תראה בסוד
רחק מהם, ואל תבחר
יושבים שנים מבני אדם,
להכנס בתוך סודם :

[395]

שכן אשר לבו לרעה בך, סור משכונתו ורחקנה.
אם יחזה טובה יכסנה, אם יחזה רעה יגלינה :

[396]

אנוש חמס בכל עת ישנאה טוב ויבחר רע ומדיינים ומרי,
כמעשה הזבוב נגע מחפש, ומקום יעזוב שלם ובריא :

[397]

אנוש סובל בהזיק לו שכנו,
יהי נוחל כבוד ביתו והונו,
אנוש רוצה להנקם נקמה על משנאהו,
לנפשו מעלה יוסיף ואז עקב יגורהו⁽¹⁾ :

[398]

אדם משנא חבירו בפה ובלב יחטא,
יניר ויחרוש ויזרע שנאה, ויקצור חרטה :

[399]

היה נשמר, ואדם אל יהי נקלה בעיניך,
ויש אנוש זבוב קטן יהי מחנק גרוניך :

[400]

מרחיק עצמו משכן רע, אז צור ישעו מיד יחו,
לא יירא מלשון הרע, מספר בתיו תמצאם⁽²⁾ :

[XXI. כא]

שער בקור האוהבים והחולים והכבדים בביקור⁽¹⁾.

[401]

איש מניח בקור⁽²⁾ אוהב דבק אליו וחומס⁽³⁾ נפשו,
אך איש בקר אדם כבד ימצא קלון שיבאישו :

[402]

בקר לעתים רחוקות⁽⁴⁾ תוסיף בלבות אהבות,
אך אם לעתים קרובות⁽⁵⁾, תוסיף שנאות ואיבות :

[387]

אמ"י לא תהי קנאי
תגל ותצליח.

תרום ותשא הוד.
בתיו כמניין הוד :

[XX. כ.]

שער החנף ולשון הרע ושכן רע.¹

[388]

אשר יתקשמה
אמת יתגל
ומתקשט באי"י טבע
וצובע שער ראשו.

מאין נכונה.
בעדי"י הבחינה :
בעל כרחו יגלהו.
חלישותו תעידהו :

[389]

חבר ולבו רע דומה לקרחת"י. יתפשטה בנוף לחלוש בריאותו.
כי הוא יחפש על מומי חבירו. גם יעלים ויסתור את טובו וצדקתו² :

[390]

בעת תשמעה אדם ידבר באוהבי"י דבר מום וכל דופי. והוא
לא ידבר בו.
אהיביך שמור. ושנא בנרגן אשר דרכו לדבר באישים.
כי שנאות ושוא חרבו³ :

[391]

אם תחזה נאמן נראה בעיניך מנידי"י דבר דופי אל תאמן עדין.
כי אם יהי נאמן. לא יהי⁴ מניד דופי ושמע שוא לעד לבלעדיו⁵ :

[392]

אל תאמן כל מדברות אדם. כי אין אמת כל מה בפה דובר.
איש יאמין רכיל ונרגן לאי"י ישאיר לנפשי"י אח ולא חבר :

[393]

אל תחשוף סתרי חבריך. פן יחשוף האל סתריך :

[394]

היה ענו שפל רוח ודכא לעולם. ועזוב חימה וחרף.
ואל תגד דבר חירוף לאדם. ודע כי המספר הוא מחרף :

[יט. XIX.]

שער הקנאה.

[379]

קנאה מאד רעה ומכה נחלה לגוף, ועצמותיו תהי שוברת.
שנאה תהי מעלים לעולמים, והקנאה לעולם כך תהי⁽¹⁾ נברת :

[380]

כל האנוש תוכל לרצות חוץ מאיש עלי עושרך⁽²⁾ מקנא כך.
כי לא מרוצה יהיה⁽³⁾ לבו עד יאכדה עושרך⁽⁴⁾ וכל טובך :

[381]

לא תמצאה חוטא באיש קינא⁽⁵⁾ על איש אשר ידו יקר מצא.
כי הוא כנגד בוראו קוצף⁽⁶⁾ תמיד, ושונה באשר רצה :

[382]

אולי⁽⁷⁾ יום תקראה אותו לעזרה לשרש גזעך אמנם קראתו.
ולולי עצי יער אשר תחזיק יד איש בקרדום לא כרתו :

[383]

אין לך שנאות מאין רפואות.
כי אם שנאות⁽⁸⁾ מצד קנאות :

[384]

לא יאריך ימים	מקנא באשר
לא לוי ⁽⁹⁾ תהי תקוה	ולא תוחלת.
ידאג ודאנתו תמידה	על אשר
לא לוי ⁽¹⁰⁾ תהי ⁽¹¹⁾ נזק	ולא תועלת :

[385]

מקנא אל תהי באנוש יברך ימי חייו במאכל תענוגות.
למען ישבעה⁽¹²⁾ הוא מעדנים, ואתה תשבעה נצח דאנות :

[386]

שלושה האדם מקנא בם ימיו, ועינו צר בהם וירבה⁽¹³⁾ שמתו⁽¹⁴⁾.
באיש אומנותו ואיש ממשפחתו ואיש בשכונתו בגודל יקרתו :

[370]

רועה כסיל יסכל, והולך את חכם לב כל אנוש זכרו כמור ידיה.
רוח בעברו על בשמים יהיה נודף, וטוב ריחו אל אף יריח.
אכן בעברו על נבלות יעלה באשו וצחנתו מאד תצריח :

[371]

שוים(בשקל חד) בעיני שומה אוהב ושונא לו, וטוב וחומא :
אשר נגדו בני אדם בשוה, לאולתו רפואה לא תקוה(:

[372]

ומי הוא זה(אשר קלון
אשר נכנס במקום
ואומרים לו שבה בכאן).
והמאריך מאד דבר
לספר מבלי עתוי(:

[373]

כסיל עת תם תשובותיו
יהי מוחל גדפותיו :

[374]

אנוש לא יהיה גאה בנפשו, בכל פעם ופעם יעזרנה,
וישפל האנוש גאה ונשא עדי עפר, וכל איש ירמסנה :

[375]

אדם בבינתו נשען ובעצתו,
תעה ונכשל¹⁰ בטח בחכמתו :

[376]

אתמה על כל אדם משכיל איכה אין אל לכו נותן,
איך יתנאה אדם עבר זה פעמים מעבר שתן(:

[377]

איש גאווה לובש
גדול בנשמתו
ישמח ללא דבר
יחשוב לעלותה
בשכלו יחזה
ורב מטנה,
ויתנאה, ועת
וישפילנה(:

[378]

עסי(הכסיל אל תדרכה תוך גל,
ועת תאבה לספור מספר חרוזיה תמצא במניין גל :

כ"י) אהבת השר
מלכו"י) והנצלי"י

תהפך"י) את חמת
ובטח ילך :

[364]

על"י) דברת שבועת אלהים
לבל אומרה כבוד פיהו

לחולק אשקה רגלו וידו,
בהתבונן ספר בתיו וידו :

[XVIII. יח]

שער הכסילות והגאווה והאולת.

[365]

חמשה תמצאה בכסיל
ללא דבר יהי כועס,
ויתן כאשר יתן
ולא יכיר מקום מחנה
וסוד לא יחשוף ריע.

ולא תמצאו בזולתו :
ולריק רוב יגיעתו.
ללא הגון במתתו,
לאהבתו ושנאתו.
בעתו יחשוף אותו :

[366]

אנושי"י) בין לא ידובר
לעולם ואנוש
כמרגלית יקרה
מחירה לא יהי

בין כסילים
ישר ונכר,
במחירים,
נודע במדבר :

[367]

שלשה הם מאד ירך עליהם לבב, משכיל ויכפיל כאבו,
אנוש דעת ומנהיגו משוגע, ואיש צדיק ורשע ישלטה בו :

[368]

וששה הדאנה במ
אנוש עשיר כבר ירד
ונזטר ואשר נפשו לעולמים
ודורש מעלה אינה

לעולמים מצומדת,
ועשיר יפחד רדת,
מחמדת,
ראויה לו ונכבדת :

[369]

אם תשקלה שנאת חכמים בפלס ואהבת הכסיל, תמצא
יתרון בשנאת החכמים, גם אל כל אנוש נכון מאד נרצה :

[357]

אם המלך ירב אותך, גם עיניו אותך ישניחו,
אל תפן בו, ודברך המעיטם, כי לא יצליחו;

[358]

מלך במשפט יעמיד ארץ, כי כל עבדיו באמת ינחם,
טוב מזמן ישבעי, ואור פניו טוב מתבואות רב ומלחם;

[359]

הרע אשר במלכים הרע אשר בנסיכים⁽¹⁾
יסית וידיח חבירי⁽²⁾ הרע⁽³⁾ אשר בחברים,
ארץ ושבעה⁽⁴⁾ ובטחה אין בה שנאת⁽⁵⁾ מגורים;

[360]

אם יעש ק⁽⁶⁾ אדם חברו, לזעוק אלי השר
אם יחמוס אותו, ודינו מלך, למי יצעק ואל מי
יועק⁽⁷⁾ ואנה ילך:

[361]

אל תעמוד בפני⁽⁸⁾ כי בארי יטרוף
סור מפני גשם אל תעמוד בפני
גם היקום יחטוף⁽⁹⁾, נהר בעת ישטוף⁽¹⁰⁾;

[362]

בחברת המלכים לאיש משכיו,
מגדים בו נרדים אבל דומה להר
ובו נוה ורבעה נחשים, עמידתו כעומד על קברים;
עווי⁽¹¹⁾ וכבוד עש כפרים,
ועל ראשו כתרים, עש כפרים,
תלול ונישא⁽¹²⁾, וכל חיות אריות עם נמרים,
עמידתו כעומד על קברים;

[363]

אם יהיה השר⁽¹³⁾ משנא לך וצר,
אל אהבת המלך, אל תבטחה

[349]

אם סודך לא תספר, יהי אסירך ימי עד,
 אב¹⁰) תחשפהו לאחר, תהיה אסירו ותמעד,
 ביום תחשוף צפון סודך לאחר ויודע כבר לבך בחנו,
 אבל לא¹¹) תחשפהו אל שנים, ויודע למי מהם תדינו¹²):

[350]

סוד השנים סוד הלבבות, אך סוד שלשה סוד הרחובות:

[351]

איך תאשים אדם יגלה¹³) סודך, אם לבך יצר להטמינו,
 אם לא תכסהו והוא סודך, איך איש ואין סודו להצפינו¹⁴):

[352]

כל¹⁵) איש גלה סוד מאדם אל אחר מני דרך ימ,
 שמרה אל פיה במחסום, וספר בתיו יצ:

[XVII. יז]

שער המלך.

[353]

אנוש מלך יהי תובעו¹⁶) ושונאו מאד יצר¹⁷) וארצו חיש תקיאו,
 ירא האל¹⁸) כאשר יאות לגודלו, ובמלך דבק ושמע בקולו:

[354]

דעה כי דת ומלך לאחדים, שני אחים בכל משמר ומחזה,
 ואין כח בזה¹⁹) לעמוד בלא זה, ולא צוה להתקיים בלא זה:

[355]

דורה בעיר מלך נורא, ובה שופט
 צדק²⁰), ובה נהר לא יכזבו מימיו:
 גם בה יהי נמצא שוק, וחכם לבב,
 רופא לכל²¹) חולי מכיר בכל מומיו:

[356]

מלך ואש שוים בכל עניין²²), אם תרחקה מהם תצטרכה להם
 אם תקרבה השמרה מהם, פן ישרפוך²³) חיש²⁴) בגחליהם:

[340]

העת תהי מושל בכבוד ובנחת תהי⁽²⁰⁾ מושל נדיב⁽²¹⁾ עם,
יהיו כחפצך ועל פיך כל מחנם יהיה ומסעם,
אכן⁽²²⁾ נבלים⁽²³⁾ ואוילי⁽²⁴⁾ עם, לא תמשלה בהם כי אם בהכניעם :

[341]

מדם אכיר מעלת כד איש, עלי להכיר מעלת גוי,
ולהתנהג עמם בטוב, אמנה בתיו מניין גוי :

[XVI. מזו]

שער בהסתר הסודי.

[342]

אל תגלה אוזן⁽²⁵⁾ אוהבך, על סוד תסתיר מאויבך,
בעת יגלה לך⁽²⁶⁾ סודו אוהבך⁽²⁷⁾, שכח אותו ויסור מלבבך :

[343]

בעת כל בני אדם לך סודו יגיד⁽²⁸⁾, כחד ההגדה ותסתיר⁽²⁹⁾ המניד :

[344]

ואם⁽³⁰⁾ סודו באגרת כתבו, והפקידו בידך אוהבך,
קרע אותו כאלו לא ראיתו, וישכח ויסור מלבבך :

[345]

בעת אדם לך יגלה צפון סודו⁽³¹⁾ ומדברו,
גנוז אותו כמו מטמון, ולבך יהיה קברו :

[346]

אדם יגל דבר וסוד חושף,
איכה יהי⁽³²⁾ נאמן ובטוח⁽³³⁾ עלי כסף :

[347]

אם תחשוף⁽³⁴⁾ סוד לאדם, ויחשפהו לשכלו,
אל תאשימהו⁽³⁵⁾, למען⁽³⁶⁾ צר לבבך⁽³⁷⁾ מהכילו :

[348]

אדם בסודו צר לבבו מהכילהו ובוער בו כאש כירים,
לא ישמרה מחסום⁽³⁸⁾ לפיהו, כי לשונו רחבת ידיים :

[XV. מז]

שער ההכרה והתנהגה.⁽¹⁾

[332]

לא יקרא אדם חכם נזהר מדבר בו נחשל.
אך יקרא אדם חכם נזהר מרם יהיה נכשל:

[333]

אנוש משכיל ולבו אל ימינו⁽²⁾ אשר יכיר לבין הוות ונמנע.
ומתנחם במה אין בו יכולת, בכל עניין⁽³⁾ יהי שוקט ולא נע:

[334]

אין איש שלם באמונתו עד תשתלם הכרתו⁽⁴⁾.
ובעת יפתח פיו על דבר כיור לבא עד תכליתו:

[335]

היה מכיר זמניו⁽⁵⁾. ושומרה⁽⁶⁾ את לשונך.
והתעסק בענייניו⁽⁷⁾. והבט מה⁽⁸⁾ לפניך:

[336]

כתבי⁽⁹⁾ אדם וספרתו ראייה עלי שכלו ובינתו ורוחו.
ומנחתו תהורה על נדיבות⁽¹⁰⁾ לבבו ועצת נפשו שלוחו⁽¹¹⁾:

[337]

השמרה מכל טובים בנבראים⁽¹²⁾. ופחד מאד מכל רעים וחטאים;
[338]

אמת גוף (בין)⁽¹³⁾ אנוש לעד ולבו בעלי מומים.
שניהם בעלי מומים, ואיכה יהיה תמיס⁽¹⁴⁾:

[339]

אם⁽¹⁵⁾ תהיה מושל עלי עמים, התנהגה עמם בטוב להם,
תבא ותגיע לאהבתם⁽¹⁶⁾, תיקר ותכבד בעיניהם,
תמשוך לבבותם⁽¹⁷⁾ בלי⁽¹⁸⁾ חבל, תקנס⁽¹⁹⁾ בגופותם ונכסיהם:

[322]

ממרה את פיך בגלוי אר עין [בל⁸⁰] מקל יקרתך.
אכן מקלך בסתר מראה כי יש לו⁸¹ פתדתך⁸²

[323]

תמחול לפשע ואשם לנבלים, כמו תמחול ותסלח לאצילים⁸³ :

[324]

לאיש תן ממך מנע⁸⁴ שאלה, ואם הרע לך תן לו מחילה⁸⁵ :

[325]

הודה עונך, ואז בקש⁸⁶ למחול⁸⁷ על כל זדוניך,
כי אם תהי כופר ולא תודה, נחשב לך כפל עונך :

[326]

סלח ומחול לפשע אוהבך, ואל תתגל בריב⁸⁸ עם אויבך :

[327]

אם (תהיה) תמחל⁸⁹ לאיש⁹⁰ תתעננה,
אך אם תהיה נוקם ונוטר תדאגה⁹¹ :

[328]

טרם עשות מעשה חשוב עליו הכי עור יש בידך לעשותו כח :
או אם תצוה⁹² להרוג⁹³ איש אין יכולת בך לגופו אך לחזיר הרוח :

[329]

אדם אשר חטא (לכלל⁹⁴) ימיו⁹⁵, ויחטא פעם חבירו לו,
איכה יהי כועס, ולא יזכור כי יזכרה חטאו וכל מעלו :

[330]

אם את תדבר בחכריך⁹⁶ ברבות דברריך ומליך⁹⁷,
אל יהיה⁹⁸ קשה בעיניך אם דברו הם על⁹⁹ פעליך :

[331]

מחול לאשר חטא והודה, וכן תמחול וכפר נא ותסלח,
ושער זה בעת תמנה חרוזיו, במספריו תהי מונה ספר לח :

[313]

שְׁלֹשָׁה נִבְחָנוּ
לִמַּד אוֹתָם
אֲנוֹשׁ עֲנִיּוֹ⁽¹⁰⁾ בַּעַת
בְּמִלְחָמָה, וְאוֹהֵב
עַל יַד שְׁלֹשָׁה,
וְלֹא תָשׁוּב לְכַסְלָה,
כַּעֲסוֹ, וּגְבוּר
אֶת⁽¹¹⁾ שְׁאֵלָה :

[314]

בַּעַת⁽¹²⁾ שֶׁתֹּאֲהֵב דְּבַר יִכְסֶּה לָךְ מוֹמִיָּן⁽¹³⁾ אֲשֶׁר הָיוּ לַפְּנִים,
וְעַתָּה תִּשְׁנֶא לְכָל⁽¹⁴⁾ דְּבַר יִגְלֶה לָךְ מוֹמִיו וְאִם הֵמָּה צְפוּנִים⁽¹⁵⁾ :

[315]

אֶל⁽¹⁶⁾ תַּחֲשׁוּב עוֹן עָלֵי אָדָם
כִּן⁽¹⁷⁾ לְאִשֶּׁר הוֹדָה מַחֹל וּסְלַח
יִתְנַצֵּלָה מִמֶּךָ בְּדִבְרֹתָו,
פָּשְׁעוֹ וְחַטָּאתוֹ וְאַשְׁמָתוֹ :

[316]

אֲנוֹשׁ אֵינוֹ כְּאַמִּין
וְגַם⁽¹⁸⁾ אֵינוֹ מוֹחֵל
חֲשׁוֹב אֶת אֲהַבְתּוֹ
וְאִכֵּן אֶת רַחֲוִקוֹ
בַּעַת יִתְנַצֵּלָה⁽²⁰⁾ אוֹהֵבְךָ⁽²¹⁾
וְדַע כִּי הַמַּחֲלִילָה מִנְּתִיבָתָ⁽²²⁾
כְּאֵלּוֹ לֹא הִיתָה,
מֵאֵד רַחֲקָה בְּאַה⁽¹⁹⁾ :

[317]

לְחַוְבוֹ אוֹ לְקוֹצֵר יָד מַחֹל לוֹ
אֲנוֹשׁ נָדִיב וּמִדְּעוֹ וּשְׁכָלוֹ :

[318]

דִּין כָּל אָדָם יַחֲטֵא לְזֻכּוֹת
גַּם אֶל תַּחֲשׁוּב עָלָיו רַעָה,
מֵרֶם יִתְנַצֵּל מִמֶּךָ,
כִּי אִם יִזְכֶּה יֹאשִׁימְךָ :

[319]

אֶל יִתְעַכֵּב עִמָּךְ חוֹב⁽²³⁾ אִישׁ
כִּי הָאֶחָד בְּרוּר, גַּם⁽²⁴⁾ הַשְּׁנִי סָפֵק,
כִּי עַד יוֹם הַתְּנַצֵּלוֹתָו,
יִבִּין⁽²⁵⁾ אוֹתוֹ :

[320]

לֹא תִמְצָאָה עֵצֶל כַּעֲצֵל מִקְנֹת
יוֹתֵר מֵאֵד עֵצֶל אֲשֶׁר קָנָם וְאִבֵּד
הָאוֹהֲבִים אֵלָיו מֵאֵד נִתְּכָרִים⁽²⁶⁾,
אֲהַבְתָּם וּכְעַתָּה⁽²⁷⁾ נְפֹזִרִים :

[321]

קָבֵל אֲנוֹשׁ בֹּא לָךְ לְהַתְנַצֵּל,
כִּי כֹאֲשֶׁר יִכְנַע לַפְּנִיךָ,
אִם הָאֵמֶת אֶתוֹ וְאִם שֶׁקֶר,
לַפְּנֵי⁽²⁸⁾ בְּנֵי אִישׁ אוֹתָךְ מוֹקֵר⁽²⁹⁾ :

[307]

חברת אנוש נבל
 אין לה רפואה
 כן לא יהי נסבל^(י)
 נבל, לכן מהר^(י)
 כשן כואבת,
 כי אם בעקור אותה,
 ימי חברת אנוש
 וחיש לשנאתה :

[308]

אל תמיר את חן אשתך
 כי החשק מתעה שכלך
 וכבר התעה חכם ממך,
 ביופיו^(י) אשת זולתך,
 ובכל עת בא למעותך^(י),
 על כן שמרה חכמתך :

[309]

אהובי^(י) תבחר בכל מבחר,
 עד
 חברתו שים על לבך,
 תמצאם
 בקש חפצו
 מרחוק,
 מספר בתיו
 חק :

[יד. XIV]

שער בחינת האוהבים והתנצלותם ומחילתם^(י)

[310]

זה יקרא אוהב נאמן^(י)
 עם הונוי^(י) עת חסרונך,
 המתנדב לקראתך,
 ובנפשו יום צרתך :

[311]

אכן בזאת תבחן אנוש
 אם תחלוק עמו
 ובעת גדולי^(י) כעסו
 שימו עלי לבך^(י)
 חברתך,
 ותכעיסהו,
 יהודה האמת,
 והקריבהו :

[312]

אל תבטחה על איש
 צורכו^(י), ויש לו
 אך כאשר יודה^(י)
 עתי^(י) תמנעה לו תת
 יהודך בעת
 ממך תוחלת,
 ויפארך^(י)
 וכל משאלת :

[299]

בפעם אחת ידידות אהבתך לאוהב⁽¹⁰⁸⁾ לך אל תגלה.
בעין פרי⁽¹⁰⁹⁾ יבכר לחדשיו, תודה⁽¹¹⁰⁾ לו ואת חפצו תמלא⁽¹¹¹⁾ :

[300]

השמרה⁽¹¹²⁾ מחברה רעה, אין בה חכם ותמים דעות,
כי בשיבת חברה רעה, תלמוד בה כל מדות רעות :

[301]

סובל חברת אשה⁽¹¹³⁾ רעה, זה הסובל גדול דעו⁽¹¹⁴⁾,
כי הוא דומה לזאב יער, יחליף שערו אך לא טבעו :

[302]

היש נתק וצרעת כאשה מנאפת ועוזבת⁽¹¹⁵⁾ גבירה,
בלבו היא כמו מכה מריה, ויקוץ בה ולא ימשול למוכרה,
היש מחלה ללב וכאב לנפש⁽¹¹⁶⁾ כמכאבה, ומסחרתו⁽¹¹⁷⁾ רע כסחרה:

[303]

כשתשב⁽¹¹⁸⁾ שבה עם הנדיבים⁽¹¹⁹⁾, ותכבד⁽¹²⁰⁾

בעיני אל ואדם,

ואם תשב בחברת

הלא ירבה קלונך

[304]

אין טוב לאדם בשכל
אין הון ועושר אשר במ
אם לא גברת⁽¹²¹⁾ חכמה,
אם לא שתיקה ומחסום
אם לא הלא⁽¹²²⁾ טוב בחר לך⁽¹²³⁾ קבר וכרקב⁽¹²⁴⁾ עצמיו :

[305]

אדם אשר בא במקום

איכה יהי רב באדם

[306]

ארבעה מביאים לאדם
גאווה ועקשות ועצלות⁽¹²⁵⁾
לידי אכדון ותחרות,
ובכל חפצים מהירות⁽¹²⁶⁾

[290]

אוהב הלא בלבבות

צפון ועל הלשונות.

נראה עין בעין

לבות ויצפון⁽⁷⁷⁾ אמונות.

[291]

אל תחניף אוהב לך גם אל תשאל בני⁽⁷⁸⁾ אדם עלי⁽⁷⁹⁾ סודיו.פן תמצאה אדם ידבר⁽⁸⁰⁾ בו דופי⁽⁸¹⁾ וירחיק ממך דודיו :

[292]

התנדבה עם⁽⁸²⁾ אוהבך עם כל עושר⁽⁸³⁾ אשר יש לך ונשמתך.גם⁽⁸⁴⁾ אל קרוביך בהוניך, ובשכלך הטוב ובדברתך⁽⁸⁵⁾ :ולכל בני אדם תהי⁽⁸⁶⁾ מסביר פנים ותן שלום בעת לכתך.ולשונאך התנדבה עת יצטרך בצדקתך וטובתך⁽⁸⁷⁾ :

[293]

השמרה⁽⁸⁸⁾ מאיש אשר אוהב אותך בכל עתים⁽⁸⁹⁾ לפי דרכו.כי ממך חיש יהפך ערפו⁽⁹⁰⁾ עת תחקור⁽⁹¹⁾ חפצו וכל דרכו⁽⁹²⁾ :

[294]

לאוהבך תזרה⁽⁹³⁾ אהבתך, וסוד אחר לעולם אל תגלה.

ושונאך להשלים עמך [בא] גם לטובתו פני האל תחלה :

[295]

ישלם ו[לא]⁽⁹⁴⁾ יאבד שכרו.אם תשלח⁽⁹⁴⁾ יד בדבר

לעד בלאו אל תמירו :

אם תאמר הן⁽⁹⁵⁾ בדבר

[296]

תוכל ספור, הדבקה אליו.

אם תמצאה חבר אשר מומיו

תוכל לחקור⁽⁹⁷⁾ ועמוד עליו :

כי אין למומי האנוש מספר.

[297]

באמת⁽¹⁰⁰⁾ כלי חרש.אהבת כסיל⁽⁹⁸⁾ דומה

ישוב לקדמותו :

אם ישברוהו, לא

דומה כלי זהב.

אהבת אחי מוסר

נחה⁽¹⁰¹⁾ הכנתו⁽¹⁰²⁾

קשה שבירתו.

[298]

כלי חרש אשר יוכה⁽¹⁰³⁾ ישובר⁽¹⁰⁴⁾ לאין מרפא⁽¹⁰⁵⁾ וכן נלוז ויהיר⁽¹⁰⁶⁾.ואיש משכיל אחי מוסר כזהב, בעת מוכה יהי מצהיב ומזהיר⁽¹⁰⁷⁾ :

[281]

האהבה השלימה⁽⁶⁵⁾, מאיין⁽⁶⁶⁾ מדנים וריבות.
זה לך לאות ולמופת, התחברות הלככות⁽⁶⁸⁾ :

[282]

התחברה תמיד, ולא תתפרדה⁽⁶⁹⁾ מאיש יקר רוח ונוח דעת,
תיקר בחברתו, ואהבתו לך תהיה בה⁽⁷¹⁾ כל האנוש נודעת⁽⁶⁸⁾ :

[283]

אהוב חבר והוכיח במוסר⁽⁶⁹⁾ בכל עתים⁽⁷⁰⁾, אבל בינך לבינו,
והודה לו⁽⁷¹⁾ כאלו יהנה לך מנת ידו ומכספו והונו⁽⁷²⁾ :

[284]

נמץ אהבת חבריך בלבך כמסמרים עלי אהלים⁽⁶⁸⁾ וספים,
ושרשי נריבותם⁽⁷⁴⁾ ינובון⁽⁶⁵⁾ עלי לשון סעפים :

[285]

נקב מחט אין עינו צר⁽⁶⁶⁾ להיות רחב⁽⁷²⁾ לשני אוהבים,
גם⁽⁶⁸⁾ רוחב עולם כולו צר מהכיל לשני אויבים.

[286]

בעת תרצה להבחין⁽⁶⁹⁾ אוהבך,
בלבו זאת⁽⁷⁰⁾ אשר⁽⁷¹⁾ כזב וכחש,
שאל את⁽⁷²⁾ לבך כי הוא יהיה לך
כמו קוסם, ובו נחש ינחש⁽⁷³⁾ :

[287]

מי שמרחו שם עליך גם מנע ממך טובתו,
אל תאמן בו, כי יחליק לך ורחק מאהבתו :

[288]

אהוב תמיד ושלם לך⁽⁷⁵⁾ גמול, אשר⁽⁷¹⁾ קדם לך טוב
וכמוהו אהוב⁽⁷⁶⁾ ידי וטובו, אדם קנייתו,
בטובתך תהי נאהב בלבו :

[289]

את אוהבי אהב מאח בעוד אחיה,
כי איך אאהב אח עד אוהבי יהיה :

כמו ברפואות.^(י)
 הדרם והודם :
 ללב איש לקרבם.^(י)
 וינוד בבואם^(י) :

ויש בחברים
 לעיתים ידועים
 ומהם כמדוה
 יהי בא בבואם

[273]

מציאה גדולה.
 חרטה ומחלה :

בחברת נדיבים
 וחברת נבלים

[274]

תמיד יפארך.
 הוא^(י) יהי בעזרך.
 יצדיק^(י) דברך.
 יסבול אמריך :

תבחר לך חבר
 אם תחסור^(י) דבר
 או אם תהי דובר^(י)
 תמיד ואם תבעום

[275]

נאמן באהבתו.
 במאודו וביכולתו^(י) :

זה הוא אשר נקרא
 חבר ירימך^(י)

[276]

בחברת כל אנוש שומה אנחה, ושנאתו לכל משכיל מנוחה :

[277]

לשומ^(י) צריך בחירת הבהמות, וכן בעל לכל אשה כשרה.
 וצורך^(י) כל חכם לבב לעצה, ולא תהיה תבונתו חסרה :

[278]

תפוש^(י) חבר לבינך ובינו.^(י) ואם^(י) לא ישמעה אל סוד ועניין.^(י)
 תפוש^(י) אותו בחברת אוהבך.^(י) ואם נזהר חשוב אותו לקניין^(י) :
 ואם אין חשוב אותו חסר סוד.^(י) ויפקוד^(י) ואל יעל במניין^(י) :

[279]

אל תוכיח אדם אחר, גם דברתך מנהו אחר.
 כי אם^(י) לא יוכיחו שכלו, איך יוכיחו שכל אחר :

[280]

מה טוב חברת אדם מכיר ערך עצמו גם^(י) מעלתו.
 זורה ורחק מאיש הפכו כי לא תצליח חברתו :

[264]

שנים מדובקים
שתיקה אחות רצון

[265]

אל תחליף חבר קדמון בחבר (הוא) חדש בעוד לבו עמך ביושר(וה):
אל תהיה⁽¹⁹⁾ בזה באיש אחד⁽¹⁸⁾ שונה⁽¹⁷⁾ ואל ימעט בעיניך,
גם כן באלף אוהבים אין די כספך תנה בהם⁽¹⁸⁾ ותוניך:

[266]

אמת כל הון וכל קניין⁽¹⁹⁾ יעופון מבלי אבר,
ואין מטמון כמו מוסר ואין מעין⁽²⁰⁾ כמו חבר:

[267]

בחר לך חבר בו לבך מאמין כי איש בלי חבר כשמאל בלי ימין:

[268]

חבר בחר לך מבני עולם בו לבך סמוך ובטוח,
וזנה באח ובגוד בלב עקוב יבנה⁽²¹⁾ נוה בוגד⁽²²⁾ ויטוח:

[269]

האח שאר הגוף, והאוהב⁽²³⁾ נקרא שאר נפש והרוח,
עת תתחברה אישים, בחר מהם איש לא יפתך ויכשילך[:
ובכל ימי חלדו בכל עניין,⁽²⁴⁾ עצמו יהי מזיק דהועילך,⁽²⁵⁾
ובעת בני אדם מציקים לך, יטרח בכל עת להצילך:

[270]

היה מקדים בשלום לחברך, ותרחיב⁽²⁶⁾ לו במושבך מקומות,
וכל עת תקראה⁽²⁷⁾ בשמו, קרא לו וכנהו בשם חביב בשמות:

[271]

היש בער כמו מאשים אנשים⁽²⁸⁾ בכל מפעל והוא עושה כמותו,
ורואה הוא⁽²⁹⁾ בני אדם ומומו יכסהו ולא יוכל ראותו⁽³⁰⁾:

[272]

אמת החברים
לבבך תנה בם
חברים אשר הם
ותמיד תהי

שלשה חלקים,
והבן בסודם:
כמזון לנפש,
צהלתך בידם:

[257]

מאד אתמה עלי קונה עבדים בהון יקר ונתן בם מחירו.י)
ולא קנה בני חורין.י) בחנם בטוב טעמו ושכל מאמרו.י) :

[258]

כל עושר מהבל ימעט. כן ירבה הקובץ על יד.
ואמת דבר, שים דברתך, חרוזיה תמנה לך י' ד' :

[XIII. יג]

שער החברים והחברה.י)

[259]

לכל דע לך חבר ונאמן. סלח חובו ותמחול לעונו.
וחבר רע יבקשי.י) תאנות.י) ממך תדחה עדי.י) יפגע במינו :

[260]

דברים שבעולמך מעט או רבי.י) דברים הם,
לבד מאהבת שוטים, לזאת התרחקה מהם :

[261]

חבר יעצך בצדק.י) מסכים לשכלך קנהו.
אך אם יעצך ומסכים עם תאותך דחהו :

[262]

בחר חבר אשר הוא לך וברשותך והוא לך.י) כמו ידך.
והוא נכנע לך בכל דבר כאילו יהיה עבדך :

[263]

לחורר.י) בכבוד חבריך	לקשור
אהביו וגם וידידיו.	וגם לדבקה בו.
שים עינך ולבך עליו.י)	בעת ראותך.י) בואו.
להרחיב לו מקום	לשבתו ומושביו.י)
ובעת אשר הוא מספר	לך.י) תפקחנה
אזניך להקשיב	אל מאמרו אל ניביו.י) :

[251]

מכל משטר שמור פיד, אז תנצל כצבי מיד,
ושתיקה לך טוב מדבר, וחרוזה מניין מיד:

[XII. יב]

שער האמת¹

[252]

אמר

מנוחת החכמים יום אמת מצאוי וכל יושר,
מנוחת הכסילים יום מצוא שקר וכל קשר:

[253]

השיב במדבריו צעיר ימים³ לאיש זקן
נגדו וכנגדו, (והוא זקן אומ' להכזיבנו) "
ויאמרו לו, בוש שתוק, איך תעמוד
נגדו וכנגדו⁴ והוא זקן מאד להכחישנו:
ענה⁵ ועוד אם לא תדע כי האמת
(כי) הוא גדול וזקן עוד מאד ממנו:

[254]

ענה חכם בלבב בר', בחלקו על דבר
חכמה ומדע⁶, ותט לו אוזן והוא נדיבנו⁷
כי האמת אהוב נחמד ורצוי⁸, ואפלטון
גדול רב ומאד צורב⁹, גם הוא אהובינו,
משפט שניהם נבחרה לנו, אך האמת יותר חביבנו:

[255]

אמת דבר ולא¹⁰ תשא פני זקן נשוא פנים,
אמת זקן מאד מנהו, ישיש עולם אביר שנים:

[256]

חכמה נמכזה מבלי¹¹ עושר, גם הוא בלי חכמה יכס מומים,
יצידיק דבר אדם ואם כזב, כן רש יהי מכחיש דבר תמים:

אם⁽⁴⁸⁾ מבעוד יום שמע וקשוב בעת תחשב⁽⁴⁹⁾.
 טרם תדבר ראה את⁽⁵⁰⁾ כל סביבך :

[243]

מכשול⁽⁵¹⁾ לשון אדם יחייב⁽⁵²⁾ את ראשו ולדבריו⁽⁵³⁾ יהי נספה.
 אך אם יהי נכשל במועצותיו⁽⁵⁴⁾, פתאום⁽⁵⁵⁾ יהי ננף⁽⁵⁶⁾ ויתרפא :

[244]

בינה אנוש משכיל יסוד דברי עולם, ושים לבך לבינתם,
 יתחלקו כולם לארבעה ראשים, דעה סודם⁽⁵⁷⁾ חקור אותם,
 יש בם תחלתם⁽⁵⁸⁾ לתועלת, אכן תהי ירא לאחריתם⁽⁵⁹⁾,
 מהם⁽⁶⁰⁾ בלי נזק ותועלת אין בם, לזאת תשנא בדברתם,
 גם יש אשר בם תהיה מוצא נזק בראשיתם ותכליתם,
 [עוד יש אחריתם טוב ויטיבו יחד בראשיתם,]⁽⁶¹⁾

על כן שלשה תעזוב⁽⁶²⁾ וזנח, וקחה לך מהם רביעיתם⁽⁶³⁾ :⁽⁶⁴⁾

[245]

בכל עתים שור⁽⁶⁵⁾ חוקה, ודבר האמת טוב משתיקה :

[246]

דבר חכם ישיב⁽⁶⁶⁾ אף וחימה⁽⁶⁷⁾, ויש מלה משיבה הנקמה :

[247]

חכם לבב יהי דובר ומציל, ויציל באשר⁽⁶⁸⁾ ישתוק פעמים⁽⁶⁹⁾
 ובדבריו⁽⁷⁰⁾ מנוחה לענוים, ולנאים במשמוח⁽⁷¹⁾ הרמים :

[248]

אל יבטח⁽⁷²⁾ אדם בדברותיו,
 כי אם אנוש מופלג בחכמותיו :

[249]

ואין⁽⁷³⁾ לאנוש כבוד כמו דבר
 דבור עלי⁽⁷⁴⁾ אופניו ועל יושרו⁽⁷⁵⁾,
 יתן עטרת פז עלי ראשו,
 ישים רביד זהב בצוארו⁽⁷⁶⁾ :

[250]

מדבר שוא וינצל באמרו, מאד טוב מאשר ישתוק בדבר,
 וטוב עצל עשות שקר ומרמה מאד מאיש ממהר בם ונשכר :

[234]

בפי כל האנוש מכשול לנפשו, כחתף יארוב אישי⁽¹⁾ תחת לשונו, לרגלה יהיה נכשל ונענש בכל דבר ויכפיל את⁽²⁾ יגונו :

[235]

ראה נברא אשר ברא לך שוכן בשמים, באזנים ועינים, ואפים ורגלים⁽³⁾, כרעים וכפים, חלצים ושוקים, ולשון חד⁽⁴⁾ בתוך מסגר ולא תמצא לשונים : והכין לו שתי חומות, שפתים ושנים⁽⁵⁾, ולכן על דבריך היה מקשיב בכפליים⁽⁶⁾, וללשון תשו אוצר⁽⁷⁾ הוא⁽⁸⁾ לשומרו לחיים :

[236]

בפי כל האנוש⁽⁹⁾ אורך⁽¹⁰⁾ לחיו, ימי חלדו ומותו בין לחיו :

[237]

מה טוב בשכל⁽¹¹⁾ יהיה⁽¹²⁾ עורך על⁽¹³⁾ מענה פיהו ומדבריו, אכן בעורך מדברותיו על שכלו⁽¹⁴⁾ משנאו הוא וראש צריו :

[238]

אם תחשה מדבר פחדך יגבר⁽¹⁵⁾, על כן⁽¹⁶⁾ ומוראך יקל⁽¹⁷⁾ [ברוב] דבר :

[239]

מה טוב דבר מסיר נזק ממך או מביא תועלת, אם אין⁽¹⁸⁾ זה טוב לך שתחשה, כי אין לך בו שום תוחלת :

[240]

אישי⁽¹⁹⁾ מדבריו⁽²⁰⁾ רב משכלו, כל מדבריו יהיו עליו, אך אם שכלו יהיה⁽²¹⁾ יותר⁽²²⁾, כל מדבריו יהיו אליו⁽²³⁾ :

[241]

ממעיט אמריו ממעיט שגגות, מרבה דבריו מרבה דאגות :

[242]

אם תוך⁽²⁴⁾ ביתך⁽²⁵⁾ בעוד⁽²⁶⁾ לילה תדבר, קחה מוסר והשפיל דבריך וניבך⁽²⁷⁾.

אכן בהתאסף ביהד, אל
בני איש יעלה
אף כל
סורחם^(*) :

[226]

בעת^(*) יהיו נכסיך מעטים. שמור, ובנפשך אל תהיה דל;
ויקרתך והודך אל תנבל, והעת תספרה בתיו מנה דל :

[יא. XI.]

שער השתיקה ועת דבר נכוחה.^(*)

[227]

לעולם אין חרטה בשתיקה, ובדבור תהי תמיד חרטה,
והלא^(*) טוב לך אשר תדום ותחשה מאד משתהי דובר ותחטא :

[228]

אם לא תהי דובר תהי מושל עלי כל מאמריך^(*) ומפעליך,
כי^(*) אם תדבר, הרשות מידך יצא והמה ימשלו עליך^(*) :

[229]

מה לך לדבר דברה, אם נודעה תביא לך נזק^(*) וגם היא תכשילך,
אם לא ידובר^(*) בה ולא הודעה^(*), תוחלתך אוי^(*) בה להועילך :

[230]

מכאוב שתיקה לך טוב מכאב מאמר,
כי כל כאב דבור^(*) רע הוא^(*) מאד ומר :

[231]

אסור לשון ואותה אל תשלח^(*) לבל תשים עלי ראשך אשמים^(*),
ואם תתחרטה על השתיקה באחת, על דברך^(*) רוב^(*) פעמים :

[232]

אצור את לשונך כמו תאצור^(*) אוצר,
ואם לא תהי שומרה, לנפשך מאד יצר :

[233]

אם תבחרה^(*) מוסר כדת וכחוקה^(*),
תבחר במחסום את^(*) פיך ובשתיקה^(*) :

[219]

רש רע ומר, אבל כילי⁽¹⁾ יותר מאד קשה ורע ממנו.
אין בלעדיו⁽²⁾ סר לוי⁽³⁾ עדי יביא אותו לבזיון ויבלימו⁽⁴⁾

[220]

שואל מיד כילי מתן, טוב לו שיובל לקברות.
כי הוא דומה דייג⁽⁵⁾ הולך לצוד דגים במדברות :

[221]

צוה אנוש נדיב חבריו, תדעו,
סודי⁽⁶⁾ תהיה⁽⁷⁾ נפשכם, אוסרת⁽⁸⁾,
אל תשאלה מני⁽⁹⁾ שאלה כי אם עלי
פי נאמן או על לשון אנרת,
כי אם⁽¹⁰⁾ בפיכם תדרשוהו בשתיכם⁽¹¹⁾ ימנע
כבוד נפשי⁽¹²⁾ וכל משכרת :

[222]

שאל אם תהיה צריך מנת איש
לאיש עשיר בראשיתו, ונורש,
ולא מיד אנוש ממון, ועשיר⁽¹³⁾,
אשר היה תחלה דל ואיש רש :

[223]

קחה מיד איש⁽¹⁴⁾ כילי נדבה בעת
לא תמצאה (אותו) מיד נדיבים :
הלא אריה בעת לא ימצאה צאן
למחסורו יהי טורף כלבים :

[224]

אם משכנותיך לך⁽¹⁵⁾ צרים,
אז כל בני עירך, כך קצים,
אין שם בריחים, ימנעוך צאת,
גם לא בדרכך תמצאה⁽¹⁶⁾ קוצים :

[225]

מים בהלכם על פני ארץ
כמור לכל אף יעלה ריחם⁽¹⁷⁾.

[210]

זה רש וחרם הוא לך שמוח. מרש בעוד אין לך במוח^(*) :

[211]

אם תמצאה את ^(*) שאלתך אל תהי חושב בלבך כי כבר רווחת^(*),
יקרתך תבזה, ויותר יהיה הפסדך מכל^(*) אשר הועלת :

[212]

בעת תטעם מרירות הדברים, היש בם מר כשואל מחברים :

[213]

ללא רגול ^(*) במתנה,	סבול מחסור ואל תשאל
ותקח חלקך בושנה ^(*) :	ויותר רע ^(*) בעת תשאל

[214]

נבל מאד ^(*) טוב,	פגוש דוב מפגוש
יש לך ^(*) מנוחה :	ובפגוש כל נדיב
ובדבר פיו ובלשונו ארוחה,	אשר יבוש בעת יתן לאדם,
אשר עשה, והיא ^(*) נגדו כשחה ^(*) :	ולא יזכיר ^(*) לך טובה לעולם

[215]

שואל ביותר מן צרכו^(*) ועורכהו^(*).
דין הוא מאד ישר שימנעו מנהו :

[216]

אשר יאריך לך מועד במתן^(*)
ואין משען לעולם על נאומו,
כצורות המצויירות^(*) כמותו
תהי מוצא ובדמותו וצלמו^(*) :

[217]

אם מאנוש כילי שאלה תשאלה^(*), ימנע שאלתך וישנאך,
ימנע דבריו ממך, גם יעלים עינו^(*) במוצאך ומובאך^(*) :

[218]

אדם בהתאכסו^(*) בבית כילי מחסור^(*) ולא יוכל להמנות,
וסוסי יהי עומד בתענית, גם הוא לא יהי צריך להפנות^(*) :

ואיש כילי יאחר
ליום מחר עדיי⁽¹⁾

את נדריו
ימצא עלילה:

[204]

בעת ישאל אנוש
ותתירא⁽²⁾ ותפחד
השיבהו בלא⁽³⁾ פן
ולא תתן. ותכשל

ממך נדרים.
חרטה⁽⁴⁾
תענה הן⁽⁵⁾.
ותחטא:

[205]

עת הן⁽⁶⁾ תהי אומר
תסבול ותקים

עלי⁽⁷⁾ דבר.
מאמריך⁽⁸⁾.

כי אין לך קלון באמרך הן⁽⁹⁾ לנור⁽¹⁰⁾ ותחל את דברך:

[206]

עשה⁽¹¹⁾ חסד בעוד נשמתך בכך
בטרם נודך עד כה ועד כה.
והצדק לפניך יהלך.
והתבונן חרוזיו תמצאם כה:

[X. י]

שער הרש והשאלה⁽¹⁾.

[207]

אוי לאשר אבר עושריו
יחד, ונשאר

ותענוגיו
חוקיו⁽²⁾ ומנהגיו:

[208]

תן לאנוש, תהיה
התיאשה⁽³⁾ מאיש

מנזר וטפסרי⁽⁴⁾ לו.
תהיה כמשקלו⁽⁵⁾:

[209]

בכבוד⁽⁶⁾ אנוש תיקר בעיניו. ואם תצטרך⁽⁷⁾ לו תקל לפניו:

[194]

חובות ^(ט) קרוב	שתיים ^(ט) הם,
אותם תמיד	שים חקיד ^(ט)
תן לו העת	מנע ממך,
קרבהו עת	ירחקך ^(ט)

[195]

ראה כי כל מזוניך	במתת ^(ט) אל וצדקותיו,
ואיש מחסור ואין לו כל,	בדרך שימים ^(ט) מזונותיו:

[196]

אשר נמנע לרחם את קרוביו ונותן הון לכל איש זר ומוסר,
כמו אישה אשר תניק^(ט) בן חברתה ושלה מת ברעב כל וחוסר^(ט):

[197]

איש יאסוף^(ט) חיל וכלי^(ט) עושר והון בלא צדק ומישרים^(ט),
דומה לאיש^(ט) חושב להעמיד אהל בלא^(ט) יתד ומתרים^(ט):

[198]

איש יקפצה ^(ט) ידו	מתת כפי אוננו,
מלכי אדמה ישרים	אל עלי הונני ^(ט) :

[199]

להעלות למדרגה ^(ט) גדולה	מאד קשה וקלה הירידה,
כמו אבן גדולה היא נקלה	ירידתה ^(ט) והעלותה כבדה:

[200]

כסום דוהר^(ט) ואם רזה, מרוצה מיושרת ולא יכשל בדרכו,
והנדיב במתת^(ט) יד רחבה, ואם^(ט) אין לו מזון נפשו וצורכ^(ט):

[201]

אנוש נדיב יהי חס על יקרו ועל זכרו, ולא יחוש לעושרו,
ואיש כילי יחלל כל הדרו^(ט) ויחוס על יקר אוצר אצרו^(ט):

[202]

אם פי זמנך ישחקה עליך^(ט), לא תדעה אם יחזור עליך:

[203]

אנוש נדיב אשר	ידור נדרים
הכני ^(ט) יתן במרם	השאלה,

[187]

אם לרצונך

לבך יהי סמוך

יזכור מצוק צרות

עברו עלי נפשך

[188]

את נפשך מנהיג

אם לא תבקש לך

[189]

התיאשה מהון לזולתך.

יהיה לך כבוד וגם תפארת.
 יאוש לבד חפשי ותקנה האמת לכל ומכל טוב והלא מסחרת :

[190]

אין רשע כמו בצע.

נפשך חסום אתה

אם לא תהי נושא

ממך אמונתך

[191]

בחלקך שמח תמיד

והסתפק בפת לחם.

חרד והדבק ביראת אל.

חרוזה במניין א' ל' :

[IX. ט]

שער החסר והצדק

[192]

בוחר מעוני צדק בעל כרחי יכנעו נגדו בני אדם.

מגן יהי לו מפני תולדות ימים ופגעיהם (ו) ומאידם :

[193]

חובות שבניך שתים הם, שומרם וחקם על לבבך.

הם לו חסדיך (ו) ומהרע השמרה לו פן יריבך :

[179]

מעט חק מרפך אם לא תהי
ולא תבוש ותכנע פני איש.
בא. קבל המעט ממעשיך.
ויהיה באלהים מחסיד :

[180]

קח מזמנך מעבירים
צורך ונזק, ומאם
כי כל יקר נעלם
פתע מהרה בא
ממך
פת מלך.
כחציר יחלוק.
ומהר הולך :

[181]

מעט ימנעך מבוז וקלון. מאד ייטיב בכל דבר ויערב
לך מיקר ומממון ועושר. לבזיון יביאוך והון רב :

[182]

אל יהי יקר בעיניך
גם אל יהי גבוה לפניך
רב הון ועושר לחברך.
ממון מעט ישב חדרך :

[183]

סדר מזוניך.
המחצית מכל דבר
מזון בלי סדר.
חציו לכל אדם.
יהיה לך מספיק
אשר תוציא.
כרם בלי גדר.
ולך יהי חצי :

[184]

אנוש בין אל תבזה בפרוטות. ומידך ללא עז אל תשלם.
הלא הדר כחול הרים גבוהים. קמן (קמ?) שרביש עדי יכלם :)

[185]

ספוק וחמוד אויבים לעד ולא יתחבקו יחד ויתחברו.
חד תבחרה מהם אשר בו ישליו כל מפעלותיך ויתגברו :

[186]

חקור ודרוש והתבונן
בכל חכמות
היש שמחה
ואם עושר
אחי. בין
ישנות וחדשות.
כשמחת הלבבות
בעושר הנפשות :

[172]

אם יש לך סבל
כי עדי חפצך
כי אין אנוש חפשי
לכן סבול ובטח

[173]

דעה כי אין נכבד
כמודה על טובה

[174]

על כל דבר מהאל בא.
אם יתבונן על שער זה.

בכל דבר רע
יביאך.
כמו סובל.
אנוש בבוראך :

ויודע דעה
וסובל על רעה :

גבר גבר שכלו יודה.
ימנה בתיו מניין יו ד ה :

[VIII. ח]

שער הספוק¹

[175]

אמר

אנוש עשיר כמו מלך.
במלכותו כמו הלך :

אנוס עשיר כמו אוצר.
ואין די לו מאד יצר :

הסתפק באשר לך חלק האל, ואל תבט לזולתך.
התענגה עליו, ועת תשאל, יפיק ויתן את שאלתך :

[178]

ויאכיל גם יותיר,
ושואל פת חוקו,
ונפש מתאוה,
למלאות את ספקו:

מעט מזון מספיק
אשרי עינו טובה
ואדם צר עין
בעולמו אין די

[163]

דרך רחוקה בחר לך, חלקה^(ז) לנוה^(ז) עדנים,
ומאס^(ז) בדרך קצרה,
סופה למכאוב ואונים :

[164]

כל איש ממחר בדבר, נכשל בכחו ואונו,
משכיל וממתין^(ז) במעשה, ישיג מהרה רצונו^(ז) :

[165]

אמת תסבול ואם הוא מר, ותקרא אנוש סובל,
ואל תתרעמה על כל אשר תגרום לך תבל :

[166]

הכי סבל שני מינים והמה, סבול צוקות זמן הרע וצרות,
וסבל להזיק רק נפשות^(ז) מלומדות ימי עד בעבירות :

[167]

זכרה אל עת יגבר יצרך, אז תנצל מכל פגע^(ז),
או אם יהפוך עולם ידו, זכרה סבל על כל פגע :

[168]

זמן לכל טובה שבח והודאה, גם כן לכל פגע רעה^(ז) ולתלאה,
גם כן יגון לב^(ז) על דבר^(ז) אשר לא בא, רעה מאד חולה גם מחלה באה^(ז) :

[169]

שתית^(ז) סם לך^(ז) טוב מדאגה, ובלבב^(ז) האנוש כן הוא^(ז) יגונו,
כפי גבהו ירידתו וסבות נפילתו כפי כחו ואונו :

[170]

את^(ז) אבלך נצח בסבלך^(ז), פן יאריך^(ז) לעד יגונך,
ובחר לך מיועצים שכלך, תשקום ימותיך ושניך :

[171]

יש בזמן רעה כי כאשר תמשיל^(ז),
אותה לאחרת תהיה מאד טובה,
על כן סבול ונשא כי אין לאל ידך,
תשקום ותנצל מחטא ומחובה :

לשני דברים הנני על דלתיך דופק, והם צורך והתחלת, כי כל אנוש ידו להשיג קצרה, צרח לבו ^(*) ותבערה ^(*) גחלת, ואחכה עד כה לכל ינקמו אויבים בשוכי מבלי תועלת, על כן אמור הן ועשה, או לאו, ותנוח נשמה ממך שואלת :

[156]

לשואל אל תהי שואל, הלא הכל ביד ^(*) האל :

[157]

לשואל ^(*) ממך דבר אני בא, שאלתי ^(*) מאלהים בתחלה ^(*), ואם תאבה להשאיל ^(*) אהודה ^(*) אלהי ואודך במלה, ואם אין אהודה אל ונדינך לזכות ^(*) ונתפררה תהלה ^(*) :

[158]

במעשים הבט למעלה ממך, תכיר בחכרונוך ותוסיף תומך, ובמעלת עושר למטה ממך, תודה כי תרונן לנותן לחמך :

[159]

אשר במח בצור עושו ישוגב וינצל ולא יראה באידו, בשער זה דבק וספור חרוזיו ותמצא למספרם ב' א' י' ד' :

[VII. ז]

שער המתון והסבל

[160]

המתון ^(*) כי עת מתון הווה, ארבעה ^(*) מאות זוזים שוה :

[161]

המתן והנצל ^(*) כצבי ועוף מפח, מהר ואז תביא אל נפשך מפח :

[162]

מתון אשר אחריתה ^(*) טובה, ממחר חפצים, אך המהירות ואחריתה רע, בלב איש כחצים :

[149]

לכל יאבד נצחי.	אשוה אל נכחי
אחשב בלבבי.	לכונן את אורחי
לבקש לה כחנה.	לתאותי אענה
במספר בללבי ⁽¹⁾ :	חרויה אמנה

[VI. ו]

שער הבטחון ויאוש התקוה באדם ⁽¹⁾

[150]

בטח באל עלי כל מעשיך ותניח ⁽²⁾ בידו פעלך⁽³⁾.
והתרצה⁽⁴⁾ בכל⁽⁵⁾ דבר יהי בא ועת יסור וישלה אהלך ⁽⁶⁾ :

[151]

אם⁽⁷⁾ נועדו ימים לתועלתך⁽⁸⁾, אמנם יבואון ואם תרחק,
או אם לנזקך, אין בידך⁽⁹⁾ לדחות ולו ישאך⁽¹⁰⁾ עדיי⁽¹¹⁾ שחק :

[152]

אל ידאנה⁽¹²⁾ גבר לכל דבר לא בא אלי ידו והגיע.
ישמח⁽¹³⁾ בחלק שחננו אל, ישקוט וינוח וירגיע :

[153]

בטח באל ימותיך לעולם, ואז תנח לנפשך ותחיה.
ודע כי אין לבן עורב טרפה⁽¹⁴⁾ לעולמים ולא⁽¹⁵⁾ אוצר לאריה⁽¹⁶⁾ :

[154]

יהיו עצי היער ⁽¹⁷⁾	אם עמך האל
נושאים ⁽¹⁸⁾ לך פרים.	עד תאמרה די
לא יעלו ⁽¹⁹⁾ פירות	אם אין עצי הגן
עד תאמרו ⁽²¹⁾ אים ⁽²²⁾ :	ויכששו כולם ⁽²⁰⁾

[155]

אנוש חכם לבקש את מדתו⁽²³⁾ משחר בא לארמון בית אדוניו.
ויום יום לפתחו הוא משחר ⁽²⁴⁾ ולא יכול להכנס לפניו.
ובתב לו לבאר משאלותיו, כתב בשיר מיוסד על אדוניו⁽²⁵⁾.

[139]

אל תהי⁽³⁹⁾ מריב לאיש⁽⁴⁰⁾ כילי
עם תאותך ריב והלחם
עצר ומנע הונו⁽⁴¹⁾ ממך חפץ.
אתה ועברות אפך הפץ⁽⁴²⁾:

[140]

התאוה ערה בכל רגע ועת
על כן תהי עצה מנוצחת
רואה, והעצה ישינה⁽⁴³⁾ נצח.
והתאוה מאד⁽⁴⁴⁾ תרום ומעיו⁽⁴⁵⁾ מצח:

[141]

אשר הטיב בילדותו
ואם חטא בנערותו
יהי מטיב בזקנותו.
יהי חוטא עד⁽⁴⁶⁾ מותו:

[142]

אנוש אנוש עד מתי לבבך
הנח כל מלחמות אשר⁽⁴⁷⁾ בתבל
יהי ישן ותקיץ⁽⁴⁸⁾ משנתך.
והתגבר וריב עם⁽⁴⁹⁾ תאותך:

[143]

איש⁽⁵⁰⁾ על יפי תבל
למאד יגון לבו
שומע⁽⁵¹⁾ לתאותו.
ירבה חרסתו⁽⁵²⁾:

[144]

תאוה ועורון שניהם ידבקו יתחבקו יחד ויתלכדו.
יתחברו לשחית⁽⁵³⁾ יקר עוז⁽⁵⁴⁾ האנוש, ישתתפו לעד ולא נפרדו⁽⁵⁵⁾:

[145]

מקבל יסורי אל והיו כרצונו, יהי משיג לעד שמחות ומנוחות.
ואדם על פגעי זמנו מצמער, יסובהו כל עת יגונות ואנחות:

[146]

בכל דבר תשובב⁽⁵⁶⁾ ר⁽⁵⁷⁾ אמונה, בכל המעלות רק היא יחידה.
ודי לך באמונה חן ועושר, והון עתק ועסק בעבודה:

[147]

לא בא מזון אדם וחק טורפו לא ימצאה על רוב מהירתו.
אם יברחה ויעזוב טורפו, הוא ידרשהו עד מצוא אותו:

[148]

מאם בדין האל ומשפטו, שומה ואין רפאות לאולתו.
כי לא להועיל אל זעוף פנים בעם ועצבתו בבא עתו:

[131]

איש בין בעצמך אל
עד ימשלה
אם לא תהי מושל
איכה תהי⁽¹⁾ מושל

תהי בטוח,
שכלך בתאותך⁽²⁾.
בתאותך,
בוולתך :

[132]

לא נחשב אדם ישרי⁽³⁾ דרך
כל העברות תאות נפש

עד יהיו נגדו משוקצים
בהם כעכברי⁽⁴⁾ וכשקצים :

[133]

אסור הוא⁽⁵⁾ לשלשה ראשים
אסור הנפש מתאווה
עוד⁽⁶⁾ יש אסור אין בו תאווה
עוד יש אסור אלו היה מותר

יפרד, שים לב תבחננו,
ולאיסורו⁽⁷⁾ תרחיקנו,
לעשותו, אז תניחנו⁽⁸⁾.
נפש תשנאנו⁽⁹⁾ :

[134]

אשרי⁽¹⁰⁾ מגרש תאווה נהיה⁽¹¹⁾
כי לא יהי נחם אנוש ינח

ליקר אשר לא בא ולא נראה⁽¹²⁾.
לכבוד אלהיו תאווה באה⁽¹³⁾ :

[135]

אנוש לא ימשלה על תאותו
וכשפיפון יהי נושך עקבו

מאד מרה ורעה אחריתו,
יליד יומו ותרבה מחלתו :

[136]

אם תדרשה עצה ולא תמצא
סור מאשר יקרב לתאותך
כי יצרך אורב⁽¹⁴⁾ לשכלך

יועץ אשר בו לבך יבטח,
רשת וחרם פן לך תשטח,
עת יאטם⁽¹⁵⁾ אזנו ועינו⁽¹⁶⁾ טח :

[137]

לזלי שלשה נתרבו⁽¹⁷⁾ כל ענייני אדם, וצדקתו⁽¹⁸⁾ תהי⁽¹⁹⁾ מודעת,
זקן קשה עורף במלבוש גאוה⁽²⁰⁾, גם תאווה באה ולא נמנעת⁽²¹⁾ :

[138]

מקבל את עצת תאות לכבו
וממרה⁽²²⁾ את עצתה כן יכובד, ומתנשא יהי נצח ונעזר⁽²³⁾ :

ברגע⁽²⁴⁾ קט ששון לבו יפור⁽²⁵⁾.

[124]

⁽¹⁶⁾בושת' מאד מדה חמודה היא. נראית⁽¹⁷⁾ כל⁽¹⁸⁾ עת⁽¹⁹⁾ על פני נדיב,
אכן חליפתה להכאיב (עת)⁽²⁰⁾ את נפש בעליה וגם להאדיב⁽²¹⁾

[125]

אדם אשר עוטה	מעיל בושתי ⁽²²⁾ אמת ⁽²³⁾
יתעלמו מומיו	ויסתתרו.
אך אם יהי פושטו	אזי יתבררו.
על ⁽²⁴⁾ עין בני אדם	ואז יזכרו ⁽²⁵⁾
כל רק ומתלוצץ	ואיש לב נענה.
יתקבצו אליו	ויתחברו :

[126]

אחיות שתים אמונה ובושת⁽²⁶⁾ והמה מעידות באשה רעותה.
בכל עת דבקות⁽²⁷⁾ כגלדי בצלים, ואחת בכל עת תחבק חברותה :

[127]

⁽²⁸⁾התבוששה תמיד בהצנע ימי חלדך⁽²⁹⁾ ודרך תם חזה.
יקרו חרזיו לאנוש ישב ותם למאד ומספרם אתה ח' ז' ה' ⁽³⁰⁾

[ה V]

שער הרחקת התאוה.⁽¹⁾

[128]

אמר אלהים לאדמה לאזין קולו והוא יהיה במסעדיה.
לעבודי⁽²⁾ ישרים ואמונים עובדים אל נעלה ולהעביד עובדיה :

[129]

מי הוא אנוש משכיל	הולל לפי שכלו.
זהו ⁽³⁾ דבר פשע	יכיר ויבדילו :

[130]

לא ישקטה איש תבונה	שואל אמונה ודורש.
עד שולחו ⁽⁴⁾ תאותו	כלה גרש יגרש :

[116]

אדם מתקן⁽⁸⁸⁾ סתריו בוראו יתקן גלוייו⁽⁸⁷⁾
אם אחריתו מתוקן⁽⁸⁸⁾ יאריך שנותיו וחיוו:

[117]

שומר נפשו יזכור מותו, ובעוד יומו יפחד לילו,
זה השער ליי⁽⁸⁹⁾ מספר בתיו כספר ל' ל' :

[IV. ד.]

שער הצניעות והבשת.

[118]

תמים ובוש פנים נודע בטוב טעמו,
זהו⁽⁹⁰⁾ אשר יבוש בינו לבין עצמו:

[119]

חוס עלי יקר שכלך⁽⁹¹⁾ ותורתך, פן יעלה יצרך ויעציבך,
תקן אסמך⁽⁹²⁾ והון אוצרך נדבתך לתת וחיובך:

[120]

צניעות האנוש זהו⁽⁹³⁾ בענותו וח⁽⁹⁴⁾ כמתו⁽⁹⁵⁾
ולשמור⁽⁹⁶⁾ דת וחק מוסר והסדר במחייתו⁽⁹⁷⁾
וכל פגע וכל מקרה בעת בואו סבול⁽⁹⁸⁾ אותו:

[121]

צניעות איש וסיטב מפעלותיו, להתנהג⁽⁹⁹⁾ ימי חייו כראוי,
ושלא יעשה דבר בסתר, אשר יבוש עשות אותו⁽¹⁰⁰⁾ בגלוי:

[122]

צניעות איש בהרחק העבירות, בכל עת יהיו מדיו לבנים,
ויטרח לאשר יוליך בידו לצידה ואשר ינחיל לבנים:

[123]

צניעות בארבעה חלקים, להקביל את פני אוהב⁽¹⁰¹⁾ ולדבקה באהבתו,
והשלים חפציו⁽¹⁰²⁾ כל זמנים כפי כוחך⁽¹⁰³⁾ והשתעשע⁽¹⁰⁴⁾ תמיד בכל
עת בצדקתו⁽¹⁰⁵⁾

[106]

חכם אשר ראה אנוש דואג, שאל אמור מה מחשבותיך,
אם הם לעולמך מעט תוחיל,⁽⁶⁶⁾ תפרדה מהם במותך,⁽⁶⁶⁾
אם דאנתך באחריתך, האל ירבה דאנתך;⁽⁶⁷⁾

[107]

אם תבחנה עולמך משכיל, (תחשב⁽⁶⁸⁾ חוקרו⁽⁶⁹⁾) וגם דורשו⁽⁷⁰⁾
אזי⁽⁷¹⁾ תמצאה אותו כמו אויב, עוטה מעיל⁽⁷²⁾ אוהב ומלבושו;⁽⁷³⁾

[108]

הלא תירא אנוש מועד להלך⁽⁷⁴⁾ בלא צידה אלי ארץ רחוקה,
ומאין כל יהי⁽⁷⁵⁾ יורד⁽⁷⁶⁾ לתוך⁽⁷⁷⁾ בור ובית⁽⁷⁸⁾ שחת מקום צרה וצוקה,
ויעמוד אל⁽⁷⁹⁾ פני בוראו כיום דין, לעוברו⁽⁸⁰⁾ על דבר מצוה וחוקה;⁽⁸¹⁾

[109]

אל תחמוד עושרי⁽⁸²⁾ אישים וקנינים,⁽⁸³⁾ מתוך⁽⁸⁴⁾ ומחמם שמו⁽⁸⁵⁾
בבליהם.

כמה בני אדם שאספו עושר⁽⁸⁶⁾ אל אויביהם ולבעלי נשותיהם:

[110]

מחסר נדבותיו⁽⁸⁷⁾ וממעיט⁽⁸⁸⁾ צדקתו,
מאסף ומקבץ לאוצר זולתו:

[111]

ירא פן תאסוף לך העונות,
ותנחיל יורשיך הממונות:

[112]

מצוקות תולדות ימים ואידם ומקריהם⁽⁸⁹⁾ חשוב אותם חלומות,
ושים אותם כלא היו והכין⁽⁹⁰⁾ מזון נפש וצידת הנשמות:

[113]

אנוש אינו בבטחה על מזונו, לעולמים יהי ארוך יגונו:

[114]

מדרף אחר חבלי ימותיו, ולא השיג רצונו בו וחפצו,
רצונו איך⁽⁹¹⁾ משיג בעולם⁽⁹²⁾ אשר אין אחריו חושו ורצו:

[115]

אשר מומו יגל⁽⁹³⁾ לבל, כבוד נפשו⁽⁹⁴⁾ ישבח,
וסר מאהבת עולם אמת⁽⁹⁵⁾ רוחו ישבח:

[96]

אדם באהבת עולם רצונו. דומה לכלב מוצץ גרמות.⁽⁹⁶⁾
דם משפתיו מוצץ⁽⁹⁷⁾ ודומה כי הוא מוצץ⁽⁹⁸⁾ דם העצמות:

[97]

אנוש יחשק⁽⁹⁹⁾ עולם ולא יעבוד האל.
בכל עת⁽¹⁰⁰⁾ יהי מפסיד ויחשוב אשר יקנה.⁽¹⁰¹⁾
הכיי⁽¹⁰²⁾ עוד יהי נקבע⁽¹⁰³⁾ עלי כל אשר פעל.
ביום יחליף סותו ויום כל לבוש ישנה:

[98]

בעת תחשוב⁽¹⁰⁴⁾ לעולמך. חשוב כי תחיה לעד.
ועת⁽¹⁰⁵⁾ תחשוב לאחריתו.⁽¹⁰⁶⁾ חשוב כי מחר⁽¹⁰⁷⁾ תתמעד:⁽¹⁰⁸⁾

[99]

רפאות⁽¹⁰⁹⁾ נשמות אמת⁽¹¹⁰⁾ הצדקות.
ומות הנפשות הכיי⁽¹¹¹⁾ מעשקות:⁽¹¹²⁾

[100]

כל מתאבל על עולמו, קוצץ על צור רואה גלמו:⁽¹¹³⁾

[101]

אנוש ישיש⁽¹¹⁴⁾ באחת דאגתו, כבר השלים אלהיו⁽¹¹⁵⁾ תאותו:

[102]

אנוש בפני בני אדם יקר הודו מאד⁽¹¹⁶⁾ יקטן.
יהי נצול⁽¹¹⁷⁾ ונמלט מאנוש מזיק ומשטן:⁽¹¹⁸⁾

[103]

התעלסה על הון אשר התקדמת,⁽¹¹⁹⁾
תתחרטה על כל אשר הנחת:

[104]

עזוב כל הון אשר חסר וחדל,
וקח ממון⁽¹²⁰⁾ אשר הולך וגדל.

[105]

אלם בעוד⁽¹²¹⁾ חי בריא בשלותו,
יכיר וידע כי גדול כים שברו,
כי איך יהי שלם או איך יהי בריא
אדם, והמות תלוי בצוארו:

[88]

אנוש בין יקרה נפשו בעיניו, מאד יקמן יקר עולם בפניו:

[89]

פריי) אילן אנוש דומה בעולם, באבו הוא ומוצאיו ילקטוהו, והנהי) כאשר יהיה מבושל, לתאווה הוא ורואיו יאכלוהו,⁽⁷⁾ ואם לא ילקטו אותו בני איש, יהי⁽⁸⁾ נופל וחיות ירמסוהו:⁽⁹⁾

[90]

בימי נעורים ירא יום מיתה וסור מחמאים,
כי על⁽¹⁰⁾ גמלים זקנים עורות ככרים⁽¹¹⁾ נשואים,
ברעות כבשים ואלים הרבה ימותון מלאים,
תיבותי⁽¹²⁾ נערים לקבר שבים⁽¹³⁾ מביאים ונושאים:⁽¹⁴⁾

[91]

בני אלים יבקשו יום תמותת⁽¹⁵⁾ בני אדם ומה הוליד⁽¹⁶⁾ לפניו,
ויושביו האדמה ישאלו איש לרעהו ומה הנחיל לבניו:

[92]

הלא אדם בעולמו	במקרהו ומולדתיו, ⁽¹⁷⁾
כמו אדם סבבוהו	נחשים כל סביבותיו,
במוצאיו ומובאיו	משנאים כל נתיבותיו, ⁽¹⁸⁾
ופחדתיו ⁽¹⁹⁾ מאד מאל	ומאלה מגורותיו:

[93]

מי שימותת את	נפשו והוא חפצו
תמיד באחריתו ⁽²⁰⁾	לעד יחיינה ⁽²¹⁾
אך אם יחיינה	על תאות עולם
ידע ויתבונן	כי אז ימיתנה:

[94]

בכה ודאג	לאנשי התמותות ⁽²²⁾
ואל תשמח	לאנשי ⁽²³⁾ הנעימות:

[95]

י) תקרא ליום ויום לעם יושב⁽²⁴⁾ משתק⁽²⁵⁾ ואין עונה ואין קשב, ויעננו קול לרמותם מאכל.....⁽²⁷⁾ יוכלו השב, ולמעמד הדין יקומון עוד לעמוד פני יוצרם להתחשב:⁽²⁸⁾

[III. ג]

שער הפרישות.

[80]

אמר אין האנוש מכעים אלהיו כי אם בחשק עולם ומה שבו.
אם תזבחה אותו תהי קרב לכבוד אלהיך ואל טובו:

[81]

מה הוא אשר אדם דורש בעולמו כי אם כבודי עושרי ומנוחה יי
כי כל מאהב עולמו מאד נפרד מהם וידבק אל יגון ואנחה:

[82]

לא יפחד³² אדם עלי עושר הלך לפניו וצידתו.
שיגולו אותו בני אדם אם יגזל עושרו והון ביתו.
עוזב מה אינך צריך והצורך קחה בלבד.
יאספך כבוד האל וזבד טוב לך יזבד:

[83]

ביום טובה ראה רעה ויום רעה לאל קוה.
ויציל אותך מצוק וממכאוב וממדה:

[84]

הבט ביתרון רש עלי עושר, השכיל והכלם והתבושש.
כי אין אנוש ממרה דבר האל כי אם להעשיר ולא להתרושש:

[85]

אמור אל אישי הרבה מזוני, היש לו די להוציאו לשניו:

[86]

אל כל אדם קנה חונים, אמרו לו אם קנה שנים:

[87]

בארבעה יגונות בארבעה יגונות
בדיש אין בו להעשיר ואין כח להצמיתו
וטרדה אין פנאי עמה והטרדה תהי עמו
וחמודו לאין תכלית ואין יוכל להשלימו
ובדאגה ואין סוף לה בתכליתו עד תומו:

[71]

אויב בחרפ"י מדברי שבת, לאהבה הנח ליום מחר,
ודבר חרפות כן ליום"י שבת, אוהב ביום"י איבה לך תסחר :

[72]

הכן שפל"י ברך כפוף קומה השמרה"י אז תהי עצל,
הכף לאבן יורקו מיד, אז תחטיאנה"י ותנצל :

[73]

סובל צער יצערנו"י רוחה צער רב ממנו :

[74]

כגמרי"י חרופין"י אל תקום, הניח לשלום מקום :

[75]

שררה אל תהי שואל בעירך, ואז תבזה לעלמים צעירך :

[76]

אנוש אם יהודך בדברי שקרים, מרח עד היות כל דבריו ישרים :
אל תבטחה אל"י איש ידבר כך מובות אשר לא תעשה אותם :
אז אם יהודך"י בני אדם הוד אין כך, סור"י משיבתם :

[77]

היה דכא שפל רוח ואם נדל כבודיך,
ואל"י תדאג עלי ממון אשר לא בא בידך :"

[78]

אנוש"י עינו רואה"י לכל אדם יתרון עלי נפשו על כן יתכן עותו"י)
בעת יראה עשיר בממון ממנה, יחשב"י כי הוא רב ורבה צדקתו,

[79]

ואם יראה עני, יחשב"י כי הוא דך ושפל, ולעוניו"י ימעט עותו"י)
ואם יראה זקן שבע ימים, יאמר באמנם עבד אל באורך חיותו"י)
ואם יראה צעיר לימים, יחשב"י כי פשעיו הם קלים וקלה"י אשמתו,
ואם יראה מוסיף בחכמתו, עליו יחשב כי הוא זך וחק"י לתבונתו,
ואם יראה פתי, יחשב"י כי נדון יהי על חטאתו בשקל שגגתו : *

לדרך הענוה אטה"י ובה יתבוננה לבי,
בשער זה חרוזיה ומספרם ספר ל' ב' :

[II. ב] שער הענוה.

[60]

קרן למשכילי ענות רוחו. אכן לכסיל עזות מצחו:

[61]

אם תשמעה דובר חרפות כך אל תתנה לו לבי ואל תבט.
פן תשמעה חירוף מאד קשה מהם ותכשל ותלבט:

[62]

אל תשבי עז חרופי נבל, כי כל חרוף טוב ממנו.
ושתיקה ממנו מענה, כי בשתיקה תשכחנו:

[63]

שלשה תהיה בוחר לנפשך, ובם תמצא רצון יוצר יצורות.
ענוה להכוף, בה כל כסילות, וגם יראה למעט העברות.
וגם דעת מאד כח לפייס בני אדם במיטב מאמרות:

[64]

היה אלפי מדבר בין אנשים וחרש מאזין את מדבריהם.
ועורי יש לך רואות, ותהיה מאד יקר ושר מושל עליהם:

[65]

אינו בעל מדה טובה נמנע מהזיקי לשכניו.
אך הסובל את נזקיהם ובכל עניין מסביר פניו:

[66]

יגדף אנוש סכל לאיש חכם, ויחרה מאד לתלמידו.
וישאלה עת החרה אפו ברשות להרע לו להאבדו.
ויענהו אין אנוש חכם מרשה לרעת איש והפסדו:

[67]

איש רב שכלו עם ענותו אז כל רואיו יאמרו אשריו.
כי בשתיקה ימעט חומסיו גם כן ירבה מקהלו עוזריו:

[68]

ואמר החכם אנשא נשמתו, אשר אין שום עון בשקל ענותי:

[69]

חרטה אחרית כל ריב ומדון, ואחרית כל ענוה עז וקניין:

[70]

מי לא יהי מושל בנשמתו, איכה יהיה מושל בזולתו:

[51]

אנוש חכם אשר יוכח בני¹⁵¹ איש ואינם מעשי ידיו נכונים.
הלא כל תוכחותיו¹⁵² על לבבות כמו גשם ברדתו על אבנים:

[52]

שמור ארבע ואל תתכבד¹⁵³ בם ולו¹⁵⁴ היו לך¹⁵⁷ מאה עבדים.
כבוד האורחים¹⁵⁵ וכבוד חכמים וכבוד יולדיך¹⁵⁶ החמודים.
ועיין ענייני¹⁵⁸ מרכבתך את¹⁵⁹ ולו¹⁶⁰ היו לך רוכבים צמדים:

[53]

הולך בחברת החכמי יהיה נכבד ויקרא גבור ישוע.
כן יהיה נבזה בהתחבר אלי פתי¹⁶¹ ורועה¹⁶² הכסיל ירוע.
ראה שכל כמו מלך בכסאו והיופי מקורא שר¹⁶³ צבאו.
יפי יוסף בתוך מאסר כלאו. ושכלו את פני מלך הביאו¹⁶⁴:

[54]

השמר מפתיו¹⁶⁵ ירא שדי. וכסיל האל עובד.
גם מחכם לא ירא חטא. כי תקותם נצה¹⁶⁶ תאבד:

[55]

אמרו לחכם מבני דורו. מי הוא אדון¹⁶⁷ עולם בראנו.
ענם. וחלילה חקור אותו. כי נחלש גם חטא מצאנו¹⁶⁸:

[56]

¹⁶¹באילנא מדע ועובד טב אינביה.
דין ביה כולא ביה דלא דין ביה מה ביה:

[57]

¹⁶²שפר נכסי מדע זבן לך לזביני.
דקניא מה חסר. דחסר מה קני:

[58]

פרק¹⁶³ עלי לבך תחקנו. ושנה ושלש עד תביננו.
להג מאד הרבה¹⁶⁴ יהי מרחיק בינות. והשכל יכסנו¹⁶⁵.
הנר כתיקונו יהי דולק. אכן ברוב¹⁶⁶ שמן תכבינו¹⁶⁷:

[59]

חכמה לחלק דך בחר להיות עלי ראשך לנם.
מספר חרוזיה מנה. יעלו לך במספר ל' נ' :

[42]

אמת חכמה אשר בה לא ידובר⁽¹¹⁵⁾
כמטמון בעפר ארץ יקובר⁽¹¹⁶⁾

[43]

חכמה בלי מעשה בפה ישיבתה.
אכן^(116a) במעשה היא בלב מכונתה:

[44]

אנוש עובר עלי מצות וחקים והוא חכם ורזים לו גלויים.
כמו רופא אשר נפל למשכב ואוכל מאכלים לא ראויים:

[45]

אנוש חכם אשר יועיל אחרים בחכמתו⁽¹¹⁷⁾ ולא יועיל⁽¹¹⁸⁾ דנפשו.
כמו מעיין מרוה הצמאים והוא יחמור⁽¹¹⁹⁾ בטיט יון ורפשו:

[46]

כל איש בארבעה חלקים נמצאו, תן לבך בהם ותשכילנו.⁽¹²⁰⁾
ידע וידע כי ידעו באמת, זהו⁽¹²¹⁾ חכם לבב למוד⁽¹²²⁾ ממנו.
ידע והוא לא ידעה⁽¹²³⁾ אם ידעה⁽¹²⁴⁾ דבר על⁽¹²⁵⁾ לבו והזכירנו.
לא ידעה וירא אשר לא ידעה, חוס וחמול עליו והודיענו.
לא ידעה ויחשוב כי ידעה פתי, שנא אותו והרחיקנו:

[47]

אל תענה אדע ואתבונן בבין אשר אין בו לך מדע.
השמרה מפח ומרשת, פן יחשדוך באשר תדע:

[48]

עת יחטא איש כסיל את חטאו ישא⁽¹²⁶⁾ על מבישו.
אכן אנוש בין ודיעה ישיב⁽¹²⁷⁾ אשמו בראשו:

[49]

עונה ומתחכם באין חכמה ובין דומה באזלתו⁽¹²⁸⁾ חמור ריחים.⁽¹²⁹⁾
כל יום ויום סובב ודא זו מסבי[ב]⁽¹³⁰⁾ תיו כאילו⁽¹³¹⁾ הוא נכה רגלים.

[50]

הלא ירך לבבכם על מתי בין אשר נפלו ברשת הפתאים.
ועל נכבד אשר נקלה, ועשיר אשר נורש וגם ירד⁽¹³²⁾ פלאים

[33]

שאלת השומים שאל על החכמה,
ושמרה⁽⁹⁹⁾ כשמירה⁽⁹⁸⁾ שבו וגם⁽⁹⁴⁾ אחלמה:

[34]

עוטה כסות בשת⁽⁹⁵⁾ בעת חכמה יבקש יעטה מחר מעיל אולת.
לכן קרע אותו ועמדה על מקום פתחי נבוני⁽⁹⁶⁾ עם כרל על דלת:

[35]

אברת מאמין חכמה ביד כל איש יבקשנה,
ואפלו ביד כופרים אבידתו ישיבנה:^(96a)

[36]

לדרוש תבונה ותפוש חכמה, כל עיר וכל מקום היה סוחר,
כי אם תהי קטן⁽⁹⁷⁾ בעם אחד תהיה מאד יקר בעם אחר:

[37]

למד תבונתך ללא ידע, ולמד אשר תסכל⁽⁹⁸⁾ ולא תדע,
אם תעשה זאת תהיה זוכר דעתך ותוסיף בין וכל מדע:

[38]

חכמה כפתוח עלי⁽⁹⁹⁾ אבן על לב נערים דורשי בינה,
אך היא⁽¹⁰⁰⁾ כפתוח עלי החול אם ילמדו⁽¹⁰¹⁾ אותה בעת זקנה:

[39]

אל תחמסו חכמה בתת אותה ביד אישים אוילי עם⁽¹⁰²⁾ לבל תחטאו,
אכן תנו אותה ביד האוהבים דרכה ואז חיים וחקן תמצאו:

[40]

רש⁽¹⁰³⁾ לא יגנה⁽¹⁰⁴⁾ איש חכם לב, גם תאוה⁽¹⁰⁵⁾ לא תעבירהו,⁽¹⁰⁶⁾
שכלו כמו כתר על⁽¹⁰⁷⁾ ראשו, והוא⁽¹⁰⁸⁾ על נתיב יושר יניחהו,
הזהרה⁽¹⁰⁹⁾ לשמור אשר צויתה⁽¹¹⁰⁾ בו וינע⁽¹¹¹⁾ את בשרך,
וכפעלו אל תגמלה רשע פן יאבדה כאל שכרך:

[41]

השמרה אל תאשים⁽¹¹²⁾ בער⁽¹¹³⁾ השיב על דברתך,^(113a)
כי תדע⁽¹¹⁴⁾ סכלו ואולתו, לבין צפון חכמתך,
דו יהיה משכיל ומתבונן, אז יחשק אמרתך:

[25]

בחר בארבעה, בחר לך בן משכיל, ומדבר אחד חמשי⁽⁶¹⁾ השמר, היה חכם, אם לא היה לומד או מאזין או אוהב דת⁽⁶²⁾ ואל תרבה⁽⁶³⁾ ממר:

[26]

אל תהי בישן, דרוש חכמה אם⁽⁶⁴⁾ תדרשה מפי חכמיה, בוש אל תהי⁽⁶⁵⁾ לא אדעה לאמר אם לא תהי מבין סתומיה: אם לא תהי בוש תהיה מחר נחשב ונכבד בין יקומיה:

[27]

אל תעלוז אם כבודך עם על הון וממשלה בידך⁽⁶⁶⁾ כי כל כבודם⁽⁶⁷⁾ יהפוך עורף עת יהפוך עורף כבודך: ⁽⁶⁸⁾ אך⁽⁶⁹⁾ יערב לך אם תהי נכבד על הוד אשר ינוד⁽⁷⁰⁾ בנודיך:

[28]

לשואל מי גדולי עם בתבל, חכמים או עשירים, תענהו⁽⁷¹⁾ אשר הוליד⁽⁷²⁾ בידו כל⁽⁷³⁾ יקרו, ודרך ים ומדבר יסעדהו:

[29]

ואומר⁽⁷⁴⁾ לך נבוני עם בפתחי עשירי עם מצאתימו⁽⁷⁵⁾ קרא⁽⁷⁶⁾ לו, לסכלות העשירים החכם⁽⁷⁷⁾ לב, וחוסר⁽⁷⁸⁾ מעלת דעתם לשכלו⁽⁷⁹⁾:

[30]

חדל מדבר שוא ושפתי חלקות, ואל תתחרה⁽⁸⁰⁾ עם פתלתול⁽⁸¹⁾ ועקש, ומה טוב באנוש⁽⁸²⁾ יחליק את לשונו, בבואו⁽⁸³⁾ תבונה וחכמה לבקש:

[31]

חמשה ספרים⁽⁸⁴⁾ מתי בין ודעת, אשר הם תחלת תבונה וחכמה⁽⁸⁵⁾, שתיקה ושמע וזכרון ומעשה ולמוד הכי הם⁽⁸⁶⁾ כמנדל וחומה:

[32]

שלשה נפלאו, אין איש מקורא⁽⁸⁷⁾ חכם לב עדי ישתלמו בו, בלי לבזות אנוש תחתיו בחכמה⁽⁸⁸⁾ בעודו ידרשה עם טוב⁽⁸⁹⁾ לבבו, ולא יהיה מקנה לאשר רב יקר ביתו ורוב⁽⁹⁰⁾ אוצר זהבו, ולא ישאל מחיר חכמה ודיעה⁽⁹¹⁾ לכל דורש אשר לבו נדבו:

[16]

אנוש חכם בעוד חכמה יבקש, ושואל בין בכל מושב ומשמר,
ואין בער כמותו כאשר הוא מחשב כי כבר השלים וגמר: *

[17]

קנה חכמה⁽¹⁾ ואל תאמר אשר די לך אס⁽²⁾ מעלתך בה מכלכלי⁽³⁾
ודע כי הון בלי חכמה⁽⁴⁾ יבלע עדי תמו ומשאר חסר כל:
אשר ייגע דרוש חכמה ונכנע לבקש⁽⁵⁾ פני מבין וידרוש⁽⁶⁾,
לרגלה יעלה מעלה למחר, ואם היה לזנב יהיה ראש:

[18]

אם המלכים שופטי ארץ, הן⁽⁷⁾ החכמים ישפמו אותם,
ורצון מביני עם בבינתם, ורצון כסילי עם בסכלותם:

[19]

עורון לבב הוא⁽⁸⁾ עורון, על כן להקשיבי⁽⁹⁾ הם אזנים,
כי איש לבוי⁽¹⁰⁾ [יהי] סתום, לא יועיל פקוח העינים⁽¹¹⁾:

[20]

וכמה⁽¹²⁾ מבני אדם יבהלך⁽¹³⁾ במראיתו,
ואמנם כאשר דבר לאלם תחשב אותו:

[21]

אנוש קומה מאד ארוך ובעל זרוע וחנית וסגור⁽¹⁴⁾ וירק,
היש מועיל ודעת אין בקרבו ומשכל ומחכמה מאד ריק⁽¹⁵⁾:

[22]

דבר וטובו לעין⁽¹⁶⁾ חכם אנוש ידבקה בו:
דבר ונזקו לעין, יתרחקה מסביבו:
דבר וטובו מסופק, ישלך עלי אל⁽¹⁷⁾ יהבו:

[23]

אנוש חבר לחכמתו [ענוה]⁽¹⁸⁾ בכל המעלות רק היא גדולה,
וכן יקר ונכבד המחבר⁽¹⁹⁾ בכל עת ליכולת המחילה:

[24]

איש יעסוק⁽²⁰⁾ תמיד ויתאמץ⁽²¹⁾ ללמוד נתיב חכמה ויאמן,
לא נתכנון⁽²²⁾ להיות שנים לו⁽²³⁾ תואר⁽²⁴⁾ מאד עבה וגוף שמן:

ושכל מבלי חכמה בקשת מבלי יתר.
וכל אדם שניהם בו בכל עת מעלה יעל:
[8]

אין איש לגדול גוף ידובר, כי להוד חכמה והשכל והתושיה.
ואינוי⁽⁸⁾ חסר לחם מחוסר, כי חסר חכמה מאד חסר ואין לו מחיה:
[9]

ראה חכמה⁽⁹⁾ ברוב עוני⁽¹⁰⁾ ורלות, וחכם יש ברוב עושר וכת.
כשדה יעשה חטה, ושדה בצדו יעשה קמוש^(24a) וחוח:
[10]

אם תאהב חכמה בחר יושר המעשה ושנא^(24b) מרי.
התבוננה⁽²⁵⁾ כי נמשלה חכמה איץ והמעשה פרי:
חכמת אדם עם המעשה⁽²⁶⁾ יום המות יוליכנה.
אכן חכמה מאין מעשה לבני עולם⁽²⁷⁾ יניחנה:
[11]

בחר מושב חכמים כי לשכלך יהודוך וירבו בך שבחות.
וירוך⁽²⁸⁾ בעת תסכל⁽²⁹⁾ ובכל עת תהי שונה יבינוך נכוחות:
[12]

תאומים נולדו חכמה ומעשה, וכל אחד יהי הודו חבירו⁽³⁰⁾.
ומעשה מבלי בין איך יהי זך, ומאין מעשה בין מה שכרו:
[13]

טוב⁽³¹⁾ לי לעזוב⁽³²⁾ חכמה בעבור סכלות כי לא אדענה.
משאניחנה ואני חכם בעבור אמאסנה:
[14]

אמרו⁽³³⁾ לחכם מבני דורו, מה זה אשר חכמתך על כלי⁽³⁴⁾
ענם בהוציאי בשמן נר, שלא להוציא⁽³⁵⁾ בין אשכל:
אמת⁽³⁶⁾ גוף בלא⁽³⁷⁾ חכמה במאין יסוד בית,
כשדה⁽³⁸⁾ אשר יצמח מקום מענית שית:
[15]

התמצא⁽³⁹⁾ מעלת רמה כמעלת אנוש מכיר במדת מעלתו.
ומפיהו ידבר רק בפיהו לכל אדם כמשפטו ודתו:

[I. א]

שער החכמה והיא ראשונה ⁽¹⁾.

[1]

חכמה⁽¹⁾ תחיה את בעליה⁽²⁾ לשלם גמול⁽³⁾ אל ועבודתו.
בה יהיה קונה ימי חייו שם טוב וכבוד⁽⁴⁾ אחרי מותו:

[2]

מטר שחק יחיה הזרעים בעת ירד ואם ירבה⁽⁵⁾ ימיתם.
והחכמה תחיה לב חכמים, ואם תרבה לחיי עד תשיתם:

[3]

אל תדאגה⁽⁶⁾ אם עשרך אבה, אם⁽⁷⁾ שכלך נשאר והודך.
כי איך תהי דואג עלי תער חרב והחרב בידך:

[4]

מי הוא אשר נאה למלוך עלי תבל,
או על אוני⁽⁸⁾ שיט מלך ורב חובל,
חכם בכל עניין⁽⁹⁾ מבין בכל פשר,
אם לא אנוש ידרוש⁽¹⁰⁾ חכמה מאד סובל⁽¹¹⁾:

[5]

למה יהי ירא אשר אוסף חכמה, וידו⁽¹²⁾ באמת מחזיק.
מדוב ומאריה ומשחל או מחמת תנין וכל מזיק:
התיאשה אם שכלך אבד כי זאת אבדה לא תהי מוצא.
על כן⁽¹³⁾ שמור את שכלך לעד, כי לא יהי שב אם יהי יוצא⁽¹⁴⁾:

[6]

כל איש חננו אל מאד דיעה, אל ידאגה על הון ועל קניין⁽¹⁵⁾
הן⁽¹⁶⁾ אחרית חכמה לאיש שלום, גם אחרית הון מר ורע עניין⁽¹⁷⁾
חקור בינה דרוש חכמה, והתיאש⁽¹⁸⁾ בתכליתה.
וחפש את צפוניה וגנזכה ומשכיתה:

[7]

אמת, יראה בלא חכמה כמו בעל בלא⁽¹⁹⁾ אישה,
וגם חכמה בלי⁽²⁰⁾ יראה כאשה מבלי בעל:

א) אחל שקל הקדש

תנה אל לבי משכיל	בכל עת ובכל יום,
ובחול המועד	ושבת וחדש,
וכל מדות טובות	חמודות מזהב
ומפז תמצאם	בשקל הקדש.

זה ספר להבין משל ומליצה, דעת ומועצה, דברי חכמים וחידותם, מוסרי חכמים נבונים וסודותם^(*) אני יוסף בר' יצחק המכונה קמחי שקלתיהו בשקל לשון הקדש בחרוזים, מצאתים בתחלה מפורדים, מהם בלשון ערבי ומהם בעברית, ושקלתיים כדי שיהא נקל בהבנתו ובגרסתו, על כן קראתי אותו^(*) שקל הקדש, וחברתי המשלים והמוסרים הדומים זה לזה בשער הראוי להם, והם שנים ועשרים שערים כחשבון האותיות של התורה, ומניתי חרוזי כל שער ושער באחרית בשני חרוזים במלים דומים, אחד תופש עניין ורעו חשבון, להודיע לכל חכם ונבון, ישמע חכם ויוסיף לקח ומענה, ונכון תחבולות יקנה^(*).

ואומר^(*)

נפש חיותה עד בלי שמים, מהררי שכל קחי רחיים,
בם (א) טחני קמח מזימה^(*) ועשי עוגות והכין בעדי כירים,
טבחי טבחיך, ויניך^(*) תמסכי, זכרו כמור^(*) ישא לכל אפיים^(*)
(ו) שירים ראו לא יערוך אותם חלי (ו) כתם יקרים מזהב פרוים,
(ו) מורים משובצים^(*) בשש בינה ובין (ו) הם תאוה ללב ולעינים,
(ו) לבת בנו קמחי שקלתיים בשקל (ו) מחשב כי לא בכף מאזנים,
ורשפי יקוד מוסר כלפיד יבערו, ובלב לקחם לא במלקחים^(*),
אם נכתבו שירים על לוח לב אנושי^(*), (ו) אלה תנו אותם^(*)
בלוחותים^(*).

ספר

שקל הקדש

לרב יוסף אבן קמחי.

הוצאתו לאור פעם ראשונה

חיים המכונה דר' הערמן גאללאניץ.

לאנדאן

שנת ונפתחה בר . . . להגדיל שקל לס"ק.

שקל הקדש

